

FACULTEIT PSYCHOLOGIE EN
PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

Universiteit Gent
Faculteit Psychologie en Pedagogische
Wetenschappen
Academiejaar 2015 – 2016

Een gemeenschapsmunt als brug naar tewerkstelling?

De relatie tussen het Toreke en tewerkstelling

Masterproef ingediend tot het behalen van de graad van master in de pedagogische wetenschappen, afstudeerrichting 'master in het sociaal werk'
Tweedesebestemesterexamenperiode

Astrid Delombaerde

Promotor: Prof. Dr. Maria Bouverne-De Bie

Inhoudstafel

1. Voorwoord.....	1
2. Inleiding.....	2
3. Literatuurstudie.....	3
3.1 Rabot-Blaisantvest.....	4
3.1.1 Context.....	4
3.1.2 De Torekes.....	6
3.2 Economie en werk.....	7
3.2.1 Definities arbeid.....	7
3.2.2 Functies arbeid.....	9
3.2.3 Algemene context werkloosheid.....	10
3.2.4 Gevolgen van werkloosheid.....	12
3.2.5 Impact van leven in armoede op tewerkstelling.....	14
3.3 Deeleconomie.....	16
3.4 Gemeenschapsmunt.....	17
3.4.1 Paradoxe startpositie van de munt.....	17
3.4.2 Onderscheiden doelen van een gemeenschapsmunt.....	18
3.4.3 Soorten gemeenschapsmunten.....	21
3.4.4 Het verschil met de conventionele munt.....	21
3.4.5 De munt op het spanningsveld tussen beheersing en emancipatie.....	22
3.4.6 De munt op het spanningsveld tussen transformatie en integratie.....	24
3.4.7 Verhouding sociale en reguliere economie.....	25
3.4.8 De munt als brug naar tewerkstelling.....	28
3.4.9 Geen hefboom naar tewerkstelling.....	31
3.4.10 De munt als struikelblok naar tewerkstelling.....	31
4. Probleemstelling.....	33
5. Methodologisch kader.....	36
5.1 Onderzoeksmethode.....	36
5.1.1 Kwalitatief onderzoek.....	36
5.1.2 Case study.....	36
5.1.3 Semi-gestructureerde interviews.....	37
5.1.4 Verwerking van de gegevens.....	38
5.2 Methode van data-analyse.....	38
5.3 Onderzoeksgroep.....	40

5.3.1	Selectie van onderzoekseenheden.....	40
5.3.2	Steekproefgrootte	41
5.4	Kwaliteit.....	42
5.4.1	Informed consent	42
5.4.2	Betrouwbaarheid en validiteit.....	42
6.	Onderzoeksresultaten	47
6.1	Complexe link tussen gemeenschapsmunt en tewerkstelling	47
6.1.1	Hefboomfunctie naar tewerkstelling	47
6.1.2	Geen hefboomfunctie naar tewerkstelling	53
6.1.3	Een struikelblok naar tewerkstelling	54
6.1.4	Een alternatief voor tewerkstelling.....	55
6.1.5	Een omweg naar tewerkstelling.....	56
6.1.6	Een aanvulling op tewerkstelling.....	57
6.2	Motivatie	57
6.2.1	Extrinsiek/intrinsiek.....	58
6.2.2	Bijdrage aan de samenleving.....	59
6.2.3	Zinnvolle tijdsbesteding.....	59
6.2.4	Vrijheid	59
6.2.5	Sociale contacten	60
6.2.6	Tijd structureren.....	60
6.2.7	Ecologisch motief	61
6.2.8	Ideologie	61
6.2.9	In functie van latere tewerkstelling.....	61
6.3	Zorgsysteem	62
6.4	Psychiatrische problemen	63
7.	Discussie	64
7.1	Wat kan de arbeidsmarkt leren van de gemeenschapsmunt?.....	64
7.2	Activering.....	66
8.	Beperkingen van het onderzoek	71
9.	Aanbevelingen voor verder onderzoek	72
10.	Reflexiviteit.....	73
11.	Besluit.....	76
12.	Bibliografie.....	78
13.	Bijlagen	95
13.1	Interviewleidraad	95
13.2	Interviews	96

13.2.1 Interview 1.....	96
13.2.2 Interview 2.....	99
13.2.3 Interview 3.....	109
13.2.4 Interview 4.....	115
13.2.5 Interview 5.....	118
13.2.6 Interview 6.....	119
13.2.7 Interview 7.....	122
13.2.8 Interview 8.....	126
13.2.9 Interview 9.....	128
13.2.10 Interview 10.....	129
13.2.11 Interview 11.....	131
13.2.12 Interview 12.....	132
13.2.13 Interview 13.....	134
13.2.14 Interview 14.....	137
13.2.15 Interview 15.....	142
13.2.16 Interview 16.....	145
13.2.17 Interview 17.....	147
13.2.18 Interview 18.....	149
13.2.19 Interview 19.....	151
13.2.20 Interview 20.....	163
14. Informed Consent.....	166

1. Voorwoord

De masterproef vormt de kroon op het werk van een vijf jaar durende opleiding tot master in het sociaal werk. Dit resultaat had ik nooit kunnen bereiken zonder de hulp van enkele personen. Ik wil deze ruimte dan ook gebruiken om mijn oprechte dank uit te spreken. Ik zal starten bij het begin: de keuze van mijn masterproefthema. Doorheen mijn stage bij Samenlevingsopbouw werd ik geprikkeld door het werk dat Marika Laureyns verrichtte met de gemeenschapsmunt. Ik wil Marika dan ook bedanken voor de mogelijkheid die zij me bood om de deelnemers van de gemeenschapsmunt te bevragen, voor haar begeleiding en de tips bij de start van dit onderzoek. Ook Gülcan Sari wil ik bedanken om me in contact te brengen met de gebruikers van de gemeenschapsmunt. Een tweede dankwoord gaat uit naar de deelnemers van de gemeenschapsmunt, die bereid waren om hun verhalen met mij te delen. Voor de begeleiding van mijn masterproef gaat mijn dank uit naar mijn promotor Prof. Dr. Maria De Bie. Zonder haar ondersteuning, advies en kritische feedback was het schrijven van deze masterproef onmogelijk. Speciale dank gaat uit naar Els De Waele en Lieve Bruyneel voor het overlezen van mijn masterproef. Jullie kritische blik betekent een grote meerwaarde voor deze masterproef. Daarnaast richt ik graag een dankwoord aan mijn mama die mij de kans gegeven heeft om mijn interesse verder te ontwikkelen en de studie sociaal werk aan te vatten. Tot slot gaat extra dank uit naar Thijs Noyen voor de onvoorwaardelijke steun, de verstrooiing, de inspiratie en het geduld dat hij heeft getoond. Voor het schrijven van deze masterproef werd de APA-refereerstijl 6.0 gehanteerd.

2. Inleiding

Rabot-Blaisantvest wordt vaak 'de meest kansarme wijk van Gent' genoemd. De werkloosheidscijfers liegen er niet om. Met een werkloosheidsdruk van 16,7% is het de wijk met de hoogste werkloosheidsdruk van Gent. Via activering naar de arbeidsmarkt slaagt men er echter niet volledig in de transitie van uitkeringsafhankelijkheid naar arbeidsmarktparticipatie te verkrijgen. Door de erosie van kennis, vaardigheden en noodzakelijke arbeidsattitudes tast werkloosheid de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt aan. Het is deze inzetbaarheid die door de gemeenschapsmunt verhoogd kan worden. In Rabot-Blaisantvest werd zo'n gemeenschapsmunt ingevoerd, het Toreke. De vraag dringt zich dan ook op hoe de relatie tussen de gemeenschapsmunt en tewerkstelling vorm krijgt. Versnelt of vertraagt de munt de stap naar tewerkstelling? Of moeten we de relatie nog op een andere manier begrijpen? De literatuurstudie start bij het onder de loep nemen van de wijk Rabot, gaat daarna over op de betekenissen van werk, werkloosheid en de deeleconomie, om te eindigen bij de gemeenschapsmunt en de relaties met tewerkstelling. De onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van een kwalitatieve case study. Via kwalitatieve semi-gestructureerde interviews wordt geverifieerd hoe de relatie tussen de gemeenschapsmunt het Toreke en tewerkstelling vorm krijgt. Aan de hand van een thematische analyse wordt op zoek gegaan naar de belangrijkste thema's uit de twintig interviews. Na het methodologisch kader volgen de onderzoeksresultaten en de discussie. Het afsluitende deel van deze masterproef bestaat uit de beperkingen van het onderzoek, de aanbevelingen voor verder onderzoek, de reflecties en het besluit.

3. Literatuurstudie

De literatuur werd hoofdzakelijk geselecteerd op drie manieren. Een eerste selectie gebeurde aan de hand van de databanken 'Google Scholar', 'LibHub' en 'Web of Sciences'. In Google Scholar werd gezocht op de trefwoorden 'qualitative research methods', 'duurzame tewerkstelling', 'doorstroom naar reguliere economie', 'stadsvernieuwing', 'spanningsvelden sociale economie', 'welzijn en werk arbeidszorg', 'werkloosheid', 'betrouwbaarheid en validiteit kwalitatief onderzoek', 'case study', 'duurzame tewerkstelling' + 'sociale economie' + 'reguliere economie', 'alternative currency movements', 'sociale tewerkstelling', 'time banks' + 'social economy', 'sociale activering', 'bridges into work', 'vrijwilligerswerk' + 'tewerkstelling' en 'community currency' + 'springboard', 'volunteering and employability', 'work volunteering employability'. Wanneer 'Google Scholar' ontoereikend was en om een beter beeld te krijgen op een aantal zaken, werd gezocht in Google. Daar werd gezocht op de trefwoorden 'gemeenschapsmunt', 'complementaire munt de Torekes', 'buurtmunt', 'deeliniciatieven' en 'cijfers' + 'rabot'. In LibHub werd gezocht op de trefwoorden 'Sociale tewerkstelling' + 'reguliere tewerkstelling', 'brug naar reguliere arbeidsmarkt', 'vrijwilligerswerk', 'sociale activering', 'kwalitatief onderzoek', 'vrijwilligerswerk activering'. In Web of Sciences werd gezocht op de termen 'social exclusion' + 'time banks', 'Black market work', 'community currency' + 'work', 'volunteering' + 'odds of getting back to work'.

Ten tweede werd in een aantal tijdschriften gezocht. In het tijdschrift 'International Journal of Community Currency Research' werd gezocht op de termen 'community currency', 'exchange time', 'sociale exclusion community currency', 'community currency literature' en 'unemployment'. In het tijdschrift 'Sociological Abstracts' werd gezocht op de term 'community currency'. In het tijdschrift 'Journal of Public Policy' werd gezocht op de term 'Local exchange and trading systems'. In het tijdschrift 'Alert' werd gezocht op de termen 'sociale economie', 'Rabot', 'activering', 'vrijwilligerswerk' en 'arbeidszorg'.

Ten derde werd in de referentielijsten van al deze bronnen 'snowballsamplingsgewijs' gezocht naar nieuwe bronnen.

De belangrijkste bronnen zijn *Solidariteit in superdiversiteit: het transformatief potentieel van een complementaire munt in een superdiverse wijk* van Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck & Schuermans, *Rapport retrospectieve case study: complementaire munt de Torekes in Rabot-Blaisantvest* van Depraetere, Van Bouchaute, Vandenabeele & Oosterlynck, *Balanceren op een slappe koord. Spanningsvelden in de sociale economie*

van Frans, Seynaeve & Vranken, *Financiële vallen in de werkloosheid en in de bijstand* van Cantillon, De Lathouwer, & Thirion, *Maak je buurt uitmuntend* van Lietaer, Snick & Kampers, *Bridges into Work? An Evaluation of Local Exchange and Trading Schemes* van Williams, Aldridge, Lee, Leyhson, Thrift, & Tooke, *Werk-tekst over de economie van het sociale en het sociale van de economie* van Robeyns & Snick en *Over sociale activering en vrijwilligerswerk* van Mathijssen.

De literatuur werd verwerkt met behulp van het programma Zotero Standalone. Dit programma helpt om bronnen te verzamelen, te ordenen en te analyseren. Door tags te geven aan belangrijke kernwoorden kan de tekst gemakkelijk doorzocht worden op kernwoorden. Van elke tekst werden belangrijke aantekeningen en samenvattingen gemaakt.

3.1 Rabot-Blaisantvest

3.1.1 Context

Rabot-Blaisantvest is een wijk in de negentiende-eeuwse stadsgordel rond Gent. Met de industriële ontwikkeling van de 19e eeuw ontstond er een bloeiende industriële nijverheid. De succesvolle textielindustrie leidde al gauw tot een sterke bevolkingsgroei, wat de vraag naar kleine, goedkope woningen deed stijgen. Het antwoord bestond uit smalle straten, kleine arbeidershuisjes en zoveel mogelijk woningen op een zo klein mogelijke oppervlakte (Block, Debruyne & Oosterlynck, 2008). Toen in de 20ste eeuw de textielindustrie het echter iets minder deed, verlieten vele mensen Rabot-Blaisantvest. De wijk trok vooral allochtonen en vluchtelingen aan en mensen aan de bodem van de inkomenspiramide (Debruyne & Oosterlynck, 2009). Dit alles resulteerde in verarming, verloedering en achterstelling van de wijk (Corijn & Vloeberghs, 2007). Voor mensen met beperkte financiële middelen is een verpauperde wijk zoals Rabot-Blaisantvest vaak één van de enige kansen op huisvesting (Samenlevingsopbouw Gent vzw, 2009). Rabot-Blaisantvest sleurt die kwalen van zijn verleden met zich mee: kleine huisjes in slechte staat, een gebrek aan kwalitatieve open ruimte, een hoge bevolkingsdichtheid, verkeerschaos, fysiek afgesneden delen en nauwelijks groen (Debruyne & Oosterlynck, 2007). De wijk wordt afgesneden van de stad door de bestaande verkeersinfrastructuur van de kleine stadsring en oude industriële sites zoals de Gassite en de Oude Molens aan de Gasmeterlaan en van andere omliggende wijken door de Ringvaart. Om de woon-, ruimtelijke en leefkwaliteit van deze wijk te verhogen, zet het Gentse stadsbestuur in op het stadsvernieuwingsproject 'Bruggen naar Rabot'.

De fysieke verloedering hangt samen met sociaal-culturele en sociaal-economische

problemen zoals werkloosheid, gebrek aan financiële middelen, lage scholingsgraad en spanningen tussen oude en jonge, autochtone en allochtone bewoners (Debruyne & Oosterlynck, 2009).

Het is dan ook een wijk waar de sociaaleconomische ongelijkheid, armoede en werkloosheid hoge proporties aannemen. De wijk is sociaaleconomisch achtergesteld. Het aantal rechthebbenden op een leefloon en de werkloosheidsdruk horen bij de hoogste van Gent. Het gemiddeld netto belastbaar inkomen is het laagste van alle Gentse wijken. Het is eveneens een dense, superdiverse wijk die erg veel verloop kent. Naast deze hoge verhuisintensiteit liggen het percentage etnisch culturele minderheden en het percentage niet-Belgen hier het hoogst in vergelijking met de andere Gentse wijken (Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans, 2015). De meerderheid van de niet-Belgen is Turks, maar er is ook een grote toename van Oost-Europeanen (Debruyne & Oosterlynck, 2009).

Wat de socio-economische positie van de inwoners van de wijk betreft, bedraagt in 2015 het aantal werklozen 1285 en daarmee wordt een werkloosheidsdruk van 16,7% gehaald. Dit terwijl de werkloosheidsdruk in Gent slechts 9,6 bedraagt. De werkloosheidsdruk is de verhouding van het aantal niet-werkende werkzoekenden over de omvang van potentiële beroepsbevolking (18 - 65-jarigen).

In datzelfde jaar bedraagt het aantal niet-werkende werkzoekenden, minder dan 1 jaar werkloos, 447 of 34% van de niet-werkende werkzoekenden, het aantal niet-werkende werkzoekenden, 1 jaar of meer werkloos, 462 of 36% van de niet-werkende werkzoekenden, het aantal niet-werkende werkzoekenden, tussen 1 en 2 jaar werkloos, 187 of 14,6% van de niet-werkende werkzoekenden, het aantal niet-werkende werkzoekenden, tussen 2 en 5 jaar werkloos 189 of 14,7% van de niet-werkende werkzoekenden (Vdab, 2015).

3.1.2 De Torekes

In deze wijk werden 'De Torekes' als complementaire munt geïntroduceerd in september 2010. De bestaansreden is drieledig: het stimuleren van nieuwe praktijken van buurt-, burenen- en milieuzorg. De Torekes maken deel uit van het lopend stadsvernieuwingsproject 'Bruggen naar Rabot'. Het project sluit aan bij de drie pijlers van stadsvernieuwing: fysiek-ruimtelijk zouden ze de verbetering van de algemene woon- en leefkwaliteit stimuleren; socio-cultureel zouden de Torekes de sociale cohesie versterken en het imago en de identiteit van de wijk verbeteren; economisch zou de handel en de sociale economie in het Rabot worden versterkt (Depraetere, Van Bouchaute, Vandenabeele & Oosterlynck, 2014). Ze zijn gericht op een afgelijnde groep; namelijk de mensen die zich voor specifieke acties inzetten voor de wijk Rabot-Blaisantvest (Samenlevingsopbouw Gent vzw, 2009).

De munt wordt centraal verdeeld door het Torekesloket. De meeste Torekes blijven niet constant in het ruilcircuit rondgaan, maar worden uitgegeven in lokale winkels. De wisselkoers is vastgelegd op 10 Torekes voor 1 euro. De gebruikers worden voor een uur inzet vergoed met 25 Torekes (2.50 €), wat beneden de wettelijke limiet van de vrijwilligersvergoeding blijft.

Naast eenmalige individuele acties die via het Torekesloket worden gewaardeerd, zijn er collectieve buurtzorgacties die via de organisator in kwestie worden gewaardeerd. De meeste Torekes worden verdiend via buurtzorg, vooral via de werknamiddagen op de Site en op het Witte Kaproenenplein. Zo werd het muntsysteem op gang getrokken door de volkstuintjes die enkel via Torekes kunnen gehuurd worden (Depraetere & Van Bouchaute, 2015). De buurtorganisaties fungeren als verdeelpunt waardoor mensen Torekes kunnen verdienen via door hen gekende organisaties, die hen ondersteunen bij de activiteiten. In het Torekesproject spelen intermediaire organisaties en professionals dan ook een belangrijke rol: het project werd gestart vanuit een kern van organisaties, de meeste activiteiten worden georganiseerd door buurtorganisaties die de munt gratis krijgen om nieuwe vormen van vrijwilligerswerk te belonen, de werknamiddagen op de Site en het Witte Kaproenenplein worden begeleid door opbouwwerkers, enzovoort.

Het Torekesproject borduurt verder op de bestaande dynamiek op de Site (Depraetere, Van Bouchaute, Vandenabeele & Oosterlynck, 2014). De site is een vrij groot terrein midden in de wijk Rabot-Blaisantvest die beschikbaar is als tijdelijke invulling. "De Site is een trefpunt waar alle bewoners, verschillende bevolkingsgroepen, nationaliteiten en leeftijden elkaar kunnen ontmoeten. Zo'n trefpunt creëer je niet alleen door de nodige infrastructuur (o.a. 3000 m² stadsakker, minimoestuinen, polyvalent sportterrein, containers als werf- en

werkplaats, etc.) te voorzien, maar ook door inhoudelijke projecten (buurtgebonden en buurtoverstijgend) te ontwikkelen” (Samenlevingsopbouw Gent vzw, z.j., para. 1). De site is een project dat culturele uitwisseling en de verknoping van sociale relaties mogelijk maakt, in een wijk waar de verhoudingen tussen de verschillende gemeenschappen soms moeilijk liggen (Debruyne & Oosterlynck, 2009). Het Toreke kan dus niet los gezien worden van de dynamiek op de Site.

“Complementaire muntsystemen worden meestal van onderuit geïnitieerd, zoals het in Vlaanderen vrij bekende ruil- en deelsysteem LETS. De Torekes daarentegen ontstonden onder impuls van Netwerk Vlaanderen, het huidige FairFin, een organisatie die een andere omgang met geld stimuleert en Kathleen Van Brempt, voormalig Vlaams minister van Werk en Sociale Economie” (Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans, 2015, p.5).

Het Vlaams Departement Werk en Sociale Economie (WSE) heeft als ultiem doel meer en beter werk voor iedereen in Vlaanderen. Een reden waarom gemeenschapsmunten ondersteund worden, is omdat ze gezien worden als een manier om mensen in te voegen op de arbeidsmarkt. De munten wordt gezien als een instrument om de sociale ongelijkheid te verminderen en om de deelname van niet-werkende werkzoekenden aan (in)formeel werk te stimuleren (Williams, 1996). De munten worden verondersteld een brug te vormen naar arbeid (Williams, Aldridge, Lee, Leyhson, Thrift & Tooke, 2001). Wat onder arbeid zoal begrepen kan worden, vormt het onderwerp van het volgend onderdeel.

3.2 Economie en werk

3.2.1 Definitie arbeid

Arbeid is geen éénduidig begrip. Afhankelijk van de tijdsgeest waarin men leeft, worden andere accenten gelegd. De idee die mensen omtrent arbeid hebben, is bepalend voor de wensen die men daaromtrent koestert en de eisen die men daaromtrent stelt (Koning Boudewijnstichting, 1999). In dit opzicht lijkt het relevant om na te gaan welke verschillende definiëringen er allemaal bestaan rond arbeid.

Volgens Wanner (2002) wordt vanuit economische invalshoek een onderscheid gemaakt tussen arbeid en niet-arbeid. Arbeid zijn die menselijke activiteiten die tegen vergoeding worden aangeboden in het economisch circuit. De niet-arbeid zijn dan de niet vergoede activiteiten. Het belang of nut van de eerste wordt door de vergoeding op zich al aangegeven.

Maar ook de niet-arbeid of niet vergoede activiteiten hebben hun maatschappelijk belang. Bij de niet-arbeid kunnen verschillende niveaus onderscheiden worden volgens Wanner (2002). Enerzijds is er de niet-arbeid op sociaal vlak en anderzijds die op individueel vlak. Bij de sociale niet-arbeid kan dan nog een onderscheid gemaakt worden naar gelang de omvang van de doelgroep. Allereerst is er de inzet ten behoeve van de maatschappij, zoals vrijwilligerswerk, armenzorg, milieu, cultureel engagement... Ten tweede hebben we de inzet in een beperktere kring, het huishouden, kennissen, de buurt enz., zoals de opvoeding van kinderen, zorg voor gezinsleden enz. Ten derde hebben we de inzet die op de persoon gericht is, zoals ontspanning, maar ook vorming, wat een maatschappelijke dimensie of zelfs belang heeft (Wanner, 2002).

Een ander onderscheid in tijdsverdeling die men maakt in onderzoek is het onderscheid tussen arbeidstijd (betaalde arbeid, opleiding en vorming), oudertijd (besteed aan de kinderen), huishoudelijke tijd (dagelijkse taken zoals wassen, koken, boodschappen, afwas...), persoonlijke tijd (vrije tijd) en verzorging (slaap, hygiëne...) (Vandenbroeck, 2014). Snick (2009) onderscheidt vier vormen van arbeid. Onder reproductieve arbeid wordt zorg voor ouderen en jongeren verstaan. Onder zelfarbeid valt investeren in eigen welzijn en in de ontplooiing van eigen talenten. Onder sociale arbeid valt burgerzin, engagement, sociaal kapitaal, vrijwilligerswerk, buurtleven, participatie... en ten slotte is er de productieve arbeid. Hieronder verstaat men het voorzien in materiële en financiële noden (gelijkgesteld met loonarbeid).

Een definitie waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen betaalde en onbetaalde arbeid is de definitie van Kielhofner. Kielhofner (2002) omschrijft arbeid als die activiteiten (zowel betaald als onbetaald) die diensten of bijdragen leveren aan anderen, zoals ideeën, kennis, hulp, gedeelde informatie, entertainment, nuttige of artistieke objecten en bescherming. Kielhofner koppelt rollen als student, werknemer, werkgever, vrijwilliger, verzorger, ouder en amateur aan het begrip arbeid. Schaufeli, Bakker & Jonge (2003) beschrijven arbeid dan weer als een gestructureerde, doelgerichte activiteit met een zeker verplichtend karakter, waarbij een materieel surplus wordt geproduceerd.

Een definitie van arbeid die bovendien vaak wordt aangehaald is de definitie van Freyssenet. Hij stelt dat er sprake is van arbeid als de activiteit plaats vindt in het kader van de werknemersrelatie, waarin de 'free worker' zijn of haar arbeidskracht verkoopt. Zo kunnen koken, rijden en zingen zowel arbeid als niet-arbeid zijn, afhankelijk van de sociale

relatie waarin ze plaatsvinden (Freyssenet, 1999). De kapitaalarbeidsrelatie wordt door Freyssenet omschreven als een 'totally social' relationship, die niet behoort tot een specifiek activiteitengebied en die in staat is bijna gans het sociale leven te organiseren. Werk is zo belangrijk omdat het in onze hedendaagse kapitalistische samenleving de sociale relatie bij uitstek is die de toegang tot de vitale levensvoorwaarden biedt. Wanneer voorwaarden het voorwerp worden van sociale toe-eigening, van schaarste, verwerven ze de status van een 'vitale' menselijke conditie. Wanneer we willen bekijken hoe de gemeenschapsmunt een brug kan zijn naar tewerkstelling, moeten we, verder bouwend op zijn logica, in kaart brengen op welke manier deze sociale relaties toegang verschaffen tot wat 'vitaal', tot wat 'cruciaal' is om volwaardig aan een samenleving deel te nemen.

3.2.2 Functies arbeid

Zo komen we terecht bij de vraag welke functies werk allemaal vervult. Een goede job betekent vandaag meer dan loon alleen. Het gaat niet enkel om werk, maar wel om een kwalitatieve tewerkstelling die een betere kwaliteit van het leven van de persoon én zijn gezin inhoudt (Steenkens, Demeyer & Van Regenmortel, 2009). Godschalk (1986) maakt het onderscheid tussen manifeste en latente functies. Tot de manifeste functies behoort het verwerven van inkomen. Tot de latente functies behoren het feit dat arbeid de tijd structureert, dat arbeid sociale contacten meebrengt die kunnen leiden tot waardering, zelfrespect en zelfontplooiing, dat arbeid status en identiteit geeft en dat arbeid de werknemer de kans biedt een levensplan te ontwerpen.

Dit onderscheid tussen manifeste en latente functies vinden we bovendien terug in Jahoda's 'Latente deprivatiemodel' (1979). Jahoda kwam tot dit model eind jaren '70 na onderzoek bij werklozen. Ze stelt dat werk ten eerste een manifeste functie bewerkstelligt, met name het verschaffen van een bezoldiging en andere materiële voordelen. Deze manifeste functie vormt de primaire reden waarom men arbeid verricht. Daarnaast heeft werk verschillende latente functies die minder worden onderkend. Bezoldigde arbeid structureert ten eerste de tijd van individuen, is ten tweede een belangrijke bron van sociale contacten en sociale ervaringen, verbindt ten derde individuen met doeleinden die hun persoonlijke preferenties overstijgen, levert ten vierde status en identiteit, dwingt ten vijfde tot activiteit en biedt ten slotte kansen tot het ontwikkelen van competenties en vaardigheden (Jahoda, 1979; Frans, 2001).

Dit model van Jahoda wordt aangevuld door Fryer (1986; Fryer en Payne 1984). Fryer is het niet eens met Jahoda als ze stelt dat latente functies enkel en alleen kunnen vervuld worden door werk. Mensen kunnen ook op andere manieren hun doelen verwezenlijken en

de voordelen van werk realiseren, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk of door de zorg voor kinderen en het huishouden of dus ook door deel te nemen aan de gemeenschapsmunt. Daarnaast is het volgens Jahoda beter een slechte job te hebben dan helemaal geen job, wat bekritiseerd wordt door Ezzy (1993). Werkenden zijn niet per definitie beter af dan werklozen. Bij slechte werkomstandigheden kan het welzijn van een werkende lager liggen dan dat van een werkloze. De mate waarin een betaalde job een bron is van latente of sociale aspecten varieert dus.

Nog andere auteurs, zoals Beckers, Gorz, Offe menen dat arbeid niet langer een diepere inhoud heeft en niet meer gemotiveerd wordt door waarden of verbondenheden met anderen, maar verworden is tot een noodzakelijk kwaad. Arbeid wordt hierbij gezien als belangrijk om de middelen te verwerven die ingezet kunnen worden in de privésfeer. De motivatie om arbeid te verrichten wordt hier met andere woorden gegenereerd door de wensen die men koestert ten aanzien van de privésfeer (Glorieux, 1995).

Kortom, in navolging van Grint (1998) kan geconcludeerd worden dat het begrip arbeid niet eenduidig te definiëren valt. Arbeid is een maatschappelijk geconstrueerd fenomeen, zonder een vaste of universele betekenis in tijd en plaats. De betekenis wordt begrensd door de culturele vorm die aan arbeid wordt gegeven. In dit onderzoek wordt uitgegaan van het onderscheid tussen betaalde en onbetaalde arbeid en van het referentiekader van Jahoda.

3.2.3 Algemene context werkloosheid

Een groot aantal Europese steden wordt geconfronteerd met een aanzienlijke stijging van economische en sociale ongelijkheden op hun grondgebied. Ook Vlaamse steden ontsnappen niet aan die trend (Maufroy, 2009). Alhoewel de werkloosheid een kleine daling kent (Belga, 2015), steeg die de afgelopen vier jaar alleen maar. In de Vlaamse steden ligt de langdurige werkloosheid (44,4%) iets hoger dan in het Vlaamse Gewest (41,8%) (Stadsmonitor, 2014). Het mag duidelijk zijn dat de werkloosheid bestrijden een permanent onderdeel dient te vormen van een sociaal beleid dat streeft naar een menswaardig bestaan voor eenieder.

Om dat recht op een menswaardig bestaan te realiseren, voorziet de overheid in de sociale zekerheid, sociale voorzieningen en de bijstand. Het leefloon wordt verschaft aan personen die niet over voldoende bestaansmiddelen beschikken. Het garandeert aldus minimale welvaart voor iedereen en vormt daardoor het sluitstuk op de sociale zekerheid en de

verzorgingsstaat (Bouverne- De Bie, 2011). “Concreet betekent dit dat de leefloongerechtigden op een bepaald ogenblik in hun leven ten eerste niet kunnen voorzien in hun eigen levensonderhoud door middel van arbeid, en in tweede instantie geen recht hebben op andere inkomensvervangende of aanvullende uitkeringen. Zij vallen dus op twee manieren uit de boot; met name op de arbeidsmarkt en binnen het stelsel van de sociale verzekeringen, in het bijzonder het werkloosheidsstelsel” (Seynaeve, Hermans, Declercq & Lammertyn, 2004, p.170).

Indien mensen voor een lange tijd niet werken en geen andere bestaansmiddelen hebben, bestaat de mogelijkheid dat er een langdurige afhankelijkheid van de bijstand ontstaat, de zogenaamde bijstandsafhankelijkheid. Onder andere om die ‘afhankelijkheidscultuur van de armen’ te vermijden, wordt er vanuit verschillende hoeken gepleit voor een actieve welvaartsstaat (Tuteleers, 2007). De notie actieve welvaartsstaat verwijst naar een heroriëntering van het sociaal beleid van overwegend corrigerende en compenserende maatregelen naar actief integrerende maatregelen. Om dit te bereiken zijn actieve burgers en een activeringsbeleid nodig (Bouverne- De Bie, 2011). Met de actieve welvaartsstaat komt er een groter accent te liggen op de herintrede van uitkeringsgerechtigden, preventie, verantwoordelijkheid, marktwerking en verantwoord burgerschap (De Lathouwer, 2003). Het gevaar bestaat dat de filosofie van de actieve welvaartsstaat de idee creëert dat iedereen inschakelbaar is op de reguliere arbeidsmarkt. De idee van inschakelbaarheid houdt het risico in dat het zoeken en vinden van een job gereduceerd wordt tot een individuele verantwoordelijkheid. De verantwoordelijkheid van de samenleving, de bedrijfswereld en de overheid wordt weggeknipt (Frans, 2001).

De actieve welvaartsstaat, met als inzet een verhoging van de arbeidsparticipatie en een vermindering van de uitkeringsafhankelijkheid, heeft bovendien het afbouwen van werkloosheidsvallen als belangrijke doelstelling.

De werkloosheidsval verwijst naar het traditionele conflict tussen een billijke inkomensverdeling en een efficiënt werkende arbeidsmarkt (equity and efficiency). Wanneer werken niet meer of slechts weinig meer oplevert vanwege de te betalen belasting en sociale premies, vanwege het wegvallen of verminderen van sociale voordelen (bv. vervangingsuitkeringen maar ook selectieve aanvullende uitkeringen zoals verhoogde kinderbijslag, beperkte remgelden, aanvullende financiële steun in de bijstand, studiebeurzen,..) en vanwege bijkomende kosten die verbonden zijn aan werk (bv. kinderopvang, vervoerskosten) dan zal de betrokkene slechts een gering financieel voordeel hebben om een arbeidsbestaan te verkiezen boven een situatie van uitkeringsafhankelijkheid of inactiviteit. Op deze manier geraken betrokkenen in

een zogenaamde 'werkloosheidsval', ook wel 'afhankelijkheidsval' genoemd. (Cantillon, De Lathouwer & Thirion, z.j., p. 2)

3.2.4 Gevolgen van werkloosheid

Een werkloze is volgens het referentiekader van Jahoda (1979) niet enkel op financieel gebied 'gedepriiveerd', maar ook op 'latente' domeinen. Wie zonder werk valt, verliest niet alleen een inkomen. Werkloosheid leidt tot een algemene verslechtering van iemands psychische en sociale situatie. Uit Jahoda's model vloeit voort dat elk individu loonarbeid broodnodig heeft (en niet enkel omwille van 'het brood').

Ook onderzoek van Cantillon, De Lathouwer & Thirion (z.j.) wijst uit dat werkloosheid sociale en psychologische gevolgen heeft voor bepaalde groepen. Frans en Vranken (2000) stellen dat werkloosheid leidt tot een afname van het algemeen geluksgevoel, het globaal welbevinden, de mentale gezondheid, de levenskwaliteit of het psychisch welzijn van een individu.

Werklozen geven aan het gevoel te hebben "onvoldoende vat te hebben op het leven, de speelbal te zijn van de omstandigheden, de bekwaamheid te missen het leven te grijpen en te sturen. Ze voelen zich minder zeker en kwetsbaarder" (Glorieux, 1995, p.5). Deze impact die werkloosheid heeft op het zelfbeeld is een blijvend letsel. Hiernaast zijn er ook gevolgen die niet per se blijvend zijn en kunnen verdwijnen als de werkloosheid verdwijnt. Dit geldt voor de financiële problemen waarmee werklozen worden geconfronteerd. Een ander gevolg van beperkte duur betreft de afname van contacten met collega's en bijgevolg de afname van sociale contacten en de toename van de tijd die werklozen alleen doorbrengen. Er worden ook veranderingen in het vrijetijdsgedrag waargenomen. Deze kunnen toegeschreven worden aan een geldgebrek of aan de overvloed van tijd. Werklozen zouden moeite hebben om hun tijd op een voor hen zinvolle, bevredigende manier in te vullen. Dit betekent echter niet dat ze geen tijdsstructuur meer zouden hebben. Ook moeten werklozen aan status inboeten die hun plaats in de samenleving bepaalt en vinden ze moeilijk een alternatieve rol die zin geeft aan hun leven (Glorieux, 1995).

Daarbij komt nog dat ontmoediging van arbeidsparticipatie het gevaar inhoudt dat de verdere tewerkstellingskansen gehypothekeerd worden. Werkloosheid werkt zelf bestendigend. Naargelang men langer uitgesloten is van de arbeidsmarkt, wordt de kans op herintrede kleiner (Cantillon, De Lathouwer & Thirion, z.j.). Della Peruta en Torre (2015) noemen dit het 'hysteresis effect'. Hoe langer de periode van werkloosheid, hoe groter het

verlies aan menselijk kapitaal en hoe kleiner de kans om een job te vinden. Voor werklozen met sterke karakteristieken is de werkloosheid slechts van korte duur, terwijl werklozen met zwakke karakteristieken (leeftijd, kwalificaties) vaker in de werkloosheid blijven zitten (Cantillon, De Lathouwer & Thirion, z.j.). “Ook kan langdurige werkloosheid op zich een invloed hebben op de attitudes van werklozen ten aanzien van arbeid. Naast een verlies aan arbeidsdiscipline en vaardigheden om in een arbeidssituatie te functioneren, ontwikkelt de werkloze socio-psychologische aanpassingsprocessen als beschermingsreactie op de werkloosheid” (Cantillon, De Lathouwer & Thirion, z.j., p. 5). Bij een gebrek aan actieve begeleiding zorgen deze socio-psychologische aanpassingsprocessen voor een daling van de betrokkenheid op de arbeidsmarkt. Langdurige werkloosheid tast met andere woorden de inzetbaarheid aan door de erosie van kennis, vaardigheden en noodzakelijke arbeidsattitudes (De Lathouwer, 2003). Hoe langer men werkloos is, hoe groter de kans dat men vaardigheden zal verliezen. Wanneer werknemers hun vaardigheden verliezen, worden ze minder aantrekkelijk voor potentiële werkgevers (Esteban-Pretel, 2005).

Chronische uitsluiting van arbeid houdt daarnaast een gevaar in van politieke vervreemding. Zo is er een verband tussen sociale en politieke breuklijnen. Als men uitgesloten wordt van werk, dreigt het gevaar dat men aansluiting verliest bij de dominante levensstijl en de cultuur van de samenleving, met inbegrip van politieke vervreemding waardoor de democratie zelf wordt bedreigd. (Cantillon, De Lathouwer & Thirion, z.j., p. 5)

Op ditzelfde niveau van de samenleving betekent werkloosheid een constante bedreiging van de sociale cohesie (Frans & Vranken, 2000). Volgens Cantillon, De Lathouwer & Thirion (z.j., p. 3) “is in een sterk geïndividualiseerde samenleving betaalde arbeid nog steeds een belangrijk middel voor sociale en politieke integratie, ook al betekent dit niet dat integratie en zingeving enkel en alleen kunnen gerealiseerd worden via betaalde arbeid”. Bovendien houdt de werkloosheidsval een gevaar in van sociale uitsluiting (Cantillon, De Lathouwer & Thirion, z.j.). Sociale uitsluiting betreft de mate waarin en de wijze waarop een bevolkingsgroep afwezig is in de belangrijke maatschappelijke levensdomeinen (zoals arbeid, onderwijs, inkomen, wonen, gezondheid en het socio-culturele leven) en de hulpverlenings- en algemene welzijnsvoorzieningen die op deze domeinen werden en worden uitgebouwd (Vranken, Geldof & Van Menxel, 1997). Uitsluiting kan dus op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven voorkomen. De achtergestelde positie op de arbeidsmarkt is daarbij wellicht het belangrijkste domein. “Armoede is namelijk een netwerk van uitsluitingen, dat zich uitstrekt over vele domeinen van het persoonlijke en

publieke leven van de mensen. Een zwakke positie op de arbeidsmarkt is meestal de eerste schakel in een keten die begint bij uitsluiting op de arbeidsmarkt en eindigt bij uitsluiting uit het hele maatschappelijk gebeuren” (Vranken, 1996, p. 14). Dit gaat van sociale vereenzaming, gebrekkige kwaliteit van huisvesting, beperkte participatie aan het maatschappelijke leven tot de inkomens- en schuldenproblematiek (Leroy & Holderbeke, 2010).

3.2.5 Impact van leven in armoede op tewerkstelling

Een leven in armoede wordt gekenmerkt door een spinnenweb van zichtbare en onzichtbare problemen, wat een weerbats heeft op het functioneren van mensen in armoede op de werkvloer. Diverse armoederisico's vormen een obstakel voor tewerkstelling in de reguliere arbeidsmarkt. Zo moeten mensen in armoede vaak de arbeid onderbreken of afwezig zijn op hun werk voor andere verplichtingen zoals het bezoeken van diensten. Mensen die een sterke armoedeproblematiek kennen, zijn immers al fulltime bezig met overleven en het bezoeken van verschillende diensten (afspraak OCMW, Kind en Gezin, deurwaarders, advocaten enzovoort). Deze verplichtingen en noden verdwijnen niet vanzelf als er een job bijkomt (Boey, 2010).

Daarnaast zijn er nog heel wat andere obstakels die mensen in armoede ervaren om aan een job op de reguliere arbeidsmarkt te geraken en die te blijven behouden. Zo biedt de reguliere arbeidsmarkt weinig perspectief op solidariteit aan mensen die er geen toegang toe krijgen omwille van discriminatie, kortgeschooldheid (Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans, 2015), gebrek aan zelfvertrouwen, beperkte taalvaardigheid, fysieke of mentale gezondheid of andere redenen (Sannen, Castermans, Van Regenmortel & Lamberts, 2011).

De jobs waar mensen in armoede toegang toe hebben, zijn vaak geen jobs van negen tot vijf, van maandag tot vrijdag. Ploegensysteem, avondwerk, weekendwerk, ... het zijn soms obstakels, zeker voor mensen, zoals alleenstaande ouders en mensen die afhankelijk zijn van het openbaar vervoer. Ook zitten veel mensen in armoede in bepaalde tewerkstellingsvormen van beperkte duur, in jobs van bepaalde duur of interim werk, ... De onzekerheid en onvoorspelbaarheid die daarmee gepaard gaan, zorgen voor een extra belasting en werken demotiverend. Daarnaast zijn veelgehoorde problemen met collega's discriminatie, seksuele intimidatie en pesten op de werkvloer. Andere problemen zijn problemen met kinderopvang en met de zorg van de kinderen en lange reistijden om op het werk te geraken. Niet elke werkplaats is bereikbaar met het openbaar vervoer. Bovendien

verzeilen mensen in armoede vaak in eentonig, vuil of zwaar werk. (Sannen, Castermans, Van Regenmortel & Lamberts, 2011, p.63)

Volgens de Boyser (2004) komen mensen die in armoede leven, disproportioneel vaak terecht in jobs met een hoger risico op depressie. Het zijn jobs waarin men weinig verdienen, jobzekerheid en controle op het eigen werk heeft.

Andere redenen waarom mensen in armoede niet aan de slag geraken, zijn omdat men onvoldoende het Nederlands beheerst, niet beschikt over een arbeidskaart of over de vereiste attesten (Struyven, Heylen & Van Hemel, 2010) of in een opvangcentrum verblijft (Bogaerts, 2011). Ook staan werkgevers vaak weigerachtig om werknemers in dienst te nemen die afwijken van de 'norm'. Men wordt geleid door vooroordelen en stereotypingen (Jacobs & Lamberts, 2014).

Tot slot zijn er ook externe factoren die mogelijk een drempel kunnen vormen bij het vinden van werk voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Zo is er de economische situatie en de situatie op de arbeidsmarkt. Hoe groter het aanbod (populatie van werkzoekenden) op de arbeidsmarkt, hoe groter het aantal potentiële kandidaten waaruit de werkgevers kunnen kiezen, waardoor de groep met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt minder kans heeft om werk te vinden (Jacobs & Lamberts, 2014).

Samenvattend kan er gesteld worden dat een leven in armoede heel wat hinderpalen bevat om aan een job op de reguliere arbeidsmarkt te geraken en die te blijven behouden. Het blijft bovendien de vraag of arbeid altijd de uitgelezen weg is om aan armoede te ontsnappen. Arbeid is zeker geen sluitende garantie voor bestaanszekerheid of volwaardig burgerschap (Fret, 1997). De Boyser (2004) wijst erop dat een job een beschermende dam kan opwerpen tegen inkomensarmoede, maar dat niet eender welke job een hefboom uit de armoede vormt. "Zonder de aandacht voor zorg, emotioneel welzijn en ondersteuning vanuit de omgeving leidt het krijgen van werk niet tot een vooruitgang in het leven. Dat kan wel wanneer dit plaats heeft binnen een context van randvoorwaarden, waarbij deze jobs geen voedingsbodem vormen voor nieuwe problemen" (De Boyser, 2004, p. 70). Volgens Leroy, Verboven & Holderbeke (2011) kan arbeid een hefboom zijn om uit de armoede te geraken, op voorwaarde dat ten eerste het proces ernaartoe goed ondersteund en begeleid wordt, dat er ook fundamenteel gewerkt wordt aan problemen op andere levensdomeinen en dat een aantal randvoorwaarden zoals betaalbare kinderopvang gegarandeerd worden. Ook Raeymakers (2011) verwerpt de idee van arbeid als heilige graal in de strijd tegen armoede. Om armoede te bestrijden, moet naast de arbeidssituatie ook de uitsluiting op andere

levensdomeinen aangepakt worden.

3.3 Deeleconomie

Om de werkloosheid terug te dringen, worden allerlei beleidsinspanningen gedaan. Vandaag zien we dat traditionele beleidsmaatregelen zoals onder meer financiële voordelen, quotaregelingen, het beter combineerbaar maken van werk en gezin (bv. naast betaalbare ook soepelere kinderopvangformules bij deeltijds en flexibel werk, ziekte en vakanties; verbetering van loopbaanonderbreking; een gezinsvriendelijke arbeidsorganisatie), creatie van zinvolle jobs, sociale investering via vorming en begeleiding, oplossingen voor het mobiliteitsvraagstuk (Cantillon, De Lathouwer & Thirion, z.j.), de ondersteuning van organisaties bij de ontwikkeling van diversiteitsbeleid (diversiteitsplannen), de samenwerking met de sectoren via sectorconvenanten (Gevers, Devisscher, Huys, Vanderbeken, Vandenbrande & Sels, 2004) enz. niet meer volstaan. Ook het bestaande aanbod aan opleiding, werkervaring, trajectbegeleiding... blijkt niet voldoende om de transitie van uitkeringsafhankelijkheid naar arbeidsmarktparticipatie te stimuleren en de inzetbaarheid en bemiddelbaarheid van de werklozen te vergroten (Frans en Vranken, 2000). Van bemiddelbaarheid bestaat er geen eenduidige, wetenschappelijk getoetste definitie. Onder '(nog) niet bemiddelbaar' worden personen verstaan die (nog) niet klaar zijn om zonder hulp de stap te zetten naar het reguliere arbeidscircuit en dus niet onmiddellijk 'inzetbaar' zijn. Vaak willen deze personen wel werken, maar hebben zij heel wat niet-arbeidsmarktgerelateerde problemen die de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt bemoeilijken (Struyven, Heylen & Van Hemel, 2010).

Deze beleidsinspanningen zijn slechts één van de antwoorden op het complexe werkloosheidsvraagstuk. Aangezien ze niet altijd voldoen, ontstaan initiatieven buiten de reguliere economie om.

Deze deelinitiatieven vormen niet alleen een antwoord op het werkloosheidsvraagstuk, maar streven er ook naar duurzaamheidsvraagstukken en problemen ten gevolge van de economische crisis op een maatschappelijk verantwoorde manier aan te pakken. De deeleconomie wil grotere economische rechtvaardigheid en sociale inclusie (Raddon, 2009) en maakt de samenleving een stuk weerbaarder tegen schokken in de geglobaliseerde economie. Bovendien streeft de deeleconomie ernaar een alternatief te vormen voor de dominante neoliberale hegemonie (Gillabel, 2013).

In zo'n initiatieven wordt het delen van producten of diensten gefaciliteerd, zoals het regelen van een logeerplek in een vreemde stad via Couchsurfing of het verkopen van je

tweedehands spullen op Marktplaats. De peer-to-peer economie bevat online platformen waarop producten en diensten worden uitgewisseld tussen vreemden die elkaar online ontmoeten (Evertse, 2014).

De logica bestaat erin dat toegang hebben tot producten en diensten belangrijker wordt dan het bezit ervan. Deze nieuwe kijk op consumptie wordt ook de collaboratieve consumptie genoemd. Daarbij staat winst maken niet voorop, maar gaat het om het gezamenlijk creëren van betrokkenheid, aandacht en zorg. Samen welzijn organiseren en niet alleen maar welvaart (Jonker, 2015). De zoektocht naar bezit wordt opgegeven en er wordt op zoek gegaan naar sociale connecties en ervaringen (Deprez, 2015). Dit gebeurt via internetplatformen die gebruikers met elkaar in contact brengen. Al hoeft de traditionele middle man er niet altijd tussenuit gesneden te worden (Evertse, 2014). Er bestaan ook initiatieven waarbij matchmakers gebruikers met elkaar in contact brengen, zoals gemeenschapsmunten of LETS systemen. LETS staat voor “Local Exchange and Trade System”, een manier van ruilen en samenwerken tussen mensen. Diensten, goederen, vaardigheden en ervaringen worden uitgewisseld (Lietaer, 2001). Een gemeenschapsmunt is een complementaire munt die gebruikt wordt binnen een geografisch gebied of een sociale gemeenschap om maatschappelijke doelen te realiseren (Lietaer, Snick & Kampers, 2014). Het zijn allemaal initiatieven die zich bewust willen onttrekken aan de kapitalistische economie.

3.4 Gemeenschapsmunt

3.4.1 Paradoxe startpositie van de munt

Ten eerste kan de munt niet los gezien worden van de staat waarin geopereerd wordt. De Belgische verzorgingsstaat vertrekt vanuit een paradoxaal uitgangspunt. De verzorgingsstaat vertrekt met name vanuit de focus op solidariteit als spanning tussen vrijheid en gelijkheid en is tevens erkend door een kapitalistisch systeem dat de ongelijkheid in stand houdt (Mouffe, 2013). Thoenes definieert de verzorgingsstaat als volgt: “De verzorgingsstaat is een maatschappijvorm die gekenmerkt wordt door een op democratische leest geschoeid systeem van overheidszorg, dat zich – bij handhaving van een kapitalistisch productiesysteem – garant stelt voor het collectieve sociale welzijn van haar onderdanen” (Thoenes, 1962, p. 124).

De voorwaarde voor een verzorgingsstaat betreft de gerichtheid van het sociaal beleid op het verminderen van de marktafhankelijkheid (Bouverne- De Bie, 2011). Omwille van de

reden dat gemeenschapsmunten de ambitie hebben om doelen te bereiken die buiten het bereik van het reguliere geldstelsel liggen, (Longhurst & Seyfang, 2013) bezitten ze het potentieel om ingeschreven te worden in het sociaal beleid.

Ten tweede vertrekken ook de munten zelf vanuit een paradoxale startpositie. De munt komt er wanneer reguliere systemen en bestaande sociale, economische en politieke structuren niet voldoen. Dit is het geval als de traditionele economie en het reguliere geldstelsel samenlevingsknelpunten niet kunnen oplossen (Bombeke, 2014; Seyfang, 2001). Lietaer (2001) en Longhurst & Seyfang (2013) geven aan dat de munt functies vervult die anders niet bereikt worden. Ook Blanc en Fare (2013) zien de eerste generatie gemeenschapsmunten als antwoord op aspiraties en noden die niet verzadigd worden door de publieke sector of door de markt. De dynamiek van complementaire munten doet economische ruil ontstaan waar de reguliere economie dat niet doet (Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans, 2015).

Kortom, de munt balanceert altijd tussen integratie in de bestaande maatschappelijke structuren en sociale verhoudingen en de transformatie van die structuren en verhoudingen: “Een complementaire munt toont hoe micro-praktijken van solidariteit niet (kunnen) afgelijnd worden, maar verwijzen naar en botsen tegen systemen, voorzieningen en beleidslogica’s op een bredere schaal” (Depraetere, Van Bouchaute, Vandenabeele & Oosterlynck, 2014, p. 38).

3.4.2 Onderscheiden doelen van een gemeenschapsmunt

Gemeenschapsmunten streven geen commercieel doel na, wel een maatschappelijk doel (Lietaer & Hallsmith, 2009). Die maatschappelijke doelen situeren zich op een breed spectrum van levensdomeinen: ecologisch, economisch, sociaal, cultureel, van het bevorderen van ecologisch gedrag en duurzame ontwikkeling (Dittmer, 2012; Hopwood, Mellor & O’Brien, 2005) tot het verbeteren van het imago van de wijk.

Vanuit dit socio-culturele oogpunt wordt een gemeenschapsmunt ingezet om de identiteit van de wijk te versterken, gemeenschapszin te bevorderen en cultureel kapitaal vast te houden (Depraetere, Van Bouchaute, Vandenabeele & Oosterlynck, 2014). Op economisch gebied wordt op het alternatieve betaalmiddel ingezet om de lokale handel, samenleving en omgeving op een positieve manier te beïnvloeden en de afhankelijkheid van globale economische processen te verminderen (Boyle, 2011). Vooral tijdens economische crisissen worden lokale munten ingevoerd als een meestal coöperatief en non-profit ruilsysteem waarin mensen die “time-rich and cash-poor” zijn, sociaal en economisch

productief kunnen zijn ondanks hun gebrek aan officieel geld (Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans, 2015). Een betere regionale economische ontwikkeling betekent grotere welvaart en inkomensverhogingen (Lietaer, 2001). De munt biedt de mogelijkheid om een voldoende levensstandaard te bereiken of te behouden (Della Peruta & Torre, 2015). Betere toegang tot noodzakelijke hulpbronnen wordt dan beschouwd als een onderdeel van armoedebestrijding (Bosma-Donovan, 1999; Williams, 1996), wat overlapt met de doelen die op sociaal domein met de munt nagestreefd worden. Andere zijn het stimuleren van onderlinge hulp tussen burgers, sociale cohesie, solidariteit (Lietaer, Snick & Kampers, 2014; Bosma-Donovan, 1999), vrijwilligerswerk, vertrouwen, samenwerking en wederkerigheid tussen burgers (Lietaer, 2001). De munt heeft het potentieel om maatschappelijke uitsluiting te bestrijden (Richey & Ikeda, 2009) en empowerment te faciliteren. De munt vertrekt van de idee dat iedereen iets te bieden heeft dat waardevol kan zijn voor de gemeenschap (Boyle, 2014). Ze biedt bovendien waarde en erkenning aan arbeid die door de conventionele economie verdrongen of onderbetaald is (Seyfang, 2002). Zo worden talenten en capaciteiten ingeschakeld die op de (arbeids)markt niet meer benut worden (Williams, 2005; Lietaer, Snick & Kampers, 2014). Er bestaat met andere woorden een waaier aan verwachtingen over de mogelijkheid van de munt om onderscheiden – al dan niet tegenstrijdige – functies te vervullen. Het is duidelijk dat met deze indeling niet gezegd wordt dat een gemeenschapsmunt altijd zuiver een ecologische, socio-culturele, economische of sociale doelstelling heeft, evenmin dat elke munt alle doelstellingen nastreeft. Zo richt het Toreke zich sociaal op het bevorderen van buurt- en burenzorg, ecologisch op milieuzorg, socio-cultureel op de sociale cohesie en het imago en de identiteit van de wijk en economisch op de handel en de sociale economie in het Rabot.

Naast deze verscheidenheid aan doelstellingen, is er bij gemeenschapsmunten ook een verscheidenheid aan normatieve en ideologische visies te bemerken. Het ontwerp en de implementatie van de munt reflecteert immers lokale sociale normen en politieke en economische condities (Powell, 2002). Zo ziet Seyfang (2002) de gemeenschapsmunt als een manier om de maatschappelijke kost voor zorg te verminderen. Het kan een strategie zijn van territoriale ontwikkeling met een herwaardering van achtergestelde wijken als doel (Fare & Ould Ahmed, 2014), een appel om actiever beroep te doen op de plichten van de burger (Williams, 2005) of een manier om de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen uit te dagen (Seyfang, 2001). Lietaer en Hallsmith (2009) wijzen erop dat er een stroom van alternatieve dienstverlening ontstaat die niet afhangt van overheidssubsidies of een bureaucratie, dure verzekeringen of nationale munten. Kang & Hong (2015) onderscheiden vier types in de manier waarop gemeenschapsmunten gepercipieerd worden: 'alternatieve

gemeenschap', waarbij coördinatoren de munten zien als een manier om weerstand te bieden tegen de dominante neoliberale ideologie; 'buurt als een gemeenschap', waarbij coördinatoren het eens zijn met mainstream economische waarden en de gemeenschapsmunten zien als een tool om de gemeenschap te revitaliseren en lokale bewoners te empoweren; 'gemeenschap door middel van ecologische verwantschapsgroepen', waar de munt een tool is om een ecologische levensstijl te promoten en 'ecologische gemeenschap', waar men de munt ziet als een alternatief voor het kapitalisme en een manier om de ecologische gemeenschap te behouden.

De brede toepasbaarheid kan een kracht zijn van gemeenschapsmunten, maar ook een valkuil: bij een gebrek aan focus willen initiatieven wel eens voor teveel maatschappelijke vraagstukken tegelijkertijd een oplossing zijn (Kampers, 2015). De uitdaging om verschillende domeinen rond gemeenschappelijke doelen samen te brengen, kan volgens Longhurst en Seyfang (2013) problematisch worden als het gaat om het lobbyen voor beleidsondersteuning. Ook wordt de verschillende waardering van arbeid door Schoors als een nadeel beschouwd. "Er kan een tekort aan goed opgeleide werkkrachten ontstaan. Het vooruitzicht op een beter loon zet mensen ertoe aan te studeren en zich te specialiseren. Dat is geen pleidooi voor meer ongelijkheid, maar een zekere differentiatie tussen laag- en hooggeschoolde arbeid is nodig. In het systeem van de tijdbanken valt dat bijna volledig weg" (Fockey, 2012). Een ander mogelijk nadeel is dat er een middel-doel omkering optreedt. In plaats van mensen te helpen of het milieu te beschermen voor de anderen of het milieu, doen ze het voor de beloning die ermee gepaard gaat. Dit leidt dan tot extremen: puur altruïstisch of puur op profijt belust gedrag. Hoewel deze eerder uitzonderingen zijn en motivaties bij veel mensen door elkaar lopen, vergt de invoering van een complementaire munt toch het goed doordenken van dit mogelijk negatief effect (Bienstman, 2010). Bovendien is het voor sommigen te moeilijk om een evenwicht tussen vraag en aanbod te bewaren. Als de vraag groter is dan het aanbod, kan men onder nul gaan. Maar eens men te ver onder nul zit, is men verplicht om iets aan te bieden. Als men dan niet goed weet hoe iets terug te geven, beslist men om ermee te stoppen. Een solidariteitsfonds kan hier soelaas bieden (Bombeke, 2014).

3.4.3 Soorten gemeenschapsmunten

Om aan de waaier aan verwachtingen over functies van de munt tegemoet te komen, delen Longhurst en Seyfang een belangrijke rol toe aan de initiatiefnemer: “Managers moeten het evenwicht houden tussen deze verwachtingen ” (2013, p. 883). Deze rol wordt benadrukt als er verschillende financieringskanalen zijn. Geprofessionaliseerde gemeenschapsmunten hangen immers voornamelijk af van externe middelen voor personeel, gebouwen en administratie (Seyfang, 2002). Vlaanderen kent immers een verscheidenheid aan complementaire munten. Institutionele vormen van gemeenschapsmunten gaan uit van professionele spelers, zoals overheden, maatschappelijke organisaties of instellingen. Dit gaat van zorginstellingen, scholen, opbouw- en welzijnsorganisaties, sociale huisvestingsmaatschappijen, lokale organisaties over gemeentes en gemeentelijke diensten tot samenwerkingen tussen de actoren (Lietaer, Snick & Kampers, 2014). Voorbeelden hiervan zijn de E-portemonnee, de Troeven en de Buurtijd. Andere munten gaan volledig uit van burgerinitiatief, of kennen na verloop van tijd inmenging van professionele spelers (Blanc & Fare, 2013). Vlaanderen kent initiatieven die top-down zijn ingevoerd in opdracht van de Vlaamse Minister van Werk en Sociale Economie en/of in opdracht van lokale overheden, zoals het Toreke en de Leermunt. Ook op andere manieren komt de overheid financieel tussen. Hetzij via LETS-initiatieven die bottom-up groeien door vrijwilligers en beroep doen op vzw Lets Vlaanderen of hetzij via organisaties of diensten die een subsidieaanvraag doen bij het lokaal sociaal beleid (LETS Vlaanderen vzw, 2011). Bovendien wordt een onderscheid gemaakt tussen territoriale munten en niet-territoriale munten. Territoriale munten zijn specifiek gericht op een geografisch gebied. Het systeem is beperkt door geografische grenzen, bijvoorbeeld een regio of een stad. Het Toreke is een voorbeeld van zo'n geografisch begrensd muntsysteem. Bij niet-territoriale munten is het gebruik niet gericht op een gebied, maar op vrijwillige participanten, bijvoorbeeld sommige LETS (Schroeder, Miyazaki & Fare, 2011).

3.4.4 Het verschil met de conventionele munt

Een gemeenschapsmunt verschilt op verschillende vlakken van nationale munteenheden. Ten eerste wordt bij een gemeenschapsmunt het ontvangen van een dienst niet betaald, maar wel gewaardeerd met lokale ruileenheden. Wellicht het grootste verschil tussen de gemeenschapsmunten en nationale munten betreft de onbeperkte creatie van gemeenschapsmunten. Gemeenschapsmunten worden gecreëerd door transacties uit te voeren. Dit brengt met zich mee dat de hoeveelheid beschikbare gemeenschapsmunten

niet begrensd is, behalve de tijd en energie die leden erin steken om de transacties uit te voeren. Ten derde kunnen gemeenschapsmunten enkel lokaal geruild worden, binnen een bepaald gebied. Enkel de leden van het systeem kunnen de gemeenschapsmunt gebruiken. Het vierde verschil betreft de afwezigheid van rente. Bij een gemeenschapsmunt is het niet voordelig om een voorraad aan te leggen, want ze zal niet toenemen in waarde. In sommige gevallen zal ze zelfs afnemen. Negatieve saldi worden niet gezien als schulden, maar als noodzakelijk om de stroom tussen leden te bevorderen. Aangezien er bij elke transactie evenveel negatieve als positieve eenheden zijn, kan er geen negatief saldo zijn zonder een positief saldo (Panther, 2012). Ten vijfde wordt arbeid in de reguliere arbeidsmarkt verschillend gewaardeerd, wat haaks staat op de idee achter een gemeenschapsmunt: arbeid wordt er van elke persoon gelijk gewaardeerd. De hoogte van de verloning per uur is niet gekoppeld aan de efficiëntie van de verrichte arbeid (Ozanne, 2010).

3.4.5 De munt op het spanningsveld tussen beheersing en emancipatie

De gemeenschapsmunt begeeft zich op het spanningsveld tussen emancipatie en beheersing. Gaat het om een enge arbeidsmarktintegratie of wordt een brede maatschappelijke integratie beoogd? Bestaat de doelstelling van de sociale economie uit het weerbaar en mondig maken van mensen? Dit dient in evenwicht te staan met het doel om hen onmiddellijk en naadloos te laten inpassen in het reguliere circuit.

De laatste jaren ervaart men in de sociale economie echter steeds meer een 'disciplinerend' richting regulier economisch circuit (Frans, Seynaeve & Vranken, 2002). Van de gemeenschapsmunt wordt verwacht dat personen bij wie de afstand tot de arbeidsmarkt te groot is er een leerproces doormaken waardoor hij/zij beter aangepast wordt aan de vereisten van de arbeidsmarkt (Frans, 2000). De werkloze wordt bijgeschaafd zodat hij weer kan bijbenen. Werklozen worden bestempeld als onaangepast aan de normen van de samenleving. De gemeenschapsmunt moet normconform gedrag bewerkstelligen, dominante waarden- en normenpatronen en de maatschappelijke orde handhaven en afwijkend gedrag zoveel mogelijk beheersen. Een dergelijke invalshoek leidt tot een residuele opvatting van de gemeenschapsmunt, waarbij men zich beperkt tot het symptomatisch behandelen van maatschappelijke problemen, terwijl er aan de structuur van de samenleving niets wordt veranderd. De verantwoordelijkheid van de samenleving (denk maar aan een rechtvaardige economie, aan de creatie van duurzame jobs met een volwaardig inkomen...) blijft buiten beeld. De uiteindelijke doelstelling van de sociale

economie is vanuit dergelijke invalshoek de integratie in de arbeidsmarkt, zoals ze op dit ogenblik is (Laperre 2001). Deze benadering kadert in een beleid dat specifiek gericht is op de activering en integratie van 'kansengroepen' naar de arbeidsmarkt (Departement WSE, z.j.).

Aan de andere kant kan een gemeenschapsmunt inzicht bieden in de mogelijkheden tot emancipatie. Dan wordt de sociale economie niet beperkt tot reïntegratie in de arbeidsmarkt, maar dient het ook sociaal- (cultureel)- maatschappelijke participatie en integratie en streeft het naar de verandering van maatschappelijke structuren (Tuteleers, 2007). De gemeenschapsmunt spoort ingrijpende wijzigingen aan van de bestaande maatschappelijke verhoudingen en eventuele ongelijkheden die daarmee gepaard gaan. De gemeenschapsmunt zet mensen aan zich kritisch te verhouden tegenover de structuren en maatschappelijke verhoudingen die hun bestaansvoorwaarden aantasten.

Daarnaast is er het vanzelfsprekende emanciperende effect van arbeid: arbeid integreert. Het emanciperend effect van sociale tewerkstelling is groter door de lage drempel en de mogelijkheden om terug sociale contacten op te doen. Binnen die tewerkstelling is het ook van vitaal belang om aandacht te blijven hebben voor de concrete noden van de verschillende werknemers (Frans, Seynaeve & Vranken, 2002).

Door emanciperende elementen zoals democratisering van het organisatieproces en de creatie van inspraakkanalen (bv. werkoverleg, functioneringsgesprekken) in de werking te integreren, ontstaat er ruimte om de stem van de werknemers aan bod te laten komen. Als mensen op verschillende manieren erkenning voor hun inbreng ervaren, vergroot ook hun gevoel van zelfwaarde en het gevoel dat ze in de maatschappij iets te betekenen hebben. (Frans, Seynaeve & Vranken, 2002, p. 122)

Sociaal werkers die met een gemeenschapsmunt werken, moeten erover waken dat ze de emancipatorische en de beheersingslogica niet loslaten en de evenwichtsoefening blijven aangaan, die het spanningsveld erkent en overstijgt (Driessens & Geldof, 2009).

Dit geldt niet alleen voor het spanningsveld tussen emancipatie en beheersing, maar ook voor het spanningsveld tussen transformatie en integratie dat daar heel erg nauw mee samenhangt.

3.4.6 De munt op het spanningsveld tussen transformatie en integratie

Het complementaire muntsysteem balanceert tussen integratie en transformatie van het arbeidssysteem. Door tijd om te zetten in Torekes, die bij lokale handelaars terug in euro worden omgewisseld, worden buurtbewoners indirect geïntegreerd in het bestaande arbeids- en handelssysteem. Tegelijk transformeren de Torekes het arbeidssysteem door de bestaande arbeidsmarkt uit te dagen als dominant systeem van verloning en waardering in onze samenleving. Dit is paradoxaal: het complementaire muntsysteem wil de reguliere interdependentie in het bestaande arbeids- en muntsysteem transformeren. Het botst echter op de harde eis van kwetsbare deelnemers tot integratie in het dominante muntsysteem. De deelnemers pleiten voor de inwisselbaarheid van Torekes naar levensnoodzakelijke bestaansmiddelen en dus voor de koppeling van de complementaire munt aan de Euro (Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans, 2015).

Dit reflecteert volgens Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans (2015) de stellige wens om zich niet te laten 'gettoïseren' in een complementair muntsysteem aan de marges van de reguliere economie. Tegelijkertijd is het transformatief karakter afhankelijk van hoe die eis opgepikt wordt: als een vraag voor de deregulering van de arbeidsmarkt om de creatie van slecht betaalde en preciaire jobs te stimuleren of als een oproep tot een herdenken en herorganiseren van de economie op zo'n manier dat die kwalitatieve jobs produceert voor zij die vandaag niet aan de bak komen. In die context erkennen de initiatiefnemers het risico dat dergelijke complementaire systemen zwakke werknemers kunnen integreren in de onderste restcategorie van de bestaande competitieve arbeidsmarkt, in een systeem met mindere stabiele jobs die minder inkomenszekerheid opleveren. Een bescheiden, maar noodzakelijke aanvullende 'verloning' van 2,5 euro per uur helpt kwetsbare deelnemers met een laag inkomen in een arme wijk als Rabot-Blainsantvest overleven. Het maakt het dus mogelijk om hen te integreren zonder vragen te moeten stellen bij de structuren en verhoudingen die hun bestaansvoorwaarden aantasten. (p. 15)

Een ruimer, structureel beleid ter bevordering van sociale insluiting en integratie is dan ook noodzakelijk. "Zo niet dreigt er een bevestiging van de dualisering door het onderbrengen van moeilijk bemiddelbaren in een 'beschermde of gesubsidieerde sector'. In dat geval kan nauwelijks sprake zijn van integratie en participatie" (Frans en Vranken, 2000, p.189).

3.4.7 Verhouding sociale en reguliere economie

Aangezien de gemeenschapsmunt zich op het kruispunt bevindt van de sociale en de reguliere economie, wordt gestart met het uitklaren van het onderscheid tussen de sociale en reguliere economie. In zeer algemene zin is de sociale economie een andere economie dan diegene die puur door winstbejag wordt gedreven (Gijssels, 2010). Volgens Jacobs en Lamberts (2014) vormt het al dan niet aanwezig zijn of ontvangen van subsidies een criterium om de sociale en reguliere economie van elkaar te differentiëren. Zo kunnen we de sociale economie definiëren als de economie (en de ondernemingen erin) die aanspraak kunnen maken op subsidiëring voor de tewerkstelling van de doelgroep en het ontplooiën van de bedrijfsmatige activiteiten, en de reguliere economie of het NEC als de ondernemingen waarvoor dit niet het geval is.

Het Vlaams Overleg Sociale Economie (VOSEC) schoof in 1997 de volgende definitie naar voor (zoals geciteerd in Gijssels, 2010):

De sociale economie bestaat uit een verscheidenheid van bedrijven en initiatieven die in hun doelstellingen de realisatie van bepaalde maatschappelijke meerwaarden vooropstellen en hierbij de volgende principes respecteren: voorrang van arbeid op kapitaal, democratische besluitvorming, maatschappelijke inbedding, transparantie, kwaliteit en duurzaamheid. Bijzondere aandacht gaat ook naar de interne en de externe relaties. Zij brengen goederen en diensten op de markt en zetten daarbij hun middelen economisch efficiënt in met de bedoeling continuïteit en rendabiliteit te verzekeren. (p. 10)

De verhouding tussen de sociale en reguliere economie is ambigu. Enerzijds sluit de reguliere arbeidsmarkt een aantal doelgroepen bijna onherroepelijk uit, waardoor het recht op arbeid voor de betrokkenen op een andere manier, met overheidssteun, moet gerealiseerd worden. Anderzijds kijkt men kritisch naar de kostprijs van die sociale tewerkstelling en wil men ze tot het strikte minimum beperken, alsof het een parasitaire vorm van economie betreft (Rubbrecht, Matheus, D'Addio & Nicaise, 2005). Deze ambiguïteit doet zich ook op een andere manier voor.

De sociale economie verhoudt zich hoofdzakelijk op twee manieren ten opzichte van de reguliere economie. Enerzijds kan de sociale economie dienen als opstap naar de reguliere economie. De werkervaring is een springplank naar duurzame tewerkstelling met degelijke contracten, arbeidsinhoud en -voorwaarden (Rubbrecht, Matheus, D'Addio & Nicaise, 2005). De sociale economie tracht de toegang tot het reguliere tewerkstellingscircuit te

ontsluiten (Frans, 2000). De sociale economie is een tussenstation met als eindbestemming een job op de reguliere arbeidsmarkt. De sociale economie wordt beschouwd als de katalysator voor doorstroom naar de reguliere economie. Vaak wordt de productiviteit van de sociale economie dan afgemeten aan het doorstromingspercentage van werknemers naar een duurzame job, hoofdzakelijk op de reguliere arbeidsmarkt. Hoe groter het percentage dat doorstroomt, hoe productiever de sociale economie. Ironisch is wel dat de productiviteit statistisch gesproken ook verhoogt als de tewerkstelling na enkele maanden afgebroken wordt, de werknemer terug in een opleidingsproject terecht komt en dit proces zich herhaalt (Robeyns & Snick, 2004). Bij dit 'draaideureffect' verdwijnen mensen die op de arbeidsmarkt komen er even snel weer uit (Van Geertsom, 2015). Ook al komt de werknemer in kwestie in een negatieve spiraal terecht, de sociale economie doet het goed want ze kent een hoge doorstroming (Robeyns & Snick, 2004). Het doorstromingspercentage kan dus niet het enige criterium zijn om de productiviteit van de sociale economie te meten. Het bevorderen van de doorstroom naar de reguliere economie is alvast de hoofddoelstelling in dergelijke stroming.

De vernauwing van de sociale economie tot het realiseren van doorstroming van kansarmen naar de arbeidsmarkt houdt het risico in dat de traditionele arbeidsmarkt wordt geïdealiseerd. De sociale economie kan er haar kritische functie ten opzichte van de werking van die arbeidsmarkt en de economie kwijt geraken. Drèze (zoals geciteerd in Frans, 2000) haalt drie actuele functies aan die de sociale economie kan vervullen. Ten eerste betekent de inhaalfunctie dat de sociale economie de rol van bezemwagen kan verwezenlijken als maatschappelijke veranderingen leiden tot de versterking van uitsluiting. De anticiperende functie slaat op het uitproberen van innovatieve oplossingen op een flexibele manier en die later op grotere schaal toepassen. En tenslotte functioneert de sociale economie door haar betrokkenheid bij maatschappelijke problemen als een facilitator van maatschappelijk debat. Ze kan met andere woorden kritisch onderzoek en diepgravende debatten stimuleren.

Deze hoofddoelstelling om de doorstroom naar de reguliere economie te bevorderen wordt bekritiseerd door Robeyns en Snick (2004). Door de sociale economie enkel voor te stellen als een 'opstapje' naar de klassieke economie, miskent men de realiteit voor de zwakste groepen. Ook Notredame deelt deze kritiek: de sociale economie wordt naar zijn gevoel nog altijd te veel beschouwd als een voorlopig en op termijn overbodig te maken doorstromingsproject naar de reguliere arbeidsmarkt (Fret, 1997). De andere stroming stelt met andere woorden dat het zowel voor de sociale als voor de reguliere economie van belang is dat de sociale tewerkstelling een eigen finaliteit heeft en op zichzelf bestaat. In

plaats van de sociale economie enkel als een doorgangstation te zien, zijn sociale economie initiatieven op zich volwaardige en zinvolle initiatieven, een winst voor de samenleving (Van Geertsom, 2015; Van den Broeck & Vanhoren, 2006). Ze bieden de kans aan mensen in kwetsbare posities om maatschappelijk zinvolle taken te vervullen en een plaats in de samenleving in te nemen (Frans, 2002). De sociale economie moet een aparte functie hebben los van de reguliere economie. De sociale economie mag niet louter een verlengstuk zijn van de reguliere economie. Ze mag er niet op gericht zijn mensen blindelings toe te leiden naar het 'normaal economisch circuit' (Frans, Seynaeve & Vranken, 2002). Het moet gaan om een aanvullend aanbod op de reguliere economie (Rubbrecht, Matheus, D'Addio & Nicaise, 2005).

Van Regen Mortel trekt deze lijn door naar het vrijwilligerswerk: vrijwilligerswerk mag niet versmald worden tot hefboom naar de arbeidsmarkt. Wanneer vrijwilligerswerk enkel als opstap naar de arbeidsmarkt wordt gezien, zal er geen oog meer zijn voor vrijwilligerswerk als middel tot democratisch burgerschap en sociale participatie (Van Herzeele, 2015). Ook Mathijssen (2011) stemt hiermee in. In tegenstelling tot arbeidszorg heeft vrijwilligerswerk niet het doel om te werken aan doorstroom naar de arbeidsmarkt. Het kan wel een neveneffect zijn. Vrijwilligerswerk beïnvloedt de ontwikkeling van competenties en krachten - dus heeft het ook effect op de afstand tot de arbeidsmarkt. Het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt is echter geen prioritaire doelstelling van vrijwilligerswerk. Het kan niet de bedoeling zijn om vrijwilligerswerk te gebruiken als een soort instrument of ingangspoort naar tewerkstelling. Dit past bovendien vaak niet bij de doelstellingen van de organisaties waarbij het vrijwilligerswerk wordt uitgevoerd. Vrijwilligerswerk moet dus gezien worden als een stap in een traject van maatschappelijke integratie, eerder dan als een stap in een activeringstraject. (Mathijssen, 2011). Belangrijk hierbij is dat in de benadering van de wet op het recht op maatschappelijke integratie activering en maatschappelijke integratie in elkaars verlengde worden gezien (POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Grootstedenbeleid, z.j.).

Hoe dan ook, of de sociale economie eigen doelstellingen nastreeft of in functie staat van de reguliere economie, het staat vast dat er een raakvlak is tussen de twee en dat de gemeenschapsmunt zich op dit raakvlak bevindt.

3.4.8 De munt als brug naar tewerkstelling

De munt die functioneert als brug naar tewerkstelling impliceert een tweerichtingsverkeer. Enerzijds is er een invloed vanuit de deelnemers op de reguliere arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt leert van de gemeenschapsmunt. Werklozen nemen via de gemeenschapsmunt een plek in in de samenleving, waardoor er naar werklozen gekeken wordt als betekenisvolle bijdragers aan de samenleving. Ook tonen de deelnemers aan de reguliere arbeidsmarkt het potentieel dat anders onderbenut wordt. De gemeenschapsmunt zorgt ervoor dat voorheen onderbenut potentieel in de reguliere economie toch kan bijdragen aan de welvaart. Een gemeenschapsmunt biedt ruimte voor vaardigheden en diensten die ongewild of ondergewaardeerd zijn in de reguliere arbeidsmarkt (Aldridge et al, 2001; Pearson & Seyfang, 2000; Seyfang, 2006) zoals onder andere zorgvaardigheden (Seyfang, 2001) en doet daarmee aan talentbenutting. Anderzijds is er een invloed vanuit de reguliere arbeidsmarkt op de deelnemers, in die zin dat gemeenschapsmunten de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt verbeteren. De munt betekent een springplank naar tewerkstelling voor de werkzoekende (Seyfang, 2004), ook al is tewerkstelling niet de hoofdreden waarom mensen deelnemen aan de gemeenschapsmunt (Boyle, 2014). Het springplankeffect van de gemeenschapsmunt is wenselijk vanuit samenlevingsperspectief. Bij tewerkstelling moet de maatschappij immers niet meer instaan voor de bestaansmiddelen.

Hoewel gemeenschapsmunten uit zichzelf niet direct jobs genereren op de reguliere arbeidsmarkt, toont onderzoek van Aldridge et al (2001) aan dat LETS 4.9 procent van hun leden heeft geholpen aan een job op de reguliere arbeidsmarkt. Volgens onderzoek van Corden (2002) en Statham & Rhoton (1996) helpt vrijwilligerswerk mensen richting een betaalde job. Dit is volgens Corden meer het geval in de sociale sector dan in de industriële sector. Ook het onderzoek van Antoni (2009) toont aan dat bij 24% van de werkloze participanten vrijwilligerswerk faciliterend is bij het vinden van een job, bij onderzoek van Hirst (2001) 54%. In het onderzoek van Antoni vond meer bepaald 12% van die 24% een job dankzij de vaardigheden die men ontwikkelde als vrijwilliger, 10% dankzij informatie ontvangen van personen, ontmoet tijdens het vrijwilligerswerk en 2% voor andere redenen die verband houden met het vrijwilligerswerk. Volgens Day en Devlin (2008) ten slotte leidt ervaring in vrijwilligerswerk tot betere opportuniteiten op de arbeidsmarkt en verbetert het toekomstige tewerkstellingsvooruitzichten.

Volgens Aldridge et al (2001) verbeteren gemeenschapsmunten in het algemeen de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt op zowel directe als indirecte manieren. Wat de indirecte

manier betreft, helpen gemeenschapsmunten ten eerste om mensen in de positie te krijgen waarin ze nadenken over werkgelegenheid, in het bijzonder na een periode van geestelijke gezondheidsproblemen (Boyle, 2014). Het aanbieden van een zinvolle vrijetijdsbesteding kan de blik verruimen (Van Herzeele, 2015) en kan de aanzet vormen om een opleiding te volgen, wat op zijn beurt de weg naar werk faciliteert (Imran, 2014). Ook helpt vrijwilligerswerk te weten welke richting men uit wil (Rochester, 2009) en levert het een beter begrip van het soort werk dat het best bij je past (Corden & Sainsbury, 2005). Het empowert mensen om keuzes te maken (Kamerade & Paine, 2014).

Ten tweede stimuleert de gemeenschapsmunt zowel vaardigheden die moeten vastgehouden worden als nieuwe vaardigheden die nog moeten verworven worden (Aldridge et al, 2001; Boyle 2014; Williams, 1996; Rochester, 2009; Gay, 1998; Prouteau & Wolff ,2006). Zinvolle vrijetijdsbesteding kan de ruimte bieden om eigen kwaliteiten te ontdekken (Van Herzeele, 2015; Kamerade & Paine, 2014; CEV, 2007). Gemeenschapsmunten kunnen de arbeids sfeer positief beïnvloeden door het accumuleren van naar arbeid overdraagbare competenties (Gomez & Helmsing, 2008; Leroy & Holderbeke, 2010; Gillebeert & Leroy, 2005). Dit is van cruciaal belang, gezien volgens Della Peruta & Torre (2015) het afnemen of geleidelijk verdwijnen van specifieke vaardigheden het hoofdprobleem van langdurige werkloosheid is, die de kans op tewerkstelling beïnvloedt. De gemeenschapsmunt biedt mensen de mogelijkheid om competenties te handhaven gedurende de periode van inactiviteit. Die vaardigheden maken mensen meer aantrekkelijk en productief voor werkgevers en kunnen zo hun kansen om tewerk gesteld te worden verhogen (Spera, Ghertner, Nerino & DiTommaso, 2015).

Ten derde verbetert de inzetbaarheid ook door het stimuleren van zelfvertrouwen en eigenwaarde (Aldridge et al, 2001; Rochester, 2009; Gay, 1998; CEV, 2007). Vrijwilligerswerk kan een krachtig middel zijn om zelfvertrouwen te vergroten (Kamerade & Paine, 2014; Gay, 1998) en een hoger zelfvertrouwen is volgens McArdle, Waters, Briscoe en Hall (2007) gelinkt aan intenser zoeken naar een job. Deelname aan de uitwisseling van gemeenschapsmunten blijkt heel belangrijk te zijn voor een groot deel van de werklozen. Ze ondervinden vaak dat de formele economie hen niet waardeert en hebben via de gemeenschapsmunt iets te bieden, wat belangrijk is voor het stimuleren van hun zelfvertrouwen. Het geeft een gevoel van betekenis voor zichzelf en in de ogen van anderen (Aldridge et al, 2001). Je goed voelen beïnvloedt de manier waarop je wordt waargenomen door de potentiële werkgever en maakt het veel gemakkelijker om jezelf te presenteren als iemand met kennis en vaardigheden dan enkel als iemand die loon nodig

heeft. Vooral als de zoektocht naar werk aansleept, kan men zich ongewenst, verouderd en geïsoleerd voelen (Hirst, 2001).

Ten vierde fungeert het vrijwilligerswerk als bewijs van werkwillegheid en motivatie voor de potentiële werkgever. Het staat goed op de CV (Imran, 2014). Mensen die vrijwilligerswerk doen zouden volgens Spera, Ghertner, Nerino en DiTommaso (2015) aantrekkelijker zijn voor werkgevers dan mensen die geen vrijwilligerswerk doen. De werkgever ziet dat men moeite doet om bezig te blijven en om ervaring op te doen. Het toont dat men bereid is om dingen te doen zonder eigenbelang. Zich niet engageren kan gelezen worden als een gebrek aan initiatief (Hirst, 2001).

Naast deze indirecte manieren, verbeteren gemeenschapsmunten de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt ook op directe manieren. Ten eerste stimuleren gemeenschapsmunten hun leden om een 'klantenbestand' te ontwikkelen. Men kan evalueren of nieuwe producten tegemoetkomen aan de vraag op de formele markt. Ten tweede verzachten ze de cashflow van hun bedrijf. Ten derde stimuleren ze de ontwikkeling van zelfstandige bedrijven door het voorzien van de mogelijkheid om producten en diensten te testen. In het onderzoek van Aldridge et al (2001) geeft 10,7% aan dat LETS hen helpt in het zelfstandig worden. In het onderzoek van Gomez en Helmsing (2008) respectievelijk 29%.

Ten slotte is er een laatste manier waarop de munten fungeren als bruggen naar werk: gemeenschapsmunten zorgen voor de toegang tot sociale netwerken waarin wederzijdse uitwisseling kan plaats vinden (Aldridge et al, 2001; Williams, 1996). Vrijwilligerswerk vergroot het sociaal netwerk en het sociaal kapitaal (Kamerade & Paine, 2014; CEV, 2007; Hambach & Mathijssen, 2011). Dit stelt werklozen in staat om sneller terug toegang te vinden tot de arbeidsmarkt (Day & Devlin, 2008).

Aan de ene kant is de rol van gemeenschapsmunten in het voorzien van wederzijdse uitwisselingsnetwerken belangrijk omdat het hen in staat stelt deel te nemen aan betekenisvolle activiteiten voor het goed van de gemeenschap. Aan de andere kant zijn ze belangrijk omdat ze de toegang voorzien tot bronnen van ondersteuning, zodat men het noodzakelijk werk kan afwerken (Aldridge et al, 2001). Door zich aan te sluiten bij LETS wordt het gebrek aan een sociaal netwerk in hun bredere leven opgevangen (Della Peruta & Torre, 2015; Ozanne, 2010). Het zorgt ervoor dat mensen uit hun sociale isolement geraken en terug kunnen openbloeien (Van Herzeele, 2015). Na ontslag neigen sociale netwerken immers vaak uitgeput te geraken. Dit leidt ertoe dat de werklozen uit de lokale sociale structuur vallen en minder toegang hebben tot wederzijdse hulp - en

ondersteuningsmechanismen dan werkenden (Aldridge et al, 2001). Werklozen hebben dan de neiging om zich alleen te omringen met andere werklozen. Hierdoor neemt de kans op het vinden van werk 'via via' af (Jacobs & Lamberts, 2014; Williams, 1996). Dat betekent dat individuen wiens netwerk geen tewerkstellingsmogelijkheden voorziet, actief hun mogelijkheden kunnen doen stijgen door te investeren in additioneel sociaal kapitaal (Spera, Ghertner, Nerino & DiTommaso, 2015). Sociale netwerken bieden immers informatie over job opportuniteiten (Della Peruta & Torre, 2015).

Daarnaast kan sociale ondersteuning ook het zoeken van een job aanmoedigen in die zin dat het toelaat om frustratie en verdriet rond de werkloosheid te ventileren. Zo'n emotiegerichte coping kan helpen om de weerbots van afwijzingen en onsuccesvolle interviews op te vangen, zodat men verder terug naar werk kan zoeken (McArdle, Waters, Briscoe en Hall, 2007; CEV, 2007).

3.4.9 Geen hefboom naar tewerkstelling

Niet alle literatuur onderschrijft dit positieve effect van de gemeenschapsmunt op tewerkstelling. In onderzoek van Kamerade (2013) doet vrijwilligerswerk de kansen op betaald werk voor een significant deel van de werklozen niet stijgen. Ander onderzoek van Paine & Kamerade (2014) geeft aan dat vrijwilligerswerk een zwak effect heeft op de beweging naar tewerkstelling. Paine, Moro, & McKay (2012) vinden dat vrijwilligers maar een kleine beetje meer kans hebben op tewerkstelling dan werklozen die geen vrijwilligerswerk doen.

3.4.10 De munt als struikelblok naar tewerkstelling

De munt kan ook fungeren als struikelblok naar tewerkstelling. Onderzoek van Hirst (2001) en Loumidis, Stafford, Youngs, Green, Arthur, Legard, Lessof, Lewis, Walker, Corden, Thornton en Sainsbury (2001) en van Baines en Hardill (2008) toont aan dat vrijwilligers langer in de werkloosheid verkeren dan niet-vrijwilligers. Dit kan zijn omdat vrijwilligerswerk een terugkeer naar werk verhindert, door bijvoorbeeld de tijd om een job te zoeken te beperken. Elam en Thomas (2007) zien vrijwilligerswerk als een afleiding van het zoeken naar een job en geloven dat de tijd nuttiger kan besteed worden door formele kwalificaties te behalen en opleiding te volgen. Seyfang (2006) geeft aan dat de motivatie om de stap te maken naar de arbeidsmarkt kan verdwijnen wanneer men een extra cent kan verdienen zonder de uitkering(en) te verliezen. De laagste looncategorieën liggen immers vaak niet veel hoger dan de vervangingsinkomens. Het extraatje, verkregen via de gemeenschapsmunt, kan dat kleine verschil bijna volledig wegwerken. Na aftrek van kosten

(bijvoorbeeld voor mobiliteit en kinderopvang) is het voor mensen in kwetsbare posities vaak niet meer renderend om te gaan werken. Men kan leven met bijna hetzelfde budget zonder dat men hoeft in te boeten op andere levensdomeinen.

Bovendien is er een enorm verschil tussen de veilige en beschermde werkomgeving in de sociale economie en de reguliere economie. Op de site waar men Torekes kan verdienen, krijgt men een goede en omvattende ondersteuning en begeleiding, die vaak heel persoonlijk is.

Hoewel deze begeleiding erop gericht is de persoon in kwestie zo goed mogelijk voor te bereiden op een job in het normaal economische circuit, is deze persoonlijke en intensieve ondersteuning en begeleiding vaak net een reden om niet door te stromen, maar te blijven werken in de 'veilige' omgeving van de sociale economie. Er wordt immers meer begrip opgebracht voor de (persoonlijke) situatie van de persoon en het werktempo ligt lager dan in het normaal economische circuit. Dit maakt dat de sociale economie organisatie vaak als een zekere 'comfortzone' wordt aangezien, wat ook niet onlogisch is, gezien de relatief onzekere positie waarin een doelgroepwerknemer terecht komt bij doorstroom. Vooraf is immers niet geweten in welke mate de tewerkstelling succesvol zal zijn, of men een vast contract krijgt, of men meekan met het tempo, hoe het gaat binnen het team, enzovoort. Dit kan dus een extra reden vormen voor de doelgroepwerknemers om de overschakeling naar het NEC niet te maken. (Jacobs & Lamberts, 2014, p. 50-51)

Het resultaat is dat mensen nog meer ontmoedigd raken doordat hun inspanningen toch niet tot een duurzame job leiden, en zich in het sociale vangnet gaan nestelen (Robeyns & Snick, 2004).

Bovendien kan het bestaan van de gemeenschapsmunt een drempel vormen voor bedrijfsleiders om mensen in kwetsbare posities aan te nemen. Als de bedrijfsleider weet dat men beroep kan doen op een alternatief tewerkstellingsstelsel, is de drempel om arbeidskrachten af te voeren nog kleiner. De sociale zekerheid wordt dan door het bedrijfsleven gebruikt in omgekeerde zin, om minder geschikte (mentaal, fysiek, leeftijd) arbeidskrachten af te voeren (Robeyns & Snick, 2004).

4. Probleemstelling

Rabot-Blaisantvest is een wijk waar de sociaaleconomische ongelijkheid, armoede en werkloosheid hoge proporties aannemen. Met een werkloosheidsdruk van 16,7% is het de wijk met de hoogste werkloosheidsdruk van Gent. Wat er zich in het Rabot afspeelt, laat een structureel samenlevingsprobleem zien. Het toont dat het tempo van de op neoliberale leest geschoeide samenleving te snel is en dat een bepaalde groep mensen niet aan de bak komt. De arbeidsmarkt is als een helse draaimolen die steeds sneller draait. Hoe harder men de draaimolen laat draaien, hoe meer mensen eraf vliegen (Mertens, 2016). Via activering naar de arbeidsmarkt slaagt men er niet volledig in deze mensen uit hun uitkeringsstatuut en op de arbeidsmarkt te krijgen. Het bestaande aanbod blijkt niet voldoende om de inzetbaarheid en bemiddelbaarheid van deze werklozen te vergroten (Frans en Vranken, 2000).

Dat er in één wijk zo'n groot aandeel werklozen samen leeft, heeft zijn impact op de leefbaarheid van die wijk. Wie zonder werk valt, verliest immers niet alleen een inkomen. Werkloosheid heeft zijn impact op het sociale en psychologische functioneren en doet af aan de levenskwaliteit. Door de erosie van kennis, vaardigheden en noodzakelijke arbeidsattitudes tast (langdurige) werkloosheid de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt aan. Het is deze inzetbaarheid die door de gemeenschapsmunt verhoogd kan worden. In Rabot-Blaisantvest werd zo'n gemeenschapsmunt in het leven geroepen. Het Toreke had niet het verhogen van de inzetbaarheid van werklozen als primair doel, maar wel het stimuleren van nieuwe praktijken van buurt-, burenen- en milieuzorg. Toch kan het verhogen van de inzetbaarheid een (in)direct gevolg zijn van de munt.

Het is op deze tewerkstellingsproblematiek dat de munt een antwoord kan bieden. Een hele groep mensen die bij de VDAB als niet inzetbaar gekwalificeerd worden, tonen in het project dat ze bekwaam zijn om te werken. Het is op zijn minst frappant dat personen die onder andere door arbeidsbemiddelingsdiensten worden omschreven als 'inactief', erg actief aan de slag zijn in het Rabot (Depraetere & Bouchaute, 2015). Waarom werken ze wel via het Toreke? Wat kan de arbeidsmarkt leren van de munt?

Het is dus van belang te begrijpen waarom de gemeenschapsmunt de stap naar tewerkstelling kan versnellen (of vertragen). Het onderzoek wil dan ook detecteren hoe de aanwezigheid van een gemeenschapsmunt eventueel een hefboom kan betekenen naar tewerkstelling. Dit onderzoek beoogt inzicht te verwerven in wat nodig is opdat de gemeenschapsmunt een hulp kan zijn om mensen op een duurzame manier tewerk te stellen in de reguliere arbeidsmarkt en in wat nodig is om mensen op een duurzame manier

tewerk te stellen in de reguliere arbeidsmarkt. Dit brengt ons bij de onderzoeksvraag: 'Hoe krijgt de relatie tussen de gemeenschapsmunt en tewerkstelling vorm volgens de deelnemers van de gemeenschapsmunt?'

Daarbij wordt ten eerste nagegaan of de gemeenschapsmunt een opstap kan zijn naar tewerkstelling, in die zin dat vrijwilligerswerk helpt te weten welke richting je uit wil (Rochester, 2009) en dat het opdoen van (praktijkgerichte) ervaring, vaardigheden en attitudes helpt bij het vinden en behouden van een job. Ook kan de gemeenschapsmunt het zelfvertrouwen en de eigenwaarde doen toenemen. Het geeft het gevoel van betekenis te zijn voor de samenleving. Aan de andere kant kan de gemeenschapsmunt de toegang bieden tot bronnen van (sociale) ondersteuning. Een uitgebreider sociaal netwerk kan het zoeken naar werk faciliteren (Aldridge et al, 2001). Bovendien kan vrijwilligerswerk fungeren als bewijs van werkwillegheid en motivatie voor de potentiële werkgever, wat goed staat op de CV (Imran, 2014).

Het onderzoek staart zich niet blind op mogelijke hefboomen naar tewerkstelling. De munt kan ook een obstakel vormen om te werken op de reguliere arbeidsmarkt. De gemeenschapsmunt kan ervoor zorgen dat knelpuntberoepen op de reguliere arbeidsmarkt niet ingevuld raken. Wie immers bovenop zijn of haar uitkeringen kan bijklussen, kan de motivatie verliezen om te gaan werken. De laagste looncategorieën liggen vaak niet veel hoger dan de vervangingsinkomens. Tel daar de extra euro's, verdiend via de gemeenschapsmunt, bij en het verschil is weggewerkt. Na aftrek van kosten (bijvoorbeeld voor mobiliteit en kinderopvang) levert het voor mensen in kwetsbare posities vaak niet meer of slechts weinig meer op om te gaan werken. Door de gemeenschapsmunt te gebruiken kan men leven met (bijna) hetzelfde budget zonder te moeten inboeten op andere levensdomeinen.

Deze onderzoeksvraag wordt gesteld aan de deelnemers en niet aan de initiatiefnemers of het overheidsbeleid, omdat de deelnemers de beste informatiebron vormen om inzicht te verkrijgen in de ervaringen en kennis van de deelnemers. Zij kunnen informatie verschaffen uit de eerste hand aangezien zij de voor- en nadelen van het werken met de gemeenschapsmunt in levenden lijve ondervinden. De initiatiefnemers en het overheidsbeleid zouden zich baseren op abstracte veronderstellingen en niet op voorbeelden die ze zelf meemaakten. Een argumentering die losgemaakt is van de ervaring zou veel minder bruikbaar zijn. Een ervaring is iets persoonlijks. Iedere deelnemer heeft een eigen, unieke ervaring. Net deze diverse en unieke ervaringen wil ik bevragen en

onderzoeken, om zo perspectieven te ontdekken die voordien onbekend waren.

Specifieke aandacht gaat in het onderzoek uit naar mensen die niet actief zijn op de klassieke arbeidsmarkt, zoals (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten en werklozen. Depraetere en Van Bouchaute (2015) geven aan dat er in de wijk Rabot-Blaisantvest veel bewoners wonen die een label als 'inactieve burgers' krijgen omwille van hun langdurige werkloosheid. Er wonen ook veel mensen zonder statuut van staatsburger. Ze zitten in een verblijfsprocedure of verblijven er onwettig.

Het onderzoek *'Solidariteit in superdiversiteit: het transformatief potentieel van een complementaire munt in een superdiverse wijk'* van Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck & Schuermans is vooral gebaseerd op de betrokken professionals. Er gaat slechts beperkte aandacht uit naar de deelnemers. Dit gebeurt via een focusgesprek met acht 'doeners' die meewerken aan de Torekes. Omwille van deze reden wil het onderzoek de stem van de deelnemers in grotere mate aan bod laten komen.

Dit onderzoek is van belang, aangezien dergelijk onderzoek over de Torekes nog niet plaats vond. Het doel van het onderzoek *'Solidariteit in superdiversiteit: het transformatief potentieel van een complementaire munt in een superdiverse wijk'* van Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck & Schuermans over de Torekes is tweeledig. Het onderzoekt ten eerste hoe een professionele interventie in de buurt, namelijk de introductie van het complementair muntsysteem 'de Torekes' interpersoonlijke praktijken van solidariteit in diversiteit stimuleert. Ten tweede wordt geanalyseerd hoe de lokale introductie van een complementaire munt in een superdiverse buurt aan de ene kant de bestaande sociale verhoudingen en maatschappelijke structuren bevestigt en dus integrerend werkt, en aan de andere kant die verhoudingen en structuren net uitdaagt en een transformatie ervan impliceert. Daarbij gaat geen aandacht naar de functie van de munt als hefboom of struikelblok naar tewerkstelling, maar eerder naar solidaire praktijken tussen integratie en transformatie. De meerwaarde van dit onderzoek ligt dan ook in het onderzoeken van deze mogelijke functie. Op welke manier kan de munt al dan niet de betekenis hebben van facilitator van een grotere inzetbaarheid en bemiddelbaarheid van werklozen?

Bovendien kan dit onderzoek een aanvulling zijn op het onderzoek van Aldridge et al (2001). Zij stellen vast dat de gemeenschapsmunt een brug naar tewerkstelling kan zijn, maar zijn redelijk beperkt in het specificeren van de manier waarop. Ze gaven aan dat het deelnemen aan de gemeenschapsmunt het zelfvertrouwen stimuleert, de ontwikkeling van zelfstandige bedrijven stimuleert, voor de toegang tot wederzijdse uitwisselingsnetwerken

zorgt en het ontwikkelen van vaardigheden bevordert. Ze geven niet aan welke vaardigheden dan precies ontwikkeld worden. Dit onderzoek poogt die leemte op te vullen.

5. Methodologisch kader

5.1 Onderzoeksmethode

5.1.1 Kwalitatief onderzoek

Aangezien het onderzoek wil begrijpen hoe de gemeenschapsmunt het Toreke kan helpen aan tewerkstelling, wordt gekozen voor kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek is aangewezen, omdat het onderzoeksdoel het 'in de diepte' uitpluizen van het fenomeen is. Het gaat daarbij om het interpreteren en begrijpen van de betekenis(sen) van menselijk handelen, processen, gebeurtenissen en ontwikkelingen. De context waarin deze gebeurtenissen zich voordoen, speelt hierbij een belangrijke rol. Het kwalitatief onderzoek richt zich op het begrijpen van deze onderlinge afhankelijkheden (Bergsma, 2003). Een ander gevolg van de belangrijke rol van context binnen kwalitatief onderzoek is dat dergelijke onderzoeken zich niet richten op de mate van generaliseerbaarheid van de uitkomsten. De specifieke tijd- en omgevingsafhankelijke context waarbinnen een bepaalde bevinding is gedaan, maakt volgens het interpretatieve paradigma het generaliseren onmogelijk. Een juiste interpretatie van bevindingen is dus alleen mogelijk wanneer deze in de relatie tot de context wordt gezien (Bergsma, 2003).

5.1.2 Case study

In een case study wordt een sociaal verschijnsel bij enkele onderzoekseenheden onderzocht. Het is sociaal, fysiek en in tijd beperkt, van nature complex en uniek en dus niet vergelijkbaar met andere cases (Yin, 1994). Aangezien de complexiteit van het Toreke toelaat zicht te krijgen op het proces van in- en uitsluiting ten aanzien van arbeid, is het Toreke een case. Daarnaast laat het sociaal verschijnsel zich niet isoleren van de omgeving of context waarin het zich voordoet (Braster, 2000). Het Toreke kan ten eerste niet begrepen worden los van het Rabot en zijn socio-economische eenheden (werkloosheid, diversiteit...). Ten tweede is er een constante wisselwerking tussen de Torekes en de Site. Het muntsysteem werd op gang getrokken door de volkstuintjes, die enkel via Torekes kunnen gehuurd worden en door de inspanningen die op de gemeenschappelijke stadsakkers met Torekes vergoed worden (Depraetere & Van Bouchaute, 2015). Het vrijwilligerswerk via de Torekes krijgt zijn betekenis door de dynamiek die deze volkstuintjes

en stadsakkers, maar ook de sociale kruidenier en het Boerenhof teweegbrengen.

In de diepgaande studie van het bijzondere wordt geprobeerd het begrip van het bestudeerde fenomeen te vergroten (Johansson, 2002) (geciteerd in Ruddin, 2006). Deze intensieve bestudering impliceert een gecontextualiseerde kijk op de werkelijkheid en een focus op het particuliere, eerder dan op het algemene (Swanborn, 2000). Niet alles kan zomaar als een case opgevat worden: een case is per definitie een bounded system, een begrensd (maar niet geïsoleerd) en geïntegreerd systeem. Aangezien een buurt als een ruimtelijk, sociaal en cultureel begrensd en geïntegreerd systeem beschouwd kan worden, is een buurt zoals het Rabot een case (Stake, 1998) (geciteerd in De Visscher, 2008).

Bovendien wordt de situatie onder alledaagse omstandigheden en in zijn geheel onderzocht (holisme), wat typerend is voor een case study (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005).

5.1.3 Semi-gestructureerde interviews

Via kwalitatieve semi-gestructureerde interviews wordt geverifieerd hoe de relatie tussen de gemeenschapsmunt het Toreke en tewerkstelling vorm krijgt. Op die manier worden de denkpatronen, de visie en de interpretaties van de betrokken gebruikers actief bevraagd en doorgrond (Van Hove & Claes, 2011).

Het semi-gestructureerd interview laat toe te komen tot een gedetailleerde exploratie. Individuele diepte-interviews leveren een breed en diep inzicht op in het individuele perspectief van een persoon. Het rekening houden met de persoonlijke inbreng van de participanten enerzijds staat in evenwicht met het doelgericht bevragen van het onderwerp anderzijds. Dit wil zeggen dat er vragen kunnen worden bijgesteld doorheen het gesprek, op basis van wat de participanten naar voor schuiven. Zo kunnen de participanten zelf benadrukken waar zij het meest belang aan hechten, terwijl de interviewer bewaakt dat de participant niet te ver afwijkt van de oorspronkelijke vraag (Lucassen & Hartman, 2007).

Hierbij worden de onderzoeksvragen in principe zo open mogelijk geformuleerd. De reden hiervoor is dat het om een exploratief onderzoek gaat waarbij zoveel mogelijk informatie moet worden verkregen. Op deze manier wordt het onderzoeksonderwerp niet op voorhand ingeperkt. Om de onderzoeksvragen zo open mogelijk te formuleren, worden diverse gesprekstechnieken toegepast, zoals het stellen van open vragen (in plaats van vragenlijsten met voorgestructureerde antwoorden), doorvragen en non-verbale technieken (Zwieten & Plochg, 2007).

5.1.4 Verwerking van de gegevens

De interviews werden telkens opgenomen met toestemming van de geïnterviewde persoon. De opnames werden ook telkens letterlijk uitgetypt. Bij drie respondenten werden de interviews niet opgenomen maar ter plaatste uitgetypt.

Geluidsregistratie en letterlijke transcripties hebben volgens Boeije (2012) enkele grote voordelen voor de analyse. Zo kan de interviewer zich volledig concentreren op het gesprek gezien hij of zij geen notities dient te nemen. Deze opnames waarborgen ook de kwaliteit gezien de letterlijke conversaties weergegeven worden en deze door anderen beluisterd kunnen worden. Daarnaast kunnen er ook stukken getranscribeerde tekst gebruikt worden in de rapportage.

5.2 Methode van data-analyse

De data-analyse gebeurt aan de hand van een thematische analyse. Bij deze descriptieve techniek wordt op zoek gegaan naar de belangrijkste thema's uit de interviews, om deze thema's daarna te exploreren en te beschrijven. Deze thema's worden in belangrijke mate bepaald door de vragen die gesteld worden. Het is dus van cruciaal belang dat de vragen aansluiten bij de opzet van het onderzoek. Er werd gekozen voor een inductieve thematische analyse. Dit betekent dat de thema's sterk gerelateerd zijn tot de data zelf zonder dat geprobeerd wordt de data te fitten in een vooraf bestaand codeerkader (Braun & Clarke, 2006). Hierbij moet wel de nuance gemaakt worden dat een onderzoeker zich nooit volledig kan distantiëren van zijn theoretische en epistemologische ideeën (De Ly, 2015). De theorieën waarop het onderzoek zich baseert, worden dan ook geëxpliciteerd bij het begin. Thematische analyse is bovendien niet gericht op het ontwikkelen van een theorie noch op een gedetailleerde interpretatie van de data. Wel kunnen onverwachte inzichten verkregen worden via thematische analyse (Howitt, 2011).

Er wordt voor thematische analyse gekozen omwille van verschillende redenen. Het is relatief eenvoudig te leren en te begrijpen en daarom aangewezen voor beginnende onderzoekers. Daarnaast is het geschikt als de dataverzameling compleet is, als er geen sterke theoretische perspectieven de data drijven, als de data bestaan uit gedetailleerd tekstueel materiaal en als de data veel informatie en details bevatten (Howitt, 2011). Bovendien is de methode onafhankelijk van theorie en epistemologie. Via deze theoretische vrijheid kan thematische analyse voorzien in een flexibel en zinvol onderzoeksinstrument (Braun & Clarke, 2006).

Thematische analyse vereist een grondige kennis van de gegevens. Die kennis wordt verkregen door het verzamelen van de gegevens zelf, het transcriberen van de gegevens en het lezen en herlezen van de gegevens (Howitt, 2011). Deze familiarisatie met de data vormt ook wel de eerste fase van de thematische analyse die Braun en Clarke (2006) onderscheiden.

Een kwaliteitsvolle data-analyse begint bij het vertrouwd geraken met de data. Dit onderdompelen in de data gebeurt door het transcriberen van de data en door het op actieve wijze veelvuldig herlezen van de data. Dit is een heel belangrijke stap, daarom kan niemand anders buiten de onderzoeker dit doen. Ook wordt tijdens deze fase nagedacht over wat er allemaal gebeurt binnen de data (Howitt, 2011).

Een tweede fase betreft het initiële coderen. Belangrijk binnen deze fase is het toekennen van een label aan elk fragment of zelfs aan elke afzonderlijke zin. De lijn per lijn coderingen zijn niet de thema's die het onderzoek zal genereren, maar zijn een fase in het proces. Aangezien het nog niet de bedoeling is om bredere thema's te identificeren, zijn deze initiële codes nog geen algemene thema's. Hoe conceptueler de codering, hoe beter de uiteindelijke thema's (Howitt, 2011). Een goede codering vangt de rijkheid van het fenomeen (Fereday & Muir-Cochrane, 2006). In dit stadium is er al een breed beeld ontstaan van de gegevens. Dit beeld bepaalt mee de coderingen (Howitt, 2011).

In een derde fase wordt gezocht naar thema's die gebaseerd zijn op het initiële coderen. De coderingen worden omgezet naar betekenisvolle thema's. Er wordt op zoek gegaan naar patronen in de coderingen. Wanneer bepaalde groepen van codes niet tot een thema leiden, kunnen ze wel als een subthema gezien worden. Het is praktisch onmogelijk om deze fase compleet te scheiden van de coderingsfase, wat ook niet hoeft. Eerder dan dat de fasen strikt afgebakend zijn, lopen de verschillende fasen vloeiend in elkaar over. De onderzoeker beweegt dan ook heen en weer tussen de verschillende fasen (Howitt, 2011). Doorheen deze fase werden de volgende thema's bekomen: geestelijke gezondheidsproblemen, zorgsysteem, onderscheid vrijwilligerswerk en werk op de arbeidsmarkt, voorkeur voor vrijwilligerswerk, voorkeur voor werk op de arbeidsmarkt, droomjob, richtinggevend, CV, groei, zelfvertrouwen, sociaal netwerk, extrinsieke versus intrinsieke motivatie, bijdrage aan de samenleving, tijd, vrijheid, sociale contacten, ecologisch motief, ideologie en in functie van latere tewerkstelling.

Het 'herbekijken van de thema's' is de vierde fase binnen het 6-stappen model van Braun en Clarke (2006). Het is van belang om de thema's af te toetsen tegenover de originele

data. De onderzoeker herziet de thema's of de coderingen. Er zijn verschillende mogelijkheden. Ofwel zijn er weinig data die behoren tot het thema, met als gevolg dat het thema moet geschrapt of aangepast worden. Ofwel moeten de thema's (her)verdeeld worden in subthema's. Zo werd het thema 'tijd' herverdeeld in de thema's 'zinvolle tijdsbesteding' en 'tijd structureren'. Ofwel moeten er nieuwe thema's in het leven geroepen worden omdat niet alle data goed bij de thema's passen (Howitt, 2011). Zo werd het thema 'leerpunten arbeidsmarkt' ingevoerd.

In een vijfde fase worden de thema's gedefinieerd en gelabeld. De thema's worden nogmaals bekeken en uitgezuiverd waar mogelijk. Hoewel het misschien gemakkelijk lijkt om een label te geven aan een thema, kan het lastig zijn om precies te definiëren wat het thema is. Het proces van ontwikkelen van subthema's blijft zich verderzetten in deze fase. In gesprek gaan met anderen over de data is een goed idee in elke fase, maar specifiek in deze fase. Op deze manier worden de ideeën in vraag gesteld (Howitt, 2011). De dialoog over de data werd gevoerd met de opbouwwerkster van Samenlevingsopbouw Gent vzw.

Een zesde fase ten slotte leidt tot het schrijven van een verslag, waarin de resultaten van de analyse in detail worden beschreven. Het verslag is een gedetailleerde beschrijving van de stadia van het onderzoek. Het verslag houdt de mogelijkheid in om te reflecteren op de data, de analyse en de adequaatheid van de data in relatie tot de analyse en vice versa. Het overzicht en de beschrijving van de thema's in het finale rapport houdt ook voorbeelden vanuit de data in. Daarnaast bevat het finale rapport een discussie over de relevante onderzoeksliteratuur. Het rapport moet ook een poging bevatten tot synthese en integratie van vroegere onderzoeksliteratuur en de nieuwe analyse (Howitt, 2011).

5.3 Onderzoeksgroep

5.3.1 Selectie van onderzoekseenheden

In de wijk Rabot-Blaisantvest vonden reeds verschillende onderzoeken plaats naar het Toreke, met name het onderzoek '*Solidariteit in superdiversiteit: het transformatief potentieel van een complementaire munt in een superdiverse wijk*' van Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck & Schuermans en een doctoraatsstudie van Vanleene. Om de deelnemers te beschermen tegen overbevraging, selecteerde de opbouwwerkster van Samenlevingsopbouw Gent vzw respondenten die nog geen interviews ondergingen. Hierbij werden geen respondenten bevraagd die reeds op pensioen waren, aangezien zij niet meer op zoek zijn naar een job op de reguliere arbeidsmarkt. In de mate van het mogelijke werd

de steekproef samengesteld volgens het principe van 'purposive sampling' (Patton, 1990), met name maximum variation sampling. De variatie werd zo groot mogelijk gemaakt. De diversiteit werd nagestreefd door zowel werkenden als werklozen, mensen van verschillende leeftijden en mensen met verschillende landen van herkomst te bevragen. Er werd één iemand uit Brazilië bevestigd. Vier mensen van Turkije werden bevestigd met behulp van een tolk. Eén iemand uit Turkije en één iemand uit Montenegro werden bevestigd zonder tolk, wat minder diepgaande gesprekken opleverde. Daarnaast werd rekening gehouden met een evenwichtige verdeling tussen mannen (8) en vrouwen (12). De duurtijd van de interviews varieerde van 10 minuten tot 1 uur 30.

5.3.2 Steekproefgrootte

Volgens Patton (1990) bestaan er bij kwalitatief onderzoek geen regels om de 'juiste' steekproefgrootte te bepalen. "De steekproefgrootte hangt af van wat je wil weten, het doel van het onderzoek, wat er op het spel staat, wat nuttig zal zijn, wat geloofwaardig zal zijn en wat er kan gedaan worden binnen de beschikbare tijd en met de beschikbare middelen" (Patton, 1990, p. 184).

In dit onderzoek wordt er gekozen om te interviewen totdat er sprake is van inhoudelijke verzadiging ofwel saturatie. Er wordt gestart met acht interviews. Op basis hiervan wordt een eerste analyse en een eerste aanzet tot besluiten gemaakt. Daarna worden opnieuw vier gesprekken gevoerd en wordt nagegaan of de ideeën die op basis van de eerste gesprekken ontwikkeld zijn ook overeenstemmen met hetgeen deze laatste vier personen hebben gezegd. Als dit niet (helemaal) met elkaar overeenkomt, worden de ideeën aangepast en worden opnieuw vier gesprekken gevoerd. Dit proces gaat door totdat er geen nieuwe relevante informatie meer aangetroffen wordt en de theorie dus min of meer sluitend is (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005; Lucassen & Hartman, 2007). Dit maakt dat op voorhand niet vastligt hoe groot de steekproef moet zijn en hoeveel interviews er nodig zijn om het theoretisch saturatiepunt te bereiken (Mortelmans, 2009).

5.4 Kwaliteit

5.4.1 Informed consent

Het principe van informed consent houdt in dit onderzoek zowel een engagement in om de deelnemers aan het begin van het onderzoek zo goed mogelijk te informeren over het doel van het onderzoek, de manier waarop de informatie van de deelnemer bijdraagt tot de uitwerking van de probleemstelling en de anonimiteit van de respondenten, als het engagement om aan het einde van het onderzoek de deelnemers te informeren over de onderzoeksresultaten en de manier waarop deze worden geïnterpreteerd in functie van de probleemstelling (De Visscher, 2008). Anonimiteit is van belang om waarheidsgetrouwe en eerlijke gesprekken mogelijk te maken. Zonder anonimiteit bestaat het gevaar dat de geïnterviewden niet vrijuit spreken (Van Herzeele, 2015). Een voorbeeld van de informed consent wordt in bijlage toegevoegd.

5.4.2 Betrouwbaarheid en validiteit

Het onderzoek is zich bewust van beperkingen in de dataverzameling, in het bijzonder problemen met validiteit en betrouwbaarheid.

De betrouwbaarheid geeft antwoord op de vraag in hoeverre de metingen/verklaringen zonder fouten en of verstoringen zijn (Bergsma, 2003). De betrouwbaarheid kan worden vergroot door telkens zo veel mogelijk op dezelfde manier te handelen. Dit principe kan worden toegepast op vele aspecten van het onderzoek: de manier waarop het onderzoek bij deelnemers wordt geïntroduceerd, de manier waarop de vragen worden gesteld en de volgorde waarin de vragen worden gesteld (Lucassen & Hartman, 2007).

Hoewel een exacte herhaling van een kwalitatief onderzoek meestal niet haalbaar is, is het wel belangrijk om duidelijk te maken op welke manier het onderzoek precies is uitgevoerd. Het hele proces van het onderzoek wordt dan ook goed gedocumenteerd en gerapporteerd in de vorm van een verhalende en gedetailleerde beschrijving van de gegevens, waardoor de lezer inzicht krijgt in de relatie tussen de ruwe data en de interpretatie daarvan (Zwieten & Plochg, 2007).

De betrouwbaarheid van een onderzoek kan bovendien worden opgesplitst in externe en interne betrouwbaarheid. Onder interne betrouwbaarheid wordt de vertekening van de onderzoeksresultaten begrepen door de invloed van een individuele onderzoeker. Het gaat

hierbij om controleerbaarheid. Bij kwalitatief onderzoek heeft de individuele onderzoeker per definitie invloed. Daarom is er van dit criterium vooral sprake wanneer er verschillende onderzoekers binnen hetzelfde onderzoek werken. Dit is niet van toepassing in dit onderzoek. Met externe betrouwbaarheid wordt bedoeld op de herhaalbaarheid (reproduceerbaarheid) van het onderzoek als geheel. Het biedt een antwoord op de vraag of iemand anders hetzelfde onderzoek zou kunnen overdoen en dezelfde resultaten zou verkrijgen. Om hieraan tegemoet te komen, verschaft het onderzoek expliciete informatie over de gebruikte methode, de positie van de onderzoeker en de context van het onderzoek. Zoals daarnet werd vermeld, wordt het hele proces van het onderzoek goed gedocumenteerd en gerapporteerd (Lucassen & Hartman, 2007).

De validiteit van een onderzoek kan worden onderverdeeld in een interne en externe validiteit. De interne validiteit geeft antwoord op de vraag of men inderdaad datgene heeft onderzocht wat men beweert te onderzoeken. Om de interne validiteit te maximaliseren, wordt de eigen onderzoeksrol gemonitord op twee manieren. Ten eerste worden de analyses aan de deelnemers teruggekoppeld met de vraag of zij zich in de toegekende betekenissen en gemaakte interpretaties kunnen herkennen. Hierbij worden de respondenten erkend als experts die meer kennis hebben op dat gebied dan de onderzoeker zelf (Bergsma, 2003). Niet iedere respondent wou de onderzoeksresultaten bekijken, slechts twee van de twintig respondenten engageerden zich. Reflexiviteit is een tweede manier om de interne validiteit van kwalitatief onderzoek te waarborgen. De lezer krijgt inzicht in de manier waarop de onderzoeker gedurende het gehele onderzoek zijn rol als onderzoeker heeft ingevuld en ervaren, en de manier waarop dit mogelijk de uiteindelijke resultaten heeft beïnvloed.

Externe validiteit ten tweede betreft de generaliseerbaarheid of verplaatsbaarheid van de conclusies van het onderzoek naar andere, vergelijkbare settings (Zwieten & Plochg, 2007). Yin (1994) (geciteerd in De Visscher, 2008) stelt dat het begrip generaliseerbaarheid slaat op een kwantificerende onderzoeksstrategie waarin een correct samengestelde steekproef moet toelaten om uitspraken te doen over een volledige populatie, terwijl het doel van de case study eerder bestaat uit analytische generaliseerbaarheid. "Dit is omdat survey onderzoek gebaseerd is op statistische generalisatie, terwijl case studies gebaseerd zijn op analytische generalisatie. In analytische generalisatie streeft de onderzoeker ernaar een bepaalde reeks van resultaten te veralgemenen naar een bredere theorie" (Yin, 1994, p. 36).

Bovendien is een sterkte van kwalitatief onderzoek, die Boeije (2012) aanhaalt, het feit dat in dit type onderzoek de dataverzameling en –analyse elkaar afwisselen waardoor waarnemingen worden gerepliceerd en tussentijdse interpretaties in het vervolg van het onderzoek getoetst worden. Hierdoor stijgen de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Ook in deze masterproef is er sprake van een dergelijke afwisseling tussen het verzamelen en analyseren van gegevens. Het onderzoek is zich bewust van beperkingen in de dataverzameling, in het bijzonder problemen met validiteit en betrouwbaarheid.

De betrouwbaarheid geeft antwoord op de vraag in hoeverre de metingen/verklaringen zonder fouten en of verstoringen zijn (Bergsma, 2003). De betrouwbaarheid kan worden vergroot door telkens zo veel mogelijk op dezelfde manier te handelen. Dit principe kan worden toegepast op vele aspecten van het onderzoek: de manier waarop het onderzoek bij deelnemers wordt geïntroduceerd, de manier waarop de vragen worden gesteld en de volgorde waarin de vragen worden gesteld (Lucassen & Hartman, 2007).

Hoewel een exacte herhaling van een kwalitatief onderzoek meestal niet haalbaar is, is het wel belangrijk om duidelijk te maken op welke manier het onderzoek precies is uitgevoerd. Het hele proces van het onderzoek wordt dan ook goed gedocumenteerd en gerapporteerd in de vorm van een verhalende en gedetailleerde beschrijving van de gegevens, waardoor de lezer inzicht krijgt in de relatie tussen de ruwe data en de interpretatie daarvan (Zwieten & Plochg, 2007).

De betrouwbaarheid van een onderzoek kan bovendien worden opgesplitst in externe en interne betrouwbaarheid. Onder interne betrouwbaarheid wordt de vertekening van de onderzoeksresultaten begrepen door de invloed van een individuele onderzoeker. Het gaat hierbij om controleerbaarheid. Bij kwalitatief onderzoek heeft de individuele onderzoeker per definitie invloed. Daarom is er van dit criterium vooral sprake wanneer er verschillende onderzoekers binnen hetzelfde onderzoek werken. Dit is niet van toepassing in dit onderzoek. Met externe betrouwbaarheid wordt bedoeld op de herhaalbaarheid (repeleerbaarheid) van het onderzoek als geheel. Het biedt een antwoord op de vraag of iemand anders hetzelfde onderzoek zou kunnen overdoen en dezelfde resultaten zou verkrijgen. Om hieraan tegemoet te komen, verschaft het onderzoek expliciete informatie over de gebruikte methode, de positie van de onderzoeker en de context van het onderzoek. Zoals daarnet werd vermeld, wordt het hele proces van het onderzoek goed gedocumenteerd en gerapporteerd (Lucassen & Hartman, 2007).

De validiteit van een onderzoek kan worden onderverdeeld in een interne en externe validiteit. De interne validiteit geeft antwoord op de vraag of men inderdaad datgene heeft onderzocht wat men beweert te onderzoeken. Om de interne validiteit te maximaliseren, wordt de eigen onderzoeksrol gemonitord op twee manieren. Ten eerste worden de analyses aan de deelnemers teruggekoppeld met de vraag of zij zich in de toegekende betekenissen en gemaakte interpretaties kunnen herkennen. Hierbij worden de respondenten erkend als experts die meer kennis hebben op dat gebied dan de onderzoeker zelf (Bergsma, 2003). Niet iedere respondent wou de onderzoeksresultaten bekijken, slechts twee van de twintig respondenten engageerden zich. Reflexiviteit is een tweede manier om de interne validiteit van kwalitatief onderzoek te waarborgen. De lezer krijgt inzicht in de manier waarop de onderzoeker gedurende het gehele onderzoek zijn rol als onderzoeker heeft ingevuld en ervaren, en de manier waarop dit mogelijk de uiteindelijke resultaten heeft beïnvloed.

Externe validiteit ten tweede betreft de generaliseerbaarheid of verplaatsbaarheid van de conclusies van het onderzoek naar andere, vergelijkbare settings (Zwieten & Plochg, 2007). Yin (1994) (geciteerd in De Visscher, 2008) stelt dat het begrip generaliseerbaarheid slaat op een kwantificerende onderzoeksstrategie waarin een correct samengestelde steekproef moet toelaten om uitspraken te doen over een volledige populatie, terwijl het doel van de case study eerder bestaat uit analytische generaliseerbaarheid. "Dit is omdat survey onderzoek gebaseerd is op statistische generalisatie, terwijl case studies gebaseerd zijn op analytische generalisatie. In analytische generalisatie streeft de onderzoeker ernaar een bepaalde reeks van resultaten te veralgemenen naar een bredere theorie" (Yin, 1994, p. 36).

Bovendien is een sterkte van kwalitatief onderzoek, die Boeije (2012) aanhaalt, het feit dat in dit type onderzoek de dataverzameling en –analyse elkaar afwisselen waardoor waarnemingen worden gerepliceerd en tussentijdse interpretaties in het vervolg van het onderzoek getoetst worden. Hierdoor stijgen de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Ook in deze masterproef is er sprake van een dergelijke afwisseling tussen het verzamelen en analyseren van gegevens.

Echter, dient de opmerking gemaakt te worden dat de begrippen betrouwbaarheid en validiteit slechts ten dele bruikbaar zijn. "De dominante benadering van onderzoekskwaliteit is gebaseerd op de betrouwbaarheid en validiteit van onderzoek, overeenkomstig het natuurwetenschappelijk model" (De Visscher, 2008, p. 167). Deze begrippen slaan vooral

op de dataverzameling en -interpretatie en reiken niet tot het volledige onderzoeksproces van onderzoeksvraagstelling tot en met rapportage. Methodologische kwaliteit betreft ook het formuleren van een maatschappelijk en wetenschappelijk relevante onderzoeksprobleemstelling en de interpretatie van onderzoeksgegevens en de vraag naar de maatschappelijke en wetenschappelijke implicaties van empirische gegevens (De Visscher, 2008).

De kwaliteit bewerkstelligen betekent dan ook de vraag stellen wat de implicaties zijn van het onderzoek. Als de gemeenschapsmunt bevonden wordt als een brug naar tewerkstelling, kan dit een grotere nadruk meebrengen op de functie die vrijwilligerswerk heeft voor de arbeidsmarkt. Dit kan tot gevolg hebben dat vrijwilligerswerk meer en meer ingeschakeld wordt in het activeringsdiscours. Wat de maatschappelijke betekenis is van het inzetten van vrijwilligerswerk als activeringsinstrument in een traject naar werk wordt besproken onder punt 7.2 'Activering'. Met deze implicaties voor de praktijk moet rekening gehouden worden. Onderzoek is immers een tussenkomst in de alledaagse leefwereld van mensen. Deze interventie moet steeds afgewogen worden tegenover het kennisvoordeel dat er mee gepaard gaat, inclusief de vraag of en op welke manier de respondenten zelf voordeel hebben aan deze kennis (Coussée, 2006).

Echter, dient de opmerking gemaakt te worden dat de begrippen betrouwbaarheid en validiteit slechts ten dele bruikbaar zijn. "De dominante benadering van onderzoekskwaliteit is gebaseerd op de betrouwbaarheid en validiteit van onderzoek, overeenkomstig het natuurwetenschappelijk model" (De Visscher, 2008, p. 167). Deze begrippen slaan vooral op de dataverzameling en -interpretatie en reiken niet tot het volledige onderzoeksproces van onderzoeksvraagstelling tot en met rapportage. Methodologische kwaliteit betreft ook het formuleren van een maatschappelijk en wetenschappelijk relevante onderzoeksprobleemstelling en de interpretatie van onderzoeksgegevens en de vraag naar de maatschappelijke en wetenschappelijke implicaties van empirische gegevens (De Visscher, 2008).

De kwaliteit bewerkstelligen betekent dan ook de vraag stellen wat de implicaties zijn van het onderzoek. Als de gemeenschapsmunt bevonden wordt als een brug naar tewerkstelling, kan dit een grotere nadruk meebrengen op de functie die vrijwilligerswerk heeft voor de arbeidsmarkt. Dit kan tot gevolg hebben dat vrijwilligerswerk meer en meer ingeschakeld wordt in het activeringsdiscours. Wat de maatschappelijke betekenis is van het inzetten van vrijwilligerswerk als activeringsinstrument in een traject naar werk wordt besproken onder punt 7.2 'Activering'. Met deze implicaties voor de praktijk moet rekening gehouden worden. Onderzoek is immers een tussenkomst in de alledaagse leefwereld van

mensen. Deze interventie moet steeds afgewogen worden tegenover het kennisvoordeel dat er mee gepaard gaat, inclusief de vraag of en op welke manier de respondenten zelf voordeel hebben aan deze kennis (Coussée, 2006).

6. Onderzoekresultaten

6.1 Complexe link tussen gemeenschapsmunt en tewerkstelling

Allereerst tonen de resultaten aan dat de link tussen een gemeenschapsmunt en tewerkstelling niet eenduidig te vatten is. Dit stemt overeen met wat Hirst (2001) in de literatuur aangeeft: de impact van vrijwilligerswerk op het verbeteren van de inzetbaarheid is complex en wordt gemedieerd door persoonlijke attitudes. Ook Kamerade en Paine (2014) en Imran (2014) geven aan dat de relatie tussen vrijwilligerswerk en tewerkstelling en inzetbaarheid complex is. Enerzijds geven de uitspraken van de respondenten aan dat de munt een hefboomfunctie vervult naar tewerkstelling, anderzijds dat de munt geen hefboomfunctie vervult. De munt is volgens de respondenten geenszins een struikelblok naar tewerkstelling. Verder doen de antwoorden van de respondenten vermoeden dat het Toreke fungeert als een omweg naar tewerkstelling, als een alternatief voor tewerkstelling en als een aanvulling op tewerkstelling. Een belangrijke opmerking hierbij is dat het onderzoek vertrekt vanuit het perspectief van de gebruikers van de gemeenschapsmunt en niet vanuit de overheid of vanuit de professionals.

6.1.1 Hefboomfunctie naar tewerkstelling

Ten eerste is er de ondersteuning die staat dat de gemeenschapsmunt een hefboomfunctie naar tewerkstelling vervult.

*Nu ik het vrijwilligerswerk doe, heb ik een zinnigere invulling van mijn tijd en dat gaat er eerder toe leiden dat ik terug gemakkelijker aan tewerkstelling kan beginnen.
(Respondent 4)*

Vrijwilligerswerk doe je omdat je jouw mogelijkheden op de arbeidsmarkt wil vergroten. (Respondent 6)

Onderzoek van Paine, McKay & Moro (2013) toont aan dat vrijwilligerswerk een positief effect kan hebben op de kans dat mensen werk vinden, maar dat het afhangt van wie je bent, waarom je niet werkt en hoeveel vrijwilligerswerk je doet. Volgens onderzoek van

Paine en Kamerade (2014) hangen de effecten van vrijwilligerswerk op tewerkstelling af van demografie en geslacht, de frequentie van het engagement, de redenen van werkloosheid, de lengte van werkloosheid, de motivatie om vrijwilligerswerk te doen, de vrijwilligersrol en de kwaliteit van de ondersteuning die voorzien wordt voor de vrijwilligers. Naar de exacte duur van het vrijwilligerswerk werd niet gepolst, al doen de meeste vrijwilligers één maal per week drie uren vrijwilligerswerk. De reden waarom men niet werkt speelt wel degelijk een rol, zeker bij de verschillende respondenten die niet kunnen werken omwille van medische redenen. Als betaald werk geen optie is, kan de munt geen hefboomfunctie naar betaald werk uitoefenen. Er moet met andere woorden voldaan zijn aan een aantal basisvoorwaarden vooraleer de munt een opstap naar werk kan betekenen.

6.1.1.1 Voorwaarden opdat de gemeenschapsmunt een opstap naar werk kan betekenen

Een eerste voorwaarde betreft het zich in de mogelijkheid bevinden om te kunnen werken. Mensen die omwille van medische redenen geen job mogen uitoefenen, doen vaak aan vrijwilligerswerk. Voor hen is het vrijwilligerswerk geen opstap naar werk. Het is wel een manier om de dag zinvol door te brengen, het gevoel te hebben mee te tellen, in contact te komen met mensen en ondanks de werkloosheid toch nog een betekenisvolle bijdrage te kunnen leveren aan de maatschappij.

Een tweede belangrijke voorwaarde waaraan moet voldaan zijn vooraleer men de vruchten van vrijwilligerswerk kan plukken, is beschikken over een menswaardig inkomen. Om een menswaardig bestaan te kunnen leiden, moet je over een voldoende inkomen beschikken. Wanneer dat niet het geval is, ben je fulltime bezig met de eindjes aan elkaar te knopen. Dan is er geen ruimte en energie om te denken aan maatschappelijke participatie via vrijwilligerswerk, laat staan via werk. Het garanderen van een menswaardig inkomen is dus een absolute voorwaarde vooraleer vrijwilligerswerk een opstap naar werk kan betekenen (Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw, 2012). Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van de volgende passage:

Het is ook omdat mijn man werkt, wij hebben een inkomen. Het zou een totaal andere situatie zijn moest ik alleenstaand zijn of mocht mijn man geen werk hebben. Vrijwilligerswerk is ook maar mogelijk als je over voldoende inkomen beschikt. Ik zit in een luxepositie, ik kan kiezen. (Respondent 15)

Een derde voorwaarde waaraan tegemoet moet gekomen worden, is de houding tegenover

werk. De respondenten die aangeven dat vrijwilligerswerk hen geholpen heeft en/of hen zou kunnen helpen richting een job op de reguliere arbeidsmarkt, kijken enerzijds positief aan tegenover werk op de reguliere arbeidsmarkt. Een positieve houding tegenover werk wordt in het onderzoek weergegeven door de voorkeur van werk boven vrijwilligerswerk. Anderzijds staan ze open voor werk. Ze zijn op zoek naar werk – daarom niet persé actief- en zouden tevreden zijn met een job op de reguliere arbeidsmarkt.

6.1.1.2 Manieren waarop de gemeenschapsmunt een opstap naar werk kan betekenen

De manieren waarop het Toreke de kansen op tewerkstelling verhoogt, variëren. Ten eerste helpt vrijwilligerswerk te weten welke richting je uit wil (Rochester, 2009) en levert het een beter begrip van het soort werk dat het best bij je past (Corden & Sainsbury, 2005). Je kan immers proeven van verschillende jobs en verschillende functies en zo ontdekken wat je graag doet (en niet). Zo heeft respondent vier tijdens het open houden van het Torekesloket gemerkt dat hij belang hecht aan sociale contacten. Voordien heeft hij in magazijnen gewerkt, maar nu vindt hij zijn heil in de sociale sector en hij zou daar graag een vervolg aan geven. Zodra hij gaat solliciteren, hoopt hij dat het door hem verrichte vrijwilligerswerk hem zal helpen om aangenomen te worden.

De ervaring heeft wel geholpen om te weten welk werk ik wil doen. Dat ik toch wel graag in contact ben met mensen en niet de hele dag op mijn eigen bezig wil zijn. Sociale contacten. Dat heeft wel richting gegeven. (Respondent 4)

Ook de volgende citaten zijn hier een indicatie van:

Ge bedoelt wat je doet om Torekes te verdienen, naar een job zou leiden? Dat je dan aanvoelt, dat doe ik graag, dat zou mijnen job kunnen zijn? Ik denk van wel. Ik denk dat je toch wel voor uw eigen kan ontdekken, ja tiens, dat doe ik graag. (Respondent 14)

*Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?
Ja wel die richting omdat ik graag een bedrijf zou oprichten met biologische producten. Op de site kan ik kennis opdoen met de mensen, die kennen daar al wat van, ze hebben al aan permacultuur gedaan bijvoorbeeld. (Respondent 16)*

Ten tweede geeft de literatuur aan dat de gemeenschapsmunt vaardigheden stimuleert die moeten vastgehouden worden en nieuwe vaardigheden die nog moeten verworven worden

(Aldridge et al, 2001; Boyle 2014; Williams, 1996; Rochester, 2009; Gay, 1998). Beter leren omgaan met kritiek, assertiever worden, beter leren omgaan met stress, zelfstandiger worden, flexibeler worden en beter leren communiceren en samenwerken zijn vaardigheden die men bijgeschaafd heeft doorheen het vrijwilligerswerk. Al wordt over het algemeen aangegeven dat dit onderdeel vormt van het leven, wat de grootste leerschool is. Geen enkele respondent geeft aan stipter geworden te zijn. Daarnaast komt weinig terecht van het aanleren van werkritme en werkrouline. Dit is waarschijnlijk doordat de meeste personen slechts een paar uur per week vrijwilligerswerk verrichten. Een respondent geeft hiervoor de volgende reden aan:

Via vrijwilligerswerk kan je foert zeggen zonder dat er consequenties aan hangen. Ik persoonlijk niet, maar het kan wel. Het zou kunnen dat ze zeggen: 'Ik heb toch geen verantwoording af te leggen'. (Respondent 14)

Ten derde is in de literatuur te vinden dat men beter voorbereid is op een job op de reguliere arbeidsmarkt als men zelfvertrouwen bezit en dat vrijwilligerswerk een krachtig middel is om zelfvertrouwen te vergroten. Niet bij elke respondent echter stimuleert het vrijwilligerswerk zijn of haar zelfvertrouwen. De meeste respondenten (vijftien van de twintig) geven zelfs aan dat het werk voor Torekes hun zelfvertrouwen niet stimuleert. Vijf respondenten van deze vijftien vinden dat ze reeds over voldoende zelfvertrouwen beschikken. De volgende passages illustreren dit:

Mijn zelfvertrouwen? Ik heb zelfvertrouwen in mijn eigen. Ik heb al heel mijn leven zelfvertrouwen. (Respondent 7)

Ik heb al altijd zelfvertrouwen gehad. (Respondent 15)

Zelfvertrouwen heb ik altijd van mijn eigen. Zonder zelfvertrouwen geraak je niet verder dan je wilt. (Respondent 17)

Hierbij dient de kritische opmerking gemaakt te worden dat er niet gepeild werd naar hun niveau van zelfvertrouwen, enkel naar het feit of het Toreke hun zelfvertrouwen verhoogt. Er is dus geen referentiepunt om mee te vergelijken. Een tweetal respondenten vonden deze vraag enorm raar en zagen geen verband tussen het vrijwilligerswerk en zelfvertrouwen. Dit kan erop wijzen dat deelnemers niet deelnemen vanuit de idee dat het vrijwilligerswerk hun zelfvertrouwen gaat stimuleren. Vijf van de twintig geven ten slotte aan dat het werk voor

Torekes hun zelfvertrouwen wel stimuleert. De volgende reacties illustreren dit:

Ik heb meer vertrouwen in mezelf. Ik heb gegroeid als mens. Ik ben blij he en trots op uzelf. (Respondent 3)

Heeft het werk voor Torekes of vrijwilligerswerk jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Misschien een beetje wel. Dat je toch het gevoel krijgt dat je iets nuttigs kan doen. Op die manier misschien wel. (Respondent 4)

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Ja, toch wel. Ze hebben mij ook wel wat gegeven hier. (Respondent 6)

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Ja, toch wel.

In welke zin?

Dat ze u vertrouwen en niet altijd op uw handen komen kijken. Ze zeggen doe dit dat en dat. Dan verdeel je dat. Ik werk meestal met Ann. Dan doet zij de afwas, kuis ik de diepvriezer uit enzovoort. (Respondent 13)

Ten vierde kan het vrijwilligerswerk het vinden van een job faciliteren doordat het sociaal netwerk en het sociaal kapitaal vergroten (Kamerade & Paine, 2014; CEV, 2007). Sociale netwerken bieden immers informatie over job opportuniteiten (Della Peruta & Torre, 2015), wat werklozen in staat stelt om sneller terug toegang te vinden tot de arbeidsmarkt. Voor respondent 7 en 20 was dit heel expliciet het geval:

Dus eigenlijk via het vrijwilligerswerk dat ik hier al lang deed, ben ik aan mijn artikel 60 geraakt. (Respondent 7)

Ja ja jawel, lang geleden heb ik hier gekomen en zo zij werkte in een rustoord en vroeg: 'wat doe je?' 'Niks, ik doe hier vrijwilligerswerk'. Zegt ze zo: 'ah ja we zoeken een poetsvrouw'. 'Oh ja super ik ga direct gaan. Ik kan morgen direct daar gaan.' Zo heb ik daar kunnen werken. Natuurlijk. Omdat veel mensen hier komen, ik heb altijd gezegd ik zoek werk. Aub misschien werk mij geven als poetsvrouw en dan mij direct doorgeven. (Respondent 20)

Voor anderen was dit het geval op een minder expliciete manier:

Ik heb wel een aantal buurtwerkers gevraagd of ze geen weet hadden van een job, maar ze konden me niet helpen. (Respondent 18)

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Bij mij specifiek nu niet, maar ge leert wel meer mensen kennen, dat denk ik wel. (Respondent 14)

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Ja. Pakt drie op tien. Er heeft mij wel al een keer iemand gestimuleerd om werk te zoeken. (Respondent 6)

Ten vijfde fungeert het vrijwilligerswerk als bewijs van werkwillegheid en motivatie voor de potentiële werkgever. Het staat goed op de CV (Imran, 2014). De werkgever ziet dat je moeite doet om bezig te blijven en om ervaring op te doen (Hirst, 2001). De volgende fragmenten illustreren de waarde van vrijwilligerswerk voor de CV.

Het vrijwilligerswerk staat ook wel goed op mijn CV. [...] Ze helpen bijvoorbeeld tijdens een sollicitatiegesprek dat ik kan zeggen dat ik niet niets doe, maar aan vrijwilligerswerk doe. (Respondent 4)

Dat staat op mijn CV. Wat moet ik anders zeggen dat ik de laatste 3 jaar gedaan heb? (Respondent 6)

Dat staat op mijn CV. Voor bepaalde werkgevers is het een positief signaal dat je u engageert niet voor economische belangen. (Respondent 18)

Ten zesde is er een invloed vanuit de deelnemers op de reguliere arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt leert van de gemeenschapsmunt. Werklozen nemen via de gemeenschapsmunt een plek in in de samenleving, waardoor er naar werklozen gekeken wordt als betekenisvolle bijdragers aan de samenleving. Dit fragment illustreert dit:

Oo ja, ik vond het wel mooi toen mijn buurman zei: 'Azo werk jij ook he, alleen ist voor Torekes en ist voor een goed doel. Tis mooi wat je doet.' (Respondent 2)

Tot slot is er geen enkele respondent die geholpen is door de gemeenschapsmunt om zelfstandig te worden, om een 'klantenbestand' te ontwikkelen of om de cashflow van zijn of haar bedrijf te verzachten. Deze bevinding verschilt van de bevinding van Aldridge et al (2001). Dit heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met het profiel van de gebruikers van de gemeenschapsmunt, wat verschillend is in de twee onderzoeken.

6.1.2 Geen hefboomfunctie naar tewerkstelling

Anderzijds is er - paradoxaal weliswaar - ook ondersteuning die staaft dat de gemeenschapsmunt geen hefboomfunctie naar tewerkstelling vervult. Dit komt overeen met wat Kamerade & Paine (2014), Kamerade (2013) en Paine, Moro, & McKay (2012) stellen: vrijwilligerswerk heeft een zwak effect op de beweging naar tewerkstelling. Ondersteuning kan hiervoor gevonden worden bij al de respondenten die aangeven dat het vrijwilligerswerk hen niet helpt om een job te vinden die ze graag zouden uitoefenen in de toekomst, dat de ervaring hen niet helpt om te weten welk werk men wil doen, dat het vrijwilligerswerk hen niet helpt om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden en dat ze niets van vaardigheden bijleerden.

Wat die vaardigheden betreft, geven McArdle, Waters, Briscoe en Hall (2007) een verklaring aan waarom het verwerven van vaardigheden niet altijd tewerkstelling faciliteert: iemand kan in het bezit zijn van de nodige vaardigheden en attituden, maar kan omwille van externe factoren, zoals bijvoorbeeld vooroordelen van werkgevers of extreem lage werkgelegenheid, toch niet aan een job geraken. Ook Kamerade & Paine (2014) geven aan dat vrijwilligerswerk bepaalde vaardigheden kan verbeteren, maar dat het geen jobs creëert, kinderopvangproblemen oplost of vooroordelen van werkgevers verandert. Een andere verklaring (Kamerade, 2013) bestaat erin dat de vaardigheden, verworven door het vrijwilligerswerk, niet relevant of overdraagbaar zijn naar het betaald werk. Het zijn niet die vaardigheden waar werkgevers naar vragen.

Wat het vinden van werk via via betreft, geven twee respondenten een verklaring aan waarom het vrijwilligerswerk hen niet in contact brengt met mensen die hen kunnen informeren over jobmogelijkheden.

Torekes komen meestal terecht bij mensen die zelf niet werken, leefloon trekken,

zelf in moeilijke sociale positie verkeren, dus op die manier ga je niet echt contacten leggen waarmee je aan werk geraakt. (Respondent 4)

De mensen die werken en werk geven komen hier niet hé, ze kunnen hier niet komen, dat gaat niet. Alleen mensen die een tuin hebben, die komen hier. (Respondent 15)

6.1.3 Een struikelblok naar tewerkstelling

Ten derde zijn er geen citaten ter ondersteuning van de stelling die poneert dat de gemeenschapsmunt een struikelblok zou vormen naar tewerkstelling. Op de vraag: 'Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte?' antwoordt elke respondent negatief. Ook op de vraag: 'Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?' antwoordt elke respondent negatief. Twee respondenten (4 & 11) vermelden er zelfs expliciet bij dat het geen belemmering is voor werk. Bovendien kunnen er maximum 13.000 Torekes per jaar verdiend worden. Dit komt neer op een gemiddelde van €108 per maand. Dit bedrag overhaalt hen niet om vrijwilligerswerk boven werk op de reguliere arbeidsmarkt te kiezen. Men doet vrijwilligerswerk voor andere redenen. Ook beperkt het vrijwilligerswerk de tijd om een job te zoeken niet, aangezien de meeste respondenten gemiddeld drie uur per week vrijwilligerswerk doen. Vrijwilligerswerk fungeert met andere woorden niet als een afleiding van het zoeken naar een job, zoals Elam en Thomas (2007) stellen.

Wel dient opgemerkt te worden dat er meer begrip opgebracht wordt voor de (persoonlijke) situatie van de persoon en dat het werktempo lager ligt dan het werktempo in het normaal economische circuit. De volgende situaties zijn hier een voorbeeld van:

Als je duizelig wordt of als je vermoeid wordt, dan kan je je eens zetten. Één van onze vriendinnen kwam eens duizelig en dan kwam er direct iemand bij haar. Ik bedoel dat is niet zoals bij een regulerende arbeidsmarkt, ik heb nog in een koekjesfabriek gewerkt aan een band en daar moet je dan 8 uren staan en dat is anders dan hier. Hier kan je een beetje zitten, een beetje staan. Hier kan je je werk doen en dat is anders. (Respondent 15)

Natuurlijk als je gaat werken, is anders. Ze vragen veel meer druk. Verplichtheid. Dan moet je alles: 'haast, haast, haast'. Hier niet. (Respondent 3)

Dat je rapper moet werken dan hier. Op het werk is het: rap, rap, rap. (Respondent 8)

Dit begrip en het lagere werktempo in combinatie met de persoonlijke en intensieve ondersteuning en begeleiding kunnen de redenen vormen om niet door te stromen, maar te blijven werken in de 'veilige' omgeving van het vrijwilligerswerk. Dit is echter een redenering van Jacobs en Lamberts (2014) die niet onderschreven wordt door de respondenten van dit onderzoek.

6.1.4 Een alternatief voor tewerkstelling

Eerder dan een brug of een struikelblok naar tewerkstelling zijn er ook uitspraken waaruit kan afgeleid worden dat vrijwilligerswerk fungeert als een alternatief voor tewerkstelling. Dit stemt overeen met bevindingen van Paine, McKay en Moro (2013) en met Kamerade (2013) die aangeeft dat vrijwilligerswerk een vervangende activiteit wordt voor werk. Perkins en Rinaldi (2002) specificeren dit voor mensen met psychische problemen. Zeker voor mensen die geen werk zoeken wegens medische redenen is vrijwilligerswerk volgens Rochester (2009) eerder een doel op zich dan een middel om tewerkgesteld te worden.

Voor mensen voor wie een job in het normaal economisch circuit of in de sociale economie, op een bepaald moment in het leven, geen optie blijkt te zijn, kan vrijwilligerswerk een waardevol alternatief zijn.

Omdat ik vast werk niet aankan, verkies ik vrijwilligerswerk boven werk. (Respondent 13)

Vroeger ging ik officieel gaan werken en nu ga ik ook nog werken. Ik zie het als een ander soort werk, vrijwilligerswerk. [...] Het is niet dat ik niet zou willen werken, want ik doe vrijwilligerswerk. [...] Je kan dan zeggen dat je gewerkt hebt niet tegenstaande ik een uitkering heb. [...] Ik wil wel werken, ik ga werken gratis en voor niets, voor mijn uitkering, ik doe er toch nog iets voor. Dat officieel gaan werken wil ik niet meer doen. (Respondent 19)

Men ervaart het als een evenwaardige bezigheid. Het is niet alleen een alternatief voor tewerkstelling dat beter aansluit bij hun wensen en mogelijkheden, maar ook een alternatief voor het hele dagen thuis zitten.

Ik was het beu om thuis te zitten. Ik miste de sociale contacten die ik op mijn werk voordien wel had. [...] Ik zou zotter worden als ik thuis blijf. Depressief worden he. Zonder contacten. (Respondent 3)

Waarom? Elke dag thuis, alleen, altijd de familie, neen. Dan kom je hier: andere mensen. (Respondent 5)

Ik zat thuis, ik smoorde hele dagen joints. Niets om handen. Wat doe je op den duur om niet hele dagen thuis te zitten? Ge zoekt iets he. (Respondent 7)

Thuis altijd denken denken. Hier niet. (Respondent 9)

We kunnen altijd beter dan thuis blijven. (Respondent 20)

6.1.5 Een omweg naar tewerkstelling

Ten vijfde kan de gemeenschapsmunt ook fungeren als een omweg naar tewerkstelling. Wanneer vrijwilligerswerk gebruikt wordt in een activeringstraject, bestaat het risico dat het vrijwilligerswerk de weg naar werk langer maakt voor mensen in armoede. Er dient volgens Castermans (2011) vermeden te worden dat het vrijwilligerswerk gaat dienen als een verplichte opstap of instapvoorwaarde in een traject naar werk. Het is risicovol dat mensen (tijdelijk) gedumpt worden in vrijwilligerswerk, omdat het aanbod in opleiding, sociale economie-initiatieven of tewerkstellingsvormen beperkt of ontoereikend is.

Een ander gevaar voor de huidige werknemers in de sociale economie betreft het watervalstelsel dat onbedoeld versterkt wordt door vrijwilligerswerk in te schakelen in het activeringsdiscours. Mensen in armoede geven aan dat binnen de sociale economie performantie eisen en marktlogica een opmars maken, waardoor meer en meer mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt ook hier uit de boot vallen. Het 'watervalstelsel' verwijst naar het verschijnsel waarbij mensen starten op de reguliere arbeidsmarkt, afzakken naar de minder gewaardeerde sociale economie, eventueel nog eens uitgesloten worden door de sociale economie en doorverwezen worden naar de werkloosheid. Er wordt een bijkomend opvangnet gecreëerd, zodat werknemers die binnen de sociale economie de toenemende werkdruk niet aankunnen alsnog kunnen afvallen naar vrijwilligerswerk (Castermans, 2011). Het volgende citaat is een treffende illustratie daarvan:

Je moet vrijwilligerswerk doen of je krijgt geen leefloon van het OCMW. Ze hebben me eerst gepusht om in de kringloop te werken, maar dat kon ik niet aan 8 uren per dag. (Respondent 1)

Castermans (2011) vreest dat het instrumentaliseren van vrijwilligerswerk in een activeringstraject een (om)weg naar duurzaam werk creëert voor sommige mensen in armoede.

6.1.6 Een aanvulling op tewerkstelling

Ten slotte kan de gemeenschapsmunt fungeren als een aanvulling op tewerkstelling. Het vrijwilligerswerk waarvoor men beloond wordt met gemeenschapsmunten ziet men als een bezigheid die loopt naast een job op de arbeidsmarkt. Een job op de arbeidsmarkt krijgt voorrang.

Het belangrijkste is dat je werk vindt. Ernaast kan je nog altijd vrijwilligerswerk doen, als je dat wil. (Respondent 7)

Vrijwilligerswerk en werk op de arbeidsmarkt hebben twee onderscheiden doelen. Vrijwilligerswerk wordt beschouwd als een manier om een bijdrage te leveren aan de maatschappij, wat verschilt van een job op de reguliere arbeidsmarkt, die je aangaat om te overleven.

Als je werkt, is dat voorzien in uw levensonderhoud. Vrijwilligerswerk doe je daarnaast. Vrijwilligerswerk is meer een ander soort voldoening. Ge draagt uw steentje bij, door te helpen, of door een project als het boerenhof. (Respondent 18)

Gaan werken om uwen boterham te verdienen is iets gans anders dan een collectief project. Het boerenhof is iets dat naast mijn job staat. Ik verwacht niet dat ik daar een inkomen uit haal. (Respondent 10)

6.2 Motivatie

Dit onderdeel wordt meegenomen in de bevindingen omdat uit de bevraging blijkt dat de motivaties belangrijk zijn en niet kunnen genegeerd worden in het begrijpen van de gemeenschapsmunt.

6.2.1 Extrinsiek/intrinsiek

Het merendeel van de respondenten doet vrijwilligerswerk uit intrinsieke motivatie en zou het vrijwilligerswerk blijven verder zetten moesten de Torekes wegvallen. De volgende fragmenten laten dit zien:

Omdat ik het niet voor Torekes doe. Ik deed het al allemaal voor de Torekes. Toen zeiden ze: je kan daar Torekes voor krijgen. Toen zei ik: oké, bedankt. [...] Ik doe het ook niet voor Torekes. Ik zou het sowieso doen. Maar als ze het mij geven, ben ik vré content. (Respondent 2)

Als ze geen torekes hadden gegeven, ging ik hier blijven komen. Ik kom hier niet voor de Torekes. (Respondent 3)

Als je het voor het geld doet, dan moet je geen vrijwilligerswerk doen. Dan kan je beter ergens aan de lopende band gaan staan. (Respondent 4)

Ik doe het niet voor de Torekes. Omdat ik mij hier meestal goed voel. (Respondent 6)

Vrijwilligerswerk doe je uit uw eigen, wil je dat? Dan moet je er niet perse iets voor terug hebben. (Respondent 7)

Ik doe het niet voor de Torekes ze. (Respondent 11)

Ik doe dat om mij bezig te houden. Die Torekes interesseren mij niet. (Respondent 12)

We doen het zeker niet voor het geld, wel voor samen te zijn. [...] Het doel dat ik hier ben is niet om geld te verdienen. Vroeger hadden we alleen onze tuinen en geen Torekes en kwamen we hier ook. (Respondent 15)

Ik kom niet perse voor die Torekes naar hier. (Respondent 17)

Bij één persoon is er een combinatie van extrinsieke en intrinsieke motivatie vast te stellen:

Ten eerste heb je sociale contacten met mensen die je anders niet hebt. En dadde

wat bijverdient. (Respondent 13)

Er is één respondent die extrinsiek gemotiveerd is:

Wat overtuigde je precies om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Als je van het OCMW een leefloon krijgt, moet je vrijwilligerswerk doen of je krijgt geen leefloon.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja, want anders krijg ik geen leefloon. Ik word eigenlijk verplicht. (Respondent 1)

6.2.2 Bijdrage aan de samenleving

Zich kosteloos inzetten voor de maatschappij, vormt voor een drietal respondenten de motivatie om vrijwilligerswerk te doen.

Ik wil echt iets bijdragen. Ik wil op dat vlak iets doen. (Respondent 2)

Voor mezelf voel ik me goed dat ik iets heb teruggegeven aan de maatschappij. Ik kan iets terug doen. (Respondent 3)

Ik wou iets doen voor de anderen. Er zijn er al genoeg die in de miserie zitten. (Respondent 7)

6.2.3 Zinvolle tijdsbesteding

Anderen kiezen voor het vrijwilligerswerk, omdat ze op deze manier hun tijd nuttig kunnen besteden.

Ik kom hier voor een doel: mijn doel is de tijd besteden. Ik kan mij nuttig maken. (Respondent 3)

Vrijwilligerswerk doe je omdat je je tijd nuttig wilt vullen. (Respondent 4)

6.2.4 Vrijheid

Wat ook kenmerkend is voor het vrijwilligerswerk, is de flexibiliteit waarmee het uitgeoefend kan worden.

Ik wil mij wel vré engageren, maar ik wil ook de vrijheid hebben om te zeggen ik doe het niet. Ik doe het wanneer ik kan. Ik doe het niet wanneer ik niet kan. (Respondent

2)

6.2.5 Sociale contacten

De motivatie die het vaakst genoemd wordt, is het in contact komen met anderen. De meeste respondenten doen vrijwilligerswerk om onder de mensen te zijn en mensen te ontmoeten.

Ten eerste is mijn sociale kring veel uitgebreider geworden. Vroeger had ik niet direct vrienden. Ondertussen heb ik echt heel goede vrienden bijgekregen, en daarrond ook vrienden. Daar ben ik echt heel tevreden mee. Ook heel wat verschillende soorten mensen. (Respondent 2)

Ik was het beu om thuis te zitten. Ik miste de sociale contacten die ik op mijn werk voordien wel had. Ik heb gemaakt hier veel vrienden. De sociale contacten zijn goed. (Respondent 3)

Ge leert vriendschappen opbouwen. Tis niet omdat dat wegvalt, dat die vriendschap wegvalt. [...] Ge leert er sociale contacten mee kennen he. (Respondent 7)

Ten eerste heb je sociale contacten met mensen die je anders niet hebt. (Respondent 13)

Omdat het leuk en sociaal is. Ik leer enorm veel mensen kennen door het buurtwerk. (Respondent 14)

Ik kom hier omwille van het sociaal contact voornamelijk met mensen uit de buurt. Vooral in deze buurt is dat goed voor sociale contacten, niet zozeer voor de Torekes op zich. [...] Doordat je Torekes verdient, kom je buiten en doordat je ze uitgeeft kom je in contact met mensen. (Respondent 18)

6.2.6 Tijd structureren

Een motivatie die eenmalig voorkomt, is het structureren van de tijd. Zoals arbeid de tijd structureert, doet vrijwilligerswerk dat ook.

Maar ze helpen mij op een andere manier, bijvoorbeeld ze helpen mijn dag te structureren (Respondent 4)

6.2.7 Ecologisch motief

Daarnaast verdienen heel wat mensen gemeenschapsmunten, omdat ze op deze manier een volkstuintje kunnen huren. Ze werken graag in de openlucht, in de tuin en op de stadsakkers. Zo werken ze mee aan een groene omgeving en zijn ze bezig met de natuur.

We bloeien hier open van de grond en de tuinen enzo. (Respondent 15)

Het belang dat ik daarbij heb, is dat ik een groene omgeving heb. (Respondent 10)

Normaal gingen hier parkeerplaatsen komen, nu is er groen. Daar put ik voldoening uit. (Respondent 18)

Ik werk graag met grond. Dat is heel leuk. Ge leeft mee met de plantjes, bloemekes, struikjes. (Respondent 17)

Ik heb tuinen. Ik hou van de tuinen. Soms elke dag in de zomer hier komen. (Respondent 5)

6.2.8 Ideologie

Eén enkeling werkt met de gemeenschapsmunt vanuit ideologische beweegredenen. De gemeenschapsmunt daagt de standaard aannames van de homo economicus en de manier waarop we waarderen, uitwisselen en verbruiken uit (Powell, 2002). Doordat komaf wordt gemaakt met mainstream economische waarden, vormt de munt een alternatief voor het kapitalisme (Kang & Hong, 2015).

Dat reguliere geldsysteem daar ben ik geen voorstander van en daar wil ik zoveel mogelijk uitblijven. Ik ben niet aan het kapitalisme dat altijd maar meer wil. (Respondent 16)

6.2.9 In functie van latere tewerkstelling

Sommigen doen dan weer aan vrijwilligerswerk omdat ze hopen dat er een job uit voortvloeit.

Het vrijwilligerswerk staat ook wel goed op mijn cv. [...] Ze helpen bijvoorbeeld tijdens een sollicitatiegesprek dat ik kan zeggen dat ik niet niets doe, maar aan vrijwilligerswerk doe. Als men mij vraagt wat ik doe sinds mijn laatste tewerkstelling,

*zou ik zeker mijn vrijwilligerswerk opgeven. Ik hoop wel dat het mij zal verder helpen.
(Respondent 4)*

Dat staat goed op mijn cv. Voor bepaalde werkgevers is het een positief signaal dat je u engageert niet voor economische belangen. Dat soort vaardigheid komt soms terug in uw beroep ook. (Respondent 18)

In de peiling naar de motivatie van de gebruikers komen verschillende antwoorden naar voor. Er zijn echter slechts twee respondenten die via de gemeenschapsmunt hopen hun kans op een betaalde job te verhogen. Volgens Paine, McKay & Moro (2013) ligt de echte waarde van vrijwilligerswerk dan ook elders.

Deze motivaties om deel te nemen aan de gemeenschapsmunt tonen aan dat in het werken voor Torekes belangrijke functies van arbeid vervuld worden. De manifeste functie van arbeid, met name het verschaffen van een bezoldiging en andere materiële voordelen, wordt ook ingevuld door de gemeenschapsmunt, weliswaar in minieme mate. De latente functies, met name het feit dat arbeid de tijd structureert, dat arbeid sociale contacten meebrengt die kunnen leiden tot waardering, zelfrespect en zelfontplooiing, dat arbeid tot activiteit dwingt en dat het kansen biedt tot het ontwikkelen van competenties en vaardigheden, worden ook volbracht door de gemeenschapsmunt. De latente functies, met name dat arbeid status en identiteit geeft en dat arbeid de werknemer de kans biedt een levensplan te ontwerpen, echter niet (Jahoda, 1979).

6.3 Zorgsysteem

Naast het 'georganiseerde' vrijwilligerswerk, helpt men elkaar ook onderling. Alhoewel het Toreke er zich ook toe leent om burenzorg te faciliteren, is er geen enkele respondent die rechtstreeks diensten voor een andere buurtbewoners doet in ruil voor Torekes. De Torekes worden allemaal uitgegeven aan het huren van een tuintje, in lokale winkels, in het eetcafé, aan het kopen van spullen in het Torekesloket... Een respondent doet nochtans vaak aan burenzorg maar ontvangt geen Torekes als ze boodschappen doet voor haar oudere buurtbewoonster, als ze haar buurmeisje begeleidt bij het huiswerk of als ze visitekaartjes maakt voor haar buurman. Ze zou er geen Torekes voor durven vragen. Als ze er Torekes voor vraagt, moeten ze die Torekes ook kunnen verdienen. Ze vindt ten eerste de mogelijkheden beperkt om Torekes te verdienen en vindt het ten tweede niet evident om uit te leggen wat het Torekessysteem inhoudt.

6.4 Psychiatrische problemen

Tot de respondenten behoren drie mensen met geestelijke gezondheidsproblemen. Eén van de respondenten geeft aan dat het vrijwilligerswerk enerzijds een doel geeft en dat ze anderzijds de structuur zelf kan aansturen en zich gemakkelijk kan onttrekken uit het werk op momenten dat ze zich wat minder voelt.

Ik ben manisch depressief. Van tijd tot tijd krijg ik dus een depressie; of het stijgt een beetje, het daalt een beetje. [...] Als ik naar beneden ga, dan bel ik en zeg ik: 'ik voel me niet goed. Ik ga niet komen.' Maar als je werkt, is dat niet zo evident. Zeker omdat het een psychische ziekte is. [...] Ik wil mij wel vré engageren, maar ik wil ook de vrijheid hebben om te zeggen ik doe het niet. Ik doe het wanneer ik kan. Ik doe het niet wanneer ik niet kan. (Respondent 2)

Mensen met een psychiatrische problematiek functioneren vaak een periode op een hoog niveau, maar kennen ook periodes waarin het werken moeilijker verloopt. Deze moeilijkere periodes kunnen in een regulier werk niet opgevuld worden door zich eventjes terug te trekken. In die zin biedt vrijwilligerswerk een volwaardig alternatief voor mensen die hun gading niet vinden op de reguliere arbeidsmarkt omwille van geestelijke gezondheidsproblemen.

Ik heb naar de Jubileumlaan moeten gaan, naar de dokter en die zei dat ik het niet aan kan om te werken. Gelijk nu is dat zo nen tijd redelijk slecht voor mij, dan tegen de winter als de winter opkomt is dat ook vré moeilijk. Daarom moet ik pillen nemen. [...] Als je in zo'n slechte periode zit en je moet gaan werken, kan je niet zeggen ik kom niet af, he. Dat gaat niet. Terwijl ik in mijn goeie periodes wel veel kan. Hier kan ik tonen wat ik in mijn mars heb. (Respondent 13)

Ik weet hoe dat [manieën en depressies] verloopt en hoe het stopt, maar kan dit niet vermijden. Ik kan niet denken om officieel te gaan werken want dat gaat toch niet gaan. [...] Manie heb ik nu al jaren niet meer maar ik heb wel nog depressies. Dus als ik ga gaan werken en ik val in depressie dan zit je niet meer in de rotatie van het werk dat je niet meer kan gaan werken. Dus dat gaat weer mis aflopen. (Respondent 19)

7. Discussie

7.1 Wat kan de arbeidsmarkt leren van de gemeenschapsmunt?

Via de gemeenschapsmunt nemen werklozen een plek in in de samenleving, waardoor er op een andere manier naar werklozen gekeken wordt, als betekenisvolle bijdragers aan de samenleving. Het is op zijn minst frappant dat een hele groep mensen die door arbeidsbemiddelingsdiensten gekwalificeerd worden als niet inzetbaar en omschreven worden als 'inactief' erg actief aan de slag zijn in het Rabot (Depraetere & Bouchaute, 2015). Verschillende aspecten overhalen de mensen om toch te werken, weliswaar werk in een andere vorm. Het werk via de Torekes verschilt dan ook van werk op de reguliere arbeidsmarkt. Depraetere & Bouchaute (2015, p. 7) geven aan dat de betekenis van 'werken' op verschillende vlakken in vraag wordt gesteld. "De deelnemers hebben een grote autonomie om te bepalen wanneer en hoe lang ze meewerken (tijd). De taken worden in onderling overleg ingevuld vanuit de mogelijkheden, maar ook vanuit de wensen van elke deelnemer (inhoud)." Er wordt vertrokken vanuit hetgeen de mensen kunnen, vanuit de bijdrage die ze kunnen leveren. Het volgende fragment illustreert dit:

Hier kan ik kiezen hoeveel en welke taken ik wil opnemen, welke verantwoordelijkheid ik wil aannemen. (Respondent 6)

Er is veel aandacht voor de opbouw van gelijkwaardige, vertrouwensvolle relaties tussen de deelnemers en met de opbouwwerkers (verhoudingen). Respondent 20 illustreert dit:

Gülcan zegt altijd: 'Noem mij geen patron. Ik ben geen patron' (Respondent 20)

Op de site of in de sociale kruidenier waar men Torekes kan verdienen, krijgt men een intensieve, persoonlijke en omvattende ondersteuning en begeleiding. Er wordt meer begrip opgebracht voor de (persoonlijke) situatie van de persoon en het werktempo ligt lager dan in het normaal economische circuit.

Hier ben je eens vrij, als je duizelig wordt of als je vermoeid wordt dan kan je je eens zetten. Eén van onze vriendinnen kwam eens duizelig en dan kwam er direct iemand bij haar. (Respondent 15)

Als je gewoon gaat werken, is dat onder controle en is dat doordoen. Hier kan je eens een koffie drinken, een sigaretje roken, eens lachen en babbelen met elkaar.

(Respondent 13)

Er wordt op een andere manier omgegaan met mens en maatschappij.

Op werk kan je niet zoveel babbelen als hier. Hier is voordeel dat mensen geen psycholoog of psychiater moeten betalen. Hier luisteren we naar elkaar en praten we over problemen. Hier je moet presteren, maar op een ontspannen manier. Daar niet.
(Respondent 3)

Meewerken aan de Torekes geeft een gevoel van betekenis voor zichzelf en in de ogen van anderen binnen de wijk (waardering). Hierdoor ontstaat er bij de deelnemers een gevoel van verantwoordelijkheid en betrokkenheid bij het project waarin ze 'werken' (Depraetere & Bouchaute, 2015).

De arbeidsmarkt kan met andere woorden heel wat leren van het Torekesproject. Hierin ligt de meerwaarde van dit onderzoek. Zo leert de arbeidsmarkt dat er voldoende ruimte, tijd en aandacht moet besteed worden aan het welzijn van de werknemers, dat er niet alleen bij de armen een 'leerproces' moet optreden, maar dat ook de samenleving van de armen moet leren, dat activiteit anders kan benaderd worden, op een manier die ruimte laat voor dialoog, onthaasting, wederkerigheid en zorg (Snick, z.j.). In een ideale wereld moet de arbeidsmarkt niet meer leren van het Torekesproject en is er geen onderscheid meer tussen de sociale en reguliere economie. Eén sociale economie, zou dat niet mooi zijn?

Bovendien wil het onderzoek niet de indruk wekken dat het probleem en de oplossing zich aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt situeren en dat enkel de vrijwilliger de 'individuele inzetbaarheid' kan verhogen. Ook 'externe inzetbaarheidsfactoren' zoals de beschikbaarheid van jobs en vooroordelen van werkgevers moeten in rekening gebracht worden (Kamerade & Paine, 2014). Vrijwilligerswerk alleen kan de structurele ongelijkheid die ten grondslag ligt aan de arbeidsmarkt niet bestrijden (Paine, Mckay & Moro, 2013). Het vinden van een job mag immers niet gereduceerd worden tot een individuele verantwoordelijkheid. Ook de maatschappij heeft zijn verantwoordelijkheid om werkgelegenheid te voorzien, om vraag en aanbod goed af te stemmen en werkgevers hebben de plicht om duurzame en kwalitatieve jobs aan te bieden zonder te discrimineren.

Naar mijn mening zou het Torekessysteem meer aandacht moeten besteden aan de structurele dimensie van het arbeids- en muntsysteem. De munt komt er wanneer het

bestaande arbeids- en muntsysteem niet voldoet om samenlevingsknelpunten aan te pakken (Bombeke, 2014; Seyfang, 2001), maar doordat de Torekes omgezet worden in euro's bij de lokale handelaar, laten de buurtbewoners zich wel inschrijven in de traditionele economie en het reguliere geldstelsel. Zoals onder punten 3.4.6 en 3.4.7 werd aangegeven, bevindt de gemeenschapsmunt zich op het spanningsveld tussen emancipatie en beheersing en tussen transformatie en integratie. De balans mag niet overslaan. De initiatiefnemers moeten ervoor waken dat ze voldoende pleiten voor een structureel beleid ter bevordering van sociale insluiting. Er moet vermeden worden dat de gemeenschapsmunt zwakke werknemers integreert in de onderste restcategorie van de bestaande competitieve arbeidsmarkt, in een systeem met mindere stabiele jobs die minder inkomenszekerheid oplevert. Een aanvullende 'verloning' van 2,5 euro per uur helpt kwetsbare deelnemers met een laag inkomen in een arme wijk als Rabot-Blainsantvest overleven. Maar het zorgt er ook voor dat ze geïntegreerd worden zonder dat vragen gesteld worden bij de structuren en maatschappelijke verhoudingen die hun bestaansvoorwaarden aantasten (Van Bouchaute, Depraetere, Oosterlynck, & Schuermans, 2015). Initiatiefnemers zouden meer moeten opkomen voor structurele veranderingen van deze structuren en maatschappelijke verhoudingen, die ten grondslag liggen aan armoede en werkloosheid en zouden buurtbewoners meer moeten aanzetten zich kritisch te verhouden tegenover deze structuren en maatschappelijke verhoudingen.

7.2 Activering

Als de gemeenschapsmunt bevonden wordt als een brug naar tewerkstelling, kan dit een grotere nadruk meebrengen op de functie die vrijwilligerswerk heeft voor de arbeidsmarkt. Dit kan tot gevolg hebben dat vrijwilligerswerk meer en meer wordt ingeschakeld als activeringsinstrument in een traject naar werk. Deze maatschappelijke implicatie moet zeker in overweging genomen worden, gezien vrijwilligerswerk in toenemende mate belangrijk wordt in het kader van een activerende verzorgingsstaat (Vanthuyne, Verschelden & Bouverne-de Bie, 2006). Vrijwilligerswerk lijkt onder druk van het activeringsdiscours in toenemende mate ingezet te worden binnen activeringstrajecten (onder meer door OCMW's en VDAB) (Hustinx & Godemont, 2012). Opmerkelijk is dat vrijwilligerswerk in het activeringsdebat in het bijzonder gepropageerd wordt voor die burgers die uitvallen in het reguliere arbeidscircuit en voor zogenaamde kansengroepen. Vrijwilligerswerk richt zich dan op allochtonen die in een achterstandspositie verkeren op de arbeidsmarkt, (mogelijk) delinquente jongeren, laaggeschoolden, langdurig werklozen, of ook ex-gedetineerden (Vanthuyne, Verschelden & Bouverne-de Bie, 2006).

Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat het niet is omdat vrijwilligerswerk de weg naar werk bevordert dat het daarom ook moet ingezet worden in een activeringstraject naar werk. Vrijwilligerswerk de finaliteit van activering geven, is geen logisch gevolg van het feit dat vrijwilligerswerk de weg naar werk bevordert, maar wel een doelbewuste zet. Zo kan ook bewust de keuze gemaakt worden om in te zetten op vrijwilligerswerk vanuit andere overwegingen. De hefboomfunctie naar werk is dan één van de positieve effecten van vrijwilligerswerk, naast de vele andere.

Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen pleit er alvast voor om vrijwilligerswerk niet in te zetten als een activeringsinstrument in een traject naar werk. Volgens het Netwerk dient vrijwilligerswerk in het activeringsdiscours eerder erkend te worden als een vrijwillige zinvolle bezigheid, die de weg naar werk niet bemoeilijkt, maar bevordert. Vrijwilligerswerk moet niet gepromoot worden als 'activeringstool' maar moet op zichzelf erkend worden en in haar waarde gelaten worden (Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw, 2012).

Vooraleer dit onderzoek een uitspraak doet over de wenselijkheid om vrijwilligerswerk al dan niet in te zetten als activeringsinstrument in een traject naar werk, wordt er eerst ingezoomd op de verschillende lezingen die bestaan over activering via vrijwilligerswerk. Zo onderscheiden De Waele & Hustinx (2014) twee sociaal-politieke referentiekaders op activering (het recht op maatschappelijke integratie en het recht op maatschappelijke dienstverlening). Deze activeringspraktijken lopen parallel met wat Mathijssen (2010; op basis van Weil, Wildemeersch en Jansen, 2005) omschrijft als 'restrictieve' en 'reflexieve' activering. Vanuit deze referentiekaders kunnen erg verschillende praktijken van activering via vrijwilligerswerk opgezet worden.

Het is belangrijk beide referentiekaders als ideaaltypes te benaderen. Het zijn hypothetische theoretische constructies die op een eenzijdige manier bepaalde elementen uit de werkelijkheid weergeven, en op basis waarvan concrete sociale fenomenen geanalyseerd kunnen worden (Bracke, Van de Putte, Van Houtte & Vermeersch, 2014). Het zijn instrumenten om de werkelijkheid mee te vergelijken. Ideaaltypes komen in werkelijkheid nooit voor in deze pure vorm. De praktijk van activering via vrijwilligerswerk zal dan ook van beide modellen aspecten omvatten.

In restrictieve activeringspraktijken, ofwel activeringspraktijken opgezet vanuit het recht op maatschappelijke integratie, worden individuen uitgerust om zich aan te passen aan de vereisten van de arbeidsmarkt. Volgens Mathijssen (2010) is de aanname hier dat

arbeidsmarktparticipatie leidt tot maatschappelijke integratie. “Via een veelheid aan activeringsinitiatieven worden uitkeringstrekkers bijgestaan om zichzelf te integreren in de arbeidsmarkt en dus ook in de maatschappij. Het slagen van activeringspraktijken wordt niettemin gemeten aan hun bijdrage tot economische participatie. Bredere oriëntaties op economische participatie, zoals vrijwilligerswerk als opstap naar tewerkstelling, worden enkel geaccepteerd in zoverre ze arbeidsmarktintegratie bevorderen” (Mathijssen, 2010, p. 151).

In activeringspraktijken opgezet vanuit een restrictieve benadering wordt vrijwilligerswerk instrumenteel ingezet: via vrijwilligerswerk wordt getracht om bij uitkeringstrekkers die competenties en attitudes te verkrijgen die noodzakelijk zijn om aansluiting te vinden bij de arbeidsmarkt en ruimer ook bij de dominante samenlevingsvereisten (Bouverne-De Bie, 2002; Bouverne-De Bie, 2007). Vrijwilligerswerk wordt minder beschouwd als intrinsiek belangrijk, maar vooral als instrument tot uitvoering van het overheidsbeleid en tot realisatie van maatschappelijke activeringsdoelstellingen. De eigenheid van vrijwilligerswerk dreigt op die manier verloren te gaan (Bouverne-de Bie & Verschelden, 2003). “Door vrijwilligerswerk te reduceren tot een instrument in functie van ‘betaalde arbeid’, bestaat het gevaar dat het vrijwilligerswerk op zich ook gereduceerd wordt tot ‘onbetaalde arbeid’. Men activeert werklozen en leefloners dan door hen een onbezoldigde activiteit te laten uitvoeren” (Castermans, 2011, p. 152). Vrijwilligerswerk houdt echter veel meer in dan het louter uitvoeren van een activiteit of taak. Vrijwilligerswerk laat mensen toe hun steentje bij te dragen, bezig te zijn, talenten te ontdekken en te experimenteren, vriendschappen uit te bouwen, ergens bij te horen... (Castermans, 2011).

Sociale activering is in deze benadering geënt op een disciplinerende ideologische basis. Het spitst zich enkel toe op de aanbodzijde van de arbeidsmarkt en dwingt de burgers zich volledig aan te passen aan de eisen ervan. De emanciperende versie van activering daarentegen verwacht ook van de vraagzijde, al dan niet gedwongen of gestimuleerd door de staat, inspanningen te leveren om de integratie van sociaal uitgeslotenen te realiseren (Hermans, Van Hamme & Lammertyn, 1999). Bovendien wordt er vertrokken van een beperkte probleemdefinitie van sociale uitsluiting: de oorzaak van maatschappelijke uitsluiting wordt in hoofdzaak bij het individu en zijn/haar tekorten gesitueerd. Mechanismen van sociale uitsluiting, inherent aan de bestaande maatschappelijke verhoudingen, worden echter niet in rekening gebracht (Mathijssen, 2010).

Activering via vrijwilligerswerk, opgezet vanuit een restrictieve activeringsopvatting, kan

volgens een aantal auteurs een bedreiging betekenen voor de aard van wat gangbaar onder vrijwilligerswerk verstaan wordt. Indien vrijwilligerswerk steeds vaker gezien wordt als een opstap naar tewerkstelling, verliest vrijwilligerswerk volgens Van Regenmortel (2010) haar functie in sociale participatie en democratisch burgerschap en volgens Kamerade en Paine (2014) verandert de aard van vrijwilligerswerk. Als we deze redenering doortrekken, kunnen we ons afvragen of activering via vrijwilligerswerk (en zeker wat betreft de gedwongen uitdrukkingen ervan) geen einde maakt aan het vrijwillige karakter van vrijwilligerswerk. Het inschakelen van vrijwilligerswerk in een activeringstraject zet volgens het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw (2012) deze vrijwilligheid op het spel. Zonder het vrijwillig karakter, dreigt het vrijwilligerswerk een belangrijke intrinsieke waarde te verliezen, namelijk zich belangeloos inzetten voor de samenleving, voor iets waar men in gelooft.

Tegenover die restrictieve activeringspraktijken staan reflexieve activeringspraktijken, ofwel activeringspraktijken die opgezet worden vanuit het recht op maatschappelijke dienstverlening. In deze benadering wordt er wel uitgegaan van de structurele dimensie van sociale uitsluiting (Mathijssen, 2010). Dit brengt met zich mee dat er gestreefd wordt naar de realisatie van meer gelijkheid in ontplooiingsmogelijkheden voor iedereen (Bouverne-De Bie, 2005).

Vanuit het besef dat welzijn historisch en maatschappelijk te begrijpen is (dit wil zeggen in relatie tot de sociale verhoudingen zoals die op een bepaald moment gestalte hebben in de samenleving), en vanuit een uit dit besef voortkomend 'initiatiefrecht tot eigen behoefteformulering' wordt dan in dialoog met diegenen voor wie het activeringsaanbod bedoeld is, vertrokken van een maatschappelijke analyse. In deze analyse wordt de vraag gesteld wat de meerwaarde van het activeringsaanbod voor hen is, rekening houdend met hun concrete situatie, en rekening houdend met de vaak verschillende manieren waarop maatschappelijke ontwikkelingen op deze situatie ingrijpen. (Bouverne-De Bie, 2005; Bouverne-De Bie, 1999; Bouverne-De Bie, 2007; Mathijssen, 2010 geciteerd in De Waele & Hustinx, 2014, p. 9)

De cliënt wordt zo medesubject in een onderzoekend handelen, of een 'reflexief samen zoeken' naar een gedeelde probleemdefinitie, waarin zowel de maatschappelijke werkelijkheid, als het bestaande activeringsaanbod bevroegd worden op hun zinvolheid en betekenis, met de menselijke waardigheid als toetssteen. Het gaat hierbij noodzakelijk om een proces met een open einde, om praktijken in ontwikkeling, waarin enerzijds telkens opnieuw de competenties van de

cliënt gemobiliseerd worden, en waarin anderzijds telkens opnieuw gezocht wordt naar een werkbaar evenwicht tussen individuele aspiraties en collectieve mogelijkheden en verwachtingen. (Bouverne-De Bie, 1999; Mathijssen, 2010, geciteerd in De Waele & Hustinx, 2014, p. 9)

Vanuit de eventueel vastgestelde nood aan activering, wordt aldus een tegensprekelijk debat gevoerd over de maatschappelijke voorwaarden waarbinnen cliënten een menswaardig bestaan kunnen uitbouwen; over de relatie tussen individuele en maatschappelijke verantwoordelijkheid (Bouverne-De Bie, 1999; Bouverne-De Bie, 2005). Aangezien er in reflexieve activeringspraktijken toegewerkt wordt naar meer gelijkheid in ontplooiingsmogelijkheden voor iedereen, is er naast economische activering ook ruimte voor sociale activering, die sociale en culturele participatie dient (Mathijssen, 2010). Bovendien creëert dit de mogelijkheid voor kwetsbare groepen om via vrijwilligerswerk uitdrukking te geven aan een belangrijke democratische functie, namelijk via participatief burgerschap actief aanwezig zijn op de thematisering van de relatie tussen individu en gemeenschap (Bouverne-De Bie, 2002; Hustinx, 2010).

In deze benadering is er meer expliciet plaats voor vrijwilligerswerk, en dit gericht op individuele, maatschappelijke en culturele ontplooiing van de uitkeringstrekker. Vrijwilligerswerk wordt hier aldus aangegrepen als bijdrage tot de menselijke waardigheid, eerder dan als instrument tot maatschappelijke integratie in een vooropgestelde samenlevingsordening. (De Waele & Hustinx, 2014, p. 10)

Een andere indeling wordt gemaakt door Hustinx en Godemont (2012). Zij onderscheiden twee varianten van het activeringsdiscours: een disciplinerende variant die gericht is op economische activering – waarnaar verder verwezen wordt als ‘activering’ – en een faciliterende variant die gericht is op sociale activering – waarnaar verder verwezen wordt als ‘empowerment’. De betekenis die in deze twee varianten aan vrijwilligerswerk binnen een activeringstraject wordt toegedicht, verschilt.

De activeringsvariant gaat uit van een restrictieve visie op activering. Restrictieve activering is gericht op instrumentele vooruitgang, namelijk op de doorstroom en op de inzetbaarheid op de formele arbeidsmarkt. Een restrictieve benadering benadrukt het overbrengen van kennis en informatie en het aanleren van instrumentele en sociale vaardigheden. In een dergelijke benadering speelt een ‘watervalstelsel’: vrijwilligerswerk neemt de laagste positie in binnen de impliciete rangorde van werk, met bovenaan de reguliere economie, gevolgd door de sociale inschakelingseconomie, en de arbeidszorg (Mathijssen, 2011).

De empowermentvariant of krachtgerichte activering is reflexief.

Reflexieve activering is gericht op expressieve vooruitgang, en legt de focus op de doorgroei aan de hand van leerervaringen en op interactieve inzetbaarheid. Deze benadering problematiseert sociale uitsluiting tegen de achtergrond van sociale, culturele en economische problemen, en biedt ruimte voor niet-arbeidsmarktgeoriënteerde vormen van democratisch burgerschap. Binnen deze benadering kan economische activering een mogelijk positief neveneffect zijn, maar de focus ligt op sociale activering (opbouw van sociale contacten en het doorbreken van isolement) en op psychologische activering (zelfontplooiing, het ervaren van actorschap en opbouw van zelfvertrouwen). (Castermans, 2011, p. 154)

Voorstanders van een krachtgerichte activering wijzen ook op de mogelijke gevaren van een te ver doorgedreven instrumentalisering van vrijwilligerswerk. Ten eerste bestaat het gevaar dat vrijwilligerswerk herleid wordt tot 'onbetaalde arbeid' (Castermans, 2011; Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw, 2012). Ten tweede kan het bovenvermelde watervalstelsel ervoor zorgen dat mensen in het vrijwilligerswerk 'gedumpt' worden bij gebrek aan initiatieven op het vlak van opleiding, sociale economie of andere tewerkstelling (Hustinx & Godemont, 2012).

8. Beperkingen van het onderzoek

De interviews werden hoofdzakelijk afgenomen in het Nederlands. Vier mensen met een Turkse achtergrond werden bevraagd met behulp van een tolk. Er werd één persoon uit Brazilië bevraagd, die het Nederlands goed beheerste. Twee gesprekken (met een persoon uit Turkije en met een persoon uit Montenegro) werden zonder tolk gevoerd, wat minder diepgaande gesprekken opleverde. Een groot deel van de gebruikers van de munt is afkomstig uit Bulgarije. Deze stem komt echter niet aan bod in het onderzoek. Dit ontbreken van de bevolking met een Bulgaarse achtergrond kan beschouwd worden als een eerste beperking.

Een volgende beperking betreft de doelgroep. De informatie werd verzameld bij de betrokken deelnemers. De stem van organisaties en buurtbewoners die niet betrokken zijn in het project komt niet aan bod. Het rapport is met andere woorden vooral door insiders gevoerd (Depraetere, Van Bouchaute, Vandenabeele & Oosterlynck, 2014). Bovendien is het onderzoek gebaseerd op gesprekken met deelnemers. Professionals en het overheidsbeleid werden niet bevraagd.

Een opmerking die kan gemaakt worden over een casestudy is het gebrek aan mogelijkheden voor statistische generalisatie: de resultaten van het onderzoek zijn niet representatief voor andere gevallen. Er wordt echter aangegeven dat statistische generalisatie geen onderzoeksdoel is van dit onderzoek. Het doel van de case study bestaat eerder uit analytische generaliseerbaarheid. In analytische generalisatie streeft de onderzoeker ernaar een bepaalde reeks van resultaten te veralgemenen naar een bredere theorie” (Yin, 1994, p. 36) (geciteerd in De Visscher, 2008).

Tot slot kan er een opmerking gemaakt worden over de vraagstelling. Er wordt niet gevraagd naar percepties en gedachten van de respondenten, enkel naar concrete ervaringen van de respondenten. Zo peilt de vraag: ‘Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?’ naar betekenisvolle ervaringen en niet naar de percepties van de respondenten. Er kon ook de vraag gesteld worden of men denkt dat de Torekes hen zouden kunnen helpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden. Alhoewel er met opzet werd gepeild naar ervaringen en niet naar percepties en gedachten. Percepties en gedachten zijn gedachtevormingen en associaties, gebaseerd op een lezing van de werkelijkheid, en niet op de objectieve werkelijkheid zelf. Wat mensen denken, stemt daarom niet overeen met de werkelijkheid zelf. Al is hiermee niet gezegd dat een beschrijving van een ervaring volledig overeenstemt met de werkelijkheid. Het is niet omdat mensen denken dat vrijwilligerswerk hen zou kunnen helpen richting een job, dat het hen ook effectief helpt.

9. Aanbevelingen voor verder onderzoek

Een eerste aanbeveling voor verder onderzoek sluit aan bij deze laatst genoemde beperking. Een interessante piste om in verder onderzoek te volgen is kijken in welke mate de percepties die men erop nahoudt ook de effectieve kans op tewerkstelling beïnvloeden. Bestaat er een verband tussen beide?

Het Torekesproject werd er als case uitgekozen, omdat het Torekesverhaal zich afspeelt in een buurt waar werk en werkloosheid wel een heel specifieke betekenis krijgen. Met een werkloosheidsdruk van 16,7% kan er niet ontkend worden dat de werkloosheid een impact heeft op het leven in de wijk. Omwille van deze prominente plaats van werkloosheid werd gekozen om de relatie tussen de gemeenschapsmunt en tewerkstelling dieper te onderzoeken. Ondanks deze specifieke reden zouden ook andere cases onderzocht kunnen worden, zoals de E-portemonnee, de Leermunt, de Buurtijd en LETS.

Daarnaast werd ingegaan op de relatie tussen tewerkstelling en de gemeenschapsmunt. Onderzoek over hoe de gemeenschapsmunt een hefboom is voor integratie, hoe het een armoedebestrijdend instrument is, hoe het duurzaam gedrag bevordert,.. zou mogelijk interessante gegevens kunnen genereren en is dan ook aan te bevelen. De vele andere doelstellingen die de munt kan nastreven, zoals beschreven onder punt 3.4.2 zouden onderzocht kunnen worden.

Verder geeft onderzoek (Hambach, 2001; Elchardus, Huyse & Hooghe, 2001) naar vrijwilligerswerk aan dat in het vrijwilligerswerk bepaalde maatschappelijke ongelijkheden spelen. Zo zou vrijwilligerswerk voorbehouden blijven voor meer 'kansrijke' bevolkingssegmenten: personen met een hoger opleidings- en beroepsprofiel of 'sterkere' groepen in de samenleving. De gemeenschapsmunt lijkt een goed instrument om maatschappelijk kwetsbare groepen actief aan te spreken. Verder onderzoek zou dan ook kunnen gedaan worden naar de factoren die maatschappelijk kwetsbare groepen aanspreken aan de gemeenschapsmunt.

Bovendien vertelt het onderzoek niets over het percentage werkzoekenden dat vrijwilligerswerk doet. Een aanbeveling voor verder onderzoek is dan ook een kwantitatief onderzoek naar het percentage werkzoekenden dat de gemeenschapsmunt gebruikt in het Rabot en naar het percentage werkzoekenden voor wie de gemeenschapsmunt een hulp is naar een job op de arbeidsmarkt.

10. Reflexiviteit

Om de interne validiteit van het onderzoek zoveel mogelijk te waarborgen, wordt over verschillende aspecten van de studie bewust gereflecteerd. Zo krijgt de lezer inzicht in de manier waarop de onderzoeker gedurende het gehele onderzoek de rol als onderzoeker heeft ingevuld en ervaren, en de manier waarop dit mogelijks de uiteindelijke resultaten heeft beïnvloed.

Het onderzoek streeft naar zo'n betrouwbare en valide mogelijke resultaten. Desondanks ben ik ervan overtuigd dat vooringenomenheid nooit volledig kan vermeden worden en echte objectiviteit uitgesloten is. De kans bestaat altijd dat de resultaten voor een belangrijk deel gebaseerd zijn op vooronderstellingen en karaktereigenschappen en dus weinig betrouwbaar zijn. Anderzijds kunnen ze onvolledig zijn als gevolg van persoonlijke kenmerken, hetgeen de validiteit van de gegevens zou kunnen bedreigen (Maso & Smaling,

1990). Kloos (1993) stelt in dat opzicht dat resultaten van kwalitatief onderzoek beïnvloed worden door de wetenschappelijke en maatschappelijke standpunten van onderzoekers ten opzichte van hun onderwerp van onderzoek en door het feit dat de toegang tot bepaalde informatie afhankelijk is van de persoonlijke kenmerken van de onderzoekers.

Zo hoorde ik doorheen het onderzoek dat er ook een doctoraatsstudie bezig is over de Torekes, waarin men ongetwijfeld tot andere besluiten zal komen. Een maatschappelijk fenomeen zoals het Toreke is zo veelzijdig, dat beschrijvingen daarvan nooit meer dan één van de vele mogelijke maatschappelijke perspectieven op dat fenomeen kunnen vertegenwoordigen. Die verschillende perspectieven zijn volgens Kloos (1993) niet uitsluitend het gevolg van verschillende gezichtspunten van onderzoekers. Ze kunnen ook voortkomen uit de verschillen in toegang die de onderzoekers op grond van persoonlijke kenmerken hebben tot de te bestuderen sociale werkelijkheid.

Deze invloed manifesteert zich in de keuze van het onderzoek, in de vragen die worden gesteld en in de manier waarop de antwoorden geïnterpreteerd en verwerkt worden (Van Herzeele, 2015). Dit interpreteren van de onderzoeksresultaten is bij uitstek een interpretatief gebeuren. Er is immers sprake van dubbele hermeneutiek: de sociaal-wetenschappelijke onderzoeker interpreteert een geconstrueerde werkelijkheid en is daarvoor afhankelijk van de interpretaties die de onderzochten er ten opzichte van de werkelijkheid op nahouden. Of anders gezegd: de onderzoeker interpreteert een reeds geïnterpreteerde werkelijkheid (Tromp, 2004).

Dit in het achterhoofd houdende, bestaan er twee opties. Ofwel zet je je vooronderstellingen zoveel mogelijk opzij, objectiveer je de subjectiviteit, pas je je gedrag zoveel mogelijk aan aan de situatie die je onderzoekt en breng je zo min mogelijk van jezelf in de onderzoekssituatie in. Hiertegenover kan je je ook voordoen zoals je bent en de mogelijke invloed van vooronderstellingen op het onderzoek expliciteren. Je schakelt de rol van onderzoeker niet uit, maar maakt hem net zo zichtbaar mogelijk (Buysse, 2015). Immers, een onderzoek is ook maar een ontmoeting als mens met andere mensen. In het onderzoek kies ik ervoor om de twee te combineren en merk ik dat de twee elkaar niet hoeven uit te sluiten. Op een onbevangen manier de ontmoeting aangaan, weerhoudt me niet mijn spontane zelf te zijn en mijn reflecties te beschrijven.

Hierbij probeer ik me bewust te zijn van mijn persoonlijke affiniteit met het onderzoeksgebied. Ik tracht hieraan te voldoen door uit te leggen hoe dit onderzoeksgebied mijn interesse wekte en hoe ik uiteindelijk tot deze onderzoeksvraag kwam. Ik werd

geprikkeld door dit thema gedurende mijn stage bij Samenlevingsopbouw Gent vzw in de wijk Ledeberg. In het kader van het programmaspoor 'leefbaarheid' werkte een opbouwwerkster een vooronderzoek uit naar de mogelijkheid en wenselijkheid van een complementaire munt in Ledeberg. Hiervoor onderzocht ze verschillende pistes en zette ze een aantal buurtorganisaties samen om te brainstormen. Verschillende van deze brainstormsessies woonde ik bij en deze wakkerden langzaam mijn interesse voor de gemeenschapsmunt aan. Nog niet geconfronteerd met de werking van de munt in het echte leven of met de wijk Rabot-Blaisantvest, begon ik te lezen over de verschillende soorten gemeenschapsmunten. Ik vertrok dus vanuit een abstract vertrekpunt en niet vanuit concrete ervaringen, hoewel dit abstract vertrekpunt ook aangevuld werd met de verhalen van de opbouwwerkster. Moest ik vertrokken zijn vanuit persoonlijke ervaringen, had dit mijn gezichtspunt hoogstwaarschijnlijk gekleurd. Dit is niet het geval.

Tijdens het lezen deden de vele positieve beschrijvingen van de munt vragen bij me rijzen. De munt wordt weergegeven als een wondermiddel voor allerlei problemen, alsof ze voor tal van maatschappelijke vraagstukken tegelijkertijd een oplossing kan zijn. Deze vaststelling leverde me echter geen probleemstelling op. Het leverde me wel een kritische kijk op de zaken op, waardoor ik de effecten van de munt niet verbloemde. Ik moest dus verder zoeken. De zoektocht naar literatuur bracht me bij de relatie met tewerkstelling. Deze invalshoek kwam er met andere woorden niet vanuit persoonlijke interesse, maar wel vanuit het feit dat dit een toegevoegde waarde voor huidig onderzoek kon betekenen. De relatie met tewerkstelling is een piste die nog niet onderzocht werd bij het Toreke. In een bepaald opzicht is het een gewaagde piste, aangezien het Toreke niet in het leven werd geroepen als opstap naar tewerkstelling. De relatie met tewerkstelling is een invalshoek die toegevoegd werd en niet aanwezig was bij de implementatie van de munt door de initiatiefnemers.

Ten slotte wens ik stil te staan bij het feit dat onderzoek niet neutraal is, maar invloed heeft op de manier waarop we de sociale werkelijkheid zien. In het onderzoek werd gepeild naar de relatie met tewerkstelling. De vragen benadrukten de vroegere en toekomstige werkervaringen, wat ongetwijfeld reflecties opriep bij de respondenten. Vragen zoals: 'Waarom benadrukt zij dat werk?' en 'Ik zal mijn leefloon toch niet kwijt geraken door dit interview hier?' zullen zonder twijfel door de hoofden van de respondenten gespookt hebben. Ook bestaat de kans dat de respondenten na het interview het gevoel hadden dat ze moeten werken of dat ze de zoektocht naar werk terug moeten opnemen. Dit toont aan dat onderzoek een interventie is in de leefwereld van mensen en dat er dus ook op

voorhand rekening moet gehouden worden met de implicaties van dit onderzoek.

11. Besluit

De relatie tussen de gemeenschapsmunt “het Toreke” en tewerkstelling is meerduidig en complex. De relatie neemt verschillende vormen aan.

Ten eerste vervult de gemeenschapsmunt een hefboomfunctie naar tewerkstelling en dit op verschillende manieren. Door vrijwilligerswerk ontwikkel je vaardigheden, tank je zelfvertrouwen en weet je welke richting je uit wil bij het vinden van een job. De gemeenschapsmunt zorgt ook voor een uitbreiding van het sociaal netwerk waardoor je via via aan een job kan geraken. Daarnaast doe je werkervaring op die je op jouw CV kan plaatsen.

Een tweede vaststelling, paradoxaal aan de eerste weliswaar, is dat de gemeenschapsmunt de kans op tewerkstelling niet of slechts in beperkte mate verhoogt.

Ten derde geven de resultaten aan dat de munt geenszins een struikelblok vormt naar tewerkstelling. De literatuur suggereert dat mensen met een uitkering de motivatie verliezen om bij te klussen. Daarnaast moeten ze geen extra budget vrijmaken voor mobiliteit of kinderopvang. De resultaten spreken dit echter tegen. Wel wordt er meer begrip opgebracht voor de situatie van de persoon en ligt het werktempo lager dan in het normaal economische circuit. Al leidt dit er volgens de respondenten niet toe dat men blijft werken in de ‘veilige’ omgeving van het vrijwilligerswerk.

Ten vierde fungeert het vrijwilligerswerk als alternatief voor tewerkstelling. Men ervaart het vrijwilligerswerk als een evenwaardige bezigheid. Het is niet alleen een alternatief voor tewerkstelling dat beter aansluit bij hun wensen en mogelijkheden, maar ook voor het thuis blijven.

Ten vijfde kan de gemeenschapsmunt fungeren als een omweg naar tewerkstelling. Wanneer vrijwilligerswerk gebruikt wordt in een activeringstraject, bestaat het risico dat het de weg naar werk bemoeilijkt voor mensen in armoede. Dit gebeurt als vrijwilligerswerk gaat dienen als een verplichte opstap of instapvoorwaarde in een traject naar werk of als mensen (tijdelijk) gedumpt worden in vrijwilligerswerk, omdat het aanbod in opleiding, sociale economie-initiatieven of tewerkstellingsvormen beperkt of ontoereikend is.

Ten slotte kan de gemeenschapsmunt fungeren als een aanvulling op tewerkstelling. Het vrijwilligerswerk wordt dan beschouwd als een bezigheid naast een job op de arbeidsmarkt.

Deze krijgt voorrang en heeft een ander doel dan vrijwilligerswerk. Een job op de reguliere arbeidsmarkt ga je aan om te overleven, terwijl vrijwilligerswerk een manier is om een bijdrage te leveren aan de maatschappij. Dit is echter niet de enige reden waarom men aan vrijwilligerswerk doet. De redenen variëren van het zinvol besteden van de tijd, over de vrijheid, sociale contacten, het structureren van de tijd, het ecologisch motief, uit ideologie tot in functie van latere tewerkstelling. Daarbovenop blijkt uit de resultaten dat er geen enkele respondent is die rechtstreeks diensten voor een andere buurtbewoner doet. De gemeenschapsmunt is ook een betekenisvolle activiteit voor mensen met geestelijke gezondheidsproblemen.

Bovendien blijkt uit het onderzoek dat de arbeidsmarkt heel wat kan leren van het Torekesproject. Er moet bijvoorbeeld voldoende aandacht besteed worden aan het welzijn van de werknemers en dat er niet alleen bij de armen een 'leerproces' moet optreden, maar dat ook de samenleving van de armen moet leren. Het vinden van een job is immers geen individuele verantwoordelijkheid, ook de maatschappij moet de condities hiertoe creëren. Zo moet werkgelegenheid voorzien worden, moeten vraag en aanbod goed afgestemd zijn en moeten werkgevers duurzame en kwalitatieve jobs aanbieden zonder vooroordelen te hebben.

Tot slot wil dit onderzoek rekening houden met de maatschappelijke implicaties ervan. Als de gemeenschapsmunt bevonden wordt als een brug naar tewerkstelling, kan dit ertoe leiden dat vrijwilligerswerk meer en meer wordt ingeschakeld als activeringsinstrument in een traject naar werk. Door deze instrumentalisering van vrijwilligerswerk dreigt zijn eigenheid verloren te gaan.

12. Bibliografie

- Aldridge, T., Williams, C., Lee, R., Leyhson, A., Thrift, N., & Tooke, J. (2001). Bridges into Work? An Evaluation of Local Exchange and Trading Schemes (LETS). *Policy Studies*, 22 (2), 119-132. doi: 10.1080/01442870120096367
- Aronson, E., Wilson, T. D., Akert, R. M. (2007). *Social psychology*. Amsterdam: Pearson Benelux.
- Baarda, D.B., de Goede, M.P.M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoekhandleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Baines, S., & Hardill, I. (2008). 'At Least I Can Do Something': The Work of Volunteering in a Community Beset by Worklessness. *Social Policy and Society*, 7(3), 307-317.
- Belga. (2015). *Aantal werkzoekenden daalde in september*. Opgehaald van <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/economie/1.2458385>
- Bergsma, M. (2003). *Betrouwbaarheid en validiteit van kwalitatief georiënteerde operational audits*. Opgehaald van <http://www.iaa.nl/sitefiles/pdf/betrouwbaarheden%20validiteit.pdf>
- Bienstman, M. (2010). Tijd voor een andere munt Over het potentieel van een elektronische gemeenschapsmunt voor diensten. *Oikos*, 52, 14-19.
- Blanc, J., & Fare, M. (2013). Understanding the role of governments and administrations in the implementation of community and complementary currencies. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 84, 63–81.
- Boeije, H. (2012). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Den Haag: Boom Lemma.
- Boey, R. (2010). Alternatieve doelgroepen in de werkloosheid. *Over Werk Tijdschrift van het steunpunt WSE*, 4, 105-112.

- Bogaerts, N. (2011). Activering op maat van mensen in armoede. Werk-welzijnstrajecten in praktijk. *Alert*, 37(5), 68-77.
- Bombeke, I. (2014). *Gemeenschapsmunten helpen onvervulde, sociale behoeften aan oplossingen*. Opgehaald van <http://www.zeronaut.be/gemeenschapsmunten-helpen-onvervulde-sociale-behoefte-aan-oplossingen/>
- Bosma-Donovan, E. (1999). *Compassionate economics: Local employment trading systems (LETS) towards alternative economic relationships*. Ottawa: National Library of Canada.
- Bouverne-De Bie, M. (1999). Vrijwillige hulpverlening in onze activerende verzorgingsstaat. *Alert*, 25(6), 17-30.
- Bouverne-De Bie, M. (2002). Vrijwilligerswerk in het welzijnswerk: een specifieke vorm van arbeid? In P. Vlerick, F. Lievens, & R. Claeys (Red.), *Mens en organisatie. Liber amicorum Pol Coetsier* (pp. 221-234). Gent: Academia Press.
- Bouverne-De Bie, M., & Verschelden, G. (2003). Vrijwilligerswerk: een verscheidenheid van realiteiten. In I. Hatse, E. Tijskens, E. Hambach & G. Redig (Ed.), *Over vrijwilligerswerk in Vlaanderen* (pp. 173-183). Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- Bouverne-De Bie, M. (2007). Laat ons de geschiedenis meenemen: 30 jaar OCMW. *OCMW visies*, 22, 8-13.
- Bouverne-De Bie, M. (2005). Het OCMW en het recht op maatschappelijke dienstverlening. In Vranken, J. De Boyser, K. Dierckx, D. (Red.), *Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 2005* (pp. 203-216). Leuven: Acco.
- Bouverne-De Bie, M. (2011). *Sociale agogiek*. Gent: Academia Press.
- Boyle, D. (2011). *More than Money. Money Platforms for exchange and reciprocity in public services*. Londen: Nesta.
- Boyle, D. (2014). *The Potential of Time Banks to support Social Inclusion and Employability*.

(Rapport 26346) Opgehaald van European Commission:
<http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC85642.pdf>

Bracke, P., Van de Putte, B., Van Houtte, M., & Vermeersch, H. (2014). *Sociologie: Een hedendaagse inleiding*. Gent: Academia Press.

Braster, J.F.A. (2000). *De kern van casestudy's*. Assen: Van Gorcum.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.

Buysse, A. (2015). *Minderjarige seksuele delinquentie en maatschappelijke vooroordelen: een thematische analyse naar de motivering van hulpverleners*. Opgehaald van http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/216/536/RUG01-002216536_2015_0001_AC.pdf

Cantillon, B., De Lathouwer, L., & Thirion, A. (z.j.). *Financiële vallen in de werkloosheid en in de bijstand*. Opgehaald van http://www.werk.be/sites/default/files/VIONA_98_RPT_werkloosheidsval_samenvatting.pdf

Castermans, S. (2011). Vrijwilligerswerk, meer dan onbetaalde arbeid. In C. Mathijssen & E. Hambach (Ed.), *Inschakelen van kwetsbare vrijwilligers: resultaten van het project Vrijwilligerswerk Versterkt* (pp. 149-158). Brussel: Politeia.

CEV. (2007). Volunteering as a route (back) to employment. Opgehaald van http://www.b-b-e.de/uploads/media/nl21_volunteering_paris.pdf

Collin, C. W. (1996). The New Barter Economy: An Appraisal of Local Exchange and Trading Systems (LETS). *Journal of Public Policy*, 16(1), 85-101.

Collom, E. (2011). Motivations and Differential Participation in a Community Currency System: The Dynamics Within a Local Social Movement Organization. *Sociological Abstracts*, 26(1), 145–164. doi: 10.1111/j.1573-7861.2010.01228.x

Corden, A., & Sainsbury, R. (2005). *Volunteering for Employment Skills: A qualitative research*

study. York: Social Policy Research Unit.

Corijn, E., & Vloeberghs, E. (2007). *Ledeberg op de kaart zetten*. (Discussienota). Opgehaald

van [https://cris.cumulus.vub.ac.be/portal/en/publications/ledeberg-op-de-kaart-zetten\(88255a17-e588-4adc-95db-16c5c15d5615\)/export.html](https://cris.cumulus.vub.ac.be/portal/en/publications/ledeberg-op-de-kaart-zetten(88255a17-e588-4adc-95db-16c5c15d5615)/export.html)

Coussée, F. (2006). *De pedagogiek van het jeugdwerk*. Gent: Academia Press.

Day, K. M., & Devlin, R. A. (2008). The Payoff to Work without Pay: Volunteer Work as an Investment in Human Capital. *Canadian Journal of Economics*, 31 (5), 1179-1191.

Debruyne, P., Oosterlynck, S., & Block, T. (2008). Sociale innovatie als basis voor stadsontwikkeling? Grootschalige stadsprojecten versus sociale stadsvernieuwing in Gent. *Ruimte & Planning*, 3, 20-22.

Debruyne, P., & Oosterlynck, S. (2007, juli 13). Ledeberg: toegangspoort van de toekomst. *Stadskrant TienTien*. Opgehaald van <http://www.tienstiens.org/node/2742>

Debruyne, P., & Oosterlynck, S. (2009). Stedelijke vernieuwing in het Gentse Rabot. *Alert*, 35, 20-30.

Della Peruta, M., & Torre, D. (2015). Virtual social currencies for unemployed people: social networks and job market access. *International Journal of Community Currency Research*, 19, 31-41.

Della Peruta, M., & Torre, D. (2015). Complementary currency systems: employability and welfare. *Gredeg*, 48, 1-28.

Departement WSE. (z.j.). *Over werk en sociale economie*. Opgehaald van <http://www.werk.be/>

Depraetere, A., Van Bouchaute, B., Vandenabeele, J., & Oosterlynck, S. (2014). *Rapport*

retrospectieve case study: complementaire munt de Torekes in Rabot-Blaisantvest.
Opgehaald van <http://www.solidariteitdiversiteit.be/uploads/docs/cases/torekesdef.pdf>

Depraetere, A., & Van Bouchaute, B. (2015). De Torekes als alternatief waarderingsstelsel in een superdiverse buurt. *Frank*, 13, 4-7.

Deprez, L. (2015). *De deeleconomie, een overdreven hoera-verhaal*. Opgehaald van <http://critica.be/boekbesprekingen/overdreven-hoera-verhaal/>

De Lathouwer, L. (2003). Verafhankelijking en de actieve welvaartsstaat. In B. Cantillon (red), *De nieuwe sociale kwesties* (pp. 175 – 207). Antwerpen: Garant.

De Ly, J. (2015). *Het lacaniaanse begrip forclusie bekeken vanuit een andere hoek Een thematische analyse van interviews met psychotici*. Opgehaald van http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/216/585/RUG01-002216585_2015_0001_AC.pdf

De Visscher, S. (2008). De sociaal-pedagogische betekenis van de woonomgeving. (Master's thesis, UGent, België). Opgehaald van <https://biblio.ugent.be/publication/471725/file/4334777.pdf>

De Waele, E., & Hustinx, L. (2014). De OCMW-praktijk van activering via vrijwilligerswerk belicht vanuit het recht op maatschappelijke dienstverlening en het recht op maatschappelijke integratie. In: E. Hambach (red.), *Vrijwilligers(werk) onder druk: waar staat vrijwilligerswerk in het volgend decennium?*. (pp.113-127). Brussel: Politeia.

Dittmer, K. (2012). Local currencies for purposive degrowth? A quality check of some proposals for changing money-as-usual. *Journal of Cleaner Production*, 54, 3-13.

Driessens, K., & Geldof, D. (2009). *Individu en/of structuur? Of wat wil het sociaal werk aanpakken?* Opgehaald van <http://www.canonsociaalwerk.eu/essays/Driessens%20Geldof%20-%20Individu%20en%20of%20structuur.pdf>

Elam, G., & Thomas, A. (2007). Stepping stones to employment. Department of Social Security Research. (Report No. 71). Opgehaald van <http://thestationeryoffice/1536/4522>

- Elchardus, M., Huyse, L., & Hooghe, M. (2001). *Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen*. Brussel: vub Press.
- Evertse, D. (2014). *In sharing we trust: een onderzoek naar vertrouwensopbouw op peer-to-peer marketplaces*. Opgehaald van <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/298387>
- Esteban-Pretel, J. (2005). *The Effects of the Loss of Skill on Unemployment Fluctuations*. Opgehaald van http://www3.grips.ac.jp/~julen/Esteban-Pretel_SkillBC_CIRJEwpF371_Mar09.pdf
- Ezzy, D. (1993). Unemployment and mental health: a critical review. *Social Science and Medicine*, 37 (1), 41-52.
- Fare, M., & Ould Ahmed, P. (2014). *Complementary currency systems questioning social and economic changes*. Opgehaald van <http://hal.ird.fr/ird-01088492>
- Fereday, J., & Muir-Cochrane, E. (2006). Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 1-11.
- Fockedey, S. (2012). Iedereen zijn eigen munt. *Trends*, 3, 22-23.
- Forman, J., & Damschroder, L. J. (2008). Qualitative content analysis. In L. Jacoby, & L. Siminoff (Ed.), *Empirical research for bioethics: A primer* (pp. 39-62). Oxford: Elsevier Publishing.
- Frans, M. (2001). *De plaats van arbeidszorg in een actieve welvaartsstaat: eind- of tussenstation*. Opgehaald van <http://arbeidszorg.be/onewebmedia/de%20plaats%20van%20arbeidszorg.pdf>
- Frans, M. (2002). Arbeidszorg in goede banen? Werk aan de winkel. *Alert*, 28(1), 66-80.
- Frans, M. (2000). Sociale economie in een actieve welvaartsstaat. *Alert*, 26(2&3), 49-50.
- Frans, M., Seynaeve, K., & Vranken, J. (2002). *Balanceren op een slappe koord*.

Spanningsvelden in de sociale economie. Antwerpen: Garant.

Frans, M., & Vranken, J. (2000). *Tussen Welzijn en Werk Een eigen plaats voor Arbeidszorg* (Rapport). Opgehaald van <http://arbeidszorg.be/documenten/rapport%20ana%20definitief.doc>

Fret, L. (1997). 'Sociale activering' een weg naar sociale integratie en/of sociale uitsluiting. *Alert*, 23(4), 17-45.

Fryer, D. (1986). Employment deprivation and personal agency during unemployment: A critical discussion of Jahoda's explanation of the psychological effects of unemployment. *Social Behaviour*, 1(1), 3-23.

Fryer, D.M., & Payne, R.L. (1984). Pro-active behaviour in unemployment: Findings and implications. *Leisure Studies*, 3 (3), 273-295.

Freyssenet, M. (1999). The emergence, Centrality and End of Work. *Current Sociology*, 47(2), 5-20.

Gardin, L. (2006). *Les initiatives solidaires. La réciprocité face au marché et à l'Etat*. Paris: Eres.

Gay, P. (1998). Getting into work: Volunteering for employability. *Voluntary Action*, 1(1), 55-67.

Gevers, A., De Visscher, S., Huys, R., Vanderbeken, W., Vandenbrande, T., & Sels, L. (2004). *Verkenning van en beleidsuitdagingen voor de Vlaamse arbeidsmarkt in de periode 2004-2010*. Leuven: Idea Consult.

Gillabel, J. (2013). Het gezicht van de deel-economie – Vlaanderen. Opgehaald van <http://www.bondbeterleefmilieu.be/page.php/milieublog/2013/12>

Gillebeert, M. & Leroy, F. (2005). Vrijwilligerswerk en EVC. Meerwaarde of gewoon meer werk. *Over werk; tijdschrift van het steunpunt WAV*, 2 (3), 30-36.

Gijselinckx, C. (2010). Sociale economie in Vlaanderen: een proeve van conceptualisering en

afbakening. *Over Werk Tijdschrift van het steunpunt WSE*, 3, 8-25.

Glorieux, I. (1995). *Arbeid als zingeever*. Brussel: VUBpress.

Godschalk, J. (1986). *Nederland als postindustriële samenleving: problemen werkgelegenheid, arbeid en moraal*. Amersfoort: Academische uitgeverij.

Gomez, G.M., & Helmsing, A.H.J. (2008). Selective spatial closure and local economic development: What do we learn from the Argentine Local Currency Systems. *World Development*, 36(11), 2489-2511.

Grint, K. (1998). *The sociology of work*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Hambach, E. (2001). Een internationale kijk op het vrijwilligerswerk. *Vrijwilligerskrant*, 20(2), 2-4.

Hambach, E., & Mathijssen, C. (2011) *Inschakelen van kwetsbare vrijwilligers*. Brussel: Politeia.

Hermans, K., Van Hamme, E., & Lammertyn, F. (1999). Sociale Activering in Vlaamse OCMW'S : een Empirische Toetsing. *Tijdschrift voor sociologie*, 20(2), 150-173.

Hopwood, B., Mellor, M., & O'Brien, G. (2005). Sustainable Development: mapping different Approaches. *Sustainable Development*, 13, 38–52. doi: 10.1002/sd.244

Hirst, A. (2001). Links Between volunteering and employability (Report No. 309). Opgehaald van <https://core.ac.uk/download/files/161/4154452.pdf>

Howitt, D. (2011). Thematic analysis. In G. Van Hove & L. Claes (Ed.), *Qualitative Research and Educational Sciences: A Reader about Useful Strategies and Tools* (pp. 179-202). Harlow: Pearson.

Hustinx, L., & Godemont, J. (2012). Vrijwilligerswerk in een veranderende welvaartsmix. In K.

- Hermans & D. Van den Bosch (Ed.), *Zorg voor welzijn: oude vragen en nieuwe antwoorden* (pp. 159-172). Leuven: Acco.
- Imran, A. (2014). Does Volunteering Help Young People Get into Paid Employment in Dundee?. Opgehaald van https://www.academia.edu/6654437/Does_Volunteering_Help_Young_People_Into_Employment_in_Dundee_Full_Academic_Version
- Jacobs, L., & Lamberts, M. (2014). *Naar duurzame tewerkstelling van doelgroepwerknemers uit de sociale economie in de reguliere economie. Lessen uit 10 unieke organisatiecases, met bijzondere aandacht voor de bouw- en zorgsector*. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie.
- Jahoda, M. (1979). The impact of unemployment in the 1930s and the 1970s. *The British Psychological Society*, 32, 309-314.
- Jonker, J. (2015). *Werken aan de nieuwe economie*. Opgehaald van [https://www.ordina.nl/~media/files/ordinanl/open%20innovatiedagen/special%20issue%20slow%20management%20%20jonker%20\(2015\).pdf](https://www.ordina.nl/~media/files/ordinanl/open%20innovatiedagen/special%20issue%20slow%20management%20%20jonker%20(2015).pdf).
- Kamerade, D. (2013). Volunteering during unemployment: more skills but where is the job. Opgehaald van http://blogs.ncvo.org.uk/wp-content/uploads/guest/volunteering_during_unemployment_kamerade.pdf
- Kamerade, D., & Paine, A. E. (2014). Volunteering and employability: implications for policy and practice. *Voluntary Sector Review*, 5(2), 259–273.
- Kampers, E. (2015). *Gemeenschapsmunten in kaart*. Opgehaald van <http://www.qoin.org/wp-content/uploads/2015/09/150924-Gemeenschapsmunten-in-Kaart-QOIN-MIN-BZK.pdf>
- Kang, J., & Hong, B.E. (2015). Community currency in Korea: How do we envision community currency? *International journal of community currency*, 19, 72-80.
- Kielhofner, G. (2002). *A Model of Human Occupation. Theory and application*. Baltimore: Williams & Wilkins.

Kloos, P. (1993). De aanval op Margaret Mead. *Intermediair*, 19(28), 1-7.

Koning Boudewijnstichting. (1999). *Arbeid en niet Arbeid: naar een volwaardige participatie*. Leuven: Garant.

Laperre, I. (2001). *Sociale werkplaatsen brug naar of vlucht van de reguliere arbeidsmarkt* (Master thesis, UGent, België). Opgehaald van <http://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:000718429>

Leroy, F., & Holderbeke, F. (2010). Verboden te parkeren sociale activering vanuit arbeidsmarktperspectief. In Hambach Eva, Lesley Hustinx, Guy Redig (Red.), *Chinese vrijwilligers? Over de driehoeksverhouding tussen vrijwilligerswerk, activering en arbeidsmarkt* (pp. 87-107). Brussel: Politeia.

LETS Vlaanderen vzw. (2011). *LETS en complementaire economie: ondersteuning, promotie, groei, innovatief, experimenteel, expertise*. Opgehaald van <http://www.letsvlaanderen.be/LinkClick.aspx?fileticket=754C2B73795472574E48633D&tabid=385&stats=false>

Lietaer, B. (2001). *Het geld van de toekomst: Een nieuwe Visie op Welzijn, Werk en een Humanere Wereld*. Amsterdam: De Boekerij.

Lietaer, B., & Hallsmith, G. (2009). *De gids voor een gemeenschapsmunt*. Amsterdam: De Boekerij.

Lietaer, B., Snick, A., & Kampers, E. (2014). *Maak je buurt uitmuntend*. Brussel: Agentschap voor Binnenlands Bestuur.

Lietaer, B. (2001). *The Future of Money: Creating New Wealth, Work and a Wiser World*. Amsterdam: De Boekerij.

Longhurst, N., & Seyfang, G. (2013). Desperately seeking niches: Grassroots innovations and niche development in the community currency field, *Global Environmental Change*, 23, 888–891. doi:10.1016/j.gloenvcha.2013.02.007

- Loumidis, J., Stafford, B., Youngs, R., Green, A., Arthur, S., Legard, R., Lessof, C., Lewis, J., Walker, W., Corden, A., Thornton, P., & Sainsbury, R. (2001). *Evaluation Of The New Deal For Disabled People Personal Adviser Service Pilot. Department of Social Security Research* (Report No. 144). Opgehaald van https://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/ier/publications/2001/loumidis_et_al_2001_rrep144.pdf
- Lucassen, P. L. B. J., & Olde-Hartman, T. C. (2007). *Kwalitatief onderzoek: Praktische methoden voor de medische praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Mathijssen, C. (2010). Over sociale activering en vrijwilligerswerk. In E. Hambach, L. Hustinx, & G. Redig (Red.), *Chinese vrijwilligers? Over de driehoeksverhouding tussen vrijwilligerswerk, activering en arbeidsmarkt* (pp. 145-163). Brussel: Politeia.
- Maso, I., & Smaling, A. (1990). *Objectiviteit in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom Meppel.
- Mathijssen, C. (2011). Doorstroom, mag het of moet het. In C. Mathijssen & E. Hambach (Ed.), *Inschakelen van kwetsbare vrijwilligers: resultaten van het project Vrijwilligerswerk Versterkt* (pp. 126-132). Brussel: Politeia.
- Maufroy, L. (2009). *Brussel over 20 jaar*. Opgehaald van http://www.ato.irisnet.be/sites/default/files/documents/20ansBXL_NL_WEB_OK.pdf#page=299
- McArdle, S., Waters, L., Briscoe, J. P., & Hall, D. T. (2007). Employability during unemployment: Adaptability, career identity and human and social capital. *Journal of Vocational Behavior*, 71(2), 247-264.
- Mertens, P. (2016, April 11). Beste Gwendolyn Rutten, niet iedereen verdient 6.000 euro per maand. *Knack*. Opgehaald van <http://www.knack.be/nieuws/belgie/beste-gwendolyn-rutten-niet-iedereen-verdient-6-000-euro-per-maand/article-opinion-690261.html>
- Mouffe, C. (2013). *Agonistics. Thinking the world politically*. London: Verso Books.

- Mortelmans, D. (2009). Het kwalitatief onderzoeksdesign. In T. Decorte, & D. Zaitch (red), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 73-146). Leuven: Acco.
- Ozanne, L.K. (2010). Learning to exchange time: benefits and obstacles to time banking. *International journal of community currency research*, 14, 1-16.
- Paine, A. E., Moro, D., & McKay, S. (2012). Volunteering and employability: It's not always what it says on the tin. Opgehaald van http://blogs.ncvo.org.uk/wp-content/uploads/guest/volunteering_and_employability.pdf
- Paine, A. E., McKay, S., & Moro, D. (2013). Does volunteering improve employability? Insights from the British Household Panel Survey. *Voluntary Sector Review*, 4 (3), 355-376.
- Panther, J. (2012). *It ain't what you do (It's the way that you do it)': Reciprocity, co-operation and spheres of exchange in two community currency systems in the North of England*. Opgehaald van http://etheses.dur.ac.uk/4935/1/21092012_FINAL_THESIS.pdf?DDD5+
- Patton, M.Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Newbury Park: Sage.
- Pearson, R., & Seyfang, G. (2000). *Time for Change: International experience in community currencies*. Thousand Oaks: Sage publications.
- Perkins, R., & Rinaldi, M. (2002). Unemployment Rates Among Patients with Long-term Mental Health Problems. *Psychiatric Bulletin*, 26, 295-298.
- POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Grootstedenbeleid. (z.j.). Recht op maatschappelijke integratie. Opgehaald van <http://www.mi-is.be/nl/recht-op-maatschappelijke-integratie>
- Powell, J. (2002). Petty capitalism, perfecting capitalism or post-capitalism? Lessons from the Argentinian Barter Network. *Review of International Political Economy*, 4(9), 619–649.

- Prouteau, L., & Wolff, F. (2006). Does Voluntary Work Pay off in the Labor Market. *The Journal of Socio-Economics*, 35 (6), 992–1013.
- Raeymaeckers, P. (2011). De betekenis van activering: naar een brede en emancipatorische visie. *TerZake Cahier*, 13, 5-9.
- Raddon, M.B. (2009). Money and Liberation: The Micropolitics of Alternative Currency Movements. *International Journal of Urban and Regional Research*, 33 (2), 581–583. doi: 10.1111/j.1468-2427.2009.00878_4.x
- Richey, S., & Ikeda, K. (2009). Institutional Incentives and Trust: Marginalized Groups and the Creation of Trust in Local Government. *Social Science Quarterly*, 90(4), 911–926. doi:10.1111/j.1540-6237.2009.00669.x
- Robeyns, I., & Snick, A. (2004). *Werk-tekst over de economie van het sociale en het sociale van de economie*. Opgehaald van http://www.florainfo.be/IMG/pdf/werk-tekst_over_de_economie_van_het_sociale_en_het_sociale_van_de_economie.pdf
- Rochester, C. (2009). *A gateway to work: The role of volunteer centres in supporting the link between volunteering and employment*. London: IVR.
- Rubbrecht, I., Matheus, N., D'Addio, A., & Nicaise, I. (2005). *Sociale tewerkstelling in Vlaanderen: effectiviteit en maatschappelijk rendement op langere termijn*. Leuven: HIVA.
- Ruddin, L. P. (2006). You Can Generalize Stupid! Social scientists, Bent Flyvbjerg, and Case Study Methodology. *Qualitative Inquiry*, 12(4), 797-812.
- Samenlevingsopbouw Gent vzw. (2009). *Van ambitie tot zuurstof. Meerjarenplan 2009-2015*. Opgehaald van http://www.samenlevingsopbouwgent.be/publicaties/SLO_vanAtotZ-websmall.pdf
- Samenlevingsopbouw Gent vzw. (z.j.). *De Site is een trefpunt*. Opgehaald van <http://www.rabotsite.be/nl/over-de-site/beleid>

- Sannen, L., Castermans, S., Van Regenmortel, T., & Lamberts, M. (2011). *Duurzame tewerkstelling van mensen in armoede*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Schaufeli, W., Bakker, A., & Jonge, J. (2003). *De psychologie van arbeid en gezondheid*. Mechelen: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Schroeder, R.F.H., Miyazaki, Y., & Fare, M. (2011). Community currency research: an analysis of the literature. *International journal of community currency research*, 25, 31-41.
- Seyfang, G. (2006). Harnessing the potential of the social economy? Time banks and UK public policy. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 26, 430-443.
- Seyfang, G. (2004). Working Outside the Box: Community Currencies, Time Banks and Social Inclusion. *Journal of Social Policy*, 33, 49-71. doi:10.1017/ S0047279403007232
- Seyfang, G. (2003). Growing cohesive communities one favour at a time: social exclusion, active citizenship and time banks. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(3), 699–706.
- Seyfang, G. (2002). Tackling social exclusion with community currencies: learning from LETS to Time Banks. *International Journal of Community Currency Research*, 6, 1–3.
- Seyfang, G. (2001). Money That Makes a Change: Community Currencies, North and South. *Gender and Development*, 9(1), 60-69.
- Seynaeve, T., Hermans, K., Declercq, A., & Lammertyn, F. (2004). *Aan de rand van de actieve welvaartsstaat: een socio-biografisch onderzoek naar jongeren en OCMW-hulpverlening*. Gent: Academia Press.
- Snick, A. (2009). *Een andere visie op arbeid en levensloop als insteek voor sociale duurzaamheid*. Opgehaald van <http://www.lne.be/doelgroepen/onderwijs/ecocampus/acties/netwerken/lerende-netwerken/sociaal-werk/archief-In-sociaal-werk/naar-een-ander-model-voor-arbeid>

Snick, A. (z.j.). *Word opgenomen! Activering ter bestrijding van armoede en exclusie: Grenzen*

en mogelijkheden. Opgehaald van http://flora.pragmacom.be/IMG/pdf/word_opgenomen_activering_ter_bestrijding_van_armoede_en_exclusie_grenzen_en_mogelijkheden.pdf

Spera, C., Ghertner, R., Nerino, A., & DiTommaso, A. (2015). Out of work? Volunteers have higher odds of getting back to work. *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, 44(5), 886-907.

Stadsmonitor. (2014). *Markante vaststellingen per hoofdstuk.* Opgehaald van http://www.thuisindestad.be/sites/default/files/atoms/files/Stadsmonitor2014_Markante_vaststellingen.pdf

Steenssens, K., Demeyer, B., & Van Regenmortel, T. (2009). *Conceptnota empowerment en activering in armoedesituaties.* Opgehaald van http://www.werk.be/sites/default/files/synthese_activering_en_empowerment.pdf

Struyven, L., Heylen, V., & Van Hemel, L. (2010). *De (nog) niet bemiddelbaren: een verloren groep op de Antwerpse arbeidsmarkt.* Leuven: Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving.

Swanborn, P. (2000). *Case study's? Wat, wanneer en hoe.* Amsterdam: Boom.

Thoenes, P. (1962). *De elite in de verzorgingsstaat.* Leiden: Stenfert Kroese.

Tromp, C. (2004). *Breedbeeld wetenschap. Een kritisch-reflexief onderzoeksmodel gebaseerd op een breed rationaliteitsbegrip.* Utrecht: Jan Van Arkel.

Tuteleers, P. (2007). *Sociale activering. Collectieve studie naar de achtergronden van het concept.* Gent: Academia press.

Uitermark, J., & van Beek, K. (2010). *Gesmoorde participatie. De schaduwkanten van*

- 'meedoen' als staatsproject. In I. Verhoeven en M. Ham (red.), *Brave burgers gezocht. De grenzen van de activerende overheid* (pp. 227-240). Amsterdam: Van Genneep.
- Van Bouchaute, B., Depraetere, A., Oosterlynck, S., & Schuermans, N. (2015). *Solidariteit in superdiversiteit: het transformatief potentieel van een complementaire muntin een superdiverse wijk*. Opgehaald van <http://www.solidariteitdiversiteit.be/uploads/docs/bib/torekes.pdf>
- Vandenbroeck, M. (2014). *Gezinspedagogiek*. Gent: Academia Press.
- Van den Broeck, G., & Vanhoren, I. (2006). *De sociale economie wil groeien Marktniches en groeipotentieel van de sociale economie in Vlaanderen*. Opgehaald van http://www.werk.be/sites/default/files/VIONA_05_RPT_GroeipotentieelVanDeSocialeEconomie_rapport_0.pdf
- Van Geertsom, J. (2015). Kringwinkels of ikea. *Werkvormen*. 7, 22- 23.
- Van Hove, G., & Claes, L. (2011). *Qualitative Research and Educational Sciences: A Reader about Useful Strategies and Tools*. Harlow: Pearson.
- Van Herzeele, B. (2015). De activering van leeflooncliënten naar vrijwilligerswerk. Een onderzoek naar de betekenis van vrijwilligerswerk in tijden van contractualisering en responsabilisering in Vlaamse OCMW's. (Master's thesis, UGent, België). Opgehaald van http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/216/773/RUG01-002216773_2015_0001_AC.pdf
- Van Regenmortel, T. (2010). Krachtgerichte activering en vrijwilligerswerk in functie van een inclusieve samenleving. In E. Hambach, L. Hustinx, & G. Redig (Red.), *Chinese vrijwilligers? Over de driehoeksverhouding tussen vrijwilligerswerk, activering en arbeidsmarkt* (pp. 165-182). Brussel: Politeia.

Vanhuysne, T., Verschelden, G., & Bouverne-De Bie, M. (2006). De vrijwilliger of zijn werk. *V.I.O. (Vrijwillige Inzet Onderzocht)*, 3(2), 7-15.

Van Zwieten, M., & Plochg, T. (2007). *Kwalitatief onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Vdab. (2015). *Socio-economische positie inwoners*. Opgehaald van http://gent.buurtmonitor.be/jive?report=wijkmon_z_t&input_geo=wijk_7

Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw. (2012). *Advies 'Vrijwilligerswerk & Activering'*. Opgehaald van [http://www.netwerktegenarmoede.be/documents/120117_Advies-vrijwilligerswerk--activering-\(2\).pdf](http://www.netwerktegenarmoede.be/documents/120117_Advies-vrijwilligerswerk--activering-(2).pdf)

Vranken, J., Geldof, D., & Van Menxel, G. (1997). *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 1997*. Leuven: Acco.

Vranken, J. (1996). Arbeid en inkomen, welke toekomst?. In: C. Reynders (red.), *Werkgelegenheid en inkomen. Referaten colloquium 30 jaar UFSIA*. (pp. 10-29). Antwerpen: Standaard Uitgeverij-MIM.

Williams, C. C. (2005). The Market Illusion: Re-reading work in advanced economies. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 25, 106 – 118.

Williams, C. C. (1996). The New Barter Economy: An Appraisal of Local Exchange and Trading Systems (LETS). *Journal of Public Policy*, 16 (1), 85-101.

Williams, C. C. (1996). Local exchange and trading systems: a new source of work and credit for the poor and unemployed? *Environment and planning*, 28, 1395-1415.

Yin, K.R. (1994). *Case study research*. Londen: Sage publications.

13. Bijlagen

13.1 Interviewleidraad

Hallo

Ik ben een studentente sociaal werk. Voor mijn laatste jaar moet ik een thesis schrijven. Dat is een onderzoek over een belangrijk thema. Ik koos ervoor het Toreke te beschrijven. Ik las al veel over het Toreke, maar had graag ook de mening gekend van mensen die het Toreke gebruiken. Daarom zou ik jou enkele vragen stellen over hoe jij het Toreke ervaart. Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om jouw mening.

De informed consent wordt overlopen.

Alvast heel erg bedankt voor jouw tijd.

Wat zijn Torekes?

Wat betekenen Torekes voor jou?

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Ben je werkzoekend? Zo neen: waarom zoek je niet naar werk? Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte? Is het aan de Torekes te wijten?

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Helpen Torekes je om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes? (Toreke toont dat je werkwilbig bent) Gebruik je de Torekes als referentie?

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Spreek je nu beter Nederlands? Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress? Ben je assertiever geworden? (meer opkomen voor jouw mening) Heb je werkroutine aangeleerd? Of leren omgaan met kritiek? Stipter of zelfstandiger geworden? Beter leren samenwerken? Beter leren communiceren?

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

13.2 Interviews

13.2.1 Interview 1

Wat zijn Torekes?

Dat is een vervanging van de Euro. Ah neen. Alle, hoe noem je dat nu? Da's eigenlijk ook geld he

En voor wat gebruik je de Torekes het meest?

Soms ga ik naar de tweedehandswinkel en ook voor in de winkel.

Jij verdient hier Torekes door te werken in de sociale kruidenier he?

Ja

Wat betekenen Torekes voor jou?

Het helpt toch. Als je weinig inkomen hebt, en je moet oppassen dan helpen de Torekes wat meer.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Ik ben hier komen wonen in het Rabot een jaar geleden en ik heb een papiertje zien hangen. Er stond op vrijwilligers gezocht. Ik ben dan komen horen en ik mocht direct beginnen.

Ah kijk. Interessant. Wat overtuigde je precies om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Als je van het OCMW een leefloon krijgt, moet je vrijwilligerswerk doen of je krijgt geen leefloon. Ze hebben me eerst gepusht om in de kringloop te werken, maar dat kon ik niet aan 8 uren per dag. Ik was al vrijwilligerswerk aan het doen in de nachtopvang en omdat het toch dichtbij was, heb ik gezegd ik ga dat erbij pakken.

Dus een combinatie van de twee? En doe je nog altijd vrijwilligerswerk in de nachtopvang?

Ja, maar niet meer elke dag.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja, want anders krijg ik geen leefloon. Ik word eigenlijk verplicht.

In welke mate zijn Torekes belangrijk om financieel rond te komen?

Het helpt he.

Ben je werkzoekend?

Leefloon

Zoek je naar werk?

Neen

Hoe komt dat?

Kinderen, echtscheiding. Ik heb veel te veel meegemaakt. Nu heb ik sinds een jaar een hond en kat meegenomen van de nachtopvang. Anders gingen ze ze op straat zetten. Dat hondje is half blind. Ik kan het niet alleen thuis laten. Sinds kort, sinds twee maanden half heb ik nog een hond erbij. Ik kan het niet direct alleen laten. Ik kan ook niet acht uur per dag werken.

Dat is iets te zwaar?

Ja, ik ben al in de 50 ook.

De arbeidsmarkt staat dan niet te springen om

Neen

Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte?

Neen

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Neen

Wat is volgens jou het belangrijkste verschil tussen het werk in ruil voor Torekes en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Niets, het is alle twee hetzelfde. Je krijgt 2,5 Torekes en in euro's is dat hetzelfde.

En merk je een verschil in jobinhoud? De sfeer bijvoorbeeld?

Er is hier een goede sfeer.

En vind je die sfeer hetzelfde op de arbeidsmarkt?

Als ik in de nachtopvang werk, is die sfeer niets meer. Er is een andere baas gekomen.

En in vergelijking met jouw laatste job op de arbeidsmarkt?

Dat was maar een paar weken als poetsvrouw

Als je dit vergelijkt met werken in ruil voor Torekes: merk je dan verschillen?

Maar ik heb dat eigenlijk zo lang niet gedaan. Da's ik weet niet hoe lang geleden.

En misschien nog andere job op de arbeidsmarkt?

Neen, ik heb eigenlijk niet gewerkt. Ik heb vrij jong kinderen gekregen en voor de kinderen gezorgd. Mijn man ging toen werken.

En dat was jouw fulltime bezigheid. Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Vrijwilligerswerk

En welke reden kan je daarvoor opgeven?

Als je vrijwilligerswerk doet en de sfeer valt tegen of het gaat niet meer goed, kan je zeggen ik stop ermee en ik zoek ander vrijwilligerswerk. Als je een vast contract hebt en je vraagt verlof en ze weigeren, dan word je op straat gezet. Mijn vriend heeft dat meegemaakt.

Oké. Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Vrijwilligerswerk.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Gebruik je de Torekes als referentie?

Ik zou geen werk zoeken.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Dat de winkel hier vrij goedkoop is. Vroeger was ik kieskeurig, nu nog maar nu wordt het beter. Nu zou ik al Turks eten.

Heb je bijvoorbeeld leren omgaan met kritiek?

Ja, leren omgaan met stress en met kritiek. Soms ben ik wel wat rap op mijn tenen getorten. Maar ge moet er mee leren omgaan he. Als je geen fouten maakt, kan je er ook niet uit leren he.

Nog andere dingen zoals leren assertiever zijn of leren omgaan met stress?

Ja, leren omgaan met stress. Het is soms veel werken en heel hectisch. Op een uur tijd moet heel de winkel klaar staan. En dan komt heel de storm binnen.

En dan is het wel druk waarschijnlijk?

Dan is het een uur of drie druk.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Dat weet ik eigenlijk niet. Stilte. Dat ik het eigenlijk niet weet.

Dan nog een laatste vraag. Ik denk dat die eigenlijk ook niet echt van toepassing is, ik zal ze misschien toch stellen. Je kan ze misschien hypothetisch beantwoorden. Zou het werk voor Torekes jou helpen om via via aan werk op de reguliere arbeidsmarkt te geraken?

Ik doe het veel te graag. Anders ben ik hele dagen weg. Ik kan het lichamelijk ook niet aan. Last van mijn rug en dan werken zou te veel zijn. De dokter vertrouw ik ook al niet 100%.

13.2.2 Interview 2

Wat zijn Torekes?

Ik ga de officiële uitleg geven he. Het is een complementaire munt die uitgegeven wordt hier in de wijk Rabot Blaisantvest en die gesubsidieerd wordt door stad Gent.

En wat betekenen Torekes voor jou?

Het betekent heel veel. In eerste instantie voor ik het mechanisme allemaal doorhad, was het voor mij wel belangrijk omdat ik heel veel vrijwilligerswerk doe. Sowieso buiten de Torekes zou ik dat ook doen. Maar als ze me Torekes geven, vind ik dat heel leuk. Dat is een bedankske. Het is heel weinig he, 25 per uur, €2.5. Het is zo echt een bedankske. Bovendien heb ik niet zoveel dopgeld en da's een surpluske. Ik kan naar de Wondelgemstraat gaan en daar wat groenten kopen. Ik vind dat wel plezant. En dan in tweede instantie. Toen dat het zich wat uitgebreid heeft enzo, de winkels waren er toen al. Eerst en vooral kregen we alleen Torekes voor de kinderwerking. Daarna ben ik beginnen Torekes krijgen omdat ik een beetje hobbyfotograaf ben van de wijk. Dan voor opkuisacties, rondragen van folders.. die mogelijkheden om torekes te krijgen zijn uitgebreid. Nu ga ik er bijvoorbeeld mee gaan eten naar het Torekescafé, elke vrijdag. Omdat ik niet altijd naar de Wondelgemsestraat ga, verkoop ik ze een aan vriend. Hij heeft er dan uiteindelijk een fiets mee gekocht in de Wondelgemstraat. Dat eerste dat ik zei: ge wordt geapprecieerd voor het werk dat je doet. Ten tweede het bijkomende financiële luik, want veel is dat niet. Dan ten derde: je stimuleert wat er in de wijk gebeurt: bijvoorbeeld dat je meer naar de lokale handelaars gaat en minder naar de aldi. Dat het binnen de wijk blijft. We gaan enorm veel naar vergaderingen ook. Zo leer je iedereen kennen. Ge vormt hechte groepkes. Voor mij is dat ook wel belangrijk, omdat ik alleen woon. Ik zou anders ganse tijd alleen zitten. Voor mij is dat wel belangrijk. Ik ben nogal lui. Ik kom niet zoveel buiten. Dan moet ik buiten komen om

met mensen in contact te komen. Ja en ook de mensen van alle dingen, van alle gezinte: daarmee kom je in contact. Maar ook verder. Ik heb hier een speelpleinwerking van eind april tot eind september.

Jij organiseert dat?

Ja. Ewel de jeugddienst had me dat gevraagd omdat er hier een tuin vrij was. Ik ben die beginnen open houden, elke zondag van 2 tot 5. Kinderen in de buurt kwamen spelen. Ik heb een pak speelgoed. Ik stel dat ter beschikking. Ik ga het u eens tonen op de foto. (Toont foto's). ik heb meestal tussen de 15 en de 20 kinderen. Buiten 1 jongentje zijn het allemaal kinderen met een migratie achtergrond. De meeste een jonge achtergrond, want de meeste zijn Bulgaarse kindjes want die zijn hier nog maar pas gekomen. Sommige zijn hier geboren. Anderen zijn hier op een jonge leeftijd gekomen. Het is dus ook belangrijk dat ze Nederlands spreken, want thuis doen ze dat totaal niet.

Dus ze leren hier wel heel wat bij?

Ja, samen spelen ook. Ik had alleen maar een beetje moeite met dat Belgisch kindje: het werd een beetje uitgestoten; maar 't was ook een enormen ambetanterik. Het was een vicieuze cirkel: hij was ambetant en dan wilden ze hem niet enzoverder. (Toont verder foto's.) Dus voor de speelpleinwerking kregen we Torekes. Voor die drie uren op zondag kregen we elk 75 Torekes. Dat was wel leuk.

Dan een tweede ding dat we gedaan hebben, was opkuisactie met de kinderen. Dit is eigenlijk gegroeid vanuit het opkuisen van ons groepke, de plezante doeners. Ze zeggen altijd Rabot Blaisantvest, maar wij definiëren ons zeer sterk als 'wij zijn de Blaisantvest'. (Toont op de kaart het gebied) wij zijn eigenlijk een apart eiland. We hebben duidelijk afgebakende dingen die we doen.

Op wiens initiatief kwam dat dan?

Dat is een beetje gegroeid, omdat soms gingen ze wel eens mee. Heel veel gingen we met de kinderen van school rond kuisen. We zagen wel dat ze dat konden. Ze vonden het heel plezant om met die grijpertjes te doen. En ze wilden ook heel veel helpen. De zondag doen we de opkuisactie altijd 's morgens en die geraakten gewoon niet uit hun bed. Dus kwam ik het idee af: kunnen we die gasten zondag eerst niet een half uurtje laten opkuisen en we geven ze een spaarkaat. Dan krijgen ze Torekes.

Waar konden ze het speelgoed dan kopen?

Ik ging het kopen, gaf mijn factuurkes aan Marika en Marika betaalde het terug. Dat heeft redelijk goed gewerkt. Bijvoorbeeld 2 broers die echt hard gewerkt hebben, hebben dan een tent gekocht. Het ging van heel kleine gasten tot grotere. Hier (wijst naar foto) zie je ze met hun cadeautje.

Wat hebben we dan nog gedaan, waar we Torekes voor kregen? Alles wat met milieu te maken heeft, bloembakkenverkoop, geveltuintjes aanleggen, kruidenbakken gemaakt voor voor de kerk, postbak, aanleggen van boomspiegels, de straat kuisen... Hier je mag de foto's hebben.

Oo maar dat hoeft niet hoor.

'k weet het, maar 'k geef ze u.

Dank u.

Soms krijgen we Torekes, soms niet. Da's een beetje vervlochten allemaal.

Bijvoorbeeld de zondagopkuis is een deel van het netheidscharter.

En dat is?

Dat is een contract met Ivago. Iedereen in de buurt kan dat aanvragen. Dan engageer je u om dat te doen. Dan krijg je grijpers, zakken, handschoenen.. Het eerste jaar kregen we daar geld voor, nu niet meer. Buiten die zondagen kuisen we ook soms op en dan krijgen we wel Torekes.

Maar op zondagen niet?

Neen. De Torekes gaan dan in de pot en dan gaan we daar allemaal samen mee gaan eten. Dan hebben we nog het kinderboerderijtje aan school, composteren.. we zijn met een vast groepke van 5, de plezante doeners, dan komen er soms nog wat mensen bij. Maar er is geen enkele allochtone persoon bij. Dat vinden we wel een beetje spijtig, buiten de kinderen, als we hen vragen doe mee dan doen ze dat wel.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Dat is een moeilijke vraag. Ik weet dat eigenlijk niet meer. Ofwel via ons groepke, ofwel via het feit dat we de speelpleinwerking hebben opgestart.

Via de jeugddienst?

Neen, het was ervoor al. Ik denk via ons groepke.

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Niets. Ik deed het al allemaal voor de Torekes. Toen zeiden ze: je kan daar Torekes voor krijgen. Toen zei ik: oké, bedankt.

De volgende vraag sluit erbij aan, ik zal ze toch nog eens stellen. Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

In ruil voor Torekes: niets. Omdat ik het niet voor Torekes doe. Ik ben altijd zeer geëngageerd geweest. Toen ik hier kwam wonen, was de wijk Rabot Blaisantvest mooi afgebakend. Ik dacht: oké, ik ga me engageren. Stillekes geraak je verstrengeld in een verstrengeling van organisaties. Ik zit hier ongeveer in elke organisatie en vergadering en project die je kan voorstellen.

Amai.

Ja, 't is waar. De ene gaat dan naar die vergadering, de andere naar een andere. We verdelen het werk.

Dus eigenlijk moet ik niet de vraag stellen: 'at motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?', maar wel de vraag: 'wat motiveert je om vrijwilligerswerk te doen?'

Ja. Wat motiveert mij? Ik wil iets doen voor de maatschappij. Ik ben heel links. Vroeger heb ik nog bij de communistische partij gewerkt. Ik vind dat ik iets kan bijdragen. Ik heb wat capaciteiten, zoals foto's trekken bijvoorbeeld. Ik doe dat graag en hoef daar geen geld voor.

Dus als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja, zeker.

In welke mate zijn Torekes belangrijk om financieel rond te komen?

Eum. Eigenlijk verdien ik er redelijk veel. Ik heb het eens uitgerekend. Per maand is het €30. Maal 12 is het €360 op een jaar. Dat is veel. Dat is €30 per maand meer. Het is niet zo dat ik zeg: ik heb het geld erbij. Die Torekes zitten in mijn handtas of liggen in een pakske. Meestal blijft dat gewoon liggen, dan ga ik eens naar de Wondelgemstraat en neem ik dat mee. Het is niet zo dat ik dat zie als geld.

Neen.

Ik weet niet hoe ik het moet zeggen. Ik reken niet: ik heb €1032 in de maand geld dopgeld + €30. Zo reken ik niet.

Het is meer een extra?

Ja, zo iets. Ik weet niet hoe ik het moet zeggen. Ik zou het met iets willen vergelijken, maar ik kom er niet direct op. Het is precies alsof je wil ruilen. Ik heb iets staan, ik wil dat wel weggeven. Het is wel leuk als je iets kan teruggeven.

Ruil je dan ook veel met burenen? Je kan Torekes uitgeven in de winkel, maar je kan ze ook ruilen voor diensten.

Ewel, maar dat is hetgene dat de laatste maanden begonnen is. In een werkgroepke met Marika zijn ze daarover beginnen spreken. Ik vind dat een heel goed initiatief, maar het probleem is dat ik het niet zie werken. Zij zitten in een Turkse wijk. Die Turkse mensen zitten hier al ik weetniet hoeveel generaties. Ik kom hier in een Bulgaarse wijk. 70% zijn Bulgaren.

Blaisantvest dan?

Ja, ze zijn hier meestal nog niet zo lang. De ouders kunnen quasi geen Nederlands. De kinderen kennen de Torekes. Zo van: we gaan opkuisen en dan krijgen we Torekes. We hebben 1 keer geprobeerd om de Torekes dichterbij de mensen te krijgen en dat was met die bloembakken. We verkochten bloembakken aan een redelijke prijs en ze kregen daar ook Torekes bij. Als je een bloembak zet, krijg je Torekes. Je krijgt van eerste keer Torekes als je 1 kocht. Toen was het heel moeilijk

om uit te leggen wat het is, wat ze ermee kunnen doen enzovoort. Dat was heel basic. Ze kennen een paar winkels in de Wondelgemstraat. Toen zei ik: dit bij Erkan kopen. (legt met handgebaren uit). Dat is het. Meer kan je niet doen. Een paar mensen kennen dan wel het Nederlands en spreken met anderen. Oke, ergens begrijpen ze dat misschien wel. En ruilen met de burens? Ik zie dat niet zo zitten. Ik heb dat ook gezegd. Er zijn meerdere mensen die bij mij komen, zoals bijvoorbeeld een mevrouw die Nederlands volgt die bij mij komt om haar te helpen bij haar huiswerk of een meneer die komt doordat ie gehoord had dat ik visitekaartjes kon maken.

Maar je zou er geen Torekes voor durven vragen?

Neen. Ik zou dat niet durven. Ik zou daar geen geld voor durven vragen, of geen Torekes. Als ik ze Torekes vraag, moeten ze die Torekes ook verdienen. Ten eerste eer dat je het uitgelegd hebt. En ten tweede welke mogelijkheden hebben ze om ze te verdienen? Buiten de site en buiten opkuisen is er niet zoveel om Torekes te verdienen.

Dat zou nog uitgebreid moeten worden?

Ge kunt dat wel uitbreiden, maar naar waar? Ge kunt inderdaad dat zorgsysteem installeren, zoals Marika in de werkgroep deed. Maar neen. Ze hadden wat problemen met verzekeringen. Het heeft wat stil gelegen. Ik denk dat ze het nu doen onder verenigingen. Dat werkt wel. Een dienstencentrum die iemand vraagt die vervoer wil bijvoorbeeld. Dat zou gemakkelijker gaan.

Als het geregeld wordt via verenigingen en organisaties?

Ja. Maar zo echt direct tussen mensen zie ik niet direct. Hier niet. Misschien daar wel, omdat ze daar echt geïntegreerd zijn. Iedereen kent dat daar volgens mij. De site is daar. Er werken heel veel mensen aan mee. Het is daar echt wel geïnstalleerd. Terwijl hier. Je krijgt het hier ook heel moeilijk uitgelegd. Het is eigenlijk niet zo moeilijk om uit te leggen. Voor mij was het in het begin ook wel moeilijk. Het begrip van de Torekes had ik wel door. Dat is niet moeilijk. Maar Marika zei op een bepaald moment: 'dat draait niet in een cirkel'. Snap je?

Ja ja.

Het is niet eindeloos. Ik dacht in het begin: dat gaat rond.

Neen want Samenlevingsopbouw moet dan de winkeliers uitbetalen.

Ik snapte dat eerst echt niet. Dus die zorg, ik weet niet. Via de kinderen natuurlijk hebben de ouders het wel leren kennen. Mijn kind kuist op, krijgt daar Torekes voor en die krijgt daar dan een cadeautje voor. Maar in hoeverre het echt verstaan geweest is door de mensen dat weet ik niet. Ge kunt maar proberen he, maar hier zie ik het in elk geval niet direct gebeuren. Voor mij ook, ik vind dat zo moeilijk he.

Vrijwilligerswerk is uiteindelijk nog altijd een soort.. het zou meer moeten een ruilmiddel zijn volgens mij. Dat principe zou wel eventueel werken. Dat ik zeg oké, ik kom u helpen met uw huiswerk. Wil jij eens niet komen kijken, want mijn wc is kapot. Zoiets zou voor mij gemakkelijker zijn, zonder dat die Torekes daartussen zitten.

Echt zonder Torekes?

Ja. Want anders dan zeg ik: ik kom u helpen met jouw huiswerk, ga je mij ook Torekes geven? Dat is dan inderdaad iets dat ja, er staat daar een cijfer op. Ge geeft dat aan iemand. Dan komt ie op een andere dag. Ik geef hem dan iets meer omdat hij dat wat langer werkt bijvoorbeeld. Het systeem van een munt zit er nog altijd in. Het voelt niet zo goed. Voor burenhulp he. Moest dat nu echt geïntegreerd zijn, dan zou ik daar direct aan meedoen he. Alle, ik heb er nu ondertussen al veel over gelezen. In een hele hoop landen en steden, waar er veel armoede is, raken die dingen wel heel snel en goed geïntegreerd. Dat werkt dan wel. Maar het grootste probleem is hier toch de taalbarrière. Toreke krijg je niet uitgelegd. Hier is het te vroeg, niet te vroeg maar het heeft tijd nodig. Het is wel zo dat families hier allemaal vré verstrengeld zijn. Dus als er 1 familie het verstaat en zegt: 'ik ga eraan meedoen'. Dan breidt het zich wel uit. Familie leggen dan uit aan elkaar hoe je het moet doen. Ik weet dat 1 van de vrouwen een tuintje huurt op de site. Dat is duidelijk. Je helpt daar mee en je kan daar een tuintje afkopen met de Torekes. Dat is duidelijk. Dat zij dan met haar burens met Torekes zou werken, zie ik niet. Volgens mij zit dat ook niet in hun cultuur. Dat denk ik niet. Ik weet dat natuurlijk niet. Vooral ook omdat het enorm veel families zijn. Die mensen hangen allemaal vré aan elkaar. ik denk dat het ingeburgerd is dat ze gratis elkaar helpen.

Ik hoorde dat je vroeger nog gewerkt hebt. Ben je nu aan het zoeken naar werk of ben je tevreden met het vrijwilligerswerk?

Neen.

Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte of vooraleer je vrijwilligerswerk deed?

Het probleem is dat ik op een bepaald moment een burn out gehad heb. Bij pleeggezinnen werken is echt zwaar. Ik heb dan gezegd: ik ga een jaar thuis blijven. Dat jaar is dan 2 jaar geworden. Dan ben ik terug beginnen solliciteren, maar ik was toen al in de vijftig. Ik heb het vré rap opgegeven?

Dus het is niet zo dat het iets te maken had met de Torekes? Dat je zodanig veel tijd stak in de Torekes dat je geen tijd meer had om te solliciteren ofzo?

Neen.

Dus als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Neen. Maar zoals vandaag, elke vrijdag ga ik bij een oude madam in de Brugse poort, meestal van 14h tot 17h. Ze belt mij, zegt mij wat ze moet hebben van boodschappen. Dan ga ik om boodschappen, maak ik haar theetje, houd ik haar gezelschap. Daar krijg ik niets voor.

Amai, mooi.

Ik heb ook soms wel iets van: 'moet k daar weer naar toe?' ze zaagt soms wel en is wel ondankbaar. Niet dat ik daar iets moet voor hebben. Ze zegt dan: 'allé, wat heb jij nu mee.' Alstublieft, ik doe ook maar mijn best he. Dan zeg ik dat ik bespaar op mijn water. Dat kost mij minder, maar ook voor de derde wereld. 'oh, gij drek', zegt ze dan. Maar zie je, ik ben vrij sociaal geëngageerd. Ik vind dat wel belangrijk.

Wat is volgens jou het belangrijkste verschil tussen het werken in ruil voor Torekes en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Ho

Of wat zijn de verschillen?

Het is te zien. Als je op de arbeidsmarkt zit, gaan ze u moeten uitbetalen aan dezelfde standaard van iedereen en qua koopkracht en weet ik veel allemaal. Snap je wat ik wil zeggen?

Eigenlijk niet.

Als je wil uitbetalen in euro's, zit je direct weer in het systeem van euro's.

Ik bedoel eigenlijk vooral qua inhoud. Wat is het verschil tussen vrijwilligerswerk en werken op de arbeidsmarkt?

Ik moet u zeggen he. Ik heb ne keer in een sociaal ding gewerkt, iets van het stad Gent. Ze vroegen naar vrijwilligers. Die kwamen dan 4x een halve dag werken. Ik zat aan de telefoon. 4x drie uur of iets. Ik ben er enorm rap mee gestopt. Ik vond dat ik iemand zijn werk afnam.

Jij was er als vrijwilliger?

Ja. Ik vond een telefonist iemand zijn werk. Wat was uw vraag eigenlijk?

Wat de verschillen zijn tussen vrijwilligerswerk en werken op de arbeidsmarkt?

Wel, ik vond het wel mooi toen mijn buurman zei: 'Azo werk jij ook he, alleen ist voor Torekes en ist voor een goed doel. Tis mooi wat je doet.'. Toont dat er niet zo veel verschil is. Alle, voor mij zijn er een paar kleine verschillen die er voor anderen waarschijnlijk niet toe doen. Ik ben manisch depressief. Van tijd tot tijd krijg ik dus een depressie; of het stijgt een beetje, het daalt een beetje. Nu ben ik redelijk stabiel, maar soms ga ik een beetje naar beneden. Dan voel ik mij helemaal niet goed. Dan bel ik en zeg ik: 'ik voel me niet goed. Ik ga niet komen.' Maar als je werkt, is dat niet zo evident. Zeker omdat het een psychische ziekte is. Ge wilt dat ook niet aan de grote klok hangen. Hier weten ze het allemaal van mij. Dat kan mij niet schelen, dat

zijn goede vrienden. Maar op het werk is dat moeilijk. Dat is ook één van de redenen dat ik zeg: ik wil mij wel vré engageren, maar ik wil ook de vrijheid hebben om te zeggen ik doe het niet. Ik doe het wanneer ik kan. Ik doe het niet wanneer ik niet kan. Dat is bijvoorbeeld verschillend. Ik zeg het. Ik ben bij de communistische partij geweest. Gans het systeem van het kapitalisme daar sta ik helemaal niet achter. Het feit dat een loodgieter ik weet niet hoeveel geld vraag en een kuisvrouw maar 12 euro krijgt. Ik ben ook nog gaan kuisen, omdat ik een dochter moest opvoeden en aan het OCMW zat. Ik merk het verschil wel. Ik vind dat je ook dingen belangeloos moet kunnen doen. Ik vind dat mensen veel meer zouden moeten samen werken. Ik word ziek van dat nieuws. Dat zijn dingen die mij zo raken, omdat dat zo ingaat tegen menselijkheid en tegen sociaal voelen. Hart boven hard is daar allemaal mee gemoeid. Bij werk krijg je geld. Maar ik ben zeer weinig materialistisch. Oké, ik heb wel een tv, een computer en een piano enzo. Maar voor de rest, heb ik bijna niets. Ze zouden niets kunnen stelen. Het is allemaal tweedehands uiteindelijk. Ja ik weet niet of ik op u vraag heb geantwoord.

Ja, dat zijn al drie verschillen. Misschien ook qua sfeer of warmte?

Neen, dat niet. In de pleegezinnendienst waren wij ook wel een hechte groep. Dat niet.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk op de arbeidsmarkt?

Ja. Moest ik ermee rond komen, dat moet niet veel zijn. Ik wil gerust wat minder dop krijgen. Ik ben een vré spaarder, ik kan erwel van leven. Moest ik wat minder dop krijgen, het zou me niet kunnen schelen. Het gaat eerder over wat voor soort werk dat je doet.

Ge zou nog vrijwilligerswerk verkiezen boven werk op de arbeidsmarkt?

Er is een verschil he. Op de arbeidsmarkt werk je van 9 tot 5 of langer. Terwijl ik er ongeveer 15 uur per week mee bezig ben. De ene week al wat minder dan de andere. Ik kan meer thuis zitten, meer mijn ding doen, meer foto's trekken. Ik zit bij het Vermeylenfonds: dat is ook nog vrijwilligerswerk. Ik kan kiezen waar ik mijn energie in steek. Ik heb mij nog nooit verveeld van mijn leven. Ik zit soms een ganse dag alleen, maar ik verveel mij niet. Zo niet dat ik kuis ofzo, ik doe dat bijna nooit.

Uhu. En als je eens wegdroomt: welk werk zie je jezelf in de toekomst graag doen?

In elk geval sociaal werk. Mensen op een of andere manier helpen. Ik weet wat mijn limieten zijn. Zoals in de pleegezinnendienst vond ik dat ik heel goed werk deed, maar ik weet dat ik eraan kapot ga. Ik kan het niet aan. Ik heb het heel lang volgehouden. Gelijk die thuisbegeleiding is echt wel zwaar. Je komt in gezinnen waar mensen hondderduizend schulden hebben. Dat waren schulden die gemaakt werden in het ziekenhuis om de kinderen te opereren. Ge geraakt niet verder. Dan in Brussel

ook, in arme wijken. Molenbeek of weet ik niet veel. Die mensen zitten zo zo diep. Dat is niet te doen. Moest ik het aankunnen, zou ik zeker zo'n werk voort doen. Ik wil echt iets bijdragen. Ik wil op dat vlak iets doen. Ook omdat ik weet dat ik het kan. Bijvoorbeeld ook het promoten van groen in de wijk. Er zit daar allemaal een filosofie achter. Dat mensen graag hier zouden wonen, wat meer contact hebben met elkaar, dat er wat minder ruzie is, dat er wat mooier uitziet. Ja zo'n dingen. Dat doe ik graag en zou ik graag voort doen. Elk werk is belangrijk he. Je hebt ook loodgieters he. Iedereen heeft zijn eigen voorkeuren. Maar ik zou zeker niet voor het geld gaan. Gelijk ook, ik was orthopedagoog. Ik heb altijd op het niveau van een maatschappelijk assistent gewerkt. Altijd. Ik zou het ook wel graag eens anders gedaan hebben.

Dus als je dan nadenkt over die droomjob, helpen Torekes je dan om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Ewel, hetgeen ik nu doe. Doe ik ontzettend graag. Spelen met de kinderen, nederlands spreken met hen, ze dingen leren, domino spelen.. ze leren er allemaal van. Opkuisen, met groen rond leuren,... wat was de vraag ook al weer?

Of Torekes je helpen om dat werk te vinden?

Neen, neen want ik doe het ook niet voor Torekes. Ik zou het sowieso doen. Maar als ze het mij geven, ben ik vré content. Het is geestig. Het is vooral geestig omdat het een appreciatie is voor wat ik doe. Zoals bijvoorbeeld iets heel kleins: bij buurt bestuurt. Ken je dat?

Neen.

De burgemeester organiseert dat elk jaar. Hij gaat rond in de wijken. Dan komen de burgemeester en een paar schepenen en dan mogen verschillende groepen of mensen hun visie geven over wat er zou moeten gebeuren in de wijk. Met het idee van: het is nu gedaan dat het schepencollege oplegt wie wat moet doen. Bijvoorbeeld alles wat IVAGO aangaat: nu doen ze dat op de manier dat wij willen. Dat is nu zo geregeld. Wat was de vraag ook al weer?

Of Torekes je helpen om dat werk te vinden?

Ik weet niet. In elk geval weet je wat buurt bestuurt is. (lacht)

Een voorbeeld daarvan: heeft de ervaring jou bijvoorbeeld geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Ik weet het niet. Oo ja, ik weet wat ik ging zeggen. Bijvoorbeeld over IVAGO hadden we een afspraak. Er zijn heel veel sluikstorters. Kan je die hoeken in het oog houden? Wil je die dag daar komen? Enzovoort. Sinds een jaar of drie heb ik een afspraak. Ongeveer om de twee weken krijg ik een sms (toont de sms) van stad Gent. Dat is een afspraak tussen stad gent en buurt bestuurt. Bijvoorbeeld 2 sluikstorters geïdentificeerd. Boete voor foutparkeren. Dus elke week krijg ik zo'n bericht. Vroeger

deden ze dat niet. Nu beginnen ze dat te doen. Ik krijg daar iedere keer een bericht van. Dat is bijna even belangrijk als de Torekes. Omdat wij, wij steken daar ik weet niet hoeveel werk en energie in, bijvoorbeeld in dat slukstorten. Als ze dan zeggen: 'we hebben dat gedaan. Dat is het resultaat'. Dat doet mij verschrikkelijk deugd. Dat doet me zelfs nog veel meer plezier dan de Torekes. Het is een beetje dankbaar zijn voor het werk dat je erin steekt.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Ten eerste is mijn sociale kring veel uitgebreider geworden. Vroeger had ik niet direct vrienden. Ondertussen heb ik echt heel goede vrienden bijgekregen, en daarrond ook vrienden. Daar ben ik echt heel tevreden mee. Ook heel wat verschillende soorten mensen.

Ik denk nog bijvoorbeeld aan: ik ben assertiever geworden.

Ik ben heel assertief, maar ik ga niet graag aan de mensen hun deur gaan zeulen. Dat niet echt, misschien een beetje. Heb je nog voorbeelden?

Leren omgaan met stress, flexibelere geworden?

Stress niet. Dat blijft hetzelfde.

Omgaan met kritiek, stipter geworden?

Ik ben verschrikkelijk stipt

Omgaan met kritiek?

Dat hangt samen met uw sociale kring. Als je alleen in een vriendengroepje zit dat heel erg aan elkaar hangt, dan kan je wel omgaan met kritiek omdat je elkaar goed kent. Maar als jouw sociale kring uitbreidt..

Zelfstandiger geworden? Beter kunnen samenwerken?

Ja in principe wel een beetje zelfstandiger geworden. Tis te zien wat. Bijvoorbeeld de tuin: was in het begin heel erg omkaderd, de eerste twee maanden. Na twee maanden zei ik: 'laat ons gerust. We gaan het wel in orde doen'. Elk jaar komen ze nu eens kijken. Als je dan echt in de wijk leeft en je begint de problemen en de sterktes te kennen, dan krijg je veel meer ideeën enzo. Het groeit vanuit de dingen die je geleerd hebt. In die zin ben ik ook assertiever.

Stel dat je zou solliciteren, zou je dan verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes? (Toreke toont dat je werkwilbig bent) Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja. Niet zozeer de Torekes, eerder het vrijwilligerswerk. Ik zou het misschien wel zeggen, als interessant punt. Zo van: 'luister eens, dat bestaat'. Ik zou het nooit zeggen: 'ik heb dat en dat gedaan, ik kreeg daar Torekes voor.'

Heeft het vrijwilligerswerk of het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Eum. Zelfvertrouwen misschien niet. Ik kan mij voorstellen dat het voor andere mensen zo is. Ik had al veel zelfvertrouwen. Ik had al iets bereikt in mijn leven, een prachtige dochter groot gebracht. Ik kan mij voorstellen dat mensen die minder bedeed zijn of een of andere handicap hebben, een gevoel hebben 'ik tel mee. Ik kan niet zoveel, maar kijk ik doe dat en ik tel echt wel mee'. Ze geven me daar iets voor.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via aan werk op de reguliere arbeidsmarkt te geraken? Door de sociale kring die misschien is uitgebreid?

Werk niet. Je doet iets, daar hebben ze ook iemand nodig. Alle, ik ben ook bezig met foto's te nemen en dan vragen ze mij ook van de school. Ik krijg er meer vrijwilligerswerk door. Wat het ook is, ik ben heel creatief. Ik vind het geestig dat ik mijn creativiteit kan gebruiken. Op een gewoon werk kan je dat bijna niet. Hier kan ik echt wel brainstormen en zeer creatief zijn.

Oké, is er nog iets dat je kwijt wil over de Torekes? Iets waaraan ik niet dacht?

Ik vind het een prachtig initiatief. Voor de buurt, voor de sociale cohesie in de buurt, voor een hele hoop goeie dingen. Meer groen, meer sociale cohesie, ook gans de kring van groen telen en naar de kruidenier gaan. Dat er zo echt iets is dat rond gaat. Dat je weet dat je naar het eetcafé gaat en je weet dat de groenten van het land komen. Dat er mensen zijn die dan bijvoorbeeld ook Turkse vrouwen ook hebben aan meegewerkt. Dat er veel meer integratie is. In die zin allemaal. Dat vind ik heel belangrijk. In heel veel steden begint het nu ook op te komen. Ze weten ook wel waarom. Het heeft zijn belang bijvoorbeeld. Het breidt zich serieus uit: die complementaire munten. Soms krijg ik de reactie: zo weinig dat je ervoor krijgt. Terwijl ik het sowieso zou doen. Ik zie het als surpluske, niet als betalen.

13.2.3 Interview 3

Wat zijn Torekes?

Torekes is een help, in papier, dat zij gebruiken voor de wijk Rabot zelf. Het is een beloning van het werk dat zij doet. Je kan het gebruiken in verschillende winkels in de wijk.

Wat betekenen Torekes voor jou?

Met die Torekes kan ik naar de apotheker gaan. Dat vind ik heel voordeel. Je kan kiezen welke groenten en fruit je kan kopen. Als vrijwilliger wist ik niets van de wist van de Torekes. Ik doe vrijwilligerswerk in de sociale kruidenier en in Rabot op je bord. Bij Rabot op je bord ontvang je geen Torekes. Bij de sociale kruidenier wel. Bij de sociale kruidenier zijn er verschillende soorten vrijwilligers. Zijn vrijwilligers die niet

vrijwillig zijn, verplicht zijn. Ik niet. Ik ben daar omdat ik vrijwilligerswerk wil doen. Dan belonen zij de vrijwilligers. Ook Marie. Zij krijg ook Torekes. Dan ga je naar de apotheker. Er zijn ook vrijwilligers dat door de OCMW verplicht zijn om vrijwilligerswerk doen. Dat is anders. Voor mij, ik kom naar hier. Ik doe met plezier. Ik zie ook aan het gedrag van de mensen dat is anders. Dat als zij spontaan vrijwilliger doen, dat is anders. Jij hebt interview gedaan met de andere: dat is een interessante vraag dat je kan stellen. Voor welke manier zij werken: artikel 60 of via OCMW. Mensen komen om Torekes te ontvangen. Om te overleven. Dat is een waarde van de euro. Alleen is het jammer dat het meestal Turkse winkels zijn. Vrijwilligers hier komen werken, omdat ze Torekes ontvangen. Maar voor mij is het anders, ik denk voor Marie ook. Jeanne is ook via het OCMW. Ze moet het doen. Wat is interessant, Sally heeft geen papieren, maar ze krijgt wel Torekes. Verschillende vrijwilligers doen om verschillende motieven vrijwilligers. Iedereen, maakt niet uit om welke reden, krijgt Torekes.

Mooi he.

Ja, natuurlijk. Als je een beloning krijgt. Het is een kwestie van overleven. Het is geld. Dan krijgen ze loon, uitkering. Dan is dat onder de Europese armoedegrens. Heb jij al een Toreke gezien?

Ja.

Dat is hier van 1 maand. Ik kom hier twee keer per week. Dat is vijftig euro per maand van de sociale kruidenier. De anderen krijgen minder omdat ze maar 1 keer per week komen. Sarah heeft het liefst dat ik kom. Ik heb orde. Ik vind het ook niet leuk om soms de boeman te zijn. In het begin waren de klanten er beetje tegen. Ik laat niemand met Sarah praten als ze aan de kassa zit. Anders is het om zot te worden voor haar. Kijk ik heb hier nog Torekes over van de vorige maand. Ik heb hier nog €16 over. Ik vind het ook beter om met Torekes te kunnen betalen voor culturele activiteiten, zoals bioscoop. Ik zou moeten op de site kijken, maar ik denk dat het enkel voor eten is. Het is enkel binnen de wijk.

Zou je het goed vinden als je het ook buiten de wijk kon uitgeven?

Ja ook voor culturele activiteiten. Muziek, festival... maar is nu alleen binnen de wijk. Niet zo voordeel. Maar dat is al iets he.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Door personeel van Samenlevingsopbouw. Door het vrijwilligerswerk dat ik hier doe. Ik begreep eerst niet wat Torekes zijn.

Wat overtuigde je om je op te geven om vrijwilligerswerk te doen?

Ik heb altijd gewerkt, maar heb in 2012 een verkeersongeluk gehad. Ik moest thuis zitten om gezondheidsproblemen. Ik was het beu om thuis te zitten. Ik miste de

sociale contacten die ik op mijn werk voordien wel had. Dan heb ik toevallig gehoord over de kookactiviteiten. Ik kwam eens, maar het leek me totaal anders. Dan liet ik telefoon achter aan iemand van Samenlevingsopbouw, maar zei ik: ik kom hier nooit meer. Ze zeiden: kom je nog eens? Ik ben dan toch geweest. Dan zei ik: als ik hier kom, dan ga ik veel zagen. Ze zeiden geen probleem. Ik vind Samenlevingsopbouw ook een betere organisatie dan andere organisaties. Hier hebben wij stem. Wij kunnen ideeën geven. Ze luisteren naar de vrijwilligers. We vergaderen enzo. Dat is een verschil van andere plaatsen, waar ze zeggen: 'je moet dit en dat doen'. Hier hebben wij stem. Het moet niet gemakkelijk zijn voor Samenlevingsopbouw om te werken met verschillende achtergronden. Het is wel plezant. Ik heb gemaakt hier veel vrienden. De sociale contacten zijn goed. Vroeger was mijn leven: familie en werken. Door mijn scheiding zocht ik iets om afgeleid te worden. Zo ontdekte ik dit hier. En dan hebben we groepsworkshop gedaan. Ons project en idee zal gebruikt worden. Wij hebben beklag gegeven over voedselverspilling. Dan heb je het gevoel dat het werk niet voor niets is. Je maakt een verschil in die rotwereld. De mensen zijn zo bezig met zichzelf, met terrorisme. Dan hier helpen de mensen. Dan zijn ze bezig met andere, niet met zichzelf.

Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

Ik werk niet voor Torekes. Ik doe vrijwilligerswerk hier. Als ze geen Torekes hadden gegeven, ging ik hier blijven komen. Ik kom hier niet voor de Torekes. Ik kom hier voor een doel: mijn doel is de tijd besteden. Ik kan mij nuttig maken. De interactie tussen de personen in de wijk.

Dus als de Torekes zouden wegvallen, zou je nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja ik zou blijven komen.

In welke mate zijn Torekes belangrijk om financieel rond te komen?

Ja. Het is te zien hoeveel je komen he. Bijvoorbeeld ik krijg minder dan de tijd dat ik werk. maar natuurlijk is het een mooi bedrag. Het is niet zoveel he. Ik ben invalide. Ik ben mijn job kwijt van medische overmacht. Ik ben bezig met advocaat. Na acht maanden ziekteuitkering, was de mutualiteit gestopt. Is niet alleen met mij, zelfs mensen met multisclerose was de ziekteuitkering gestopt. Dan moet je in beroep gaan. Mijn enkel moet geopereerd worden in april. Ik moet al die medische kosten betalen.

Zoek je nog naar werk?

Nee. Ik moet wel de VDAB op de hoogte brengen, maar zij weten over mijn verkeersongeval. Ik heb twee drie maanden moeten revalideren. Voor 13 juli moest ik naar de VDAB. Kijken naar mijn situatie. Ik moest de rechtbank afwachten. De tegenpartij erkent dat er problemen zijn in verband met het ongeval.

Als ik werk had, ging ik nooit ziek komen.

Wat deed je dan van werk?

Poetsen. Als je inkomen hebt, ga je niet zoeken naar ander werk. ik heb wel toestemming gevraagd aan de RVA of ik vrijwilligerswerk mocht doen. Nu is het allemaal VDAB. RVA moest toestemming geven. Je kon niet zomaar vrijwilligerswerk doen. Ik heb gezegd dat ik ga zot worden anders. Ik heb gezegd dat ik veel pijn heb. Maar ik zou zotter worden als ik thuis blijf. Depressief worden he. Zonder contacten. Ik heb geschreven naar de RVA: 'ik wil niet depressief worden'. Ik moet iets doen. Ze zeiden: 'geen probleem'. Maar ze weten hier ook dat ik gezondheidsproblemen heb.

Als je pijn hebt, kan je hier waarschijnlijk stoppen?

Ja. Dan kan ik pauze nemen. Nu ga ik thuis naar bed. Dinsdag was het Rabot op je bord. Ik begon op te ruimen en dat deed pijn. Ik ben altijd actief geweest en dan is het moeilijk he. Als ik in de toekomst in de rolstoel beland, dan (onverstaanbaar).

Het is niet zo dat je meer naar werk zocht vooraleer je met de Torekes werkte?

Neen neen. Ik mag gewoon van de rechtbank geen werk zoeken.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

In de euro zit je binnen de kapitalisme wereld. Hier zit je in een sociale wereld. Het verschil is anders. Maar ik vind het een heel goed idee. Het is de plicht van de overheid dat de mensen een job hebben. 'werk zoeken, werk zoeken'. Maar elke keer zijn ze bezig met technologie: er komen machines in plaats van mensen. Overheid creëert geen jobs. Dan zit je in vicieuze cirkel he. Dan zeggen ze: 'je moet werken'. Maar je moet eerst jobs creëren he. Veel mensen hebben geen alternatief he. Natuurlijk als je gaat werken, is anders. Ze vragen veel meer druk. Verplichtheid. Dan moet je alles: 'haast, haast, haast'. Hier niet.

Denk je nog aan verschillen?

Op werk kan je niet zoveel babbelen als hier. Hier is voordeel dat mensen geen psycholoog of psychiater moeten betalen. Hier luisteren we naar elkaar en praten we over problemen. De mensen komen en zeggen: 'ik heb probleem met dat'. Ze huilen en de anderen luisteren. Van ene vrijwilliger is de kat overleden en de anderen luisteren. Hier je moet presteren, maar op een ontspannen manier. Daar niet.

Het is menselijker?

Ja. Veel mensen hebben verkeerd beeld over vrijwilligerswerk. Weinig mensen van Gent weten over de Torekes. Het is niet zo bekend. Hier in de wijk wel he. De economie draait ook met de Torekes he.

Verkies je werk boven vrijwilligerswerk?

Neen. In een betere wereld zou ik het zo zien: was beter dat mensen kunnen zeggen je werkt zoveel hier. Mensen kunnen veel leren. Als elk bedrijf zegt: jij hebt de keuze. De ene week werk je hier, de andere week doe je vrijwilligerswerk, een soort sociaal werk. om kans te geven dat mensen contact nemen met andere mensen, andere groepen. Op die manier zullen ze meer solidair zijn met problematieken in deze wereld. Voor een bedrijf is het natuurlijk geld geld. Het is niet verplicht, maar je hebt de kans om twee uur sociaal werk te doen. Dat zou veel verschil maken in de wereld. De mensen zien de problemen van anderen.

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

In Brazilië heb ik gestudeerd aan de universiteit. Wat ik daar heb geleerd, heb ik hier in het vrijwilligerswerk kunnen bijdragen. Mijn kennis van Brazilië.

Hoe bedoel je?

Ik heb communications sociales gedaan aan de universiteit. Ik heb kennis van bepaalde dingen.

Jouw vaardigheden die je daar geleerd hebt kan je hier gebruiken voor het vrijwilligerswerk?

Ja

En als je een keuze moest maken tussen werken gewoon en vrijwilligerswerk?

Vrijwilligerswerk.

Als je eens denkt over een droomjob: wat zie je dan voor ogen?

Hersentransplantaties. En de mensen bewust maken. Ik zou graag iets doen als activist. Waarom ben je zo bezig met geld, mensen. Of lobbyiste. Maar niet voor bedrijven, maar wel voor het sociale. Dat we iets kunnen bijdragen en iets kunnen veranderen aan de maatschappij.

Ik denk niet dat de vraag van toepassing is, maar ik zal ze toch stellen. Helpen Torekes je om dit werk te vinden?

Neen

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Als ik jonger was, ging ik wel opleiding volgen voor advocaat. De sociale organisaties hebben ook veel juridische problemen? Ze hebben andere visie van de mensheid. Ze denken aan de anderen. Ik zeg altijd: 'chapeau'. Niet alleen voor Belgen, voor overal. Ze hebben visie voor andere mensen. Ik zie heel veel verschillen tussen stad Gent en andere steden. Gent is anders dan de rest van België. Opgelet, ik ben ook een vreemdeling. Maar ik ben soms vreemdeling voor vreemdelingen. Klinkt misschien raar.

Leg eens uit.

Ik vind dat de mensen moeten respect hebben en bepaalde vreemdelingen hebben dat niet. Ze zijn geen slechte mensen he. Bijvoorbeeld mijn zoon is half Braziliaan,

half Belg. Ik ben heel slecht geweest. Je mag geen kauwgom op straat gooien, papiertje in de vuilbak. Vandaag is er vandalisme; het zijn Belgen ook. Wij zijn gasten hier. Ik heb de Belgische nationaliteit, maar ik ben hier een gast. Ik voel me hier niet thuis, in Brazilië ook niet. Ik leef hier en respecteer de cultuur. Mijn voorouders waren Europeanen. Zij hebben gevlucht van Europa tijdens de oorlog. De kant van mijn vader waren Italianen, van mijn moeder Spanjaarden. Dan migreerden ze naar Brazilië. Veel Europeanen vergeten dat ze vroeger ook vertrokken en vluchten. Zij hebben ook de eerste en tweede wereldoorlog meegemaakt. De mensen vergeten dat.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het vrijwilligerswerk? Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja. Wij zijn ervaren. Het is beter dat je toont dat je werkt. Ik heb hier veel geleerd.

Wat heb je dan over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Ik heb meer vertrouwen in mezelf. Ik heb gegroeid als mens. Ik heb misschien niet zoveel geld, maar voor mezelf voel ik me goed dat ik iets heb teruggegeven aan de maatschappij. Ik kan iets terug doen. Wij hebben in team gewerkt. Dat maakt groot verschil. Ik ben blij en trots op uzelf.

Heb je bijvoorbeeld geleerd om om te gaan met stress hier in de kruidenier?

Ik heb nog stress. Het is fout te denken dat vrijwilligerswerk geen stress is. Je moet als vrijwilliger ook goed werk leveren. Je bent bezig met mensen en niet met papier. Ik ben een beetje perfectionist. Ik wil dat de mensen. Ik ben een persoon die vindt dat je moet respect hebben voor de klanten. Ik wil een goed imago voor Samenlevingsopbouw. De filosofie moet je respecteren. Je kan niet zomaar zeggen als vrijwilliger ik ga zo op gedrag in. Ik voel me verantwoordelijk om goede werk te leveren. Om een beetje resultaat te hebben.

Heb je bijvoorbeeld leren omgaan met kritiek?

Kritiek is niet gemakkelijk. Niemand is perfect. Iedereen heeft de vrijheid om te zeggen: 'this is my religion'.

Heb je bijvoorbeeld leren zelfstandiger worden of beter leren samenwerken door het vrijwilligerswerk?

Voor Rabot op je bord moet je in team werken. Hier ook. Ik doe hier elke week 2 keer vrijwilligerswerk. Ik zie het verschil tussen de groep die ik vandaag gewerkt heb en de groep van maandag. 1 groep is meer team werk dan de andere. Bij sommige vrijwilligers moet je zeggen: doe dat. Zij hebben de visie niet. Bij andere vrijwilligers moet je niet commanderen. De groep is zo verschillend. Allemaal verschillende achtergronden.

13.2.4 Interview 4

Wat zijn Torekes?

Dat is de lokale munt van Rabot Blaisantvest

Wat betekenen Torekes voor jou?

Ik werk voor het Torekesproject. Marika Laureyns doet dat in de wijk. Ik help daarbij. Ik houd het Torekesloket open op woensdag de hele dag op de site. In het torekessloket kunnen mensen torekess inwisselen voor spaarlampen, allerhande nuttige en minder nuttige dingen. Zelf verdien ik daar ook Torekes mee. Ik kan die gebruik om daarmee naar de winkels te gaan of in de sociale kruidenier te winkelen. Op die manier is het een aanvulling op mijn leefloon.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Via Wouter, de voorganger van Marika. Hij zocht iemand om het torekessloket open te houden. Ten was dat nog in de Wondelgemstraat. Ik heb dat een paar keer gedaan en zo ben ik in aanraking gekomen met die lokale munt.

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Omdat ik momenteel werkzoekend ben, ik heb veel tijd. Ik was eigenlijk op zoek naar vrijwilligerswerk. Ik had een aantal mogelijkheden aangekregen via het OTC, de dienst die verbonden is aan het OCMW die zich bezighoudt met tewerkstelling, die niet echt interessant waren. Met dat ik via de sociale kruidenier in aanraking was gekomen met Samenlevingsopbouw is zo die bal aan het rollen gegaan. Ik vind het zinnvoller werk dan tuintjes van gepensioneerden onderhouden. Ik doe liever iets waarbij je in contact komt met mensen, iets een beetje socialer. Dat vind ik wel in het Torekesloket.

Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

Dat heb ik daarnet gezegd. Het sociaal aspect spreekt me aan. Het is ook een aanvulling bovenop mijn leefloon. Dat is niet de belangrijkste motivatie. Ik vind het aangenaam. Het vrijwilligerswerk staat ook wel goed op mijn cv.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Wel om eerlijk te zijn, ik word 2 keer vergoed voor het vrijwilligerswerk. 1 keer via het OCMW, zij betalen ook €2.5 per uur en dan via samenlevingsopbouw 25 Torekes per uur. Ik vind als een vrijwilliger een inspanning levert, er wel iets tegenover mag staan. Als ze nu zouden stoppen, zouden ze toch wel met een goeie motivatie mogen komen. Het zou een stap achteruit zijn en dat vindt niemand leuk. Het is trouwens de bedoeling dat die munt gepromoot wordt en één manier is door Torekes te geven. Ik denk niet dat het een goed idee zou zijn om dat stop te zetten.

Dus als ik het goed begrijp ben je zowel intrinsiek als extrinsiek gemotiveerd in die zin dat het een goede aanvulling is bovenop jouw leefloon.

Neen, als je het voor het geld doet, dan moet je geen vrijwilligerswerk doen. Dan kan je beter ergens aan de lopende band gaan staan. Daar verdien je tot 15 euro per uur, daar verdien je geld. Vrijwilligerswerk doe je omdat je je tijd nuttig wilt vullen. Dat is toch zo in mijn geval.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Ik zou ook zonder Torekes rond komen.

Je vertelde net dat je werkzoekend bent. Zoek je naar werk momenteel?

Ik ben niet actief aan het zoeken. Ik ben ingeschreven in interimbureaus. Ik ben aan het werken aan mijn linkedin profiel, maar momenteel reageer ik niet op vacatures van de VDAB.

Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte?

Neen. Het is geen belemmering voor werk. Nu ik het vrijwilligerswerk doe, heb ik een zinnigere invulling van mijn tijd en dat gaat er eerder toe leiden dat ik terug gemakkelijker aan tewerkstelling kan beginnen.

In welke zin dan?

Omdat je niet de hele tijd niets om handen hebt. Je doet vrijwilligerswerk, maar er wordt ook verwacht dat je een gedragscode respecteert, dat je op tijd komt bijvoorbeeld. Niet dat ik daar problemen mee heb bij een normale tewerkstelling. Het is gewoon een zinnigere invulling van mijn tijd.

Dus als ik zou vragen welk werk je jezelf in de toekomst ziet doen en of de Torekes je zouden helpen om dit werk te vinden, dan zou je eerder ja zeggen?

Ik denk niet dat ik in de richting van een lokale munt moet gaan kijken voor toekomstige tewerkstelling. Maar ze helpen mij op een andere manier, bijvoorbeeld ze helpen mijn dag te structureren of ze helpen bepalen welke richting ik uit moet. Ze helpen bijvoorbeeld tijdens een sollicitatiegesprek dat ik kan zeggen dat ik niet niets doe, maar aan vrijwilligerswerk doe.

Dat je je tijd zinvol invult en werkwillig bent.

Ja, inderdaad. Dat is wel leuk als je dat kan zeggen

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Als men mij vraagt wat ik doe sinds mijn laatste tewerkstelling, zou ik zeker mijn vrijwilligerswerk opgeven. Ik hoop wel dat het mij zal verder helpen.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt?

De beloning om te beginnen. De eisen die gesteld worden. Als vrijwilliger kan je al gemakkelijker eens zeggen: 'sorry, ik kan niet komen.' Bij de meeste tewerkstellingen

moet je met een doktersbriefje komen. Bij vrijwilligerswerk kan je al eens zeggen: 'ik heb afgesproken om met een vriend ergens naartoe te gaan. Ik kan die dag niet komen.' Wat was de vraag ook al weer?

Wat de verschillen zijn tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt?

Er worden niet zoveel eisen gesteld. Over het algemeen is het werk dat ik doe weinig uitdagend. Ik kan wel iets meer dan alleen maar aan het loket zitten en registraties doen van verrichtingen bijvoorbeeld.

Je bedoelt dat het op de arbeidsmarkt meestal uitdagender is?

Dat hang er een beetje van af van de job. Als het bandwerk is bijvoorbeeld niet. Mijn laatste tewerkstelling in Brussel was ook geen job waarvan je zegt daarvoor moet je kennis hebben. Alhoewel het mij zo was aangebracht.

Het is misschien een beetje lossier.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk?

Neen.

Welk werk zie je je in de toekomst graag doen?

Ik heb er momenteel geen idee van doen. Ik weet wat ik graag zou doen. Heb al in die richting gesolliciteerd, maar dat lijkt niet te lukken. Dus moet ik in een andere richting gaan zoeken.

Zouden de Torekes je helpen om het werk te vinden?

Neen. Het is een zinvolle invulling van de tijd, maar of de Torekes nu zelf naar tewerkstelling leiden dat eigenlijk niet.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Dat heeft wel geholpen. Dat ik toch wel graag in contact ben met mensen en niet de hele dag op mijn eigen bezig wil zijn. Sociale contacten. Dat heeft wel richting gegeven.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Ja, ik heb geleerd om even uit de sleur te geraken van het zoeken naar werk en het doen van sollicitaties. Toen ik nog intensief solliciteerde, hielpen de Torekes me om uit die cirkel te geraken.

Vaardigheden opgedaan zoals bijvoorbeeld communicatiever geworden zijn, leren samen werken, assertiever geworden?

Ja, ik ben wel assertiever geworden. Vooral met Wouter had ik wel meningsverschillen.

Misschien ook flexibeler geworden of beter leren omgaan met kritiek?

Ik ben altijd wel flexibel geweest en kon ook wel omgaan met kritiek

Heeft het werk voor Torekes of vrijwilligerswerk jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Misschien een beetje wel. Dat je toch het gevoel krijgt dat je iets nuttig kan doen. Op die manier misschien wel.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via aan werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden? Dat je via mensen in contact kwam?

Neen. Torekes komen meestal terecht bij mensen die zelf niet werken, leefloon trekken, zelf in moeilijke sociale positie verkeren, dus op die manier ga je niet echt contacten leggen waarmee je aan werk geraakt.

13.2.5 Interview 5

Wat zijn Torekes?

Eum Torekes? Papier? Wijst naar een Toreke

Wat doe je ermee?

Boodschappen doen, brood kopen, tuin betalen, ..alles

Hoe verdien je ze?

Elke woensdag

En nog een andere dag?

Neen

Wat doe je hier dan?

Ik heb hier mijn tuin. Buiten werken. Vorige week breien. Dan deze week niet werken.

Het is mooi weer. Misschien opruimen hier.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Hu?

Hoe wist je dat je vrijwilligerswerk kon doen?

Moeilijke vraag. Altijd komen, de Torekes halen. Boodschappen doen en dan de Torekes betalen.

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Hu?

Waarom kom je naar hier?

Eum, waarom? Ikzelf nodig de Torekes. Boodschappen doen en tuinen doen. Zo zijn de mensen vriendelijk. Leuk. Waarom? Elke dag thuis, alleen, altijd de familie, neen. Dan kom je hier: andere mensen. Soms ruzie maken, soms grapje. Als ik wakker word elke woensdag eerst kinderen naar school brengen dan denken ja tuinen gaan. Direct hier komen. Het is mooi weer.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja. Ik heb tuinen. Ik hou van de tuinen. Soms elke dag in de zomer hier komen.
Koekjes eten, samen praten. Niet nodig Torekes als het is mooi weer

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen? Zijn ze belangrijk om financieel te overleven?

Brood, Turkse voedingswinkel, apotheek. Ik heb mijn kindjes medicatie nodig.
Je vertelde dat je anders thuis zit. Werk je dan? Heb je een job op de arbeidsmarkt?

Neen

En hoe komt dat?

Hu?

Je zegt dat je geen job hebt.

Ik ben huisvrouw

Ja, waarom ben je huisvrouw?

Nu ik ben leefloon. Ik heb gezondheidsproblemen, kine. en psychologische problemen. Zocht je vroeger naar werk?

Ik heb zoekende werk. Ik bij VDAB en dan jobs. Ik wilde werken. Proberen zes maand. Altijd thuis blijven. Zes maanden werk, drie maanden maanden thuis blijven, drie maanden werk. ik bij dokter geweest en niet werken.

U mag niet werken van de dokter?

Neen. Ik 25 jaar werken in Turkije. 12 jaar tot 24 jaar. Ik ben naaister. 6 maanden werk naaister. Niet goed voor mijn rug.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Hetzelfde. Geld is beetje klein. Als je euro nemen, dan in andere winkel. Torekes is beter.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Niet hetzelfde. Arbeidsmarkt zwaarder. Hier gemakkelijker. Hier als moe ben, beetje zitten. In de tuinen werken hier. Arbeidersmarkt moet sneller werker. Hier is het beter.

En als je mag kiezen?

Hier. Maar nu moet ik weg

13.2.6 Interview 6

Wat zijn Torekes?

Torkes is een lokaal ruilmiddel hier in het Rabot

Wat doe jij juist om de Torekes te verdienen?

Koffie zetten, manillen, afwassen..

En hier?

Hier in het CAW. Ik kom hier al lang

Dus je hebt hier ook vrijwilligerswerk gedaan vooraleer je er Torekes voor kreeg?

Ja. Nu is het 14 euro voor een tienrittenkaart. 2 jaar geleden konden wij met 5 Torekes een lijnkaart krijgen voor 10 euro. Nu kunnen wij bij de apotheker terecht met onze Torekes. Mensen die geen geld hebben, kunnen er nu met Torekes naartoe. Fietswinkel, sociale restaurant. Ik ben al naar winkeliers geweest die zeiden: aah jij gebruikt nog Torekes. Das ook afhankelijk van seizoen tot seizoen. Bv de site ligt volledig stil in de winter. Ik vind het niet slecht ze, maar ik vind het niet zo interessant voor de winkeliers. Ik denk dat ze 10 procent krijgen, da's weinig. Soms vragen ze aan mij: 'ge zijt de enigsten die hier komt met Torekes'. Ge moogt dan nog geen tabak en alcohol kopen met Torekes. Als ik een pintje koop bij Osman, is het 50 cent. Ik koop alles bij Osman, wat evenveel kost in Delhaize. Tabak, alcohol, is het interessante en dat mag je net niet kopen met Torekes. Wat heb je er anders aan? Vré interessant is het niet meer. De lijn, dat was interessant.

En wat zou je er graag meedoen?

De lijn, Delhaize en gb moet je niet vragen he. Pf, niet veel. Toreke is ook al ik weet niet hoe duur geworden. Met die uitpas ga ik 5.5 moeten betalen in het eetcafé. Ik snap niet hoe zij het eetcafé Toreke beheren. Ze krijgen al de groenten van de site en vragen dan nog 12 euro. Vorige week zei ik tegen Nerimann. Iemand die hier verantwoordelijk is voor de vrijwilligers zegt: genoeg Torekes. Ik zeg allé, dat kan toch niet. Er moet daar toch ergens een beperking op staan. Hoe lang werk ik hier nu al voor Torekes? 2 jaar

Wat betekenen Torekes voor jou?

Een extra. Vroeger was het echt wel een extra. Ik heb het altijd gedaan omdat ik wist dat ze mensen nodig hebben, niet voor de Torekes. Soms was ik wel tevreden op het einde van de maand. Ik heb het altijd gedaan omdat ik het graag doe. Altijd heel veel respect van de vaste, wat minder van de bezoekers.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Hier. We zijn hier 2.5 jaar geleden binnen gestekt en het was alsof we nooit weg geweest zijn. Allemaal nieuwe mensen en het was sebiat nice.

Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

Vrijwilligerswerk doe ik omdat ik toch geen vast werk heb, om te helpen, omdat ik weet dat ze vrijwilligers kunnen gebruiken. Vrijwilligerswerk doe je ook omdat je jouw mogelijkheden op de arbeidsmarkt wil vergroten. Ik zit hier al een tijdje. Soms is het ook dat ik twee weken weg ben ze. Ze weten dat ze op mij kunnen rekenen. Ik kom hier al 2.5jaar en ervoor ook al 2 jaar.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je waarschijnlijk nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja. Ik doe het niet voor de Torekes. Omdat ik mij hier meestal goed voel.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Niet. Op het laatste van de maand kan ik ze wel goed gebruiken. Ik kom hier 1 keer in de week. Ik heb het een beetje gehad na 2.5 jaar. Het is hier een beetje veranderd. Dat maakt mij niet uit dat er hier veel buitenlanders zijn. Maar het is toch moeilijker communiceren. Als de taalbarrière er is, ja. Ook na 2.5 jaar ben je het beu dat ; van de meeste bezoekers krijg je wel respect, maar van de meeste niet. Het is altijd: heb je een sigaretje? Heb je €5? Ze denken dat ik alles heb. Ik ben dakloos, ik dop. Ik logeer bij iemand anders. Op bepaalde momenten heb je het gehad. Ik ben vré vredelievend, maar ze moeten niet overdrijven. Respect is belangrijk voor mij.

Ben je werkzoekend?

Eigenlijk wil ik wel werk. ik wil een nine to five jobke, structuur, weer een leven. Weer iets om naar uit te kijken.

Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte? Is het aan de Torekes te wijten?

Neen, heeft er niets mee te maken. Omdat ik mij hier op mijn gemak voel, ik ga niet zeggen dat ik daardoor geen vast werk zoek. Het heeft mij niet tegen gehouden, maar het stelt mij toch een beetje meer op mijn gemak.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Neen. Want tijdens die 2.5 jaar heb ik ook al werk gezocht. Ik heb hier ook veel mensen leren kennen. Veel vrienden. Mensen die het zo goed voor mij voor hebben.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Dat loon he. De inhoud hangt af van werk tot werk. Hier kan ik kiezen hoeveel en welke taken ik wil opnemen, welke verantwoordelijkheid ik wil aannemen.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Werk op de reguliere arbeidsmarkt. 9 tot 5 job, structuur.

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Werk in het buitenland.

Helpen Torekes je om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Neen. Da's gewoon een tijdelijke invulling. Ik kan regulier werk doen. Ik ben daartoe in staat. Je hebt mensen die alleen maar vrijwilligerswerk kunnen doen, dan vind ik het wel goed. Ik zit er een beetje te lang in. Ik heb werk nodig. Zolang ik hier zit, word ik hier geapprecieerd. 'Gij zijt er altijd. Ge zijt ene goede werker.' Heel veel appreciatie en erkenning. Ik heb mijn slechtere dagen gehad dat ik dronk, maar ze

weten dat als ik er ben dat ze op mij kunnen rekenen. Een paar jobkes mislopen. Ik kon hier al een jaar geleden weg zijn, maar ik heb het zelf verkloot.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Neen. Dat wist ik al lang. Ik zat hier 5 jaar geleden ook al he. Ik zat hier al van in het begin. Ik heb wel een jaar sociaal assistent gestudeerd. Dat was wel iets voor mij. Nooit genen blokker geweest. Ik vind het jammer dat ik dat niet afgemaakt heb, ma bon.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes? Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja. Dat staat op mijn cv. Wat moet ik anders zeggen dat ik de laatste 3 jaar gedaan heb?

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Ge leert altijd. Het zal wel, want moest ik hier maar een maand zitten. Ik denk dat anderen meer over mij leren dan ik.

Bv. flexibiliteit, omgaan met stress, assertiviteit, omgaan met kritiek, aanwezigheid/afwezigheid, stiptheid, zelfstandigheid, samenwerking, inzet, communicatie...

Neen, ik leer alleen m'n slechte capaciteiten kennen de laatste tijd. Neen ik kende mezelf al vanaf mijn 25 jaar. Ik ben ook een koppige stier

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Ja, toch wel. Ze hebben mij ook wel wat gegeven hier.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Ja. Pakt drie op tien. Er heeft mij wel al een keer iemand gestimuleerd om werk te zoeken.

13.2.7 Interview 7

Wat zijn Torekes?

Torekes is een betaalelement voor de buurt. 1 Torekes is 10 cent waard. Een betaalmiddel voor in de wijk, waarmee je naar bepaalde winkels kunt gaan. Ge kunt daar uw inkopen mee doen?

Wat betekenen Torekes voor jou?

Voor mij? Voor mij betekent dat niets. Ik kom hier al 9 jaar. Ik heb 8 jaar vrijwilligerswerk gedaan. Die Torekes gaf ik weg?

Neen? Vanuit welke reden dan?

Ik trek mijn plan. Om het u kort te laten begrijpen: ik heb 21 jaar in een instelling gezeten. Ik heb daar leren overleven en mijn plan trekken. Als ik vrijwilligerswerk doe of voor Torekes werk, wat is dat? Voor mij doet dat er niet toe

Dus ge deed dat niet voor het financiële?

Neen. Maar het is meegenomen voor mensen die het kunnen gebruiken. Oké, ik heb ook geen breed inkomen maar ik kan mijn plan trekken.

Toen je vrijwilligerswerk deed, had je daarnaast werk?

Neen. Ik heb 22 jaar geen werk gehad. Het is nu het eerste jaar dat ik werk

Sinds wanneer dan?

Sinds 2 weken. Nu is het mijn derde week. Zo moeilijk is het in België om aan werk te geraken. Als je niets niet wil doen, ga je niets bereiken. Ge doet vrijwilligerswerk, ge verdient er Torekes mee. Ge kunt ermee uw inkopen doen. Als je een beetje vindingrijk bent, kan je genoeg doen.

De vragen die ik ga stellen, gaan dus over de 8 jaar dat je hier vrijwilligerswerk deed en niet over de laatste twee weken. Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Ik ben begonnen als vrijwilliger met de opkuis rond de blokken. Ik zat thuis, ik smoorde hele dagen joints. Niets om handen. Wat doe je op den duur om niet hele dagen thuis te zitten? Ge zoekt iets he. Ik heb Wannes leren kennen. Ik hielp. Heel in het begin voor niets. Ik kreeg geen Torekes, niets. Toen zeiden ze ge kunt er Torekes mee verdienen. Ge leert er sociale contacten mee kennen he. Ik woon nog altijd in de blokken. Veel mensen hebben allemaal in die blokken gewoond. Die mensen hebben allemaal in die blokken gewoond. Ze zijn verhuisd maar komen hier nog. Die mensen kennen mij. Ik doe in van alles mee: de film omtrent de Torens, kaproenenplein,

Dus als de Torekes zouden wegvallen, zou je nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Waarom niet? Ge leert vriendschappen opbouwen. Tis niet omdat dat wegvalt, dat die vriendschap wegvalt.

Op de volgende vraag ken ik misschien al een beetje het antwoord, maar ik ga ze toch nog eens stellen voor de zekerheid. In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Ik rookte, was gemakkelijk om aan tabak te geraken. Ik dronk, was gemakkelijk om aan drank te geraken. Was gemakkelijk om aan chips, cola te geraken. Turkse handelaars die met Torekes werken, dat gaat gemakkelijk. Prijzen liggen er ook soms lager dan bij een Belgische winkels. Als je een beetje uitkijkt: per uur verdien je ongeveer 25 Torekes. Als je vier uur werkt, heb je 100 Torekes. Daar kan je wel wat mee doen. Mensen die het moeilijk hebben.

Gebruik je ze dan nooit voor uzelf?

Ik gebruikte ze soms wel voor de drank of voor om brood te gaan. Maar anders heb ik ze nooit niet echt gebruikt. Ik gaf ze meestal aan de kinderen. Zo was dat gemakkelijk é. Je kan er ook mee naar het eetcafé gaan eten. Je kan er mee cinematickets betalen. Je kan er van alles mee betalen. Overal waar er met Torekes gewerkt wordt, kan je dat gebruiken. Ge kunt er in principe veel mee doen.

Toen je nog werkzoekend was: zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte? Is het aan de Torekes te wijten dat je minder naar werk zocht?

Neen. Ik heb de eerste 10 jaar naar werk gezocht, tot ik te horen kreeg van de RVA, VDAB enz. dat ik niet aan werk kon geraken door mijn medisch statuut. Dat is een zware domper he. Ik heb scoliose, een s-vormige rug. Ik ben doof op één oor. Versta je? En al de mankementen die erbij horen. Het medisch statuut laat het niet toe. Mensen tewerkstellen met een s-vormige is taboe. Ik heb gestudeerd voor den bouw, voor schrijnwerker. Er is geen enkele bouwfirma die me wil aannemen. Dat is hoe ik het leven ervaar. Het is hard. Ik ben nu 40 jaar. Die 40 jaar: ik heb al veel zwarte sneeuw gezien. Al hetgeen ik opgebouwd heb, heb ik nu al opgebouwd.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Vrijwilligerswerk doe je uit uw eigen, wil je dat? Dan moet je er niet perse iets voor terug hebben. Op de arbeidsmarkt wil je betaald worden. Dat is het verschil. Als je vrijwilligerswerk doet, doe je dat zo he. Niet dat de staat u verplicht. Ik deed ervoor ook al vrijwilligerswerk op andere plaatsen he. Maar nooit lang.

Hier wel lang he?

Ik heb ook nog voor de VDAB gewerkt. 'Ja ge moet vrijwillig gaan werken, 1 euro per uur'. Ik zei: 'noem je dat vrijwilligerswerk?' 't Zal lang blijven duren.' Voor een euro per uur wil ik niet werken. Doe keer beetje normaal. Als ik ga werken, wil ik betaald worden gelijk een werkmens. Als ik vrijwilligerswerk doe, wil ik er niet voor betaald worden.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Het belangrijkste is dat je werk vindt. Ernaast kan je nog altijd vrijwilligerswerk doen, als je dat wil. Ik ga niet zeggen dat ik vrijwilligerswerk verkies boven werk. Het is meegenomen en ge moet het zelf uit uw eigen wil. Als je wil werken uit uw eigen, ga je overal werk vinden vrijwillig. Maar ge moet het willen.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Neen. Waarom niet? Ik heb al heel mijn leven ervaring met tuinbouw. Wat ik wil doen? Dat kan ik niet betalen. Dat komt nog in de verre toekomst. Daar ben ik mee bezig. Klinkt raar voor u.

Nu maak je mij benieuwd.

Ik wil naar de Ardennen. Met meerdere en daar zelf iets opbouwen.

Een huis?

Geen huis. Boomhutten. Daarin leven. Al hetgeen ik aan de kant kan zetten, is daarvoor. Ik weet ook wat het me gaan kosten, dus ja. Ik weet dat het ongeveer 40 000 euro ga kosten.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Gebruik je de Torekes als referentie?

Het zou toch zoiets moeten zijn. Voor de staat ga ik niet gaan werken. Voor een baas ga ik niet werken. Ik zou achter twee dagen zeggen: doe het zelf maar. Ik wil niet om de zoveel minuten de baas achter mijn gat.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Niet dat ik weet.

Bijvoorbeeld ben je assertiever geworden, dat je meer opkomt voor jouw mening?

Ik heb dat al altijd gedaan

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress? Of leren omgaan met kritiek? Stipter of zelfstandiger geworden? Beter leren samenwerken? Beter leren communiceren?

Neen. Ik heb dat allemaal al in m'n leven moeten leren. Wat wil je? Als je 21 jaar in een instelling zit en het zijn andere die beslissen wat jij moet doen. Tegen dat je 21 jaar bent, heb je al genoeg meegemaakt. Ik was 2.5 jaar toen ik geplaatst werd. 21 jaar bijrekenen tegen ik vrijkwam

Is 23.5 jaar

Ik heb niets anders gekend. Ik wou iets doen voor de anderen. Er zijn er al genoeg die in de miserie zitten. Ik heb kameraden genoeg die ook in de miserie zitten. Ze verdienen niet allemaal €2000 in de maand he. De meeste moeten het stellen met €900 of minder. Ik heb kameraden die het moeten stellen met €400. Het is geen lachertje. Ik heb met kameraden in de bak gezeten. Ik zei: 'laat u kop niet hangen. We geraken erdoor.' Het is gemakkelijk om hele dagen met uw kop naar beneden te hangen. Als je er zelf niets wil aan doen, gaat het nooit niet gaan. Veel van mijn kameraden zijn ex-gebruikers. Ik ben ook een ex-gebruiker. Ik smoor alleen nog. Veel van mijn kameraden ervan proberen te helpen. Ge gaat onder emotioneel steunen en elkaar proberen zo goed mogelijk te helpen. Dat had je vroeger niet. Als ik mijn kop laat hangen, zou ik beter in de put kruipen. Tis niet omdat ik uit de goot kom, dat ik moet zeggen dat ik hetzelfde moet doen. Ik heb geen thuis gehad zoals iedereen. Mijn ouders hebben niet naar mij gekeken. Klinkt hard voor jou he. Ze vragen mij: 'waarom kan je nog altijd lachen?' ik lach mijn miserie weg.

Da's ook een manier om ermee om te gaan he.

Als je niets anders gekend hebt, wil je niets anders ook he. Ik heb ook een auto he. Ik heb geen relatie meer. Oké, stel maar de volgende vraag.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Mijn zelfvertrouwen? Ik heb zelfvertrouwen in mijn eigen. Ik heb al heel mijn leven zelfvertrouwen. Ik heb meer een band geschept, met de mensen die hier werken. Zelfvertrouwen dat kweek je uit uw eigen. Ge moet uw eigen vertrouwen. Als je uw eigen niet vertrouwt, gaat er niets zinvols op papier komen. Gij hebt dat geleerd van mama en papa. Ik kom uit een instelling. Daar moet je leren hard zijn voor uzelf. Liefde bestaat niet. Ge groeit op zonder liefde. Ge moet u inbeelden: hoe leef je dan? Als je relaties begint, denk je ik ga wel iets van liefde leren. Dat is het harde eraan. Als je me vraagt of de site en de Torekes goed zijn, ja dat is goed. Ge leert wat Turkse, Albanese mensen kennen. Ge leert mensen van overal kennen. Maar als jij niet bereid zijt om begrip te tonen naar hen toe, gaan zij geen begrip tonen naar u. het komt ook van twee kanten. Zij weten niet wat uw problemen zijn. Gij weet niet wat hun problemen zijn. U problemen gaan niet weggaan, omdat zij het niet begrijpen. Gij moet u leren aanpassen aan gans de situatie. Da's een hele boterham he.

Da's een schone afsluiter, maar ik ga toch nog één vraag stellen. Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te geraken?

Ja, toch wel. Ik ben via Wannes aan de site geraakt. Maar ook door mijn eigen problemen. Vorig jaar zat ik in de bak voor dealen. Ik kreeg te horen van de RVA dat al wie te lang op werkloosheid stond, met zijn klikken en klakken eruit vloog. Vorig jaar in januari hadden ze mij gepakt. Ik had geen inkomen meer he. Ik dealde al twee maand met mijn laatste stempel. Na een tijd kom ik uit de bak. Zegt de rechter, ge moet een inkomen hebben. Ge moet naar het OCMW. Ik zei dat ik mijn plan wel ging trekken, maar dat mocht niet. Het OCMW heeft mij dan een vervangingsinkomen gegeven. Ik zei dat ik wou werken. Met uw medisch statuut gaat dat moeilijk gaan, zeiden ze. Ik wou werken. Geef me desnoods artikel 60. Ik heb er wel opgestaan he. Zo ben ik begonnen. Dus eigenlijk via het vrijwilligerswerk dat ik hier al lang deed, ben ik aan mijn artikel 60 geraakt.

Zo heb je dan gezegd dat je misschien bij samenlevingsopbouw kon werken?

Ze keken rond en ik zei: 'op de site'. Dat gaat niet gaan zeiden ze. Tot ik belde naar Wannes. Er komen hier wel sollicitaties voor artikel 60 binnen en ik heb gesolliciteerd.

13.2.8 Interview 8

Wat zijn Torekes?

Torekes, wat zijn dat? Dat je daarmee kan betalen. Je kan daarmee naar de winkel gaan? Wat is dat Torekes? Kaartjes zeker. Kaartjes om te kunnen betalen.

Wat betekenen Torekes voor jou?

Wat betekent dat voor min? Een betekenis? Dat je dat goed kan besteden? Dat dat geld is. Bij wijze van spreken is dat gelijk geld.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Via Dimitri en Wannes. Via het buurtcentrum. Samenlevingsopbouw.

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Dat ik graag de opkuis doe. Dat is prettig, gezellig, aangenaam. Ik vind dat wel gezellig werk. Je bent onder de mensen. Het is ne ké geestig.

Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

Ik doe dat graag, de opkuis.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Jaak. Geen probleem.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Het speelt geen rol.

Waar geef jij jouw Torekes vooral uit?

Aan tweedehandskledij.

En hier verdien je ze meestal, de woensdagnamiddag? Of doe je nog iets anders ook?

Ja.

Ben je werkzoekend?

Ik werk op psychiatrie.

En doe je het werk graag? Wat doe je er dan?

Keuken en onderhoud.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

In het vrijwilligerswerk verdien je niets. Op de arbeidsmarkt is het jouw maandelijks inkomen.

En qua inhoud?

Dat je rapper moet werken dan hier. Op het werk is het: rap, rap, rap.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk?

Neen. Ik verkies mijn werk boven vrijwilligerswerk omdat dat heel belangrijk is. Je hebt inkomsten nodig om te overleven. Als je geen inkomen hebt, heb je niets he.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Neen.

Werk je hier al lang als vrijwilliger?

Ja, vanaf 2006

Toen werkte je ook al in de psychiatrie?

Neen, dat niet.

Tis niet dat het vrijwilligerswerk jou geholpen heeft aan jouw job?

Neen dat staat los van elkaar.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes? Heb je bijvoorbeeld beter leren samenwerken?

Ja en neen.

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress? Ben je assertiever geworden, dat je meer opkomt voor jouw mening?

Neen

Of leren omgaan met kritiek?

Kritiek heb je overal.

Heb je hier in het vrijwilligerswerk geleerd om daar mee om te gaan?

Neen

Ben je stipter of zelfstandiger geworden?

Neen.

Beter leren communiceren?

Neen

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Neen

Heb je via het vrijwilligerswerk mensen leren kennen?

Neen. Ik heb geen vrienden

13.2.9 Interview 9

Wat zijn Torekes?

Klaar met werk, dan krijg Torekes

Wat betekenen Torekes voor jou?

De winkel kopen, Turkse winkel, bakkerij,

Het vrijwilligerswerk hier op de site. Waarom doe je dat? Wat motiveert je?

Integratie. Ik kom van Montenegro. Mooie natuur daar. Budva

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja. Een beetje integratie. Thuis altijd denken denken. Hier niet.

Ben jij werkzoekend?

Ik nog drie dagen naar school. Ik 10 jaar werken. Ik vallen. Problemen met de rug.
Operatie.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Hier

Hoe wist je dat dat hier was?

Je niet in elke winkel betalen met Torekes. Alleen in Wondelgemstraat.

Heeft de ervaring op de site jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Ik versta niet.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Ik versta niet. Bedankt.

13.2.10 Interview 10

Wat zijn Torekes?

De complementaire munt van het Rabot

Wat betekenen Torekes voor jou?

Ik ben er nog niet in. Voorlopig niet zoveel. Dat zit nog niet in mijn routine

En voor wat gebruik je ze wel?

Voor niets.

Maar ge verdient ze wel op het boerenhof?

Ik heb ze een keer gekregen maar anders denk ik daar niet aan. Maar op een bepaald moment zal ik ze wel gebruiken. Ze zitten nog in een enveloppe. Maar ik moet zeggen. Ik heb dat met veel gelijkaardige dingen hoor: punten sparen. Al die spaarkaarten gebruik ik niet

Misschien zal niet iedere vraag dan toepasselijk zijn. Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in het boerenhof?

Het boerenhof was gepland als parking en we hebben ons met een aantal mensen geëngageerd om daar een gemeenschappelijk groen binnen gebied van te maken en dat is de motivatie dat dat slaagt. Da's de reden.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja. Wat niet wegneemt dat ik het goed vind dat Torekes gebruikt worden, want wij zijn met een aantal mensen die erbij zijn van het begin. Voor ons is die motivatie: wij hebben dat gewonnen, dus we willen dat dat goed draait en in orde is. Maar mensen die er niet van het begin bij zijn en heel die voorgeschiedenis niet hebben voor hen is het misschien belangrijk. Ook zijn de torekes nodig om een hof te huren. Maar wij als bewoners hebben de tuinuitbreiding gekocht, waardoor ik eigenlijk zelf een moestuin heb. Ik heb die Torekes niet nodig om actief te zijn.

Sommige mensen wel, om een tuintje te huren. Hoe kunnen ze die Torekes dan verdienen?

Er zijn werkdagen op het boerenhof. Ik vind het een zeer goed systeem, maar voor mij is dat iets bijkomstig.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Niet, het zit er niet in. Het is ook een kwestie van gewoonte. Ik heb al jaar en dag een bloembak op mijn vensterbank. Ik weet dat je daar ook Torekes voor kan krijgen, maar dat is een kwestie van gewoonte. Ik verwacht niet dat ik dat krijg. Ik vind het wel tof, want het maakt dat de wijk opgefleurd is. Maar ik heb het nog niet gedaan. Misschien doe ik het wel eens. Het zal ervan afhangen als ik dat weekend tijd heb.

Ben je werkzoekend? Zo neen: waarom zoek je niet naar werk? Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte? Is het aan de Torekes te wijten?

Ik werk voor een vzw, met een kunstenaarsstatuut. Dat is een wisselende situatie.

Als je het werken op het boerenhof vergelijkt met het werken op de arbeidsmarkt: wat zijn volgens jou de verschillen?

Je kan dat niet vergelijken. Dat is iets gans anders. We hebben ons met een hoop burens achter iets geschaard om iets te bereiken. Gaan werken om uwen boterham te verdienen is iets gans anders dan een collectief project. Het boerenhof is iets dat naast mijn job staat. Ik verwacht niet dat ik daar een inkomen uit haal. Wat niet wil zeggen dat je er geen materiaal voordeel kan uithalen. Alhoewel, ik haal daar geen materiaal voordeel uit want ik heb mijnen privémoestuin. Het belang dat ik daarbij heb, is dat ik een groene omgeving heb.

Verkiest je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Ik denk dat het logisch is dat je uwen boterham probeert te verdienen. Het is niet echt te vergelijken.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Wel als dat een referentie kan zijn, dan natuurlijk. Dan neem je dat daar in op. Het kan wel jouw cv opfleuren. Maar in sommige gevallen is het misschien contraproductief en laat je het er beter af. Het is te zien waarvoor je solliciteert.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door het vrijwilligerswerk?

Door het vrijwilligerswerk zeker. We komen uit een situatie zoals de meeste stadsmensen waarbij je hoogstens goeiendag zegt tegen elkaar. Samen iets realiseren, daarvoor moet je met uw burens samen werken. Natuurlijk, op de ene kant blijft je stadsmens en heb je zoiets van: privacy. Langs de andere kant is het ook wel tof om samen te werken. Wij zijn ook gegaan voor iets waarvan we absoluut niet wisten hoe het zou aflopen. Wij hebben ervoor moeten vechten. Wij hebben bezwaargeschriften aangetekend. Dat bracht heel veel onzekerheid mee. Dat brengt zowel spanning mee in een buurt. Die natuurlijk voor een groot stuk weg valt op het moment dat er iets gerealiseerd wordt. Maar het is zeker een nieuwe ervaring en een leerschool. Het is ook een nieuwe tendens: delen is het nieuwe hebben. Dus zeker interessant.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Ik denk niet dat er daar een verband tussen is. Ik zou er moeten over nadenken. Maar ik ben in elk geval zeer blij dat we het gedaan hebben.

13.2.11 Interview 11

Wat zijn Torekes?

Betaalmunt hier in de buurt

Wat betekenen Torekes voor jou?

Ik ga ermee om boodschappen.

En waar verdien je ze?

Op het Boerenhof tijdens de werkdagen en voor het openen en sluiten van de poorten

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Het is een stimulans. Aangenaam meegenomen

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Hier

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Ik doe het niet voor die Torekes ze

Dus als de Torekes zouden wegvallen, zou je nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja inderdaad

Als je een motivatie moet opgeven, wat zou je dan zeggen?

Dat je er iets mee kunt doen.

Ben je werkzoekend?

Ik ben huisvrouw.

Je bent niet werkzoekend. Mag ik vragen waarom?

Ge moet gepast werk vinden ook he.

Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte? Is het aan de Torekes te wijten?

Neen. Het is geen belemmering

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Neen.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt?

Het is gemakkelijker. Het is vlak aan mijn deur. Het is geestig met den hoop dat we zijn.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Vrijwilligerswerk

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Tatoeages. Ik heb dat gedaan he, zelfstandig in bijberoep. Maar da's niet goed voor uw armen he. En tuinieren.

Helpen Torekes je om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Neen.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen? Bijvoorbeeld dat je graag tuiniert?

Neen. Ik wist dat ervoor ook al

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Gebruik je de Torekes als referentie?

Neen.

En waarom niet?

Ik zie mij niet rap solliciteren.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door het vrijwilligerswerk?

Neen.

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress?

Nog nooit problemen mee gehad.

Ben je assertiever geworden, dat je meer opkomt voor jouw mening? Of leren omgaan met kritiek? Stipter of zelfstandiger geworden? Beter leren samenwerken? Beter leren communiceren?

Neen

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Neen.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Neen

Is jouw sociaal netwerk bijvoorbeeld uitgebreid?

Door het boerenhof. Het zijn mensen die allemaal dichtbij wonen. Ge gaat wel sneller met uw burens klappen

13.2.12 Interview 12

Wat zijn Torekes?

Torekes is geld. Hier verdien je Torekes. 10 Torentjes is 1€. Daarmee kan je in een aantal winkels in het Rabot aankopen doen. Uitgenomen alcoholische dranken en tabak. Ge hebt 7 of 8 winkels. Ge hebt ook een winkel in de Pannestraat

Wat betekenen Torekes voor jou?

Ik verdien goed. Ik doe dat om mij bezig te houden. Die Torekes interesseren mij niet. Moesten ze geen Torekes meer geven, veel mensen zouden niet terugkomen. Ik wel. Ik blijf komen. Ik ben hier bijna alle dagen, maar ik werk niet alle dagen. Gewoon om te praten anders.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Per toeval. Je hebt daar een tweedehandswinkel waar je ook met Torekes kan betalen. Ik ging daar en zag al die mensen werken. Ik vroeg wat moet je daarvoor doen en ze stuurden me naar Dimitri. Da's den baas van hier. En ik ben blijven komen. Vorig jaar ben ik hier een jaar niet geweest. Nu terug van maart.

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Omdat ik het graag doe. Ik werk nu 37 jaar in de tuinbouw. 37 jaar bij dezelfde baas. Gelijk padjes aanleggen, zaaïen, planten. Ik ben meest gespecialiseerd in bloemen en planten.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Tuurlijk, wat kan mij dat schelen die Torekes.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Bij de mensen die hier werken wel, bij mij niet. Tis soms dat ik ze weggeef aan mijn buurvrouw. Vanmiddag zijn het allemaal Bulgaren die komen werken. Soms vragen ze aan mij kan je ze afkopen, want ze kunnen er geen alcohol en tabak mee kopen.

In de namiddag mensen uit Bulgarije en in de voormiddag mensen uit Turkije zeker?

Ja, dat is ne kliek he.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Iedereen doet zijn eigen zin hier. Veel mensen doen het omdat ze het nodig hebben. Hoeveel mensen die 30 of 40 zijn en niet willen gaan werken. Bij mij zou dat niet waar zijn. Ik heb nooit een stempelokaal gezien. De meeste mensen komen naar hier omdat ze niets hebben. Ik heb een diploma tuinaanleg he.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Werken natuurlijk

En waarom?

Hele dagen thuis zitten, da's voor niets goed. Van mij mogen ze de stempelokalen onmiddellijk afschaffen en het OCMW afschaffen. Ze zouden dan wel gaan werken. Ze zouden verplicht zijn of ze hebben niets.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?
(Toreke toont dat je werkwilbig bent) Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Zij leren van mij bij.

Niet qua tuinvardigheden, maar ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress? Beter leren samenwerken?

Ik werk altijd alleen. Die Turken he: ten eerste willen ze niet luisteren. Als je iets zegt hier, dan zijn ze daar bezig. Niemand moet zeggen tegen mij wat ik doe. Die Turken: ze verstaan u wel, maar ze gebaren dat ze u niet verstaan. Ik ken een klein beetje Turks, dus ik versta ze soms. Koffie drinken? Dat interesseert mij niet. Werken. Regen of geen regen? Werken. Ge moet keihard zijn in het leven.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Neen. Voor mij is het gewoon om mij bezig te houden. Ik heb zelf genen tuin, dus kom ik hier.

Heb je hier dan ook een tuintje?

Neen. Het wordt allemaal gestolen.

13.2.13 Interview 13

Wat zijn Torekes?

Da's een vervangingsmiddel van Gent

Wat betekenen Torekes voor jou?

Ik ga daarmee naar de apotheker. Als ik eens een cadeautje wil kopen, ga ik daarmee naar de Wondelgemsestraat, achter pralinen. Of achter brood. Of eten

En je verdient ze hier in de sociale kruidenier? 't Is niet dat je nog iets anders doet van vrijwilligerswerk waarmee je ook Torekes verdient?

Neen

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Hoja, door vrienden die dat deden. Ook door Gulcan. Die ken ik van soep op de stoep, dat was in onzen blok. Dan zet ik een tafel buiten. Zo heb ik het leren kennen en zo ben ik naar hier gekomen.

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Ten eerste heb je sociale contacten met mensen die je anders niet hebt. En dadde wat bijverdient.

Dus beiden eigenlijk?

Ja

Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

Tzelfde he

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Ja, ik leef van het OCMW dus. Ik heb een minimumloon. Setoe omdat ik medicijnen moet hebben. Daarvoor spaar ik. Ik zit alle maanden aan een goed €50 medicijnen. Dan kan ik dat daar mee betalen in de apotheek of moet ik soms nog opleggen.

Ben je werkzoekend?

Neen. Ik ben manisch depressief.

Mijn volgende vraag was waarom je niet naar werk zoekt, maar dat komt waarschijnlijk door die problematiek dat je niet kan werken?

Inderdaad.

Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte?

Neen.

Werk je al lang met de Torekes

Hoe lang juist weet ik niet, maar het is al een eind.

En van bij het begin toen je met de Torekes startte, had je ook geen werk?

Neen, want ik heb naar de jubileumlaan moeten gaan, naar de dokter en die zei dat ik het niet aan kan om te werken. Gelijk nu is dat zo nen tijd redelijk slecht voor mij, dan tegen de winter als de winter opkomt is dat ook vré moeilijk. Daarom moet ik pillen nemen. 'k moet zien dak ze niet vergeet. Maar ik vergeet ze niet rap ze, ik zou het wel voelen. Als je in zo'n slechte periode zit en je moet gaan werken, kan je niet zeggen ik kom niet af he. Dat gaat niet. Terwijl ik in mijn goeie periodes wel veel kan. Hier kan ik tonen wat ik in mijn mars heb.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Niet precies.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

In feite is dat hetzelfde, of ze u nu uitbetalen met Torekes of met geld

En merk je bijvoorbeeld verschillen in de eisen die gesteld worden of in de sfeer?

De sfeer is heel anders.

In welke zin dan?

Als je gewoon gaat werken, is dat onder controle en is dat doordoen. Hier kan je eens een koffie drinken, een sigaretje roken, eens lachen en babbelen met elkaar.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Vrijwilligerswerk

En waarom dan?

Omdat ik vast werk niet aankan

Als je toch moet aangeven welk werk je jezelf ziet doen in de toekomst, welk werk zou je dan graag doen?

Hoja, ik doe dat hier graag. Gelijk hiernaast zou ik ook graag doen, koffie en soep geven.

Iets onder de mensen?

Ja

Helpen Torekes je om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Neen

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Neen.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Ja

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Ja, dat er veel mensen zijn die het nodig hebben. Gelijk Ann heeft geen werk, Miranda heeft geen werk. Door die Torekes dan ze dan toch. Dat komt op €30 of €40 op de maand.

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress of met kritiek?

Kritiek daar heb ik het moeilijk mee.

Ben je assertiever geworden? (meer opkomen voor jouw mening) Heb je werkroutine aangeleerd? Stipter of zelfstandiger geworden?

Stipt ben ik al altijd geweest.

Beter leren samenwerken? Beter leren communiceren?

Nee

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Ja, toch wel.

In welke zin?

Dat ze u vertrouwen en niet altijd op uw handen komen kijken. Ze zeggen doe dit dat en dat. Dan verdeel je dat. Ik werk meestal met Ann. Dan doet zij de afwas, kuis ik de diepvriezer uit enzovoort.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden? Dat je via mensen in contact kwam met een job?

Neen

En is jouw sociaal netwerk uitgebreid door hier te komen?

Dat wel

13.2.14 Interview 14

Wat zijn Torekes?

Torekes is een lokale munteenheid die gebruikt wordt in het Rabot, niet in andere wijken. Mensen kunnen dat verdienen door mee te werken aan dingen in de wijk, door bijvoorbeeld op te kuis, het netheidscharter of door bijvoorbeeld op de site als je helpt met het verzorgen van de dieren of het kweken van de groenten of het proper maken van de site. Met die site kan je dan allerlei dingen aankopen op de wijk. Je kan er mee gaan eten in het eetcafé. Er zijn ook een aantal handelaars die het Toreke aanvaarden. Het is zoiets om het sociaal leven te bevorderen op de wijk, maar ook voor het duurzame. Als je lid bent van het voedselteam kan je eenmalig Torekes aanvragen, als je een bloembak buiten zet.

Wat betekenen Torekes voor jou?

Voor mij is dat redelijk beperkt. Ik heb de indruk dat Torekes zich nu vooral toespitsen op mensen die in armoede leven of op mensen die de Torekes echt nodig hebben als extra centje. Het is soms moeilijk om aan Torekes te geraken. Het Torekesloket is maar 1 maal in de week open, op woensdag overdag. Vanaf het moment dat je gaat werken is dat dus moeilijk. Er is ook wel een app, maar dat heb ik niet. Het ligt al aan paar jaar aan de kant, ik doe er niets mee. Ik heb een tijdje Torekes verdiend doordat we met een paar gezinnen de kippen eten gaven op de site. Met dat geld gingen we dan af en toe in het eetcafé gaan eten, of ik kocht er een tramkaart of postzegels mee. Toen was het Torekesloket in de Wondelgemstraat. Maar nu heb ik de indruk dat het voor ons op een laag pitje staat. Ik heb ook de indruk dat er niet veel meer promotie wordt voor gemaakt. Wel voor het publiek dat het nodig heeft, maar voor andere mensen.. ik heb bijvoorbeeld vorig jaar in onze bloembak een promo plasticen prikker gestoken, maar het zit er nog in. Ik bedoel ik heb er niets mee gedaan. Ik moet dan ook de gelegenheid hebben om dat plakaatje ook te gaan afhalen. Het doelpubliek is denk ik nu een beetje te beperkt. Ik ken het wel. Ik heb er ook wel sympathie voor. Wij gaan bijvoorbeeld af en toe het gras gaan afrijden bij een oude buurtvrouw. Als ons jongste dochter meehelpt, geeft ze dan wat zakgeld. Eigenlijk zou dat ook vergoed kunnen worden met Torekes. Die mevrouw kent dat niet. Tis ook niet aan ons om dat voor te stellen. Zij moet dat dan verdienen. Ons oudste kinderen gaan gaan babysitten, dat zou ook kunnen met Torekes. Maar als buurtbewoner vind ik het niet mijn taak om dat te promoten. Dat zijn allemaal dingen die zouden kunnen binnen het kader van torkes maar die niet gebeuren.

Zo het onderling ruilen of uitwisselen van diensten gebeurt nog niet?

Neen. Marika deed daar eens een oproep voor, maar dan op papier. Ik denk dat mensen van man tot man moeten aangesproken worden. Dat zou al moet gepromoot worden van huis tot huis. Dan zou je daar die diensten kunnen insteken. Dan is het ruilen ipv kopen in de wondelgemstraat. Dan doet het mij denken aan wat iets is. Ik ben daar nu geen lid van. Je kan daar ook mee tweedehandskledij mee kopen. Het blijft daar natuurlijk ook wel virtueel. De torekes is echt papieren geld. Buiten dat de iets gewoon online bijgehouden worden via een puntensysteem. Ja het is zo nog een beetje te beperkt.

Hoe verdien jij torekes?

In begin waren dat zo de eenmalige dingen, zoals een bloembak buiten zetten, zonnepanelen. Dan die kippen. Maar nu momenteel verdien ik minder Torekes. Ik kuis ook wel de buurt op binnen het netheidscharter en die Torekes sparen we op en we gaan er dan samen mee gaan eten na het torekescafé. Als er zo echt een lijst zou zijn met de dingen waarmee je torekes kan verdienen, zou ik het wel meer doen. Maar het is een drempel om het aan te vragen. Ik heb de torekes niet nodig, dus ga ik ze ook niet vragen. Het is gelijk een beetje bedelen. Vanuit dat standpunt zit ik er niet achter.

Voor het openhouden van de weggeefwinkel krijg je geen torekes?

Neen. Ik doe dat even graag zonder Torekes. Ze mogen mij dat geven. Dat is waarschijnlijk wel torekes waard. Ik zou ook wel torekes kunnen geven aan de mensen die mij helpen. Ik vind het ook niet aan mij. Het zou binnen het concept van torekes wel passen. Zo het actief ronselen van Torekes dat doe ik zo niet. Da's een drempel.

Wat overtuigde je om je op te geven als vrijwilliger?

Eerst en vooral omdat ik er tijd voor heb. Ik werk niet. Ik doe dingen voor de buurt en in school. Wat ik doe voor de weggeefwinkel was persoonlijk. Ik had veel te veel gerief. Ik had een paar keer niet op de rommelmarkt kunnen staan en had veel te veel grief over. Op die manier is de weggeefwinkel gegroeid. In het begin wou ik gewoon dat gerief kwijt. Maar ge ziet dat het echt wel een sociale functie heeft. Je hebt daar echt wel voldoening van. Ik leer enorm veel mensen kennen door het buurtwerk. Ik werk binnenkort ook mee aan het buurtcafé, barabot. Zo leer je heel veel mensen kennen op de wijk. Zo samenlevingsopbouw, mensen van het stad, gebiedsgerichte werking. Omdat het leuk is, sociaal is..

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dus nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja. Ik heb de indruk, denk ik, dat er veel mensen zijn die op de site gaan opkuisen puur voor de Torekes. Ik denk als de Torekes zouden wegvallen, dat ze het niet meer zouden doen. Dat vind ik jammer. Voor sommige zal het nodig zijn, want het is een

extra inkomst. Als je het puur daarvoor moet doen, laat het dan maar. Dan hoef ik geen torekes. Ik heb de torekes niet nodig, om het sociaal werk te doen dat ik nu doe. Ik wil dat vrijwilligerswerk gewoon doe zonder die Torekes. Maar ik denk dat dat bij heel veel mensen niet het geval is. Ik denk dat er heel veel zouden wegvallen. Dat maakt het wel artificieel. Dan kan je wel zeggen zoveel vrijwilligers, zoveel mensen die de buurt proper houden. Maar doen die het wel om de buurt proper te houden? Da's het kunstmatige. Langs de andere kant kan je zeggen: ze doen het toch maar. De wijk is er wel beter door. Maar ja, ik ben nog altijd van het principe 'doe het gewoon graag en dan doe je het wel'.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Niet he. Het is gewoon een extra. Het is bij wijze van spreken grappig om torekes te hebben. Het is bij wijze van spreken speelgoed geld. Het is grappig, maar niet noodzakelijk.

Ben je werkzoekend?

Neen, ik werk niet, maar ben ook niet werkzoekend.

En mag ik vragen waarom?

Ik werkte halftijds en had het gevoeld dat mijn functie niet gecombineerd kon worden met mijnen halftijdsen, 15 jaar geleden. Ik dacht: ofwel voltijds beginnen werken ofwel thuis blijven. Ik ben begonnen met een jaar loopbaanonderbreking en ben dat beginnen verlengen en verlengen. En toen heb ik uiteindelijk ontslag genomen. Da's nu 15 jaar geleden. Ik heb mij ook nooit ingeschreven als werkzoekende. Het is echt bewust: 'ik ben thuis'.

Dus het is niet zo dat als de Torekes zouden wegvallen, je meer en sneller naar werk zou zoeken?

Neen. Die torekes zijn geen aanvullend inkomen. Het is eerder een leuk extraatje.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt?

Enerzijds heb ik soms het gevoel 'verdorie, ik doe hier werk waar anderen voor betaald worden'. Als je in de kringloopwinkel werkt, word je ervoor betaald. De weggeefwinkel is gratis natuurlijk. Op school, een nieuwsbrief maken de blog bijhouden, een secretaresse kan dat ook. Zij worden daarvoor betaald. Enerzijds doe ik werk waar mensen voor betaald worden en is dat jammer. Maar anderzijds kan ik ook wel neen zeggen. Als ik geen zin heb, doe ik het niet e, wat misschien wel egocentrisch is. Ik moet ook met niemand rekening houden. Als ik bijvoorbeeld op 2 april de weggeefwinkel een ganse dag open heb gedaan, dan vraag ik aan de anderen hebben jullie tijd, zien jullie dat zitten, dan is dat een totaal andere sfeer dan wanneer je in een werksituatie zit. Dan voelt dat als een verplichting. Dan geef je de

opdracht: 'ge moet dat nu doen'. Dus op dat vlak is vrijwilligerswerk een luxe. Ge doet het wanneer je wilt. Wat ook weer een nadeel is, is dat je er constant mee bezig bent. Er is geen onderscheid tussen weekend en week. Als er iemand belt op zondag voor gerief voor de weggeefwinkel, zeg ik oké, kom maar af. Dat is dan een nadeel. Maar ik heb ook het recht om te zeggen vandaag eens niet. Ik hoorde gisteren iemand die met een weggeefwinkel wil starten in Nieuw Gent vanuit INGent. Ze is daar al van eind vorig jaar mee bezig en het ligt nog altijd niet vast. Er moeten containers voor aangevraagd worden, er moeten subsidies aangevraagd worden.. een ganse organisatie. Buiten bij mij. Wannes had een oproep geplaatst voor ideeën en de week erna was die weggeefwinkel er. Dat is het voordeel van vrijwilligerswerk. Ge doet dat gewoon en ge hebt niemand nodig. Dat is totaal anders. Plus ik moet ook nooit een begroting opmaken. In een werksituatie wel e. je kan dan ook wel zeggen dat een loon een vorm van appreciatie is, maar in dat vrijwilligerswerk heb je dat ook. Dat is niet financieel, maar in de reacties van de mensen. Dat is ook de voldoening die je eruit haalt. Het is niet uitgedrukt in geld natuurlijk.

Verkiest je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Momenteel nog altijd vrijwilligerswerk boven werk. de afgelopen jaren ben ik ook niet op zoek geweest naar werk. Misschien denk ik dat ik eens moet zoeken naar iets dat ik heel graag doe voor een paar uurkes. Maar dan zit je weer vast aan een bepaald stramien. Het is ook omdat mijn man werkt, wij hebben een inkomen. We zijn geen tweeverdieners. Het is een totaal andere situatie zijn moest ik alleenstaand zijn of mocht mijn man geen werk hebben. Vrijwilligerswerk is ook maar mogelijk als je over voldoende inkomen beschikt. Ik zit in een luxepositie, ik kan kiezen. Alhoewel er veel mensen zijn die zeggen dat je 2 inkomens nodig hebt. Maar als je dan op het Rabot woont, relativeer je dat ook wel. Dat hangt af van de groep waarin je zit, de mensen rondom u. en de manier waarop uw kinderen leven. Stel dat onze kinderen constant achter geld zagen. onze kinderen zijn ook niet veeleisend. We hebben eigenlijk nooit discussies over geld.

Als je toch zou moeten aangeven, welk werk je graag zou doen in de toekomst. Wat zou je dan opgeven?

Ik ben van opleiding bio ingenieur. Exacte wetenschappen. Vanuit mijn opleiding zou ik eventueel weer in diene sector kunnen gaan. Ik ben er al zodanig lang uit dat dat moeilijk zo zijn. Maar als ik dat wil, moet ik gewoon bijstuderen he. Maar ik heb daar minder nood aan. Dan denk ik soms: zou ik niet meer geschikt zijn voor het sociaal werk. Wat ik nu doe bijvoorbeeld: ik kom constant met mensen in contact. Maar ik denk dat mij dat niet ligt. Bij mij moet het altijd exact en gestructureerd zijn. Duidelijk, wiskundig. Vergaderen om te vergaderen zou niets voor mij zijn. Veel jobs zijn

langdradig vooraleer je iets gerealiseerd krijgt. Ik denk dat ik geen geduld zou hebben. Als buurtbewoner kan ik wel een babbelke slaan met de een en de andere, maar om als job. Ik denk dat ik ook een aantal dingen te goed zou willen doen. Er was onlangs iemand van vzw jong die gerief kwam halen voor een gezin, wat eigenlijk ook haar taak niet is. Zo zou ik ook zijn. Ge ziet dat er noden zijn op andere vlakken en daar help je ook. Ik denk dat het vaak moeilijk is om de grens af te bakenen in de sociale sector. In een administratieve job is dat denk ik gemakkelijker. Er was zo onlangs een vacature bij het wijkgezondheidscentrum om het onthaal te doen twee halve dagen op de week. Ik dacht: 'dat zou ik ook wel willen doen'. Maar nu niet. Dat lijkt mij iets voor als de kinderen het huis uit zijn. Dan moet ik er twee halve dagen van de week staan. Maar als ik dan geen zin heb, zou dat wel wringen. Ik zou wel de discipline hebben om er te staan. Ik wil er ook zijn voor de kinderen nu.

Helpen Torekes je om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Ge bedoelt wat je doet om Torekes te verdienen, zou naar een job leiden? Dat je dan aanvoelt, dat doe ik graag, dat zou mijnen job kunnen zijn? Ik denk van wel. Ik denk dat je toch wel voor uw eigen kan ontdekken, ja tien, dat doe ik graag.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen? Da's zo een beetje wat je zei he.

Ja, ik denk het wel.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes? (Toreke toont dat je werkwilleg bent) Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja. Ik denk dat het wel een meerwaarde is. Want dat gaat over buurtvergaderingen. Af en toe komt er een bewonersgroep samen met politie en IVAGO om te spreken over knelpunten. Dat zijn overlegmomenten. Barabot is voorbereiding van een buurtcafé. Weggeefwinkel is organisatie. Dat zijn allemaal wel skills waarmee je kan uitpakken. Net zoals in een vereniging: ge wordt geconfronteerd met anderen die niets doen, of dingen die verkeerd lopen die ze moeten oplossen. Allemaal dingen die binnen vrijwilligerswerk gebeuren en die later in een job belangrijk zijn. Ik denk dat je dat binnen die jobkes voor toreks ook hebt. Als er moet opgekuist worden en de persoon zegt tegen de werkgever. Dat is ook wel een pluspunt voor de werkgever. De werkgever zal zeggen: da's iemand die zich engageert en stipt is. Ik denk dat dat wel kan meespelen. Als je op regelmatige basis iets doet van vrijwilligerswerk.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Nee, ik heb wel door vrijwilligerswerk het gevoel dat ik kan dan wat ik wil doen. Ik wist dat wel al van vroeger dat ik dat graag deed. Nu heb ik gewoon de ruimte en de plek ervoor. Tis niet dat ik het ontdekt hebt door vrijwilligerswerk. Ik wist het al en door vrijwilligerswerk heb ik er de voldoening van.

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress? Ben je assertiever geworden? (meer opkomen voor jouw mening) Of leren omgaan met kritiek? Stipter of zelfstandiger geworden? Beter leren samenwerken? Beter leren communiceren?

Dat denk ik wel. Ge werkt samen he. Ge moet dingen afspreken, er zijn. Ge zijt afhankelijk van elkaar. Ik denk wel dat we bijleren. Ge leert zelfs, los van het vrijwilligerswerk, in uw gewoon leven iedere dag bij.

Heb je werkroutine aangeleerd?

Dat misschien niet. Via vrijwilligerswerk kan je foert zeggen zonder dat er consequenties aan hangen. Ik persoonlijk niet, maar het kan wel. Het zou kunnen dat ze zeggen: 'ik heb toch geen verantwoording af te leggen'.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Ja, maar ik denk dat dat ook in het algemeen zo is. Als er positieve dingen uitkomen, heeft dat ook positieve weerslag op uzelf. Of dat dat noodzakelijk vrijwilligerswerk is.. ik denk dat het niet specifiek verbonden is aan vrijwilligerswerk. Als je ergens naartoe gaat met vrienden, kan je je ook plots goed voelen.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Bij mij specifiek nu niet, maar ge leert wel meer mensen kennen, dat denk ik wel. Als ik zie wie ik op de wijk heb leren kennen, samenlevingsopbouw, buurtwerk, manoeuvre, eetcafé.. die heb ik allemaal leren kennen, door dingen te doen op de wijk.

13.2.15 Interview 15

Wat zijn Torekes?

Da's geld. Da's een vervangmiddel voor geld. Da's alleen geld in site, in Wondelgemsestraat, Rabot. Het doel is helpen en socialiseren.

Wat betekenen Torekes voor jullie?

Het doel dat ik hier ben is niet om geld te verdienen. Maar werken in de tuinen, met grond. Ik heb de mensen hier graag. Wij zijn oudere mensen. Als we alleen thuis leven, worden we er neerslachtig van. Hier zien we groen, zien we tuinen. We bloeien ervan open. Van welk land we ook zijn, Turken, Belgen, we zijn graag samen met andere mensen. Voor ons is kennismaken heel belangrijk. We zijn opgegroeid in de buiten. We bloeien hier open met de grond en de tuinen enzo. Anders zitten we thuis alleen en kunnen we niets doen. Alles is organisch groen en goed om te eten. We doen het zeker niet voor het geld, wel voor samen te zijn. Het zijn ook veel voordelen voor de mensen. Het zijn vrijwillig werken. We zijn heel tevreden over Vanessa en Gulcan. We kunnen delen.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

De Torekes vroeger bestond dat hier niet. Vroeger hadden we alleen onze tuinen en geen Torekes en kwamen we hier ook. Nu kunnen we werken en zo. Daar mee kopen we stokbrood en met dat verdienste kunnen we een extraatje hebben voor onze inkopen te doen.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Niet zo belangrijk. Het is vrijwilligers werken. Het is geen zo'n grote hulp, we kunnen er wel iets mee doen. We werken hier een en krijgen dan een beloning als cadeau. We zorgen dat de omgeving mooier wordt en de vrijwilliger koffie en thee krijgt. De andere dingen de loslopende dingen dan we hier doen van alles. Het is belangrijk dat we hier bepaalde dingen doen waar we vroeger niet aan kwamen. We hebben hier al een gemeentehuis bezocht en zo. Rond de werkgever kunnen we hier ook dingen leren.

Heb je werk?

Ik ben aan de mutualiteit en zij zijn gepensioneerd. Ik zoek wel werk als vrijwilliger. Ik heb dat al aan een paar vrienden laten horen dat ik als vrijwilliger wil werken.

Waarom zoek je niet naar werk? Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte?

Ik heb al een paar keer geprobeerd om ander werk te zoeken maar ik kan het niet door mijn ongemak. Ik val regelmatig flauw. Ik ben 2 weken geleden ontslagen uit het ziekenhuis en heb ook een hernia.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Nee, dan zou ik meer thuis gezeten hebben.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt?

Hier ben je eens vrij, als je duizelig wordt of als je vermoeid wordt dan kan je je eens zetten. Één van onze vriendinnen kwam eens duizelig en dan kwam er direct iemand bij haar. Ik bedoel dat is niet zoals bij een regulerende arbeidsmarkt, ik heb nog in een koekjes fabriek gewerkt aan een band en daar moet je dan 8 uren daar staan en dat is anders dan hier. Hier kan je een beetje zitten, een beetje staan. Hier kan je je werk doen en dat is anders. Maar het andere werk heeft ook zijn voordelen, vakantiegeld en zo en het is maar als je ziek bent dan kan je het niet doen. Van alle dingen heb je voor- en nadelen. Mochten we jong en gezond zijn en kunnen werken dan zou het anders zijn. We hebben 3 keer per jaar wat zouden we dan nog kunnen doen. Dat kunnen we niet tot aan 100 jaar. Mijn ene nier maakt steenvorming en van dat blokkeert mijn nier en zo. Kijk we komen van Turkije waar er veel zon was en we

zijn dat gewoon, we zijn hier gekomen en hier is minder zon en we kunnen daar niet tegen en we krijgen dan van allerlei kwalen hier. Mijn man is 48 en is nu aan het werken daar.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Voor verschillende redenen zou ik vrijwilligerswerk doen. Mocht ik gezond zijn zou ik voor ander werk kiezen. Ik ben naaister van opleiding en mocht er een werk zijn als naaister in die branche dan zou ik kunnen werken. Dan zou ik voor mijn eigen ding gaan en heeft het ook geen weerslag op mijn hernia eigenlijk.

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Hetzelfde. Ik heb in Engeland 6 jaar gewerkt en hier 1 jaar. Hier kan ik mijn werk niet doen, in textiel. Mijn droom is mijn eigen stiel waarvoor ik gestudeerd heb.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Hier is alles rond tuinieren eigenlijk, hoe je een tuin onderhoudt en zo, hoe je ziektes tegen houdt. Opleiding geven maar alles is hier rond tuinieren. Daarrond heb ik wel iets geleerd.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Gebruik je de Torekes als referentie?

Hier krijg je geen CV of zo, het is geen werkgever. Nee ik zou dat niet op mijn CV zetten omdat dit hier geen werkgever is. Het is ook maar 3 uren in de week. We huren dat hier ook hé de tuin. Het is ook omdat we dat hier huren dat we er ook werken om onze huur te betalen.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Wat we hier geleerd hebben deden we ook al in Turkije. We komen van den buiten.

Spreek je nu beter Nederlands? Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress? Ben je assertiever geworden? (meer opkomen voor jouw mening)

We zijn hier tevreden. Er is hier ook geen druk om stress te hebben. Als we van buiten naar hier komen met stress dan krijgen we hier rust. De mensen zijn héél vriendelijk, altijd goedlachs.

Heb je werkroutine aangeleerd? Of leren omgaan met kritiek?

Ja dat wel. We hebben hier geleerd om te delen. We houden van delen. Ik ben hier niet alleen en iedereen gaat er hier van eten. Ja wij houden van delen. Ja iedereen is hier héél vriendelijk en iedereen staat hier dicht bij de mensen.

Stipter of zelfstandiger geworden? Beter leren samenwerken? Beter leren communiceren?

De taal hebben we hier wel een beetje geleerd, wij niet zoveel maar de jonge mensen misschien wel. Door te communiceren pikken we wel dingen op. Het zijn soms hele kleine dingen maar we doen er toch iets mee.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

We hebben al zelfvertrouwen. Ik heb al altijd zelfvertrouwen gehad. Het is een beetje een rare vraag.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

De mensen die werken en werk geven komen hier niet hé, ze kunnen hier niet komen, dat gaat niet. Alleen mensen die een tuin hebben die komen hier.

Dankuwel voor jullie tijd. Dank je

13.2.16 Interview 16

Wat zijn Torekes?

Torekes is een munteenheid die je kan gebruiken en verdienen in de site, gelegen in het rabot.

Wat betekenen Torekes voor jou?

De mogelijkheid om een tuintje te gebruiken zonder ervoor te moeten betalen. Algemeen vind ik het wel een verrijking van de buurt. Omdat het niet zo'n rijke buurt is. Er zijn veel mensen die op die manier een tuintje kunnen hebben.

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Ik wil niet voor een baas werken voor dat systeem. Dat reguliere geldsysteem daar ben ik geen voorstander van. Ik ben niet aan het kapitalisme dat altijd maar meer wil. Ik ben veel meer voorstander van het systeem van bitcoins, da's veel transparanter. Iedereen is er gelijk. Net zoals bij coöperatieven.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ik kan moeilijk beslissen over iets dat nog niet geweest is. Ik weet het niet. Ik vind het aangenaam nu. Ik zou er nooit geraakt zijn zonder torekes.

Ge zou de tuintjes nooit hebben leren kennen? Via de torekes leerde je de tuintjes kennen?

Ja

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Niet. Het heeft de mogelijkheid geopend om een tuintje te hebben. Wat ik anders niet had. Ik heb een plat dak en daar kan ik niet veel opzetten. Ik wil in de dinge komen met het eten van groenten. Dan kan je kennis uitwisselen en eens iemand anders helpen. Ge hangt meer samen met de mensen. Je leert ze daar op een andere manier werken.

Ben je werkzoekend?

Eum zoals ik daarjuist zei: het officiële systeem, daar wil ik zoveel mogelijk uitblijven. Maar als ze je gaan verplichten zoals ze de laatste tijd doen van de RVA. Ge moet weer dakwerker worden. Ik ben niet aan het zoeken, maar ik zal wel moeten zoeken

of anders gaan ze m'n premie afpakken. Dat gewone systeem steun ik niet graag en als ik ga werken dan steun ik het.

Dus mijn volgende vraag ging zijn waarom je niet naar werk zoekt, maar dat is dus omdat je je niet wil mengen in het gewone systeem en je je liever bezig houdt met alternatieve systemen.

Vooraf die mogelijkheden. Alternatief heeft een beetje een negatieve bijklank in de samenleving. Zoals communes, da's gewoon niet gelukt op dat moment maar ik denk dat we daar wel naartoe gaan. Zoals de opsplitsing van grotere systeem. Hoe groter het is, hoe onpersoonlijker het systeem is. Op den duur ben je een nummer. Het is gelijk een raster. Ze duwen u in een kotje. Er zijn geen kotjes. Mensen beginnen dan te drinken, of als je gedwongen wordt in een kotje. Het creatieve is er niet meer. Bij Torekes moet je het soms doen met mindere middelen en dan word je creatiever.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Niet sneller of anders. Ik zou naar het buitenland trekken met het beetje geld dat ik heb.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Ja voor mij hetzelfde, werken op de arbeidsmarkt heb ik zelf gewild en krijg ik geld. Vrijwilligers werk gaat totaal niet om geld dat is niet hetzelfde. Arbeidsmarkt doe je om de opdracht van je baas te realiseren. Doe je enkel maar om je baas te kunnen bereiken. Eigenlijk staat die baas ook onder druk, hij moet ook tegen over de maatschappij belastingen betalen.

Verkiest je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Ja

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Ik zou een coöperatieve willen oprichten waar ik biologische producten verkoop.

Helpen Torekes je om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Ja dit werk spreekt mij wel aan.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Ja wel die richting omdat ik graag een bedrijf zou oprichten met biologische producten. Op de site kan ik kennis opdoen met de mensen, die kennen daar al wat van, ze hebben al aan permacultuur gedaan bijvoorbeeld.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes?

Gebruik je de Torekes als referentie?

Nee ik denk dat niet, het is wel te zien welk werk het is.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Misschien wat dichterbij de natuur. Dat voelde ik ook dat het nodig was. Iedereen voelt die energie maar de ene steekt die in een nieuwe auto en denkt dat daaraan ligt. Maar sinds 2012 is het mannelijke aan het verdwijnen en het vrouwelijke is naar boven aan het gaan. Het mannelijke is het uiterlijke, een schone auto of TV en het vrouwelijke is het innerlijke de gevoelens sowieso en ook is het innerlijke dichterbij de natuur, je connectie de aarding, zoals je op je blote voeten staat op de aarde en je geaard zijn, zoals de elektriciteit. Dat is het zo een beetje.

Beter leren samenwerken?

Nee, meestal werk ik alleen. Ik ben schijnwerker maar dit is nu de eerste keer dat ik samen werk. En dat is wel geestig als ze mij niet blijven storen met vragen. Hahaha.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Nee maar de maatschappij heeft mijn zelfvertrouwen kapot gemaakt. Als je voor een baas moet werken en hij zegt dat je het zo moet doen maar als dakwerker weet je dat het beter anders is maar je moet het doen om binnen zijn offerte te blijven. Dat is niet zo leuk, niet dat ik slimmer was dan mijne baas, maar alléé. Sommige mensen durven dat zelfstandig worden en anderen niet. Daar mee dat ik dat niet gedaan heb. Zeker nu niet met de economische crisis anders had ik het misschien wel gedaan hebben.

Stipter geworden door het vrijwilligerswerk?

Neen, zelfstandiger ook niet. Het is de derde keer als schijnwerker dat ik die job doe. Vandaag moest ik normaal ook de duiventil zetten maar ze hebben gezegd naar hier te komen op het witte kalkoenplein.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

nee misschien iemand leren kennen

13.2.17 Interview 17

Wat zijn Torekes?

Torekes zijn in de plaats van geld een soort die geld vervangt

Wat betekenen Torekes voor jou?

Torekes, daarmee betaal ik een tuintje dat ik heb. Dat is 240 Torekes voor 1 tuintje. Ge kunt er inkopen meedoen ook. Bijvoorbeeld in de Turkse winkel, in de bakker, de kruidenier.. van in omstreken.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Met het beginnen werken in de site

Wat overtuigde je om je op te geven als medewerker in ruil voor Torekes?

Ik werk graag met grond. Dat is heel leuk. Ge leeft mee met de plantjes, bloemekes, struikjes..

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja, tuurlijk.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Ik kom niet persé voor die Torekes naar hier. Voor 1 mei moet het Tuintje betaald zijn en daarom wil ik zo rap mogelijk voor 1 mei het tuintje betaald krijgen. Ik ben eerst begonnen in de site.

Ben je werkzoekend? Zo neen: waarom zoek je niet naar werk? Zocht je meer naar werk vooraleer je met de Torekes werkte? Is het aan de Torekes te wijten?

Ik ben invalide. 66% invalide.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Ik mag niet werken.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Ik was metser. Op de arbeidsmarkt werken is voor geld, om te kunnen rondkomen en om mijn kinderen te kunnen zakgeld geven. Als je voor een baas moet werken, moet je onder bevel dingen doen. Ge moet dat doen, dit doen. Buiten vrijwilligerswerk is niet gelijk op de arbeidsmarkt.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Vrijwilligerswerk is iets wat je graag uit uw eigen wil wil doen en gewoon werk is om te kunnen leven.

En als je moet kiezen?

Ge kunt niet kiezen. Geld heb je nodig. Ge kunt niet heel uw leven in armoede leven. Ik geloof de mensen niet die zeggen dat het anders kan. Ge moet toch rond komen. Ge moet toch een inkomen hebben. Zonder geld kan je niet leven.

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Een werk waarbij je uw eigen baas zijt. Of tramchauffeur.

Helpen Torekes je om dit werk te vinden? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom denk je van niet?

Neen.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Ik heb altijd graag gemetst. Ik heb mij kapot gemetst, ik deed mijn werk graag maar kan het niet meer uitvoeren.

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes? (Toreke toont dat je werkwilleg bent) Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja. Ik zou mij daarvoor niet schamen.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Ge leert alle dagen iets bij.

Spreek je nu beter Nederlands?

Ik ben hier van mijn 5 jaar, dus Nederlands is geen probleem. Ik kan zelf in het Gents antwoorden.

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress?

Ja. Als je met de grond bezig bent, dat neemt uw stress volledig weg.

Ben je assertiever geworden? (meer opkomen voor jouw mening)

Ja

Heb je werkroutine aangeleerd?

Dat had ik al.

Of leren omgaan met kritiek?

Ja. Je kan altijd discussiëren.

Beter leren samenwerken?

Dat kon ik al. Ik ben al van mijn 17^e op de arbeidsmarkt. Ik was kelner in de horeca toen ik 17 jaar was. Dan ontmoet je veel soorten mensen.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Zelfvertrouwen heb ik altijd van mijn eigen. Zonder zelfvertrouwen geraak je niet verder dan je wilt.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Nee, tot nu toch niet. Ten eerste zoek ik geen werk, want ik ben invalide. Moest ik werkloos zijn, zou ik misschien door te praten met de mensen werk vinden.

13.2.18 Interview 18

Wat zijn Torekes?

Een betaalsysteem dat niets te maken heeft met de economische munt, met geen geldelijke waarde. Een ruil voor diensten of goederen

Wat betekenen Torekes voor jou?

Vooral in deze buurt is dat goed voor sociale contacten, niet zozeer voor de torekes op zich. Doordat je torekes verdient, kom je buiten en doordat je ze uitgeeft kom je in contact met mensen. Het doet u teruggaan naar de basics. De mens grijpt daar graag naar terug in tijden van kapitalisme. Dat heeft hem voldoening.

Hoe heb je de Torekes leren kennen?

Da's lang geleden. Ik denk via het buurtkrantje, ik weet het niet meer precies.

Wat motiveert je om te werken in ruil voor Torekes?

Ik kom hier omwille van het sociaal contact voornamelijk met mensen uit de buurt. Ik verdien de Torekes door bloembakken aan de deur te zetten, door te werken op het boerenhof en door een oude gebeur te helpen. Ik doe boodschappen voor hem. Als er iets is, belt hij mij. Ik ga met zijn hondje gaan wandelen. Ik bel naar instanties. Ik doe telefoons voor hem.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja, tuurlijk

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Totaal onbelangrijk. Het heeft niets te zien met armoede. Daarvan kan je niet eten.

Ben je werkzoekend?

Neen. Ik ben werkend. Ik ben medisch secretaresse.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt? (de inhoud en de geldwaarde)

Als je werkt, is dat voorzien in uw levensonderhoud. Vrijwilligerswerk doe je daarnaast. Vrijwilligerswerk is meer een ander soort voldoening. Ge draagt uw steentje bij, door te helpen, of door een project als het boerenhof. Normaal gingen hier parkeerplaatsen komen, nu is er groen. Daar put ik voldoening uit.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Werk op de arbeidsmarkt, want anders verdien je geen geld. Zoals iedereen denk ik Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes? (Toreke toont dat je werkwilleg bent) Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja, dat heb ik ook gedaan. Dat staat op mijn cv. Voor bepaalde werkgevers is het een positief signaal dat je u engageert niet voor economische belangen. Dat soort vaardigheid komt soms terug in uw beroep ook. Als je alleen maar iets doet voor geld, is dat maar triestig he.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Niet echt. Ik heb het altijd al gedaan. Dat contacten broos zijn soms. Dat elk wel een goed systeem heeft, dat er tussen mensen wel hiërarchie kan bestaan. Dat je leert samen werken met andere mensen op een andere manier dan gezins-of familieverband.

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden? Leren omgaan met stress?

Niet echt. Alhoewel, automatisch komt het erbij. Als je binnen bent, heb je automatisch wel meer stress dan als je buiten bent. Gelijk nu, ik ben bezig, ik ben onder de zon.

Ben je assertiever geworden? (meer opkomen voor jouw mening)

Nee

Heb je werkroutine aangeleerd?

Neen

Of leren omgaan met kritiek?

Neen

Stipter of zelfstandiger geworden? Beter leren samenwerken? Beter leren communiceren?

Neen

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd? Zo ja, hoe?

Neen

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Neen, in 2008-2009 was ik op zoek naar ander werk. Ik heb wel een aantal buurtwerkers gevraagd of ze geen weet hadden van een job, maar ze konden me niet helpen.

13.2.19 Interview 19

Wat zijn Torekes?

Is een biljet dat je krijgt, nagemaakt biljet. Het is wel geen echt geld. Daarmee kan je hier eten in het restaurant en 2 bakkerijen in rabot, broodjes mee kopen. Je kan er een cinema ticket voor hebben. Je kan een lijn kaart voor hebben. De torekes kan je verdienen, ik ga nu bijvoorbeeld gaan vegen. Je kan ook bloemen op je vensterbank zetten. Je kan je gevel schilderen. Het is niet allemaal hetzelfde torekes dat je krijgt. Dit hangt er van af wat je doet. Dit zijn zoal de dingen waar je torekes mee kan verdienen en waar je ermee kan betalen. Dat kadert in de opwaardering van de wijk rabot. Dit helpt de rabot mooier te maken.

Ik verdien mijn torekes door te vegen. Wat je ook kan doen is aan de kinderen voetbaltrainingen geven. Op een bepaald voetbalplein training geven, dat is ook iets waar je torekes mee kan verdienen.

Wat betekenen Torekes voor jou?

Dat is op de eerste plaats werk hebben dat je je vrije tijd kan opvullen. Zoals ik reeds gezegd heb is niets doen zeker niet voor mij. Dat heeft een meerwaarde aan jezelf hé. Je gaat niet officieel aan het werk maar je gaat toch werken. Ik werk voor mijn uitkering en dan als de mensen vragen wat doe je? Je moet nog niet zeggen dat het vrijwilligers werk is je kan zeggen dat je werkt. Ik zit ook in pocolocco, dat is één van mijn vrijwilligerswerk. Aanloop huis poccolocco, daar zit ik in de werkgroep ervaringsdeel, omdat ik ervaring heb als psychiatrisch patient, distigmatisatie, stijgen in het stigma dat de maatschappij ons oplegt.

Daar ging ik voor vrijwilligerswerk, gaan spreken in een aula voor gewone mensen niet voor zieke maar gewone mensen. Ik wist wat de eerste vraag ging zijn: denk je als je nog gezond zijt van officieel te gaan werken. Dat wist ik op voorhand dat dat de eerste vraag ging zijn. Het was zo, dat was een mevrouw die die eerste vraag stelde. Ik zei: Mevrouw ik heb gewerkt bij de post en bij de spoorweg, 12 jaar tot mijn 30 jaar. Ik ben wel ziek geworden. Ik heb nu 4 vrijwilligerswerken dat mijn geluk is want ik werk voor mijn uitkering. Ik ga niet officieel gaan werken. Het interesseert mij niet meer. Dat was mijn antwoord. Ik heb geen vragen meer gehad in dat genre, dat was direct gedaan. Je kan niet zeggen dat ik lui ben hé.

Dat is geen stigmatisatie, de maatschappij stelt dit zo. Wat komt er in de krant, de sensatie en het nieuws dat de helper gezegd heeft dat hij stemmen heeft. Dat is een psychose hebben, dan hoor je stemmen. "De stemmen hebben mij gezegd dat ik de baby's moet dood schieten." Dan komt dat in het lang en breed in de krant, dat zal en dat is nu weer zo geweest. "Een stem heeft mij gezegd dat ik iemand moest dood schieten." Dat is allemaal gemakkelijk gezegd en wat zeggen de advocaten dan hij is ontoerekeningsvatbaar. Je kan er eigenlijk niets aan doen want hij is ontoerekeningsvatbaar. Dus hij moet in een psychiatrisch instelling want hij hoort niet in de cel. Maar ondertussen heeft hij toch een moord begaan en baby's dood geschoten. Bij mij moeten ze daar allemaal niet mee afkomen, 't is allemaal gemakkelijk om uit te leggen voor doden te maken. Ik ken een meisje die stemmen had en waarmee ik samen was. Als we naar de blaarmeersen gingen, wandelden we langs de coupure en die liep links van mij en links was de vaart en die zei ik ga rechts gaan lopen en hou mij maar goed vast want de stemmen in mij zeggen dat ik in de vaart ga springen. Ik was ermee op pad hé. Dat was zelfs vrij gevaarlijk. Daarom zat ik ook in die groep van ervaringswerkers, distigmatisatie, daarom ga ik ook gaan werken, niet alleen vrijwilligerswerk. Gaan vegen hier voor torekes te verdienen, dan kunnen ze niet zeggen dat ik lui ben en dat ik niets doe. Je hebt een uitkering en je doet niets. Als ik nog 2 vrijwilligerswerken bij heb, zou ik er 6 hebben en dan is mijn vrijetijd zo goed of opgevuld. Dat is niet niets doen, ik ben graag bezig en ze kunnen zeker niet zeggen dat ik lui ben. Ik doe er wel iets voor. Dat is mijn grootste drijfveer hé. Mijn ander vrijwilligerswerk is zonder torekes. Mijn ander vrijwilligerswerk in poco loco, daar doe ik de bar, drank geven, kook ik en toch moet ik mijn eten betalen. Het is hier 3euro en half om warm te eten. De bezoekers kunnen hier eten aan 3euro half maar ik werk daar dinsdag woensdag avond en de zaterdagmiddag en 't is niet van je moet je eten een keer niet betalen hé. Je werkt veel en je moet toch betalen niet tegenstaande je vrijwillig werkt. Ik werk dan de maandagvoormiddag in het buurt centrum, dat is groenten kuisen en koken. Tafels

zetten dat is mijn derde vrijwilligerswerk, in poco loco vegan en in het buurtcentrum koken. Dat zullen er 3 zijn, ja ik heb er maar 3. Dat komt door Dominique. Ze zijn er nog mee bezig, dat is ook voor de opwaardering van de wijk rabot. Dat is boodschappen doen voor oude mensen die moeilijk kunnen gaan. Dan ook gezelschap houden voor mensen die alleen zijn. Ik ga ook vragen om te koken, dat staat er nog niet bij maar ik kan goed koken hoor. Ik zal het voorstellen. En dan is mijne vrije tijd zo goed als opgevuld. Want blijven zitten op een stoeleke, is niets voor mij. Als ik naar mijn vriend ga op donderdagnamiddag, die niets anders doet dan sigaren en sigaretten rookt van 's morgens tot 's avonds. Die is al moe van niets te doen. Ik ga dan naar de winkel recht over zijn deur schuin erover is er ook een wassalon maar dit is voor hem ook al teveel. Dat is tegenovergestelde dan ik. Ik zei ne keer ik ben liever bezig, dan verveel ik me niet. Maar hij zei ik verveel me liever dan bezig te zijn. Dat zegt genoeg hé. Daarvoor kom ik ook zo graag vegan hé. Werken vind ik plezierig hé. Ik zoek achter werk. Want als ik bij mijn vriend ga zitten dan verveel ik me al. Vegan dat is iets dat ik héél graag doe. Straat vegan en 2 parkings en hetgene ik niet kan vegan is met de prikstok. De dinsdag start ik om 10 u en dan stop ik voor het eten. Nu ligt er meer vuil en doe ik meer straten. Ik kan niet in 2uren rond komen het is veel meer 2uhalf of 3hkwart. Dan verdien ik ook meer weer torekes, dan kan ik eten in het sociaal restaurant de dinsdagmiddag en dan heb ik er nog over waarmee ik de vrijdag middag ook nog kan komen eten. Dan is het kroketten met stoverij en 3 soorten groenten. Ik heb er meestal genoeg over dat ik 2 maal per week kan komen eten. Dan moet ik ook net eten in poco loco en bespaar ik ook 3 euro en half.

Ik heb ook gewerkt bij de post een elf jaar en dat is dan pendelen naar Brussel dat is dan een uur en half over en weer. Daar is dat alle dagen hetzelfde werk. Ik was chauffeur, de rode brievenbussen gaan ledigen en dat is alle dagen hetzelfde werk. Je ziet je dagen aan het aftellen tot aan het weekend. Ja 3keer je toertje afrijden, alle brievenbussen ledigen en tussentijds binnen werk. Het is altijd hetzelfde en dan nog 3 uren pendelen heen en terug. Dat is werken niet tegen de deur hé. We doen het allemaal graag en het is afwisseling. Het is niet drastisch afstaan en het is niet elke dag hetzelfde. Dat is veel plezieriger hé. Het is niet eentonig hé, het is altijd maar iets anders. Zowel in poco loco werk ik graag, het is de bar doen en vegan doe ik hier ook héél graag, want ik kijk er altijd naar uit. In het dienstencentrum de groenten kuisen doe ik ook héél graag dus. Ik zit erop te wachten tot ze die mensen nodig hebben we zijn al met 28 die dat willen doen. Dus dat gaat het een tijd duren tot dat op punt staat en tot dat ik dat gaat hebben dat vrijwilligerswerk. Maar hoe rapper hoe liever.

Wat motiveer je om vrijwilligerswerk te doen?

Eigenlijk vooral werken, vroeger ging ik officieel gaan werken en nu ga ik ook nog werken. Ik zie het als een ander soort werk, vrijwilligerswerk. Want daar op een stoeltje zitten en wachten tot ik mijn uitkering heb op het einde van de maand is niets voor mij. Ik zeg het als ik bij mijne vriend 2 uren zit ben ik al blij om boodschappen te doen voor hem omdat me dat na 2 uren al verveel. Ik heb plezier van te werken. In het weekend kijk ik er al naar uit om maandag terug te kunnen werken. Ik zit er al achter te wachten en ik ben blij dat het weeral week is. Ik heb graag vrije tijd maar het weekend zater- zondag niets doen ik ga zaterdagmiddag al naar poco loco en zondag niets te doen.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan nog hetzelfde vrijwilligerswerk doen?

Ja ja om toch wat te doen hebben. Het zou spijtig zijn want ik zou weer al meer geld uitgeven om te eten. Ik heb al weinig zakgeld per dag. Ik heb wat supplement om te besteden en als ik de torekes heb, dan kan ik weer wat meer geld uitsparen om te eten. Dat is anders surplus dat je hebt hé. Voor mij is dat belangrijk als je al niet veel hebt, maar ik heb er dan wel nog veel in vergelijking met andere psychiatrische patiënten. Ik heb de intresten van mijn dikke spaarboek en uitkering die vrij hoog is. Ik heb zoveel zoals ik bij de post werkte. Ik bespaar want ik heb geen auto meer nodig, je moet geen benzine tanken en geen verzekering betalen. Ik rij gratis met de bus en tram en aan halve prijs met de trein. Als ik dat allemaal samen tel met mijn vrijwilligerswerk en met dat ik naar het wassalon ga waar ik vrij veel voor krijg, heb ik zelf nog ietske meer dan wanneer ik in de post werkte.

In welke mate zijn Torekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen?

Met mijn hoge uitkering en met mijn spaarboek en het vrijwilligerswerk waar ik ook nog eens in het zwart wat verdien geven die torekes toch nog wat meer. Kan ik eigenlijk goed leven hé ik heb zoveel als ik officieel ging gaan werken. En ik heb eigenlijk nog een schoner leven. Ik heb nog ietske meer zelfs. Ik doe er ook wat voor om ietske meer te hebben. Het is niet zomaar. Het duurste, ik heb 380 000 frank geleend aan een zogezegd een hele goeie vriend en hij ging me alles terug betalen maar hij heeft me gene frank terug betaald. Die periode dat ik in de psychiatrie zat moest ik sigaretten rollen, want ik kon gene tabak kopen en moest ik de bakker passeren met het water in mijn mond, want ik kon geen taartje kopen. Ik had toen niets hé, zelfs geen zakgeld. Ik deed dan boodschappen voor de patiënten om toch nog iets te hebben. Ik zat 17 jaar in de psychiatrie hé. Ik had niet alleen dat geld die ik kwijt speelde, ik had ook leningen aan gegaan en schulden gemaakt. Ik was dan ook nog manisch depressief. Dat was mijn ziektebeeld. Ik ken al de kenmerken van manisch depressief te zijn, maar één van de kenmerken is geen geld kunnen houden, je geld door ramen en deuren gooien. Wat komt er daarvan? Een financiële put

natuurlijk. Ik was manisch of depressief als ik ging gaan werken, dat kwam niet goed. Het kan zo niet blijven duren, er komt daar een einde aan. De nodige miserie dat er bij komt. Thuis wonen bij mijn ouders, nadat ik bankroet was, ze zijn mij uit de studio komen halen. Ook dat ik die lening heb aangegaan voor mijne maat dat ik nooit terug gekregen heb. Het geld dat ik voor hem geleend heb, ik heb ervoor afgezien. Ik heb mogen een jaar bij mijn ouders leven zonder een frank te moeten betalen. Ik heb dan direct mijn leningen kunnen afbetalen in dat jaar dat ik bij mijn ouders leefde. Ik ben dan in St.Jan tedeo terecht gekomen en daar direct een bewindvoester gevraagd voor alles op te lossen want als je alleen moet tegen de bank vechten, mag je het vergeten. Je kent de wet niet en de bank is oppermachtig. Die bewindvoester kon dit allemaal goed oplossen.

Vroeger nog gewerkt bij de post en de spoorweg. En nu al jaren vrijwilligerswerk. Ben je nog werkzoekend op de arbeidsmarkt?

Nee dat hoeft niet meer. Ik heb 30 jaar gewerkt en ik doe nu vrijwilligerswerk, ik doe iets voor mijn uitkering. Voor 95 % werken ze niet meer voor die uitkering. Het interesseert hen niet meer voor te gaan werken. Ik heb het al vertelt hé. Ik was nog maar vooraan de 20 toen ik in de psychiatrie zat en toen kwamen ze mij vragen hoe dat ik dat deed bij de medisch adviseur om niet meer te moeten gaan werken. Hij was nog maar vooraan de 20 en ging al niet meer werken. Dan kwam hij zo regelmatig St. Jan eens binnen en dan zegt hij ik verlies regelmatig mijn structuur. Hij komt maar naar St.Jan om opgenomen te zijn en te kunnen tonen aan de medische adviseur dat hij niet meer kan werken want ik ben ziek. Ja dat is gemakkelijk hé.

Dan komt er een ander bij en die heeft 7 jaar niet meer kunnen werken, die is al wat ouder. Ik heb al 7 jaar niet meer gaan werken en ik zie het niet meer zitten om terug te gaan werken. Die gaan zeker geen vrijwilligerswerk doen. Want het interesseert hen niet meer om te werken. Liever uit gaan en niets doen, teren op hun uitkering.

Als de Torekes zouden wegvallen, zou je dan sneller naar werk op de reguliere arbeidsmarkt zoeken?

Nee want het is niet dat ik niet zou willen werken want ik doe vrijwilligerswerk. Het is omdat ik werkte in Brussel en dan moest ik van Brussel Centraal nog eens naar het postkantoor. Dat begon met de auto of de fiets naar het station in Aalter. Dan een stoptrein tot in Gent st. Pieters. Dan in Gent de trein naar Brussel Centraal daar afstappen maar je bent er dan nog niet. Dan een bus pakken naar het postkantoor. Dat is 3u, 3u en een half pendelen. Dus ja nu ben ik tegen dat werk. Je hebt weeral een auto nodig, wat dat ik nu ook al niet meer nodig heb. Het is vooral altijd maar hetzelfde werk. Het is de dagen aftellen tegen het weekend, het is 5 dagen werken, je uurtjes kloppen en altijd maar hetzelfde. Als je dan wat meer wilde verdienen was het

dan met de laten en de zaterdag pakjes dienst. 's Voormiddags werken dus eens lang slapen was er ook niet bij. Dat was werken tot 1 uur en dan was ik alleen ik moest dan nog eten. Dus 's avonds dan nog warm eten koken. Dat moeten ze mij niet meer laten doen. Dat interesseert mij niet meer. En vooral dat ze dan komen zeggen dat ik niet meer wil gaan werken. Ik wil wel werken, ik ga werken gratis en voor niets, voor mijn uitkering, ik doe er toch nog iets voor. Dat officieel gaan werken wil ik niet meer doen en ook

Manie heb ik nu al jaren niet meer maar ik heb wel nog depressies. Dus als ik ga gaan werken en ik val in depressie dan zit je niet meer in de rotatie van het werk dat je niet meer kan gaan werken. Dus dat gaat weer mis aflopen.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt?

Als je werkt op de arbeidsmarkt moet je ten eerste al gezond zijn en je kan je niet permitteren van een fout te maken. Als je vrijwilligerswerk doet kan er niets mis lopen. Als er wat mis loopt, kan je jouw fout herstellen. Maar als je op je werk fouten maakt of je bent ziek, loopt het verkeerd af. Er zijn momenten geweest dat ik ging werken en depressief was en dan zei er een andere collega tegen Erwin zie je dat dan niet dat hij ziek is en dat hij problemen heeft. Je moet hem dat niet vragen. Als ik depressief was zei ik ook tegen niemand niet, het kwam er ook niet uit. Want eigenlijk ben ik al depressief van mijn 15 ,16 jaar. Want als er dan bij ons thuis bezoek kwam zeiden ze tegen mij: 'je bent zo stil'. Het kwam er dan nog niet uit, want ik was eigenlijk beschaamd om te zeggen dat ik mij niet goed voelde. Eigenlijk moest ik dan ook vroeger opgenomen zijn. Het feit dat ik er niet over babbelde moest ik niet opgenomen zijn en mijn ouders hadden nog nooit van psychiatrie gehoord, ze kenden dat niet. Op dat moment moest ik al opgenomen zijn. Waardoor ik in de post jaren gewerkt heb met depressieve periodes en manieën maar dat was dan nog iets anders. De zaterdag ging ik met mijn auto gaan werken en één van de kenmerken dat ik manisch was dat ik totaal van niets bang was. Dan reed ik op de autostrade in het derde vak aan 190 km per uur naar huis. Dat is gevaarlijk als je manisch bent. De vrijdagavond ging ik dan gaan karten en dan moest ik de zaterdag om 6 u vertrekken om op tijd op mijn werk te zijn. Dan had ik maar een paar uurtjes geslapen en als ik dan terug kwam aan 190 per uur, moest ik dan een parking op rijden om wat te slapen omdat ik veel te moe was. Dat was dus enorm gevaarlijk als je manisch bent. Manie heb ik nu niet meer maar depressies wel. Ik weet hoe dat verloopt en hoe het stopt maar kan dit niet vermijden. Ik kan niet denken om officieel te gaan werken want dat gaat toch niet gaan. Maar ik maak het beste van mijn situatie waar ik nu in

ben. Dat is ook mijn bedoeling hé en ik geef ook niet meer op. Dat staat niet meer in mijne woordenboek.

Verkies je vrijwilligerswerk boven werk of werk boven vrijwilligerswerk?

Vrijwilligerswerk, ja ja. Ook als ik vrijwilligers werk doe, is het niet van ah ja ik heb geen goesting ik ga een keer niet gaan. En ook in poco loco 's avonds of de zaterdag voormiddag dan ben ik er altijd voor vier uur dan kan ik mijn bar klaar zetten. Zodanig dat mijn kassa klaar staat voor de mensen er zijn. De dinsdag en de woensdag en de zaterdagvoormiddag voor 2 uur als het om 2 uur open is. Dat alles klaar staat stipt voor als de eersten binnen komt dat het allemaal klaar staat. Je gaat toch ook niet zonder geld en ik ben dan ook verantwoordelijk voor de kassa. Je gaat toch niet met je pet ernaar gooien, want op het einde van de avond moet het geld kloppen. Als men drankjes geeft, worden er streepjes gezet, op het einde van de avond zoveel streepjes wil ook zeggen zoveel geld in de kassa. Op het einde van de avond word je gecontroleerd. Je moet er niet met je pet naar gooien, je bent er verantwoordelijk voor. En Pascal voor te vegen kan je eigenlijk niet controleren. Dan zeg ik vb. Ik heb 2u1/2 gewerkt dan zegt hij altijd ik werk in vertrouwen hé. Het is daarom dat ik ook zo graag met hem werk. Hij zegt je bent geen psychiatrische patiënt maar wel een mens met kwaliteiten. Zo werk ik wel voor hem, in vertrouwen en zo heeft hij het ook gezegd. Zelfs meer of één ne keer. Dat heeft een goed gevoel. Je voelt je gewaardeerd. Het is ook dat dat ik zoek, gewaardeerd zijn voor je werk. Dat is hetgeen wat je in een psychiatrische kliniek niet krijgt, daar is het controle controle en daar word je gedemotiveerd. En wat komt er daarvan geen goesting. Ten derde, ik ben 49 jaar en ben er 17 jaar geweest en dan word je kwaad, razend kwaad want als je zo oud bent moet je niet met het handje vast gepakt worden. En dan zeggen ze, en dat is gemakkelijk hé. Je bent manisch, want als je manisch bent, word je opstandig en maak je gemakkelijk ruzie. Ze maken je kwaad en dan is het ja je bent manisch we gaan je een beetje in een prikkelarme ruimte steken. Dat is een kamer met juist een bed nog geen 2 kasten of een toilet. Om daar zogezegd kalm te worden, zonder prikkels. Geen invloeden van buiten af. Dat is zo wel gemakkelijk. Ze demotiveren je en je wordt redelijk rap kwaad en je bent geen gezonde mens, je bent manisch en ja ze reageren dan we gaan je in een prikkel arme ruimte steken. Doet dat ook een keer met een gezonde mens en je gaat ook kwaad worden. Je gaat juist dezelfde reactie hebben. Als je dan manisch zijt dan hebben ze de uitleg rap gevonden. Ze zijn oppermachtig en je kan er toch niets tegen doen. Zij zijn baas want ze zijn psychiatrische verpleegster. Als er iets op mijn zenuwen werkt is het wel dat. Ik heb ook tot mijn 20 jaar naar school geweest dus ik ken wel wat. Nu op het laatste had ik een héél goeie dokter en mijn eerste dokter psycholoog was ook een héél goeie

dokter. Mijn tweede dokter Beerland schreef altijd maar een pilletje bij, een pilletje bij en je had niets te zeggen, hij was baas je kon er geen deftig gesprek mee voeren. We hadden onder andere ik had al in jaren geen manie meer gehad en ik heb dan eerst naar de ombudsvrouw geweest en ze zei je hebt recht om je medicijnen af te schaffen. Maar in de geneeskunde, ik ben net een proefkonijn. Dat is tegen manie maar ik heb al jaren geen manie meer. Zegt de ombudsvrouw je hebt recht om je medicijnen af te schaffen, ik ga n bellen naar hem. En gaat er dan maar bij en ik ga naar hem en hij vraagt waarom kom je hij? Dat is een domme vraag hé want de ombudsvrouw heeft al gebeld en je weet waarom ik kom. Het is om mijn pillen af te schaffen tegen manie want ik heb al jaren geen manie meer. Wel luister ik ga ze afschaffen omdat hij dat vraagt. Als je nog eens manisch wordt ga ik, normaal is het hele team dokters psychologen en verpleging, steek ik je in een gesloten afdeling in Sleidingen. Dat was geen antwoord. Ik heb dat tegen een derde dokter gezegd en hij zei dat dit absoluut schandalig was dat hij dat zei. Dat is tegenovergestelde hoe dat Pascal met mij omgaat. Hij zegt jij bent in de eerste plaats een mens met goeie kwaliteiten. Dat is een totale andere benadering. Daarvoor zit ik niet graag in een psychiatrisch verzorgingstehuis maar wel in een residentieel wonen, daar heb je een kamer met frigo en allerlei dingen. Je kan daar een hele dag koffie drinken je kan zelf je eten klaar maken. Dat kan je allemaal niet als je opgenomen zijt in een psychiatrisch verzorgingstehuis. En er is daar om de 5 minuten controle voor van alles en nog wat.

Welk werk zie je jezelf in de toekomst doen (en graag)?

Wat dat er mij enorm nog zou liggen en wat ik enorm goed zou kunnen doen dat is straathoekwerker. Ik heb daarvoor tussen de post en de spoorweg dan ging ik gaan stempelen examen gedaan bij de stad Antwerpen voor straathoekwerker. Ze vroegen maar één vraag: Hoe zou je dat doen? Als je die job zou hebben, hoe zou je dat doen? Ik zou in de eerste plaats niet gaan met een kostuum maar met een afgewassen jeans desnoods met scheuren in of in een training. Zoals de jonge gasten daar rondlopen. Ten tweede zou ik niet zeggen vandaag gaan we dat doen en dan dat, nee ik zou hen vragen wat zou je graag vandaag een keer doen? Ten derde als je er al lang genoeg mee bezig zijn ga je vertrouwen winnen. Dan gaan ze je graag hebben en zien ze je graag komen om met hen van alles te doen. Pas dan kan je je werk doen als straathoekwerker. Dan heb je hun vertrouwen. Ik was erdoor ook. Dat zou een ideale job zijn voor mij. Dat ligt in mijne aard hé. Bij de blinden André doe ik de boodschappen, ik doe alles voor hem en hij koopt dan van alles voor mij. Het is ook daardoor dat ik toe kom met mijn geld. Voor iemand zorgen ligt in mijne aard. Het is mij meer waard dan een grote auto te hebben en een grote stereo-

installatie te hebben of gelijk wat van materialisme. Materialisme interesseert me niet. Je moet natuurlijk wat hebben hé. Zoals nu heb ik een koffiezet apparaat gekocht en een thermos, een warmwaterkoker. Dan kan je koffiezetten en dat is wel plezierig. Maar al die grote materialen interesseert mij niet. Dat verschaft me het meeste plezier. Ik heb nu een vriendin en ik heb haar gezegd, ik koop haar soms een cadeau, een paar schoenen omdat ze graag een paar schoenen heeft. Ik heb haar eens gezegd, ik zal voor jou eens komen koken, de afwas doen en je appartement poetsen dat je niets moet doen. En voor je dochtertje zorgen, die ze heeft van haar vorige relatie. Dat is ook iemand graag zien. Je moet daarvoor geen vrouw zijn of een vriendin zijn want voor André doe ik ook alles. Dat maakt mij het meest gelukkig, voor iemand kunnen zorgen meer of een grote auto hebben en in de situatie die ik nu heb interesseert mij geen auto meer. Als je in stad woont ga je toch met het openbaar vervoer. Dus een grote auto interesseert me zelfs niet meer. En als ik zou een auto kopen zou ik gene grote niet meer moeten hebben. Want met een kleine auto geraak je ook overal. Die grote auto is maar voor prestige. De voetballers die een grote auto hebben moeten een Audi of een Porsche hebben want ze moeten toch wat doen met hun geld hé. Ze kunnen het toch niet op krijgen. Lijk die hele grote voetballers zoals ... die bij Barcelona spelen die heeft zorgen om zijn geld eigenlijk op te krijgen. Die gaat dan nog zijn belastingen ontduiken want ze gaan dan naar zo'n eiland waar ze geen belastingen moeten betalen. Dat heeft een naam hé de kaaiman eilanden. Want het is nu uitgekomen met de panamapapers. Ze gaan hun geld daar opzetten waar ze geen belastingen moeten betalen. Hij kan nu al zijn geld niet meer op doen het is al niet meer nodig zelfs, maar toch nog. Ik zeg het ze krijgen hun geld niet meer op maar hebben ze daardoor meer plezier dan ik? Het zal wel niet en dan die acteurs in Hollywood, die verdienen ook stukken van mensen. Of te wel geraken ze aan de drugs of wel zijn ze 6 keer gescheiden en 6 keer hertrouwd. Ja dat is zo hé. Zijn ze dan gelukkiger dan ik? Dat denk ik niet en ze hebben dan hun vrouwen hebben veel capsones, ze denken dat de wereld aan hun voeten ligt. Toch hoog in hun bol. Lijk Astrid Bryan, ze is ook al gescheiden van haar een John. Het heeft ook niet lang geduurd. Het zijn er zoveel hé. Zijn ze niet verslaafd aan de drugs dan wel aan alcohol of aan alle twee. Dus ja ze zijn dan niet beter dan ik.

Heeft de ervaring jou geholpen om te weten welk werk je wil doen?

Als straathoekwerker moet ik niet geholpen worden omdat ik interesse heb en mijn diploma en dat ik weet hoe ik ermee moet omgaan. Omdat ik met die mensen al omga om het even waar. Ik heb de torekes dus niet nodig om straathoekwerker te worden. Het zit in mij en ik weet hoe ik het moet aanpakken. Als straathoekwerker moet ik geen seconde nadenken hoe ik het zou moeten doen. Sociaal, ik weet hoe ik

de jonge gasten moet aanpakken om er resultaat uit te halen. Ik kan daar een goed voorbeeld bij geven. Ik was dan nog in St. Jan in de psychiatrische kliniek. Gregory kwam thuis in de gang, hij was thuis rot verwend, hij kwam van een verbeteringsinstelling en ook van een andere psychiatrie, hij kwam bij ons binnen, in de strohalm, waar ik ook zat, het was altijd mini voetbal, hij had talent om te voetballen en dat was één van zijn therapieën en er voetbalden altijd één of twee verplegers mee. In het begin dat ik mee deed, liep hij niet en de verplegers riepen heb je weer geen goesting. Hij had ook geen goesting. In het begin speelde ik een spelletje mee, en hem zeurde altijd, hij had zijn eigen regels zei hij. En dan ging hij mee voetballen en er stond een tapbiljart erachter hij vroeg mij om mee te biljarten in plaats van te voetballen. Als je niet bij mij in de ploeg staat, kijk ik pas naar u en jij pas naar mij. Jij hebt talent want je kan goed voetballen. Ik pas naar jij en jij pas naar mij. Maar je gaat moeten lopen hé. Je gaat er wat moeten voor doen als je met mij speelt. Anders gaat het niks zijn, je gaat geen pasjes krijgen en het gaat niets zijn. Hij had eerst zin om te biljarten, maar als hij bij mij in de ploeg stond had hij altijd goesting en deed hij altijd zijn best. De verplegers konden er geen weg mee want voor de verplegers had hij geen goesting om zijn best te doen. Geen goesting en dan deed hij het niet want de verplegers zeiden altijd heb je weer geen goesting. Omdat hij niet wilde, hij was niet gemotiveerd. Voor mij deed hij het wel hé. Ik kon er wel wat mee doen en ik was geen psychiatrische verpleger. Dus het ligt in mij. Ik weet hoe ik er moet resultaat uit krijgen. Het is ook daarom dat ik erdoor ben voor straathoekwerker. Iedereen gaat dat niet kunnen, want er zijn er tussen die dat zouden willen doen maar die het niet goed aanpakken. Ze zouden niet mogen kiezen, ze zouden zelf zeggen vandaag gaan we dat doen. Dan ben je al verloren van op voorhand. Je mag het al vergeten.

Eigenlijk had ik dat direct moeten doen van als ik de school buiten kwam. Ging ik dat moeten direct kunnen doen, maar ja ik ben dan ziek geworden. Dat werk had ik beter gedaan dan de post en de spoorweg. Hoewel ik het werk bij de post ook graag deed. Maar met de vroegen en de laten en de treinen vanuit Maldegem naar Eeklo, vandaaruit naar Gent en Antwerpen

Stel dat je zou solliciteren, zou je verwijzen naar het werk dat je doet in ruil voor Torekes? Gebruik je de Torekes als referentie?

Ja dat wel het is een referentie. Je kan dan zeggen dat je gewerkt hebt niet tegenstaande ik een uitkering heb. Daar en daar gewerkt, bij de torekes, poco loco dat komt beter over dan dat je moet zeggen ik sta op invaliditeit en ik heb niets gedaan.

Heb je iets over jezelf bijgeleerd door te werken in ruil voor Torekes?

Eigenlijk iets bijgewerkt, ik ben ondertussen al 47 en ik heb al iets gedaan. Als je jong bent, moet je nog veel leren maar een keer dat je op mijne leeftijd zijt, dan heb je al vrij veel ervaring plus door dan manisch te zijn heb ik dag en nacht geleefd. Dat kan een meisje van de bron niet zeggen. Ik zat dan in de psychiatrische kliniek, Lisa zat op het tweede verdiep en ze zei eens tegen mij. Lieven jij hebt wel wat levenswijsheid. Ik had bijvoorbeeld voor haar een pluchen beertje gekocht en dat stond met zijn onderste poten op de grond en tussen de twee voorpoten had het een hart vast met I Love you op. Ik geef dat aan Lisa maar wist dat ze een lief had. En zei: 'gaat hij niet jaloers zijn je lief als je toont dat je dat gekregen hebt'. Nee, nee ze neemt dit aan en gaf mij een kus. Hij gaat niet jaloers zijn. Maar eigenlijk moet hij jaloers zijn dat hij dat krijgt van mij. Dat wil zeggen dat hij dan twijfelt en de liefde en je trouw hebt. Als hij weet dat jij hem 100 % graag ziet dan zal ik toch geen kans hebben van jou af te pakken. Als hij dat toch denkt dan is hij onzeker over de relatie en de liefde. Want als ik dat geef en hij twijfelt aan de liefde en omgekeerd als het toch kan. Dat was mijn filosofie.

Daarop zei Lisa je hebt veel levensinzicht en waarom heb ik veel levensinzicht door in alle situaties te zitten en enorm geleefd te hebben. Het leven staat niet te lezen in universiteitsboeken en universitair zittingen 4 jaar in hun boeken te studeren en als je wat wil worden van je beroep moet je levenskwaliteiten hebben. Ik heb in cafés gezeten en met een camionchauffeur naar Milaan gereden die door de maatschappij gezien wordt als hij is maar goed genoeg om camionchauffeur te zijn en hij had ook veel levensinzicht. Op café leer je ook veel, je zou er misschien beter niet zijn, maar je leert er ook veel. En er zijn nog veel situaties waar je veel leert zonder in de boeken te kijken. Je hebt dit maar door te leven en door van alles mee te maken. Ik heb een pistool op mijne kop gezet geweest in Brussel. Dat is ook een hele ervaring. Den tijd dat ik nog met geld op trok van Brussel Centraal in plaats van de laatste trein naar huis te gaan ging ik naar de grote markt in Brussel, ja daar is er dag en nacht cafés open. Ik liep daar in een donker straatje en er passerden er 4 achter 4 pilaren in een donker gat natuurlijk het was midden in de nacht 12 uur er springt er één voor mij één achter mij en van links en rechts. Ze schoppen op mijn benen, de voorsten met zijn pistool onder mijne kin en de anderen schopten mij op de grond en ik val. Hij zette dan zijn pistool op mijn slapen en ik had dan op voorhand eens gevraagd in het frans de postbode heb je geen duizend frank. En nee ik had geen want ik had al mijn geld verdrongen ik had dus geen geld meer. Ik lag daar op de grond met het pistool op mijne kop. Ik riep laat mij leven laat mij leven. Pak mijn portefeuille ze zit in mijne broekzak. Ze pakte de portefeuille en ze liepen er mee weg. Er zat toch niets in. Ik ging dan naar de politie in Brussel. Maar eigenlijk hadden ze mij kunnen naar een

bankautomaat brengen maar ja dat was er nog niet het was nog met postcheques. Ze gingen mij met de bankkaart naar een automaat mij de code kunnen laten intikken. Maar ze hadden niets hé. En dan zoals ik zeg ik heb al in alle situaties gezeten. Er is aan de uitgang van het postkantoor een brievenbus. Ik lichte ze en stapte weer in mijn camionette ik zette die zak in mijn camionette en ik rij die laan op. In het midden was er een tram en ik reed de rails op. Hij moest voor mij niet remmen als ik de laan op reed. Hij stak mij voorbij en stopte pal voor mij en hij kwam eruit. Dat is niet moeilijk ik rij op de rails en ik rij hem weer voorbij maar er is daar een beetje verder een brievenbus dat ik moest lichten maar hij reed achter mij. Hij komt daar natuurlijk op af en ik dacht nu ga ik klop krijgen. De deur van de passagiers kreeg ik niet naar beneden. Hij kon er niet aan en begint daar karate trekken te doen. Mijne lift in te trappen maar hij kon niet aan mij en ik dacht dat zal hier rap opgelost zijn. Ik pakte een papier en schreef zijn nummerplaat op eerst op mijn gemak want hij kon toch niet aan mij. Ik schreef die nummerplaat op en hou die zo aan de vooruit dat hij de nummer kon zien. Hij sprong in zijne auto en was nog nooit zo rap weg gereden. Ik schreef ook het merk op en dat was gemakkelijk hé ik ging naar de politie en alles uitgelegd, hij reed met diene auto rode kleur dat merk en die nummerplaat. Ik zou wel eens bij hem willen gaan voor te zien wat hij te zeggen heeft. Achter 2 dagen komen ze weer bij mij en vroegen ze of ik bij mijn verklaring ging blijven. Want ze gaan nog een keer bij hem gaan. En hij verklaarde voor de derde keer weer wat anders dat hij door de mand viel, het was er mee gedaan hé.

Dus het is maar voor te zeggen dat ik veel levenservaring heb, 't is wel een beetje anders maar toch. Zo leerde je het wel.

Ben je bijvoorbeeld flexibeler geworden?

Ik had dat vroeger ook al.

Door de torekes wat beter kunnen omgaan met stress?

Stress heb ik al niet meer. Zelfs als ik al bij de post werkte. De spoorweg niet maar dat was een grote verantwoordelijkheid. Stress heb ik eigenlijk nooit gehad.

En leren omgaan met kritiek?

Ja ja want dat is al lang voor de torekes dat we dat niet meer hebben. Ik zeg altijd ik bemoei me niet met iemand anders zijn leven dus kan ik vooral niet verdragen dat anderen zich bemoeien met mijn leven. Ik trek mij daar toch niets van aan en in tegendeel ze gaan rap een antwoord hebben. Dat gaat niet lang duren want verbaal ben ik heel sterk. Ik ben geen bokser maar als ik mijne mond open doe, dan ben ik raak hé. Bij manier van spreken loop ik voor hun voeten als ik mijn mond open doe is het raak. Ik kan er ook een uitstekend voorbeeld over geven. Mijne ergste vijand waar ik mogelijks kloppen kan van krijgen waar het bloed ervan uit stroomt dat is nooit niet

geweest. We stonden aan den toog in het café en ik heb hem getrakteerd en het was een ex paracommando en ze dachten Waldek gaat daar klappen van krijgen. Maar nee geen damaar want ik wist ook hoe ik het moest doen. Ik kan ook zeggen dat ik dat opgelost kreeg maar niemand die hem daaraan verstond, want ik had geen schijn van kans. Niets gebeurd.

Stipter of zelfstandiger geworden?

Dat was ik al. Ja 't is te zeggen het was door mijn ziekte dat ik niet zelfstandig was.

Heeft het werk voor Torekes jouw zelfvertrouwen gestimuleerd?

Dat had ik al. Niet in het begin toen ik in de kliniek was maar je wordt op den duur alsmaar zelf zekerder. En zeker de laatste paar jaren. Er kan mij niets meer raken door hetgeen wat ik allemaal tegen gekomen heb. Je wordt zelfstandig en je hebt van niemand meer hulp nodig.

Heeft het werk voor Torekes jou geholpen om via via werk op de reguliere arbeidsmarkt te vinden?

Nee want ik heb er eigenlijk nooit achter gezocht. Ik heb ook nooit meer gewild.

13.2.20 Interview 20

Wat zijn torekes?

Torekes zijn vrijwilligerswerk

Wat betekent torekes voor jou? Wat doe je er mee?

Ik kom hier mensen helpen. Ik denk eerder samen werken met OCMW. Mensen die niet werken en met problemen naar hier komen.

En je werkt ook op de site?

Ja normaal verleden jaar wel maar dit jaar enkele uren ofwel voor of namiddag. In de voormiddag zijn het andere mensen en in de namiddag die van ons.

Waarom of wat motiveer je om te werken met torekes?

Ik heb een stempel gekregen. We kunnen altijd beter dan thuis blijven. Hier zien we vele nieuwe mensen, zijn vriendelijk en kunnen we iets leren. Ik heb geen familie hier, ik woon hier alleen. Ik heb een kind en geen familie en daarom heb ik problemen dan maar ik zoek werken. In de voormiddag interim gaan en daar gaan ook naar de VAB gaan. Een opleidingsdag. En in de namiddag altijd naar hier komen en waarom ik wil werken.

Als je geen torekes zou krijgen, zou je dan nog vrijwilligerswerk komen doen?

Ja waarom niet. Het is leuk als vrijwilliger hier werken. Ik wil werken maar gratis. Ik wil helpen allemaal mensen. Dat is leuk.

In welke mate zijn toekes belangrijk voor jou om financieel rond te komen? Zijn ze belangrijk om te overleven? Een extra cent?

Ja, cadeautje de toekes geven cadeautje. Ja dit is goed cadeautje geven. Maar ook met geld, alles is goedkoper. Mijn kind is ook voor haar goedkoper.

Ben je werkzoekend?

Ja, natuurlijk ik heb afspraak met interim om 8u30 tempo om te werken en dan nog VDAB ik versta goed Nederlands maar spreken. Ik ga zelf werk gaan vragen, restaurant gaan vragen maar ik heb niet gewonnen. De laatste 2 jaar zoeken veel mensen werk. Nu is het moeilijk, echt waar. Veel mensen een stempel krijgen. Mensen die hier komen wonen in Europa. Beetje moeilijk. Omdat ze hier werken per uur maar van ons 12 euro per uur. Maar werkgever zegt één persoon aan 12euro werken. Anderen werken aan 6 euro voor 2 personen werken, gemakkelijk. Probleem is dat de werkgever vragen heb je een rijbewijs. Nee dat heb ik niet. Geen rijbewijs altijd openbaar vervoer. Maar geen probleem hé ik altijd zoeken.

Als er geen toekes zouden zijn, zou je dan sneller naar werk zoeken?

Maar nee hé geen probleem hé als ik een interim heb alle voormiddag hoop ik, dan ga ik daar een interim doen of daar, geen probleem. In de namiddag kom ik hier.

Heb je nog gewerkt hier in België of niet?

Ja, natuurlijk ik ben poetsvrouw. En 2 maanden geleden heb ik opleiding gedaan. Ik ken alle poetsmachines. Ja alles.

Wat zijn volgens jou de verschillen tussen vrijwilligerswerk en werken in ruil voor euro's op de arbeidsmarkt?

Eum. In de sociale kruidenier en in de site het is aangenamer. Gülcan zegt altijd: 'noem mij geen patron. Ik ben geen patron'.

Wat verkies je, werken als vrijwilligster of werken op de arbeidsmarkt?

Is het hetzelfde of niet? Hier is het gemakkelijker want officieel werken is 30 en hier ook 30 maar arbeidswerken is soms alleen werken. Ook niet lachen, niet praten, ik ben sociaal en ik wil lachen en praten en hier is iedereen vriendelijk.

Verkies je vrijwilligers werk of officieel werk?

Alle 2 voor mij geen probleem. Bij mij is hetzelfde.

En als je echt zou moeten kiezen?

Arbeidswerk want je hebt vakantiegeld en nieuwjaarsgeld.

Welk werk zou je graag doen in de toekomst?

Oei goeie vraag. Ik heb vroeger in Turkije geleerd. Maar ik spreek Nederlands en ik heb gaan vragen aan de VAB en ik deed 3 maanden stage en interim en dan 6 maanden stage. Ik ben 35 jaar bijna 40 en dan nog stage dat is niet gemakkelijk.

Nee. Maar 2 a 3 maanden is de opleiding gedaan als schoenmaker, omdat ik alle mensen ken is het gemakkelijk voor mij.

Helpen de torektes jou omdat werk te vinden?

Nee, nee toch maar vrijwilligerswerk is goed omdat je niet thuis blijft. Maar je moet zelf zoeken ander werk. Vrijwilligerswerk is goed maar niet helpen, nee. Maar Nederlands elke dag leren helpt me wel.

In die zin wel, natuurlijk.

Omdat je moet Nederlands spreken. Ik ken vb niet dat wat is dat en dat moet ik vragen ah ja en dan heb ik 10 keer mijn woordje herhalen herhalen. Ik heb één woord geleerd.

Maar de torektes helpen je wel om Nederlands te leren?

Ja natuurlijk wel.

Helpen de torektes jou welk werk je wil doen? Welk werk je graag doet vb. Door de torektes weet ik dat ik graag onder de mensen ben en dat ik in mijn job in mijn werk ook onder de mensen wil zijn.

Nee, nee.

Stel dat je solliciteert, spreek je dan over je vrijwilligerswerk?

Ja ik heb daarover gespreekt.

Staat dat op jou cv ?

Nee, hier niet hé.

Maar op jou cv om te solliciteren? Staat daarop vrijwilligerswerk?

Ja, natuurlijk. Omdat ze ook alles vragen. Ik heb contracten als vrijwilliger en ik werk als vrijwilligster.

Dat is goed hé.

Ja natuurlijk.

Heb je iets over jezelf geleerd door vrijwilligerswerk?

Ja ik heb ene keer naar het OCMW geweest en in rabot en VDAB werk zoeken en ja ze zeiden dan ook vrijwilligerswerk. Ik ga vragen voor jou. En zo heb ik dat leren kennen.

Ben je ook flexibeler geworden door het vrijwilligerswerk?

Nee.

Heb je leren omgaan met stress door het vrijwilligerswerk?

Nee

Heb je leren omgaan met kritiek ?

Wat is kritiek?

Laat maar. Ben je assertiever geworden ?

Wat is dat?

Dat je opkomt voor je mening?

Nee

Ben je stipter geworden?

Nee

Zelfstandiger geworden?

Zelfstandiger nee.

Heb je leren samenwerken?

Natuurlijk, ja ja ik heb altijd wel samen werken met collega's. Maar vroeger ook altijd samen werken met collega's. Ik wil niet alleen werken altijd samen werken.

Heeft het vrijwilligerswerk torektes je zelfvertrouwen gestimuleerd? Jouw zelfvertrouwen verhoogd?

Ja de torektes ja natuurlijk.

Heeft het vrijwilligerswerk je geholpen via via om aan werk te geraken? Dat je hier hoort dat er daar nog werk is?

Ja ja jawel, lang geleden heb ik hier gekomen en zo zij werkte in een rustoord en vroeg: 'wat doe je?' 'Niks, ik doe hier vrijwilligerswerk'. Zegt ze zo: 'ah ja we zoeken een poetsvrouw'. 'Oh ja super ik ga direct gaan. Ik kan morgen direct daar gaan.' Zo heb ik daar kunnen werken. Natuurlijk. Omdat veel mensen hier komen, ik heb altijd gezegd ik zoek werk. Aub misschien werk mij geven als poetsvrouw en dan mij direct doorgeven.

Ja dat was het dankjewel.

14. Informed Consent

Beste deelnemer

In het kader van de opleiding sociaal werk ga ik met u in gesprek over de gemeenschapsmuziek. Voor mijn thesis onderzoek ik op hoe de relatie tussen het Toreke en tewerkstelling vorm krijgt.

Wat houdt uw deelname in?

U neemt vrijwillig deel aan dit gesprek. U kan op elk moment het gesprek stoppen, zonder dat u hiervoor een reden moet opgeven. Het gesprek zal ongeveer een half uur duren en wordt opgenomen (audio-opname), indien u hiermee akkoord gaat.

Vertrouwelijkheid van de gegevens

Alles wat besproken wordt tijdens het interview zal enkel gebruikt worden in het kader van wetenschappelijk onderzoek. De verzamelde informatie zal vertrouwelijk behandeld worden. Persoonlijke gegevens, zoals uw naam, zullen niet gebruikt worden in de rapportering, maar vervangen worden door een pseudoniem (een andere naam).

Toegang tot de resultaten

Op het einde van het onderzoek zullen de resultaten verwerkt worden in een paper. De resultaten kunnen mondeling gepresenteerd worden of kunnen bezorgd worden via een exemplaar.

Vragen?

Als iets niet duidelijk is, kan u dit altijd met mij bespreken of contact opnemen (astrid.delombaerde@ugent.be of tel: 0473/46.26.11)

Ik stel uw deelname heel erg op prijs.
Hartelijk dank voor uw vertrouwen.

Met vriendelijke groeten
Astrid Delombaerde

TOESTEMMINGSFORMULIER

Ik verklaar hierbij dat ik

- 1) uitleg over de inhoud en werkwijze van het onderzoek heb gekregen en begrepen en dat ik meer informatie kan krijgen als ik dat wens,
- 2) vrijwillig deelneem aan dit onderzoek,
- 3) de toestemming geef om mijn resultaten op vertrouwelijke wijze te bewaren en te verwerken en anoniem te rapporteren,
- 4) weet dat ik mijn deelname aan dit onderzoek op elk moment kan stopzetten, zonder dat ik hiervoor een reden moet opgeven
- 5) de toestemming geef om het interview op te nemen (audio-opname)
- 6) weet dat ik een versie van de paper kan vragen

Gelezen en goedgekeurd.

Naam: Datum:

Handtekening: